

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 229

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

55 tomas
2012 m. liepos 31 d.

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	481-oji plenarinė sesija, 2012 m. gegužės 23, 24 d.	
2012/C 229/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl skaitmeninės rinkos – augimo varomosios jėgos (tiriamoji nuomonė)	1
2012/C 229/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl mokesčių ir finansų rojus keliamos grėsmės ES vidaus rinkai (nuomonė savo iniciatyva)	7
2012/C 229/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Horizontas 2020: veiksmų planas gyventojų senėjimo srityje“ (nuomonė savo iniciatyva)	13
2012/C 229/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijos 2011 m. stebėsenos ataskaitos. EESRK vertinimas (nuomonė savo iniciatyva)	18

LT

Kaina:
7 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

481-oji plenarinė sesija, 2012 m. gegužės 23, 24 d.

2012/C 229/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zonai kūrimas“ (COM(2011) 782 <i>final</i>)	24
2012/C 229/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. daugiametė finansinė programa (COM(2011) 398 <i>final</i> – 2011/0177 (APP) ir dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ (COM(2011) 500 <i>final</i>)	32
2012/C 229/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės“ (COM(2011) 572 <i>final</i>)	39
2012/C 229/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“ (COM(2011) 682 <i>final</i>)	44
2012/C 229/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Smulkus verslas dideliame pasaulyje – nauja partnerystė, kuria MVĮ padedama pasinaudoti pasaulinėmis galimybėmis“ (COM(2011) 702 <i>final</i>)	49
2012/C 229/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų (COM(2011) 862 <i>final</i> – 2011/0418 (COD)	55
2012/C 229/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tarybos sprendimo dėl papildomos 2014–2018 m. ITER projekto mokslinių tyrimų programos pasiūlymo (COM(2011) 931 <i>final</i> – 2011/0460 (NLE))	60
2012/C 229/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl per didelio kliovimosi kredito reitingais iš dalies keičiama Direktyva 2009/65/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS), derinimo ir Direktyva 2011/61/ES dėl alternatyvaus investavimo fondų valdytojų (COM(2011) 746 <i>final</i> – 2011/0360 (COD))	64

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

481-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M. GEGUŽĖS 23, 24 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl skaitmeninės rinkos – augimo varomosios jėgos (tiriamoji nuomonė)

(2012/C 229/01)

Pranešėja **Laure BATUT**

ES Tarybai pirmininkaujanti Danija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Skaitmeninės rinkos – augimo varomosios jėgos

(tiriamoji nuomonė).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 10 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 141 nariui balsavus už, 7 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Skaitmeninė ekonomika iš esmės keičia visus įpročius ir įtakoja visą socialinę ir ekonominę mūsų visuomenių struktūrą. Be galo svarbu užtikrinti saugumą ir sąveikumą. Europos Sąjungos skaitmeninė darbotvarkė yra viena iš pavyzdinių strategijos „Europa 2020“ iniciatyvų. Komitetas jau priėmė daug nuomonių, skirtų IRT naudojimo padariniams mūsų visuomenėse ⁽¹⁾.

1.2 ES Tarybai pirmininkaujanti Danija, atsižvelgdama į išskylančius uždavinius, paprašė EESRK nurodyti, ko trūksta, kad skaitmeninimas taptų augimo varomąja jėga. Komitetas mano, kad bet kokie IRT ekonomikos klausimų apmąstymai, konsultacijos ir partnerystės turėtų būti neatsiejami nuo socialinio ir pilietinio dialogo.

1.3 Rinka pati savaime nėra tikslas ⁽²⁾. IRT rinka turi tarnauti ekonomikai nekeldama grėsmės ekonominiams, socialiniams, žmogiškiesiems ir kultūriniais pasiekimams. Galimybė gaminti ir vykdyti mainus internetu, kurti skaitmeninę ekonomiką keičia darbo rinką. EESRK **pageidauja, kad** įmonės ir vartotojai **būtų geriau informuojami šiuo klausimu**, ir visiems būtų suteiktos **tinkamos garantijos**.

1.4 ES atsilieka tiek kūrimo ir *paslaugų teikimo* (angl. *providers*) (JAV), tiek gamybos (Azija) srityse. Ji turėtų **kuo skubiausiai** pradėti įgyvendinti visą savo skaitmeninę strategiją ir priderinti savo požiūrį prie trumpalaikių (intelektinės nuosavybės teisės – INT) ir ilgalaikių (demografinis senėjimas) iššūkių. EESRK

⁽¹⁾ Pagrindinės EESRK šiuo klausimu priimtose nuomonės:

OL C 318, 2006 12 23, p. 20, OL C 157, 1998 5 25, p. 1, OL C 376, 2011 12 22, p. 62, OL C 318, 2011 10 29, p. 99, OL C 318, 2011 10 29, p. 105, OL C 68, 2012 3 6, p. 28, OL C 248, 2011 8 25, p. 144, OL C 97, 2004 4 28, p. 21, OL C 175, 2007 7 27, p. 91, OL C 77, 2009 3 31, p. 60, OL C 175, 2009 7 28, p. 8, OL C 218, 2009 9 11, p. 36, OL C 277, 2009 11 17, p. 85, OL C 48, 2011 2 15, p. 72, OL C 54, 2011 2 19, p. 58, OL C 107, 2011 4 6, p. 44, OL C 107, 2011 4 6, p. 53, OL C 107, 2011 4 6, p. 58, OL C 376, 2011 12 22, p. 92, OL C 24, 2012 1 28, p. 40, OL C 318, 2011 10 29, p. 9. OL C 143, 2012 5 22, p. 69., OL C 143, 2012 5 22, p. 120.

⁽²⁾ OL C 175, 2009 7 28, p. 43.

nuomone, prioritetai turi būti plataus užmojo: remtis ekonominėmis žiniomis, siekti stiprinti Europos lyderių poziciją, kurti sprendimų ir MTTP centrus ES, kad jų veikla būtų naudinga visiems ES piliečiams, užtikrinti pasitikėjimą, didinti visų dalyvių gebėjimus, vystyti gamybą, tvaraus augimo strategiją papildyti IRT matmeniu.

Toliau pateikiamos EESRK rekomendacijos.

2. Skatinti augimą pasitelkiant IRT

2.1 Visą Europos teritoriją, įskaitant užjūrio šalis ir teritorijas, turi kuo greičiau padengti reikalinga **infrastruktūra** ⁽³⁾. Operatoriai turi užtikrinti **visuotinį ryšį** visose, net visiškai izoliuotose, zonose. EESRK manymu, komunikato COM(2011) 942 „Darni sistema, kuria siekiama padidinti pasitikėjimą bendrąja skaitmenine elektroninės prekybos ir internetu teikiamų paslaugų rinka“ turėtų būti neįgyvendinama.

2.2 Pagrindinės išankstinės sąlygos yra **visuotinė prieiga prie technologinės ir programinės įrangos ir galimybė mokytis ja naudotis** ⁽⁴⁾. Ketvirtadalis gyventojų yra pagyvenę žmonės. Reikia panaudoti šią ekonominę jėgą. Komiteto manymu, vienas iš darbotvarkės prioritetų turi būti prieinamumas.

2.3 Dalyvaujant pramonės, MVĮ ir kitų pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų atstovams turėtų būti parengti **IRT (informacijos ir ryšių technologijoms)** taikytini standartai ⁽⁵⁾, kad būtų užtikrintas visiškas IRT programų ir paslaugų sąveikumas ir suderinamumas, ir įgyvendinta IRT standartizavimo politika, skirta Europos Sąjungos politikai paremti (2010 m. spalio 21 d. Europos Parlamento rezoliucija, 69 ir 72 punktai ⁽⁶⁾). EESRK mano, kad reikia teikti finansinę paramą MVĮ ir visuomenės subjektams, dalyvaujantiems standartizacijoje.

2.4 Reikia užbaigti **europinių tinklų sujungimą**, kad būtų veiksmingiau kuriama skaitmeninė ekonomika ir didinama prekių ir paslaugų pasiūla (EESRK nuomonė 490/2012 – TEN/469).

2.5 Komiteto nuomone, pasiūlos **sąveika** turi būti užtikrinama ES lygmeniu. **Standartizacija** sudarytų sąlygas atstovauti Europos interesams naujose rinkose tarptautiniu lygmeniu.

2.6 Komitetas jau priėmė nuomonę dėl **atviro interneto ir tinklo neutralumo** ⁽⁷⁾.

2.7 Vidaus rinka turi pasiūlyti **visas** naudojimo **garantijas**, kad išlaisvintų paklausos potencialą, naudodama nemokamą **atvirojo kodo programinę įrangą**.

2.8 EESRK remia bendrų sąsajų standartų kūrimą.

2.9 EESRK mano, kad būtina sėkmingai vykdyti valstybių narių **administracijos institucijų bendradarbiavimą**, taip pat užtikrinti tarpvalstybinių administracijos paslaugų teikimo internetu galimybes, o tam palankias sąlygas galima būtų sudaryti visuotinai naudojant VRI sistemą (vidaus rinkos informacijos sistema). Tai turėtų būti daroma Europos daugiašalio sistemų valdymo pagrindu ⁽⁸⁾.

2.10 **Internetinė prekyba verčia šalyse suderinti apmokestinimą PVM** – EESRK nuomone, tai būtų tikrai naudinga įmonėms ir piliečiams, jeigu tik šia proga nebus pasinaudota sulyginant mokesčius juos padidinti.

2.11 Operatoriai ir piliečiai turėtų **lengvai rasti visą informaciją** apie savo teises, kad ramiai galėtų vykdyti savo tarpvalstybinius sandorius.

2.12 Komitetas mano, kad **pilietinės visuomenės atstovai turėtų dalyvauti** (žr. strategiją „Europa 2020“ – *Suinteresuotieji subjektai ir pilietinė visuomenė*) kuriant Europos skaitmeninę ekonomiką, jie turi būti kviečiami į konsultacijas ir įsijungti į partnerystes. Skaitmeninė ekonomika tokia įvairiapusiška, kad ji apima visą visuomenę. Kiekvienas projektas turėtų turėti skaitmeninį ir socialinį matmenį.

2.13 Skaitmeninimas parankus paslaugų ekonomikai, o tai gali nulemti **pramonės nykimą** ir netgi darbo vietų Europoje praradimą. EESRK manymu, ieškant naujų rinkų, Europoje reikėtų technologijų inovacijas susieti su gamyba. Naujai įsisteigusios IRT sektoriaus įmonės turėtų geriausiai įgyvendinti savo greito augimo galimybes. EESRK mano, kad reikia kuo skubiausiai iškelti klausimą, kokios aplinkybės neleidžia Europoje susikurti stambiems interneto paslaugų teikėjams ir prekybos internetu sistemoms, kurios taptų žinomos visame pasaulyje.

2.14 **Mokymasis ir įgūdžių lavinimas** visą gyvenimą padeda darbuotojams išsaugoti savo darbo vietas. Skaitmeninimas gali sudaryti tam palankesnes sąlygas, ypač izoliuotų teritorijų gyventojams arba atsidūrusiems pažeidžiamoje padėtyje. Kvalifikuotas mokymas IRT srityje yra būtinas visiems.

2.15 Iki 2015 m. 95 proc. **darbo** vietų bus reikalinga **kompetencija**, susijusi su internetu. Komitetas pageidauja, kad patvirtinant priemones būtų išvengta tokių neigiamų padarinių darbo rinkai:

— darbuotojai tampa skubaus darbo įkaitais, jie kontroliuojami „beveik policiniais“ metodais;

— menčiau apmokamas nuotolinis darbas, kur apeinami socialinių konfliktų tarpininkai – profsąjungos, nuo ko nukenčia ir asmenys, ir kolektyvinės teisės.

⁽³⁾ OL C 44, 2011 2 11, p. 178.

⁽⁴⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 9.

⁽⁵⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 69.

⁽⁶⁾ OL C 70 E, 2012 3 8, p. 56-57.

⁽⁷⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 139.

⁽⁸⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 92.

EESRK manymu, skaitmeninėje ekonomikoje, kaip ir kitose srityse, turėtų būti pripažįstamas tik deramas darbas (angl. *decent job*), kadangi jis leidžia didinti pasaulinę paklausą.

3. Spartinti augimą užtikrinant pasitikėjimą skaitmenine ekonomika

3.1 Pagrindinės teisės

3.1.1 Komitetas pasisako už tai, kad būtų išsaugotos piliečių teisės ir užtikrintas saugumą taip, kad nenukentėtų jų laisvė. 2012 m. bus nagrinėjama **internetu saugumo** strategija Europoje. Ypač svarbus įvykis bus Elektroninių nusikaltimų tyrimų centro įkūrimas 2013 m. **EESRK pageidauja, kad ES galiausiai sudarytų palankias sąlygas sukurti galingą, panašią į „Google“, europinę paieškos sistemą.**

3.1.2 Komitetas rengia nuomonę dėl asmens duomenų apsaugos – tai yra labai svarbi sritis (COM(2012) 10 final). Jis jau teigiamai pasisakė dėl teisės ištrinti duomenis⁽⁹⁾ ir dėl interneto vartotojų, visų pirma dėl pačių jauniausių vartotojų ir dėl pažeidžiamos auditorijos teisių. Komitetas pageidauja, kad Komisijos pasiūlymas būtų kuo greičiau priimtas ir kad būtų atsižvelgta į jo pateiktas pastabas, nepaisant ne ES įsikūrusių interneto paslaugų teikėjų jau pareikšto pasipriešinimo.

3.1.3 EESRK tikisi, kad ES sudarys palankias sąlygas inovacijoms ir **saugos savo sukurtus produktus**. Būtina kuo skubiau patvirtinti Europos patentą, kad būtų sudaryta galimybė sukurti bendrą skaitmeninę rinką.

3.2 Plėtoti internetinę prekybą

3.2.1 Turi būti pašalintos užkardos **komercinių prekių pasiūlai** ir atvertos sienos komercinės veiklos subjektams ir vartotojams, kad jie galėtų rinktis konkurencingą kainą. (http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/cms6_en.htm).

3.2.2 Komiteto nuomone, pasiūlos **sąveika** turi būti užtikrinama ES lygmeniu. **Standartizacija** sudarytų sąlygas atstovauti Europos interesams naujose rinkose tarptautiniu lygmeniu.

3.2.3 **EESRK mano, kad būtina kuo skubiau išspręsti pirkimo internetu problemas pašalinant diskriminaciją** piliečių ar gyvenamosios vietos pagrindu ir sukurti sąlygas visiems turėti vienodas prieigos galimybes.

3.2.4 Vartotojai turėtų lengvai gauti informaciją apie savo teises (COM(2011) 794 final) ir galimybes apsiginti. Būtina **sukurti internetinę vieno langelio sistemą**. Komitetas⁽¹⁰⁾ palankiai vertina tai, kad Komisija patikslino, jog tokia sistema neturėtų užkirsti kelio vartotojams ir prekybininkams naudotis savo teise reikalauti žalos atlyginimo kreipiantis į teismą. Komisija turėtų į direktyvą 2000/31/EB įtraukti nuorodą į išmaniąsias sąveikas, tokias kaip BATNA (angl. *Best Alternative to a Negotiated Agreement*), kad neatsilikėtų nuo „pirmosios kartos“ reglamentų šioje srityje. Siekiant didinti internetinę paklausą būtina sudaryti vartotojams galimybę **tinkamai išspręsti** komercinių

santykių pagrindu atsirandančius **konfliktus**⁽¹¹⁾. Vartotojai turėtų būti **aiškiai ir prieinamai informuojami apie jų teises**. Turėtų būti atsižvelgta į visus ginčų sprendimo internetu tipus.

3.2.5 EESRK mano, kad europiniais dokumentais piliečiams turėtų būti užtikrintas tokio pat lygio pasitikėjimas skaitmenine rinką, koks jiems yra užtikrinamas jų pačių valstybėje. Vartotojams reikalinga informacija apie rinkos teikiamas galimybes, kad jie galėtų jaustis apsišvietusiais rinkos dalyviais. Tuo tikslu taip pat galima būtų platinti **vartotojams skirtą IRT vadovą**.

Atsižvelgdamas į direktyvos 2011/942 projektą, EESRK ragina Europos Sąjungos vadovus imtis iniciatyvos tokiose srityse:

- internetinių paslaugų operatorių informavimas ir interneto vartotojų apsauga,
- mokėjimo ir prekių pristatymo sistemų trūkumų šalinimas,
- kova su pernelyg plačiai paplitusiu piktnaudžiavimu.

3.2.6 Tokios priemonės kaip:

- saugus elektroninis parašas,
- elektroninis operacijų laiko fiksavimas,
- elektroninio parašo sistemų sąveika,
- patvirtinimo įstaigų (angl. *Secure Signature Creation Devices – SSCD*) abipusis pripažinimas, kartu su elektroninio patvirtinimo paslaugų teikėjų (angl. *Providers of Electronic Certification Services – PECS*) akreditacija,
- vartotojų apsaugos sistema BVAS ir žalos atlyginimo tvarkos suderinimas (direktyva 2011/83/ES ir COM(2011) 100 final),
- ataskaita dėl Europos Parlamento reglamento ir Tarybos (EB) Nr. 2006/2004 dėl taikymo ir ataskaita dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo,
- Reglamentas dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo,

turėtų sustiprinti suinteresuotųjų subjektų pasitikėjimą, jei būtų plačiai taikomos.

⁽⁹⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 120.

⁽¹⁰⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 1.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė 96/2012, dar nepaskelbta OL.

3.2.7 EESRK visuomet pasisako už tai, kad kolektyvinių teisių pažeidimo atvejais galima būtų imtis **kolektyvinių veiksmų siekiant** veiksmingo žalos atlyginimo. Jais būtų papildyta dabartinė apsaugos sistema, užtikrinanti galimybes siekti žalos atlyginimo teisiniais ir alternatyviais būdais⁽¹²⁾ (žr. 1998 m. gegužės 19 d. direktyvą 98/47/EB). Vidaus rinkoje reikia užtikrinti lojalios konkurencijos sąlygas (SESV preambulės 4 pastraipa). Teisės į veiksmingą teisinę gynybą principas yra viena iš pamatinių Europos pagrindinių žmogaus teisių chartijos teisių (47 straipsnis).

3.2.8 Komitetas su pasitenkinimu atkreipia dėmesį į Komisijos komunikatą dėl **pirkimo–pardavimo sutarčių teisės**⁽¹³⁾. Vartotojams reikia teisinio tikrumo. EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad Komisija priėmė jo pasiūlymą dėl „antrojo režimo“, nors jis būtų pasisakęs už du atskirus dokumentus (vienas skirtas verslo įmonių sutartims (B2B), o kitas – sutartims su vartotojais (B2C).

3.2.9 **Komitetas susidomėjęs laukia** Komisijos žadėto dokumento, skirto **Europos vartotojo darbotvarkei** (COM(2011) 777 final/2), kuriame bus įvertintas skaitmeninės revoliucijos poveikis vartotojų elgsenai. Būtina sukurti visą Europą apimančią elektroninio identifikavimo, patvirtinimo bei elektroninio parašo sistemą, kad būtų padvigubinta e. prekybos apimtis ir ji suteiktų postūmį augimui (COM(2011) 942 final).

3.3 Užtikrinti mainų saugumą

3.3.1 **Kovai su piratavimu ir klastotėmis** skirtu munitinės projektu FISCUS⁽¹⁴⁾ siekiama užtikrinti internetinę kontrolę visoje ES. EESRK nuomone, reikėtų stiprinti munitines tiek personalo, tiek ir vykdomos kontrolės veiksmingumo lygmenimis. Europos prekių klastojimo ir piratavimo stebėsenos centras galėtų vaidinti svarbesnį vaidmenį, jį reikėtų aprūpinti įranga, kuri atitiktų jam keliamus uždavinius ekonomikos ir visuomenės saugumo srityse.

3.3.2 Turėtų būti teisės aktais sudarytos sąlygos administracijai vykdyti tyrimą remiantis nustatytais įtarimais keliančiais finansų srautais internete. Munitinėms galėtų būti patikėta užduotis apsaugoti kultūrinį ir nematerialųjį Europos paveldą ir turėtų būti stiprinamas vaidmuo, kurį jos atlieka teikdamos pagalbą MVĮ, atverdamos joms savo duomenų bazes, tokias kaip patekimo į rinką duomenų bazė, pagalbos tarnyba eksporto srityje ar virtualusis informacijos portalas.

3.4 **Komitetas pasisako už tai**, kad piliečių labai būtų priimta **valdymo ir skaidrumo chartija**. Jis mano, kad būtina kuo skubiau priimti e. prekybą, įskaitant e. mokėjimus ir mokėjimus SMS žinute (angl. *m-payment*), reguliuojančius aktus.

⁽¹²⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 1.

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės“ ir „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė tarpvalstybiniais sandoriais bendrojoje rinkoje palengvinti“, OL C 181, 2012 6 21, p. 75.

⁽¹⁴⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 120.

3.4.1 EESRK mano, kad naujųjų skaitmeninių mokėjimo priemonių saugumą turi užtikrinti viešieji standartai. Šiuo metu tik privatūs suinteresuotieji subjektai (operatoriai) nustato ir kontroliuoja standartus ir jų sąveiką. EESRK nuomone, būtų padaryta daug žalos, jei visus Europos finansinius srautus turėtų galimybę kontroliuoti trečioji šalis.

4. Skatinti našumą ir integracinį augimą

4.1 Augimui palankios aplinkybės

4.1.1 Skaitmeninėje rinkoje **turi būti užtikrintas** lojalus ir piliečių teises gerbiantis **valdymas Europos lygmeniu**. Po 2015 m. pagalbą Europos ekonominės veiklos vykdytojams turėtų užtikrinti prekėms ir paslaugoms skirtas vienas langelis. Skaitmeninės erdvės įmonės turi laikytis įmonių socialinės atsakomybės ir socialinio dialogo principų.

4.1.2 Bendra skaitmeninė rinka iki šiol susiskaidžiusi į nacionalines rinkas. Suvienodinus teisės aktus būtų suteikta galimybė ekonominės veiklos vykdytojams siekti masto ekonomijos. EESRK mano, kad Komisija turėtų siekti savo direktoratų sinergijos ir sukurti tvirtą pagrindą, būtiną skaitmeninei plėtrai visoje Sąjungoje užtikrinti ir įveikti atsilikimą. Todėl reikia nedelsiant sukurti europietiškaį „Silicio slėnį“ (angl. *Silicon Valley*), kuriame dirbtų gambiausi žmonės ir būtų sutelktas viešasis ir privatus kapitalas, kad būtų galima formuoti bendras pirmaujančias įmones.

4.1.3 Komitetas primena savo nuomonę dėl skaitmeninės įtraukties, kurioje jis nurodo, kaip išspręsti nevienodų galimybių naudotis skaitmenine prieiga problemą. Jis pasisako už tai, kad Europos Sąjunga pripažintų galimybę naudotis infrastruktūra ir priemonėmis viena iš pagrindinių teisių, o **IRT** – viena iš priemonių įtraukčiai stiprinti.

4.2 Įmonės ir „skaitmeninimo“ veiksmai siekiant augimo

4.2.1 Skaitmeninė ekonomikos tikslas turėtų būti greitas BVP augimas, visų pirma skatinti naujų įmonių steigimąsi (angl. *start-up*). JAV šiam tikslui skirta apie 75 mlrd. eurų. **Inovacijų skatinimas** grindžiamas žinių ekonomikos modeliais ir jis didina pasiūlą internetu.

4.2.2 Naujos paslaugos rinkoje prigyja tada, kai **MVĮ yra pajėgios** naudotis IRT⁽¹⁵⁾ ir užtikrinti tarpusavio sąveiką. Todėl parama turėtų būti skiriama konkretiems jų projektams. **EESRK prašo pirmininkaujančios valstybės narės apsvaryti rezultatus**, kurių davė tokios priemonės:

— kiekvienos valstybės narės valdžios institucijų partnerystė su pagrindiniais IRT veiklos vykdytojais;

— 300 mln. eurų parama įmonėms, vystančioms infrastruktūrą, skirtą energijos taupymui, ir susijusias išmaniąsias technologijas.

⁽¹⁵⁾ OL C 80, 2002 4 3, p. 67.

4.2.3 Elektroniniai mokėjimai kortele ir mobiliuoju telefonu – Europa turėtų išlaikyti lyderio poziciją šiose srityse, kaip buvo lustinės kortelės atveju, kai gerokai sumažėjo sukčiavimo mastas.

4.2.4 Projektas SEPA (angl. *Single Euro Payments Area* – bendra mokėjimo eurais erdvė; 2012 m. vasario mėn. reglamentu buvo nustatyta, kad nacionaliniai pavedimai ir tiesioginiai debetai nuo 2014 m. vasario 1 d. pakeičiami jų europiniu ekvivalentu) apima pagrindines mažmeninių mokėjimų priemones. EESRK nuomone, komisiniai mokesčiai tarp bankų ir valstybių narių turi būti suderinti. Konkurencija neturėtų užkirsti kelio inovacijai ir užkrauti papildomų išlaidų ant vartotojų pečių.

4.2.5 EESRK mano, kad reikalingi atitinkami teisės aktai, kurie padėtų MVĮ įžengti į skaitmeninę rinką kaip į bet kokią kitą rinką.

4.2.6 a) Vidaus aspektu:

4.2.6.1 EESRK rekomenduoja, kad būtų nustatytas skaitmeninės ekonomikos mastas Europos lygmeniu ir kad ji būtų integruota į atskaitomybės standartus. Ji galėtų apimti skaitmeninį ir galimą suskaitmeninti turtą bei turtą, kurį reikia suskaitmeninti.

4.2.6.2 Komiteto manymu, įmonės turėtų **įtraukti skaitmeninį turtą** į savo vertės apskaitą.

4.2.6.3 IRT sektorius realus poveikis įmonėms ir nacionaliniam turtui turi būti įvertinamas remiantis Europos lygmeniu nustatytais kriterijais.

4.2.6.4 Nustačius Europos privačiosios bendrovės statutą (2008) ⁽¹⁶⁾ (pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto COM(2008) 396 final) MVĮ turėtų galimybę vystyti lengviau vykdydamos tarpvalstybinę komercinę veiklą.

4.2.7 b) Išorės aspektu:

4.2.7.1 Žinių visuomenei yra naudinga ją remianti pramoninė terpė. Ji sudaro palankesnes sąlygas investicijoms, padeda naudoti IRT ir vykdyti skaitmeninimo veiklą tarpvalstybinio lygiu. **Tačiau MVĮ visų pirma trukdo teisinis ir technologinis susiskaidymas**, skaidrumo trūkumas, o pristatymo būdai dažnai būna netinkami.

4.2.7.2 Sėkmės pavyzdžiai, tokie kaip DiSCwise (Energetikos ir transporto GD „Krovininio transporto logistikos veiksnių planas“) galėtų įkvėpti kitas įmones kurti darbo vietas ir skatinti augimą (išmanusis transportas).

4.2.7.3 Globalizacija. Kad išliktų konkurencinga šių didelės pridėtinės vertės produktų rinkoje ES turi kurti valstybėse narėse pripažintus eksporto konsorciumus, mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas remiančius **branduolius** (angl. *clusters*) ir taip sudaryti sąlygas MVĮ internacionalizavimui (http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?item_id=4968).

⁽¹⁶⁾ OL C 125, 2002 5 27, p. 100.

4.2.8 Debesų kompiuterijos paslaugos (angl. *cloud computing*) gali padėti MVĮ ⁽¹⁷⁾, jeigu būtų realiai garantuotas duomenų saugumas – tai yra didžiulė užduotis, kurią sprendžia ir internetu paslaugas teikiantys „gigantai.“ ir interneto paslaugų teikėjai (angl. *internet service providers*). Europos Komisija turėtų daugiau dėmesio skirti MVĮ skirtoms debesų kompiuterijos paslaugoms ir sudaryti joms sąlygas tokiomis paslaugomis naudotis (mokymo ir finansavimo priemonėmis).

4.2.9 Europos Sąjunga turėtų kreipti daugiau dėmesio į tai, kad įmonės būtų informuojamos apie galimybes gauti **finansavimą**, ir turėtų platinti **projektų obligacijų** idėją ⁽¹⁸⁾.

4.2.9.1.1 EESRK rekomenduoja sudaryti palankesnes sąlygas investicijoms į rizikos kapitalą, nes tai būtų naudinga mokslininkams ir inovacinėms įmonėms (COM(2011) 702 final – „Smulkusis verslas dideliame pasaulyje“).

4.2.10 Komitetas rekomenduoja parengti vadovą, kuris padėtų įmonėms įžengti į skaitmeninę tarpvalstybinę ekonomiką.

4.3 Intelektinės nuosavybės teisės

4.3.1 EESRK labai svarbu, kad Europos Sąjunga tiek išorėje, tiek viduje saugotų kūrybą, kuri yra jos ateities garantas. **Kultūrinis išskirtinumas** turi būti išsaugotas, nes taip puoselejama europinė įvairovė. Nagrinėjamosios apsaugos priemonės neturėtų kelti šiam išskirtinumui grėsmės, atverdamos kelią amerikietiškos kūrybos produktams.

4.3.2 ES viduje: SESV 118 straipsnis nuo šiol užtikrina intelektinės nuosavybės teisių apsaugą Europos Sąjungoje, tačiau 27 valstybės narės skirtingai kontroliuoja interneto naudojimą.

4.3.3 ES išorės lygmeniu: Europos Sąjunga persvarsto intelektinės nuosavybės teisių taikymo trečiojoje šalyse politiką ir įtraukia į ją abipusiško ir daugiašalių derybų, kaip ACTA atveju (angl. *Anti-Counterfeiting Trade Agreement*, ne PPO susitarimas, kurį 2012 m. sausio mėn. pasirašė Komisija ir 22 valstybės narės), nuostatas.

4.3.4 Komitetas balsavo už nuomonę dėl intelektinės nuosavybės teisių, kurioje rekomenduojama nenukrypti tik į turinius ir finansinius aspektus grindžiamą požiūrį ⁽¹⁹⁾.

4.3.4.1 Atsižvelgdamas į būsimą (2012 m.) Komisijos pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto Komitetas primygtinai siūlo surengti būtinas konsultacijas su šios srities teisėms ir interesams atstovaujantiomis organizacijomis ⁽²⁰⁾. Jis pabrėžia, jog reikia užtikrinti autorius ir gretutines teises tvarkančių įstaigų veiklos kontrolę ir skaidrumą. Komiteto nuomone, privataus kopijavimo mokesčiai yra neteisingi, nes toks kopijavimas yra integrali sąžiningo vartojimo (angl. *fair use*) dalis. Reikia skirti pilietį, kuris parsisiunčia kūrinių iš interneto ir naudoja jį asmeniniais tikslais, nuo asmens, kuris organizuoja pasipelnymo veiklą klastodamas kūrinius stambiu mastu. Kultūros sektorius neturi tapti pinigų darymo mašina, o žiniatinklis – kultūros ir žinių privatizavimo įrankiu.

⁽¹⁷⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 40.

⁽¹⁸⁾ OL C 143, 2012 05 22, p. 116 ir OL C 143, 2012 05 22, p. 134.

⁽¹⁹⁾ OL C 68, 2012 3 6, p. 28.

⁽²⁰⁾ Žr. ankstesnę išnašą.

4.3.4.2 Europos Parlamentui buvo pateikta Europos masto peticija, surinkusi daugiau kaip 2 milijonus parašų (internetu svetainė AVAAZ.org), kuria raginama „ginti laisvą ir atvirą internetą ir neratifikuoti ACTA“. Svarbu pažymėti, kad ACTA nepasirašė Kinija, Rusija, Brazilija ir Indija, iš kurių atkeliauja daug suklastotų produktų.

Komitetas mano, kad į jo nuomonę dėl tarptautinio susitarimo **ACTA** nebuvo išsiklausa (21). Jis siūlo Komisijai tuo atveju, jeigu ACTA bus pradėtas taikyti, užtikrinti, kad būtų apsaugota piliečių laisvė ir jų kūrybiniai gebėjimai.

4.3.5 **EESRK manymu** (22), **siekiant išvengti „skaitmeninių“ srautų krypties pasikeitimo bei dempingo ir kartu apsaugoti autorių teises**, reikia parengti Europos autorių teisių kodeksą, kad būtų galima pašalinti abejones dėl taikytinų fiskalinių teisės aktų.

4.4 Viešasis sektorius

4.4.1 Taip pat reikia apsaugoti **viešuosius pirkimus**, kurie sudaro 20 proc. BVP.

4.4.2 EESRK manymu, reikia užtikrinti, kad būtų galima lengvai susisiekti su **viešąja administracija** internetu, garantuojant elektroninio identifikavimo ir elektroninio parašo apsaugą visiems subjektams – privatiems asmenims, administracijoms, įmonėms, taip pat viešųjų pirkimų sandoriams.

4.4.3 **Viešajame sektoriuje** valstybės narės, įgyvendindamos paslaugų direktyvą, kartu su Komisija taiko „abipusio pripažinimo“ principą. Komitetas rekomenduoja įvertinti, ar **paslaugų direktyva** atitinka galimybes, kurios atveriamos bendrai skaitmeninei rinkai.

4.4.3.1 EESRK yra įsitikinęs, kad bendra skaitmeninė rinka gali skatinti viešosios pasiūlos vystymąsi užtikrindama teisinį tikrumą ir technologinę aplinką: išmaniųjų viešųjų pirkimų sprendimai gali sukurti palankias sąlygas vienišai tarpvalstybinių pirkimų erdvei atsirasti.

4.4.4 Komisija, persvarstydama direktyvą dėl **viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo** (23), gali supaprastinti įmonių ir privačių asmenų darbą (žr. dar rengiamą nuomonę TEN/478).

5. Pasitelkti IRT tvariam augimui skatinti

5.1 Kurdamą tvarią ir labai konkurencingą socialinės rinkos ekonomiką Europos Sąjunga turi būti kūrybiška ir novatoriška. IRT yra priemonė ir sykiu vertybė, kuri neapsiriboja tik komercine verte.

5.2 Komiteto manymu, reikėtų konkrečios strategijos siekiant užtikrinti bendros skaitmeninės rinkos **tvarumą**.

5.3 Reikėtų atlikti tyrimus, kad būtų įvertintas skaitmeninėje rinkoje veikiančių ir joje savo veiklą plečiančių įmonių anglies pėdsakas. Komitetas mano, kad naudojant išmaniąsias technologijas galima optimizuoti pasauliniu lygiu energijos suvartojimą ir tokiu būdu sumažinti išmetamą CO₂ kiekį.

5.4 Skaitmeninė įranga turi būti „dekarbonizuota“; informacijos apdorojimo **sistemų atliekų tvarkymas Europoje** (pakartotinai naudojant retuosius metalus) **gali būti svarbi rinka**, be to, tokiu būdu būtų užkirstas kelias trečiųjų šalių taršai.

5.5 Komitetas prašo pirmininkaujančios valstybės narės, kad šiais 2012-ais **pagyvenusių asmenų aktyvumo** metais būtų pabrėžta IRT nauda valdymui sveikatos ir socialinės apsaugos srityse, visų pirma demografinio senėjimo aspektu, skatinant darbingumą, lengvinant darbo sąlygas ir apskritai užtikrinant komunikaciją, kovojant su izoliacija, sudarant sąlygas nuotoliniam medicininių paslaugų teikimui, robotų technikos diegimui, asmenų saugumui ir t.t. Visose šiose srityse atsiveria galimybės rinkai, naujų formų darbo vietų kūrimui ir augimui.

5.6 Europos Sąjunga, siekdama savo skaitmeninės rinkos integracijos, turi **užbaigti kosmoso projektus**. Turėtų būti skirti tam reikalingi ištekliai. EESRK apgailestauja, kad dar nepradėjo veikti Europos palydovinės navigacijos sistema GALILEO ir susitarimas dėl civilinės pasaulinės navigacijos palydovinės sistemos (GNSS), ir šiuo metu Europoje ir pasaulyje naudojamas amerikietiška GPS (24).

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

(21) OL C 24, 2012 1 28, p. 139.

(22) OL C 143, 2012 05 22, p. 69.

(23) EESRK nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo“, OL C 191, 2012 6 29, p. 129.

(24) EESRK nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos palydovinės navigacijos sistemų įrengimo ir eksploatavimo“, OL C 181, 2012 6 21, p. 179.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl mokesčių ir finansų rojaus keliamos grėsmės ES vidaus rinkai (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 229/02)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**Bedrapranešėjis **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Mokesčių ir finansų rojaus keliamos grėsmės ES vidaus rinkai.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 30 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 ES privalo visokeriopaip stiprinti savo veiklą Didžiajame dvidešimtuose (G20), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO) ir Finansinių veiksmų darbo grupėje, kad artimiausiu metu neliktų neskaidrių mokesčių jurisdikcijų, o valstybės narės būtų įpareigosotos kovoti su daugelyje šių jurisdikcijų vykdoma nusikalstama veikla.

1.2 Tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, EBPO ir G20, mokesčių valdymo srityje pasiekta pažanga neturėtų Europos Sąjungai trukdyti taikyti griežtesnes taisykles, kurios padėtų susigrąžinti neteisėtai ir darant žalą vidaus rinkai į užsienį perkeltą kapitalą.

1.3 EESRK ragina ES institucijas imtis priemonių, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo gyvenamosios vietos principu, kai nurodomas fiktyvus adresas ar nuosavybė, ir dėl to jokios veiklos nevykdančių patronuojančiųjų įmonių ar fiktyvių įmonių tikrieji savininkai vengia mokėti mokesčius gyvenamosios vietos šalyje. Komitetas palankiai vertina Komisijos sprendimą iki metų pabaigos pateikti naują pasiūlymą dėl mokesčių ir finansų rojaus ir norėtų, kad pavyktų įveikti kai kurių valstybių narių neryžtingumą rasti veiksmingą ir išvalgų būdą užkirsti kelią veiklai, kuria siekiama „apeiti“ arba pažeisti nacionalines mokesčių sistemas.

1.4 Komisija paskelbė pasiūlymą dėl direktyvos COM(2012) 85 final, kuriame ji pirmą kartą pasiūlė taisykles dėl pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. EESRK primygtinai rekomenduoja apsvarstyti galimybę į šios direktyvos nuostatų taikymo sritį įtraukti su mokesčių rojumi susijusius mokestinius nusikaltimus. Pasiūlymas yra dalis platesnės politinės iniciatyvos, kuria siekiama apsaugoti teisėtą ekonomiką nuo nusikaltėlių išsiskverbimo. Jis grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 82 straipsnio 2 dalimi ir 83 straipsnio 1 dalimi.

1.5 Kaip žinoma, mokesčių rojus yra nemažame skaičiuje teritorijų (iš viso keturiasdešimt keturiose), kurios jurisdikcijos požiūriu susijusios su nepriklausomomis valstybėmis arba pačios yra suverenios valstybės. Tačiau net ir tais atvejais, kai jos nėra suverenios valstybės turi didelį administracinį savarankiškumą ir taiko atleidimo nuo mokesčių arba jų sumažinimo režimus - kurie informacijos požiūriu yra neskaidrūs - nuosavybės ir kapitalo kilmės sistemoms ir galiausiai šiose teritorijose įsisteigusioms finansinėms ir prekybos bendrovėms.

1.6 „Komitetas mano, kad ypač smerktina ir bloga tam tikrų teisės ir mokesčių srities patarėjų ir kai kurių konsultacinių bendrovių praktika, net galima sakyti reklama, kai siūloma steigti juridinius asmenis siekiant pasinaudoti mokesčių ir finansų rojumi kaip priemone išvengti Sąjungoje veikiančioms įmonėms taikomų reikalavimų, visų pirma susijusių su įmonių pelno mokesčiu, įmonių operacijų ir finansavimo skaidrumu.“

1.7 Mokesčių rojus lemia konkurencijos iškreipimą vidaus rinkoje, todėl būtina ES lygmeniu imtis veiksmingų priemonių, kurios leistų mokesčių srityje užtikrinti teisingumą, užkirsti kelią destabilizuojančiai neskaidriai veiklai, mokesčių vengimui ir su mokesčių rojumi susijusiai korupcijai. Nereikėtų atmesti galimybės šioje srityje apibrėžti nusikalstamą veiklą.

1.8 Būtina pašalinti visas kliūtis, kurios trukdo automatiškai keistis banko informacija siekiant, kad būtų lengva nustatyti tikruosius operacijų vykdytojus ir banko sąskaitų turėtojus. Turi būti reikalaujama rengti kiekvienoje šalyje vykdytos tarptautinių bendrovių veiklos ataskaitas, kuriose būtų nurodytas veiklos pobūdis, darbuotojų skaičius ir kiekvienoje šalyje gautos pajamos.

1.9 To turi būti siekiama nedarant poveikio tolesnei pažangai, kuri gali būti pasiekta įgyvendinant daugiašalių tarptautinių organizacijų, visų pirma JTO ir EBPO, globalines iniciatyvas. Šios priemonės bus įgyvendinamos užtikrinant pasitikėjimą, siekiant įstatymų lygiateisiškumo ir ieškant naujų ir mokesčių rojaus atžvilgiu aukštesnių tarptautinio bendradarbiavimo standartų.

1.10 EESRK nori, kad būtų parengta suderinta strategija su įtakingiausiomis šalimis, visų pirma JAV, siekiant, kad reglamentuojant šį klausimą būtų atsižvelgta į pasaulinį kontekstą. Kartu EESRK dar kartą primena, kad sunkumai, su kuriais susiduriama įgyvendinant tarptautiniu lygmeniu priimtą veiksmų planą, joku būdu negali stabdyti arba vėlinti Europos Sąjungos veiksmų. Europos standartai yra vieni geriausių pasaulyje, pavyzdžiui, numatyti direktyvoje dėl Europoje sukauptų santaupų. Užsienio sąskaitoms taikomų mokesčių prievolių vykdymo aktas (angl. *The Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)*) yra svarbus žingsnis, rodantis Jungtinių Amerikos Valstijų pastangas užtikrinti, kad finansinių priemonių ir sąskaitų užsienyje turintys Amerikos piliečiai geriau laikytųsi mokesčių srities teisės aktų. JAV mokesčių įstaiga reikalauja, kad finansų įstaigos „automatiškai“ pateiktų užsienyje veiklą vykdančių piliečių pavardes.

1.11 Iš Europos šalių Belgijoje yra labai pažangių teisės aktų, kurie grindžiami principu „konfidencialumas prieš kovos su nusikalstamumu politiką“. Duomenų slaptumas yra pasiteisinimas, trukdantis įgyvendinti mokesčių darbotvarkę ir vykdyti kovos su mokesčių vengimu politiką.

1.12 Reikia plėtoti kompleksinę politiką ir tarpusavyje susieti įvairias veiklos sritis. Siekiant apsaugoti investuotojų ir rinkos interesus parengti tarptautiniai apskaitos standartai, o dabar reikia sutelkti dėmesį į piliečių interesus. Būtina iš naujo įvertinti Tarptautinių apskaitos standartų valdybos vaidmenį. Tai yra privati struktūra, kurios uždavinys - nustatyti apskaitos taisykles, kurios turėtų būti kur kas paprastesnės, suprantamos ir skaidrios.

1.13 EESRK apgailestaudamas pabrėžia, kad teisininkai, ekonomistai ir policija jau seniai žino, kad dauguma neteisėto lėšų naudojimo, pajamų nukreipimo į mokesčių rojų taip darant žalą vešiesiems finansams, taip pat turto slėpimo prisidengiant fiktyviais pavadinimais, pinigų plovimo ir valdžios institucijų korupcijos atvejų nebūtų įmanomi be ši tinklų dangstančios teisėtos techninės struktūros, kuri iš to gauna didelės naudos ir tam tikrais atvejais gali atsidurti šių tinklų viršūnėse. Taigi šioje srityje būtini Europos Sąjungos veiksmai.

1.14 EESRK pasisako už koordinuotą strategiją, kuri padėtų sustiprinti kovą su mokesčiniu sukčiavimu, ypač su piktnaudžiavimu, ir apriboti teisę išimtinai mokesčių tikslais laisvai steigti visiškai fiktyvioms įmonėms.

2. Įžanga

2.1 Mokesčių rojus – tai vieta, kurioje įtakingi finansininkai ir pramonininkai, pasiturintys menininkai ar visuomenės atstovai derina reikalus ir leidžia laisvalaikį su multimilijonieriais. Visi jie bendrauja su daugiau ar mažiau abejotinos reputacijos asmenimis ir naudoja tuos pačius finansinius išteklius, ne visada gautus teisėtu būdu, bet ir vykdančios nusikalstamą veiklą (baudžiamą veiklą ir ekonominius nusižengimus), įskaitant net sunkiausius nusikaltimus, tokius kaip žmogžudystė, turto pervartavimas, prekyba narkotikais ir ginklais, padirbinėjimas, sukčiavimas, apgaulė, prekyba žmonėmis ir neteisėti azartiniai lošimai. Šioms teritorijoms būdinga nemažai bendrų bruožų, pavyzdžiui, neskaidrus jų veikimas, maži mokesčiai čia neįgyvendinti asmenims, kurie, beje, toje teritorijoje nevykdo jokios veiklos. Taip sudaroma žalinga konkurencija, kurią vykdo visiškai neskaidri juridinių statusų turinti slapta struktūra.

2.2 Mokesčių temą reikia nagrinėti atsižvelgiant į tris svarbiausius aspektus: mokesčių taisykles ir su jomis susijusį galimą mokesčių vengimą; galimybę finansų srities teisės aktų sistemoje numatyti pažeidimus, kurie kelia grėsmę finansiniam stabilumui; skaidrumo trūkumą informuojant, turint omenyje, kad tuo gali būti naudojama vykdančios su mokesčių rojumi susijusią nusikalstamą veiklą. Visiems šiems aspektams, už kuriuos atitinkamai atsakingos EBPO, Finansinio stabilumo taryba ir Finansinių veiksmų darbo grupė, būdingas duomenų slaptumas ir tai, kad apie juos sunku gauti informaciją. Panaikinus arba sumažinus skaidrios informacijos trūkumą būtų galima gerokai sumažinti problemas ir mokesčių rojaus keliamą grėsmę. EBPO šiuo metu vykstanti diskusija dėl standartų turėtų būti atvira ir ja reikėtų siekti, kad būtų sumažinta mokesčių ir teisminių institucijų našta. Kyla realus pavojus, kad bus susitarta dėl nepakankamai privalomojo pobūdžio ir pernelyg sudėtingų standartų tik siekiant pateikti *pro forma* sprendimą visuomenei. Paprastesnė išeitis šią problemą išspręsti - užtikrinti automatinį keitimąsi informacija.

2.3 Mokesčių ir finansų rojaus reiškinys yra kapitalizmo istorijos dalis. Jo pavyzdžių galima rasti jau besibaigiant Viduramžiams. Prancūzijos ir pramonės revoliucija lėmė esminius pokyčius paskatinusius mokesčių rojaus atsiradimą ir klestėjimą.

2.4 Po Antrojo pasaulinio karo šio reiškinių mastas labai išaugo. Jis paplito visuose pasaulio regionuose: ne tik Ramiajame vandenyne, Karibuose, Atlanto vandenyno salose, bet ir mažose bei labai mažose Europos valstybėse. Manoma, kad vien tik geografinėje Europos teritorijoje išsibarsčiusiuose taip vadinamuose mokesčių, finansų ir įmonių rojuose įsteigta apie milijoną įmonių ir dvigubai tiek patikos fondų. *Global Finance Integrity* direktoriaus Raymond Baker teigimu, vien tik Didžiąjai Britanijai priklausančiose Mergelių Salose užregistruota 619 916 įmonių (t. y. 20 įmonių vienam gyventojui).

2.5 Dabartinei ekonomikos padėčiai būdinga prekybos prekėmis ir paslaugomis globalizacija, laisvas kapitalo judėjimas ir plačiu mastu naudojamos naujosios technologijos, kurios taip pat taikomos vykdant tarptautinius finansinius ir prekybos sandorius. Nepaisant to, kad daugumoje finansų įstaigų yra atitikties patikrinimo departamentai, neapkanka taisyklių, reguliuojančių milžinišką kiekį kasdien vykdomų sandorių.

2.6 Europos vidaus rinka, sklandus finansų ir prekybos rinkų veikimas, darnus ekonomikos, kurioje laikomasi bendrų taisyklių, nustatytų siekiant ginti bendrą interesą, vystymasis turi padėti užkirsti kelią plataus masto finansų srautams, kurie išplaukia į palankias sąlygas sudariusias teritorijas ir valstybes. Šiuos pinigus saugo daug interesų grupių, jais galima papirkti ir savo pusėn palenkti ištisas valdžios institucijas.

2.7 Mokesčių rojus lemia iškrepimą tiek makroekonominiu, tiek mikroekonominiu lygmeniu. Kaip jau minėjome, makroekonominiu lygmeniu tai gali sukelti grėsmę finansų sistemos stabilumui. Be to, dėl galimybės išvengti mokesčių už realias ir (arba) finansines investicijas mažėja valstybių pajamos, kurios neišvengiamai turės būti kompensuotos apmokestinant darbo pajamas. Taigi mokesčių rojus yra šaltinis, pažeidžiantis teisingą pusiausvyrą tarp darbo ir pajamų apmokestinimo. Mikroekonominiu lygmeniu pastebimas iškrepimas tarp didelių, mažų ir labai mažų įmonių: šių trijų tipų dalyvių galimybės išvengti mokesčių arba bent jau pasinaudoti mokesčių rojaus siūlomomis agresyvaus mokesčių planavimo priemonėmis mažėja atsižvelgiant į šių įmonių dydį.

2.8 Pirmajame XXI amžiaus dešimtmetyje, po dviejų katastrofų, kurių epicentras Jungtinės Amerikos Valstijos (2001 m. rugsėjo 11-ąją Niu Jorke ir Vašingtone įvyko nusikalstami išpuoliai, o 2008 m. finansų krizė lėmė banko *Lehman Brothers* žlugimą), tarptautinė bendruomenė buvo skatinama imtis bendrų veiksmų siekiant reguliuoti taip vadinamų finansų ir mokesčių rojų veikimą.

3. Mokesčių ir finansų rojus

3.1 Dėl šios sistemos sukeltų nepageidaujamų pasekmių daugeliu atvejų buvo inicijuotos baudžiamosios bylos dėl

tarptautinio terorizmo finansavimo ir organizuoto nusikaltamumo, mokesčių vengimo ir pinigų plovimo, kas be kita ko lėmė sisteminę finansinių rinkų riziką ir kliūtis svarbiausiems laisvosios konkurencijos principams.

3.2 Todėl, kaip jau pirmiau minėjome, pastaraisiais metais pasaulio lygmeniu imtasi bendrų veiksmų ir nuspręsta sukurti struktūras ir mechanizmus, kurie padėtų bendrai kovoti su grėsme nacionaliniam valstybių saugumui ir piliečių gerovei.

Svarbiausią įvairių tarptautiniu lygmeniu priimtų sprendimų esminį pokytį, ko gero, žymi 2009 m. balandžio 2 d. Londone įvykusio Didžiojo dvidešimtuko (G20) susitikimo metu pasiektas susitarimas.

3.3 EESRK pritaria pasiūlymui įgyvendinti priemones, kurios padeda kovoti su sukčiavimu ir kita ES ir valstybių narių finansinius interesus pažeidžiančia neteisėta veikla ir kuriomis siekiama užtikrinti administracinį bendradarbiavimą keičiantis informacija mokesčių srityje. Reikia suteikti teisę ES pradėti derybas numatant pasirašyti sutartį su Šveicarijos konfederacija siekiant kovoti su sukčiavimu ir vengimu tiesioginių mokesčių srityje ir užtikrinti administracinį bendradarbiavimą, kurio tikslas keistis su mokesčiais susijusia informacija.

3.4 Po G20 susitikimo atsisakyta analizės ir rekomendacijos metodo, kuris buvo taikomas šias problemas sprendžiančių struktūrų ir forumų ankstesnėse procedūrose, ir reikalaujama pasmerkti bendradarbiauti atsisakančias jurisdikcijas, visų pirma visus mokesčių ir finansų rojus; taip pat pasiūlyta nustatyti vienašales, dvišales ir daugiašales sankcijas, laipsniškai panaikinti banko paslaptį ir reguliariai skelbti šios tvarkos nesilaikančių teritorijų sąrašą.

3.5 Tačiau šių G20 priimtų įsipareigojimų tolesnis įgyvendinimas buvo labai nuviliantis. Būtų galima paminėti daug priespausčių.

3.6 Daugelis teritorijų išvengė bendradarbiauti atsisakančių šalių ir jurisdikcijų etiketės tiesiog pasirašydamos mokesčių srityje apie dvylika tarp šių teritorijų galiojančių dvišalių susitarimų (pavyzdžiui, susitarimas tarp Lichtenšteino ir Monako).

3.7 Iš esmės keistis informacija galima tiesiog atitinkamas priemones (mokestines, baudžiamąsias ir kt.) taikančios institucijos prašymu. Atitinkamos vietos valdžios institucijos negali atsisakyti teikti informaciją, atsisakymą motyvuodamos nacionaliniu interesu, banko paslaptimi ar pan.

3.8 Tokiai atvejais akivaizdūs dvišalių veiksmų modelio veiksmingumo trūkumai, todėl reikėtų dėti pastangas gerinti tarptautinius (daugiašalius) ir viršnacionalinius veiksmus.

Tai patvirtinta 2011 m. spalio 4 d. Mokesčių teisingumo tinklo (angl. *Tax Justice Network*), paskelbtoje ataskaitoje, kurioje nurodoma, kad visi nuo 2009 m. pasirašyti dvišaliai susitarimai yra nenaudingi. Todėl šis tinklas nustatė finansinio slaptumo rodiklį remdamasis dviem kriterijais: kliūtys, su kuriomis susiduria kitų valstybių kompetentingos institucijos prašydamos informacijos ir neskaidria veikla pasaulio finansų rinkoje įtariamų jurisdikcijų svarba.

3.9 Be to, kaip rodo ir įvairios šiuo klausimu parengtos ataskaitos (pavyzdžiui, *Global Financial Integrity* organizacijos) neteisėto kapitalo srautai vis didėja ir siekia 10 proc. lygį per metus sukeldami pražūtingas pasekmes, dar labiau sunkinančias valstybių skolos krizę, kurią patiria daugelis tarptautinės bendruomenės šalių, visų prama kai kurios Europos Sąjungos valstybės.

3.10 Vis dėlto vienintelė ES šioje srityje nustatė patikimą pagrindą, tačiau jis nepakankamai gerai taikomas.

3.11 Tokią padėtį puikiai iliustruoja Direktyvos 2003/48 dėl ne rezidentų (fizinį asmenų) palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo įgyvendinimas.

3.12 Šios direktyvos įgyvendinimo spragos pastebėtos nepaisant fakto, kad išgaliojus direktyvai pradėta taikyti automatinio valstybių narių keitimosi informacija apie mokesčius sistema, o keturios Europos valstybės, kurios anksčiau laikytos finansų ir mokesčių rojumi (Andora, Lichtenšteinas, Monako kunigaikštystė ir San Marino Respublika), ragintos pasirašyti susitarimus.

3.13 Tačiau šios Europos valstybės, kaip ir Šveicarija, su Sąjungos susaistytos labai įvairių ryšių, dėl kurių labai sudėtinga šiuos susitarimus taikyti. Pavyzdžiui, Lichtenšteinas prisijungė prie Europos ekonominės erdvės susitarimo, tačiau jis neprivalo bendradarbiauti su atitinkamomis valdžios institucijomis civilinėse ir komercinėse bylose, kadangi nėra pasirašęs 2007 m. spalio 30 d. Lugano II konvencijos dėl ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo.

3.14 Tikėjimės, kad artimiausiu metu teisinio statuso pakeitimas duos laukiamų rezultatų atsižvelgiant į išgaliojusią Lisabonos sutartį, kurioje, vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties 8 straipsnio 2 dalimi ir prie šio straipsnio pridėta deklaracija Nr. 3, raginama užmegzti struktūrinius santykius su mažomis kaimyninėmis valstybėmis.

3.15 Akivaizdu, kad geriausias būdas reglamentuoti šį klausimą būtų pasirašyti daugiašalės partnerystės sutartį siekiant šias bendradarbiauti atsisakančias jurisdikcijas įtraukti į bendrą modelį, taikomą natūralioje geopolitinėje, teisinėje ir ekonominėje erdvėje.

3.16 Analogiškai dėl keturių valstybių narių Europos Komisija kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2005/60 dėl lėšų išaldymo neperkėlimo į nacionalinę teisę.

3.17 Siekiant skatinti realų viršnacionalinį poveikį turinčius veiksmus reikia, kad Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas laikytųsi 2011 m. balandžio mėn. priimtoje Europos Parlamento rezoliucijoje⁽¹⁾ išreikštos tvirtos pozicijos, kurioje be kita ko raginama aktyviau kovoti su neskaidria informacija apie tarptautinius finansinius sandorius. Be to, būtų galima nustatyti pranešimo priemonę, panašią į atleidimą nuo baudų laisvosios konkurencijos srityje, siekiant paskatinti pranešti apie tokio pobūdžio elgesį atsilyginant ekonominėmis priemonėmis apie šiuos faktus informuojantiems asmenims ir skiriant jiems mažesnę nei numatyta sankciją.

3.18 Be to, papildant pirmiau minėtą priemonę reikia, kad G20 nedelsiant nustatytų mechanizmus, kad būtų užpildytos teisėkūros spragos, susijusios su ofšorine veikla, kurią vykdančios svarbiausiuose pasaulio finansų centruose apeinami galiojantys mokesčių srities teisės aktai.

3.19 Griežtai Europos Sąjungos apibrėžtų įgaliojimų sistemoje reikia kuo skubiau antrinėje teisėje nustatyti privalomojo pobūdžio *ad hoc* taisykles, kuriose be kita ko būtų numatytos nuostatos, pagal kurias bet kuriam privačiam fiziniam arba juridiniam asmeniui, kontroliuojančiam fondus arba mokesčių ir finansų rojuje įsisteigusį subjektą, būtų draudžiama gauti viešąsias lėšas.

3.20 2009 m. EBPO nurodė, kad mokesčių rojuje esantis kapitalas siekia nuo 1700 iki 11000 milijardų dolerių ir buvo sudariusi sąrašą, kuriuo remdamasis G20 pradėjo griežtas diskusijas su valstybėmis, kurios nesilaiko nei vienos tarptautinės konvencijos dėl skaidrumo užtikrinimo bankų ir mokesčių srityje arba laikosi tik kai kurių iš jų.

3.21 Dėl EBPO pateiktos ataskaitos kilo protesto banga, visų pirma Šveicarijoje, Liuksemburge ir, žinoma, Urugvajuje. Aktyvios diskusijos kilo dėl Jungtinių Amerikos Valstijų Delavero valstijos.

3.22 Amerikiečiams gerai žinoma, kad Delavero valstija yra tam tikras mokesčių rojus: beveik pusė Volstryte (angl. *Wall Street*) ir *Nasdaq* kotiruojamų įmonių registruotoji būstinė yra Jungtinių Valstijų prezidento pavaduotojo Joe Bideno valstijoje siekiant mokėti mažiau vietos mokesčių, kadangi pelnas neapmokestintas. Tačiau išskyrus sektoriuje veikiančius ekonominės veiklos vykdytojus mažai kas žino, kad šioje mažoje Pensilvanijos pietuose esančioje valstijoje ofšorinėms bendrovėms suteikiama daug lengvatų ir ši valstija yra tarsi alternatyva Kaimanų saloms arba Bermudams. Delavero valstijoje įsikūrusių įmonių pelnas skaidrumo sumetimais laikomas priklausančiu jų savininkams, kuriems netaikomi šios šalies mokesčiai, jei jie nėra Amerikos piliečiai arba jei bendrovės veikla vykdoma už Jungtinių Valstijų ribų.

⁽¹⁾ 2011 m. balandžio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Bendrijų finansinių interesų apsaugos. Kova su sukčiavimu. 2009 m. metinė ataskaita (2010/2247(INI)).

3.23 Pagrindiniai ir labiausiai paplitę mokesčių rojus veikimo būdai - pinigų plovimas, mokesčių vengimas, lėšos korupcijai arba siekiant nukreipti lėšas į savo įmones. Būtent iš šių teritorijų suduodami smūgiai sunkioje padėtyje esančių valstybių skoloms ir už besąlygišką kapitalo judėjimo laisvę pasisakančioms didelėms įmonėms, kurios į šią veiklą įtraukia žiniasklaidą, politines partijas ir institucijų atstovus.

3.24 Blogas valdymas mokesčių srityje skatina sukčiavimą ir mokesčių vengimą ir turi rimtų pasekmių nacionaliniams biudžetams ir Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemai.

3.25 Didžioji dalis tarptautinių įmonių veikia taip, kad įvairiose jurisdikcijose, kuriose jos vykdo veiklą, galėtų išvengti mokesčių. Įvairiose jurisdikcijose taikomų mokesčių sistemų skirtumais naudojasi didelės įmonės, tarptautinės bendrovės arba palyginti su mažomis labai stiprios įmonės, nacionalinės arba besikuriančios įmonės. Tokio mokesčių vengimo strategijos prieštarauja sąžiningos konkurencijos principui ir įmonių atsakomybei. Be to, šios teritorijos tampa veiklos baze organizacijoms ir įmonėms, kurios pateikia rinkai prekes be kilmės pažymėjimo ir ES reikalaujamų garantijų, o tai labai pažeidžia vartotojų interesus, o kartais net kenkia visuomenės sveikatai. Šiuo tikslu piktnaudžiaujama sandorių kainodara (angl. *transfer pricing*), kai įmonių grupėje sandorio kaina nustatoma pagal grupės mokesčių poreikius, o ne įprastines rinkos sąlygas atitinkančius vertinimo kriterijus.

3.26 Tarptautinės bendrovės, be jokios abejonės, turi išteklių, kad pateiktų viešas ataskaitas dėl kiekvienoje šalyje vykdytų pardavimų, veiklos pelno, įmonių grupės sandorių, ikimokesčio pelno ir mokesčių nepatirdamos didelės papildomos administracinės naštos. Jei ši informacija patektų į viešą sritį, būtų aiškiau matyti, kas piktnaudžiauja sandorių kainodara arba kas taiko agresyvių mokesčių planavimą.

3.27 Mokesčių kontrolės nebuvimas ar silpnos taisyklės dėl rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros, neskaidri informacija siekiant nustatyti fizinius ar juridinius asmenis arba kitos su teisine ar administracine sistema susijusios aplinkybės sudaro galimybę iš savo teritorijų veikiančioms įmonėms būti beveik visiškai nebaudžiamomis, naudotis nepriimtiniu konkurenciniu pranašumu ir neliečiamybe prieš trečiųjų šalių teisminių ir administracinių institucijų veiksmus.

3.28 EESRK ryžtingai smerkia mokesčių rojus, kurie skatina mokesčių vengimą, mokestinį sukčiavimą ir kapitalo nutekėjimą bei sudaro galimybes tuo pasinaudoti. ES turėtų sustiprinti savo veiksmus, skirtus kovoti su šia praktika ir taikyti konkrečias sankcijas.

3.29 Tarptautinė bendruomenė, gerai suvokdama didelę tokių teritorijų žalą tarptautinei prekybai, nacionalinių išdų interesams, saugumui ir viešajai tvarkai ir, kaip rodo 2008 m. kilusi krizė, netgi finansų sistemos stabilumui, ėmėsi keletą nedrąsių iniciatyvų siekdama nustatyti ir laipsniškai panaikinti mokesčių rojus.

3.30 Bendri G20 ir Jungtinių Tautų veiksmai, taip pat pastangos, dėtos įgyvendinant EBPO vadovaujant vykdomas iniciatyvas, davė rezultatų, kurių vis dar nepakanka, kad būtų įveikti su mokesčių rojumi ir ofšoriniais finansų centrais susiję iššūkiai, reikalaujantys ryžtingų, veiksmingų ir suderintų veiksmų.

3.31 Vis dėlto G20, EBPO ir Finansinių veiksmų darbo grupės vykdyti veiksmai iki šiol padėjo leido tik sušvelninti sunkias mokesčių ir finansų rojus lemtas pasekmes.

3.32 Būtina nustatyti nebendradarbiaujančias jurisdikcijas, įvertinti, kaip laikomasi taisyklių, ir taikyti atgrasomąsias priemones siekiant skatinti laikytis taisyklių. Be to, EESRK mano, kad viena EBPO nepajėgi kovoti su mokesčių rojumi, todėl būtina patobulinti rodiklį, pagal kurį suteikiamas bendradarbiaujančios jurisdikcijos statusas, pavyzdžiui, suteikiant jam kokybinę vertę. Be to, EBPO neturėtų leisti vyriausybėms išvengti patekti į jos sudaromą „juodąją sąrašą“ pastarosioms tiesiog pažadant laikytis keitimosi informacija principo, tačiau neužtikrinant, kad šių principų bus veiksmingai laikomasi.

3.33 Yra pakankamai priežasčių teigti, kad finansų krizė iš dalies kilo dėl sudėtingų ir neskaidrių sandorių, kuriuos vykdė finansinės veiklos vykdytojai, kurių buveinė yra jurisdikcijose, besilaikančiose mokesčių slaptumo, o tai turi didelio neigiamo poveikio investuotojams ir įsigyjantiems finansinius produktus. Mokesčių rojus susijęs su finansinių institucijų balanse nurodytais sandoriais, taip pat sudėtingais finansiniais produktais, kurie neprisidėjo prie naujovių finansų sektoriuje diegimo ir lemia finansinį nestabilumą. Yra pakankamai įrodymų, kad ypač besivystančiose šalyse daug tiesioginių užsienio investicijų yra susijusios su mokesčių rojais.

3.34 Suvokdama šią situaciją per įvairias valdžios institucijas Europos Sąjunga šias sistemas nuolat smerkė. Tačiau jai nepavyko pasiekti, kad būtų sukurta viršnacionalinė reglamentavimo ir administracinė sistema, kuri padėtų sumažinti nebaudžiamumo atvejus.

3.35 ES vykdyta veikla visų pirma buvo siekiama panaikinti apie šimtą žalingų mokesčių sistemų, taikomų valstybių narių jurisdikcijose, kuriose vykdoma silpna finansų kontrolė, arba išorėje, t. y. trečiojoje šalyse. Šioje srityje 2009 m. ir 2010 m. Europos Komisija priėmė du komunikatus dėl gero mokesčių srities valdymo ir elgesio kodeksą. Taip pat yra trys galiojančios

direktyvos: dėl pajamų, gautų vengiant mokėti mokesčius susigrąžinimo, administracinio bendradarbiavimo ir santaupų apmokestinimo (šiuo metu persvarstoma). Be to, nuostata dėl reikalavimo laikytis gerosios praktikos arba gero valdymo mokesčių srityje yra dažnai numatyta ES asociacijos, prekybos ir bendradarbiavimo susitarimuose su trečiosiomis šalimis.

3.36 Tačiau šioje srityje vis dar pasiekta mažai pažangos, kadangi tyrimo vykdymas ir sankcijų taikymas yra susijęs su valstybių narių kompetencija.

3.37 Bankinių bendrovių manymu, minėtos JAV taisyklės parodė, kad vienašališkas tokio pobūdžio priemonių taikymas

gali sukurti finansų įstaigoms problemų, kurias lemia mokesčių prievolių vykdymo aktu nustatytų informacijos teikimo, sąskaitų blokavimo ir sustabdymo išpareigojimų nesuderinamumas su ES ir (ar) šalies, kurioje yra finansų įstaigos buveinė, teisės aktais.

3.38 2009 m. kovo 4 d., tuometinis Didžiosios Britanijos ministras pirmininkas JAV Kongrese pasakė svarbią kalbą, kurioje paragino savo sąjungininką prisiimti bendrą išipareigojimą pasaulio mastu sukurti reguliuojama ekonominę sistemą ir ryžtingai kovoti su finansinėmis sistemomis, kuriomis siekiama tik asmeninio praturtėjimo.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Horizontas 2020: veiksmų planas gyventojų senėjimo srityje“ (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 229/03)

Pranešėja **Renate HEINISCH**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl:

„Horizontas 2020: veiksmų planas gyventojų senėjimo srityje“

(nuomonė savo iniciatyva).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už parengiamąjį Komiteto darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Komitetas priėmė šią nuomonę 184 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos Sąjungos valstybės narės, norėdamos įveikti su demografiniais pokyčiais susijusias dideles problemas ir išnaudoti galimybes, nulemsiančias būsimą socialinę ir ekonominę raidą, per kelerius ateinančius metus turi imtis daugiau tinkamų priemonių įvairiais lygmenimis ir daugybėje sričių.

1.2 Koordinuotais moksliniais tyrimais regionų, nacionaliniu ir Europos lygmenimis galima labai prisidėti prie tinkamų priemonių, nes jais kuriami pagrįsti planavimo ir sprendimų priėmimo pagrindai.

1.3 EESRK visiškai pritaria jau anksčiau išsakytam raginimui, kad Europos moksliniai tyrimai senėjimo ir demografinių pokyčių srityje turėtų būti ilgalaikiai ir tarpdisciplininiai, tarpvalstybiniai ar bent palyginami.

1.4 Esminė pažangių Europos mokslinių tyrimų sąlyga yra ir tinkama infrastruktūra bei integruojamasis mokslinių tyrimų veiklos koordinavimas. Centralizuotas koordinavimas reikalingas ir sudarant biudžetą bei skirstant lėšas. Todėl Komitetas rekomenduoja įsteigti Europos senėjimo mokslinių tyrimų centrą, kuris galėtų atlikti koordinavimo užduotis.

1.5 Ilgalaikių mokslinių tyrimų programų kūrimo veiksmų planai yra naudingos priemonės būsimų mokslinių tyrimų prioritetams nustatyti. Dabartiniame plane dėl senėjimo ir demografinių pokyčių jau iškelta svarbių „Horizontas 2020“ (1) aspektų.

1.6 Komitetas palankiai vertina tai, kad Aštuntojoje bendrojoje programoje pagal prioritetą „Visuomenės uždaviniai“

numatytas mokslinių tyrimų prioritetas „sveikata, demografiniai pokyčiai ir gerovė“ (2).

1.7 Komitetas ragina į būsimus Europos mokslinius tyrimus įtraukti ne tik dabartiniame veiksmų plane ir „Horizontas 2020“ nurodytus aktualius mokslinių tyrimų prioritetus, bet ir gerokai novatoriškesnius ir galbūt problematiškesnius senėjimo ir demografinių pokyčių aspektus. Tai – sveikatos išsaugojimas ir reabilitacija, profesinės veiklos laikotarpio ilginimas, didesnė atsakomybė už save ir kitus, mokymasis ilgam gyvenimui, vis didesnio technologijų skverbimosi į visas gyvenimo sritis pasekmės ir socialiniai klausimai, kylantys Europos visuomenei dėl demografinių, visuomeninių ir technologinių pokyčių.

2. Pagrindimas. Bendros pastabos

2.1 Siekiant išspręsti problemas ir išnaudoti galimybes, susijusias su demografiniais pokyčiais, per kelerius ateinančius metus būtini gerai pagrįsti planavimo ir sprendimų priėmimo pagrindai, kad būtų galima imtis pavyzdinių priemonių. Tokie pagrindai kuriami visų pirma atliekant tinkamus mokslinius tyrimus. Ankstesnių Europos mokslinių tyrimų programų, pavyzdžiui, Penktosios, Šeštosios ir Septintosios bendrųjų mokslinių tyrimų programų (3), bendrosios programos „Kasdienį gyvenimą palengvinanti aplinka“ (4) (KGPA) (5), Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos (6) ir programos ERA-NET veiklos rezultatais mokslinių tyrimų nauda jau aiškiai įrodyta. Taigi moksliniais tyrimais galima labai prisidėti prie demografinių pokyčių švelninimo ir jų teigiamo potencialo išnaudojimo regionų, nacionaliniu ir Europos lygmenimis.

(2) Žr. 1 išnašą.

(3) OL L 26, 1999 2 1, p. 1, OL L 232, 2002 8 29, p. 1, OL L 412, 2006 12 30, p. 1, ir OL C 65, 2006 3 17, p. 9.

(4) <http://www.aal-europe.eu>.

(5) Žr. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1726&format=HTML&aged=1&language=LT>.

(6) OL L 310, 2006 11 9, p. 15 ir OL C 65, 2006 3 17, p. 22.

(1) COM(2011) 809 final.

2.2 Veiksmų planais naudojami kuriant ilgalaikes mokslinių tyrimų programas. Juose parodomi galimi būsimi plėtros modeliai ar scenarijai, nurodomos būtinos sektorių sąsajos, nustatomi svarbūs bendradarbiavimo partneriai ir veikėjai, nagrinėjama politinė veikimo laisvė ir finansavimo galimybės bei rengiama procesų vykdymo ir rezultatų panaudojimo strategija.

2.3 Su moksliniais tyrimais susiję veiksmų planai pastaraisiais metais kuriami ir naudojami daugelyje sričių. Iš daugybės naujausių nacionalinių ir tarptautinių veiksmų planų kaip pavyzdžius galima paminėti Šveicarijos mokslinių tyrimų infrastruktūros veiksmų planą (*Schweizer Roadmap für Forschungsinfrastrukturen*)⁽⁷⁾, Vokietijos federalinės švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos projektą „Veiksmų planas aplinkos technologijų srityje 2020“ (*BMBF-Projekt „Roadmap Umwelttechnologien 2020“*)⁽⁸⁾, JAV respublikonų veiksmų planą dėl Amerikos ateities (*Roadmap der US-amerikanischen Republikaner zur Zukunft Amerikas*)⁽⁹⁾, Europos mokslinių tyrimų erdvės (EMTE) veiksmų planą energetiškai efektyvių pastatų kūrimo srityje (*ERA-Roadmaps zur Entwicklung energieeffizienter Gebäude*)⁽¹⁰⁾, iniciatyvos „Virtualus fiziologinis žmogus“ ir „Ateities ir kuriamos technologijos“ (angl. *Virtual Physiological Human-Future and Emerging Technologies*, VPH-FET) mokslinių tyrimų veiksmų planą (*VPH-FET Forschungsroadmap*)⁽¹¹⁾.

2.4 Būsimų mokslinių tyrimų ir inovacijų senėjimo ir demografinių pokyčių srityje veiksmų planai sutelkia dėmesį į sveikatos aspektus plačiąja prasme. Be kitų, tai veiksmų planai, susiję su Europos projektais: Smegenų (neuronų) ir kompiuterio sąveikos mokslinių tyrimų veiksmų planas 2010–2011 m. (*Future BNCI: Future Directions in Brain/Neuronal Computer Interaction (BNCI) Research (2010–2011)*), Diabeto mokslinių tyrimų Europoje veiksmų planas 2008–2010 m. (*DIAMAP: Road Map for Diabetes Research in Europe (2008–2010)*), Psichinės sveikatos mokslinių tyrimų Europoje veiksmų planas 2011–2014 m. (*ROAMER: A Roadmap for Mental Health Research in Europe (2011–2014)*), Kodėl mes senėjame: molekulinės biogerontologijos veiksmų planas 2008–2010 m. (*WhyWeAge: A road map for molecular biogerontology (2008–2010)*)⁽¹²⁾, taip pat nacionaliniai veiksmų planai, pavyzdžiui, Vokietijos vyriausybės sveikatos mokslinių tyrimų programos veiksmų planas (*Roadmap für das Gesundheitsforschungsprogramm der deutschen Bundesregierung*)⁽¹³⁾.

2.5 Teminiu požiūriu platesniuose senėjimo ir demografinių pokyčių srities veiksmų planuose, be kita ko, Europos projektų veiksmų planuose – Senėjimo mokslinių tyrimų veiksmų plane (*FUTURAGE – A Road Map for Ageing Research*)⁽¹⁴⁾ ir Senėjimo

ir IRT plėtros mokslinių tyrimų veiksmų plane 2010–2012 m. (*BRAID: Bridging Research in Ageing and ICT Development (2010–2012)*)⁽¹⁵⁾ – mokslinių tyrimų prioritetais taip pat įvardyti sveikatos aspektai. Projekto FUTURAGE veiksmų plane nurodomi trys su sveikata susiję prioritetai: „Sveikas senėjimas, ilgesnis gyvenimas“ („Healthy Ageing for More Life in Years“), „Protinių gabumų išlaikymas ir atgavimas“ („Maintaining and Regaining Mental Capacity“) ir „Biogerontologija: nuo mechanizmo iki intervencijos“ („Biogerontology: from Mechanisms to Interventions“)⁽¹⁶⁾, o projekte BRAID – „Sveikata ir rūpyba“ („Health and Care in Life“).

2.6 Komisija siekia viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėmis ir viešojo sektoriaus subjektų partnerystėmis⁽¹⁷⁾ suteikti daugiau priemonių dabartinėms visuomenės problemoms spręsti⁽¹⁸⁾. Prie bendrų iniciatyvų priskirtinos visų pirma Europos inovacijų partnerystės (EIP), tarp jų Europos inovacijų partnerystė aktyvaus ir sveiko senėjimo srityje (angl. EIP AHA)⁽¹⁹⁾, Europos skaitmeninė darbotvarkė⁽²⁰⁾, bendro programavimo iniciatyva „Ilgesnis gyvenimas, geresnis gyvenimas. Demografinių pokyčių privalumai ir su jais susijusios problemos“⁽²¹⁾ ir planuojama programa „Horizontas 2020“⁽²²⁾.

2.7 Tačiau, nepaisant šių būtinų ir svarbių pastangų kurti mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystes, skubiai reikalinga ir platesnė mokslinių tyrimų veikla. Pasaulis, visuomenė, technologijos, medicina, senėjantys žmonės nuolat keičiasi. Todėl, siekiant tinkamas (politines) priemones laiku pritaikyti prie naujų realių sąlygų, reikia atlikti daugiau naujų mokslinių tyrimų ir neatsilikti nuo pokyčių.

2.8 Todėl EESRK palankiai vertina Europos Komisijos paramą bendroms programavimo iniciatyvoms ir būsimos mokslinių tyrimų veiklos senėjimo ir demografinių pokyčių srityje veiksmų plano kūrimui⁽²³⁾ bei „Horizontas 2020“ pagal prioritetą „Visuomenės uždaviniai“ numatytą mokslinių tyrimų prioritetą „sveikata, demografiniai pokyčiai ir gerovė“⁽²⁴⁾.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Reikalinga infrastruktūra

3.1.1 Jau seniai raginama, kad Europos moksliniai tyrimai turėtų būti ilgalaikiai ir tarpdisciplininiai, tarptautiniai ar bent palyginami⁽²⁵⁾. Visus šiuos raginimus galima dar kartą pakartoti. Savaime suprantama, kad vykdant lyginamuosius mokslinius tyrimus turi būti atsižvelgiama į atitinkamas struktūrines sąlygas.

3.1.2 Be to, į mokslinius tyrimus senėjimo tema reikia įtraukti visus su šia tema susijusius subjektus – gamtos, biologinių ir socialinių mokslų mokslininkus, inžinierius ir

(7) Šveicarijos Konfederacija, Šveicarijos federalinis vidaus reikalų departamentas (*Eidgenössisches Departement des Innern EDI*), Valstybinis švietimo ir mokslinių tyrimų sekretoriatas (*Staatssekretariat für Bildung und Forschung SBF*), Nacionalinių tyrimų skyrius (*Ressort Nationale Forschung*), 2011, *Schweizer Roadmap für Forschungsinfrastrukturen*, parsisiūsta: http://www.sbf.admin.ch/htm/dokumentation/publikationen/forschung/11.03.30.NFO.RoadmapForschungsinfrastrukturen_d.pdf

(8) Schippl, J. et al., *Roadmap Umwelttechnologien 2020 – Endbericht*, Karlsrūjė: Karlsrūjės mokslinių tyrimų centras, 2009, (Mokslinės ataskaitos FZKA 7519).

(9) <http://www.roadmap.republicans.budget.house.gov>.

(10) <http://www.eracobuild.eu>.

(11) https://www.biomedtown.org/biomed_town/VPHFET.

(12) <http://future-bnci.org>; <http://www.diamap.eu>; <http://www.roamer-mh.org>; <http://www.whyweage.eu>.

(13) Federalinės švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos Sveikatos mokslinių tyrimų taryba (*Gesundheitsforschungsrat (GFR) des Bundesministeriums für Bildung und Forschung (BMBF)*) (leidėja), 2007, *Roadmap für das Gesundheitsforschungsprogramm der Bundesregierung*, Bona / Berlynas, BMBF.

(14) <http://futurage.group.shef.ac.uk/road-map.html>.

(15) <http://www.braidproject.eu>.

(16) *The Future of Ageing Research in Europe. A Road Map*.

(17) Kaip viešojo sektoriaus subjektų partnerysčių (angl. P2P) pavyzdžius, be kitų, galima nurodyti programas ERA-NET ir „ERA-NET Plus“, 185 straipsnio iniciatyvas ir bendrą programavimą (angl. *joint programming*, JP). Prie viešojo ir privačiojo sektorių partnerysčių (angl. PPP) mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) srityje priskirtinos, pavyzdžiui, jungtinės technologijų iniciatyvos (ITI) ir iniciatyva „Būsimas internetas“.

(18) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui (COM(2011) 572 final, 2011 09 21).

(19) Žr. IP/10/1288.

(20) Žr. IP/10/581, MEMO/10/199 ir MEMO/10/200.

(21) Žr. <http://www.jp-demographic.eu/>.

(22) MEMO-11-435.

(23) Taip pat žr. OL C 132, 2011 5 3, p. 39, COM(2010) 546 final.

(24) COM(2011) 809 final.

(25) Taip pat žr. OL C 74, 2005 3 23, p. 44.

dizainerius, gamintojus ir paslaugų teikėjus, politinius sprendimus priimančius asmenis, architektus, miestų ir kelių eismo planuotojus, ekonomikos sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovus, o ypač pačius pagyvenusius žmones. Todėl planuojama įvairių europinių paramos priemonių (ERA-NET, „ERA-NET Plus“ ir INNOVA bei PRO INNO) integracija į vieną lankstesnę priemonę ERA-NET, siekiant supaprastinti susijusių subjektų dalyvavimą, vertintina palankiai.

3.1.3 Esminė pažangių Europos masto mokslinių tyrimų Europos mokslinių tyrimų erdvėje (EMTE) sąlyga yra tinkama infrastruktūra ir integruojamasis mokslinių tyrimų veiklos koordinavimas. Centralizuotas koordinavimas reikalingas ir sudarant biudžetą bei skirstant lėšas. Tai nereikia, kad mokslinių tyrimų veikla nacionaliniu lygmeniu nėra reikalinga. Tačiau reikia stengtis pavienius nacionalinius mokslinius tyrimus kuo labiau suderinti, kad būtų galima palyginti ir išnagrinėti jų rezultatus. Todėl Komitetas rekomenduoja įsteigti Europos senėjimo mokslinių tyrimų centrą, kuris galėtų atlikti koordinavimo užduotis.

3.2 Kiti būtini moksliniai tyrimai

3.2.1 Be minėtų bendrųjų reikalavimų, ryškėja temos, kurias ateityje reikia labiau ištirti. Šiuo metu išgyvename ne tik iki šiol nematytus demografinius pokyčius, bet ir technologijų raidą, kuri gali ilgam pakeisti mūsų socialinį gyvenimą, sveikatos apsaugos sistemą ir mūsų santykį su aplinka.

3.2.2 Sveikatos išsaugojimas

Pirma didelė mokslinių tyrimų sritis turėtų apimti visus klausimus, susijusius su sveikatos išsaugojimu, nes fizinė ir psichinė sveikata yra esminė sąlyga, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų gyventi aktyviai ir patys būti atsakingi už savo gyvenimą. Atitinkami mokslinių tyrimų klausimai yra, pavyzdžiui, tokie:

- Kaip galima žmones nuo pat vaikystės motyvuoti gyventi sveikai?
- Kokia strategija reikalinga, kad prevencinės priemonės būtų tikslingai skatinamos ir vystomos?
- Kurios gydymo ir reabilitacijos rūšys, lyginant tarpvalstybiniu lygmeniu, pasirodė esančios ypač sėkmingos? Kuriose srityse dar reikia įveikti atsilikimą arba dar reikalingi tolesni moksliniai tyrimai ir plėtra?
- Kaip galima padidinti pacientų kompetenciją?
- Kaip galima išvengti daugelyje šalių pasitaikančių sveikatai pavojų keliančių veiksnių, retų ir chroniškų ligų, demencijos ir kitų neurodegeneracinių sutrikimų arba bent jau kaip juos anksti atpažinti ir gydyti?
- Nepakankamai ištirtas medikamentų poveikis ir jų sąveika, kai juos vartoja vyresnio amžiaus žmonės, ypač pagyvenusios moterys. Iki šiol medikamentai dažniausiai išbandomi su jaunais žmonėmis, tačiau daugiausia juos vartoja vyresnio amžiaus žmonės.

— Turėtume pabrėžti chroniško skausmo poveikį vyresnių žmonių sveikatos būklei, ypač kelti klausimą, kaip galėtume sumažinti skausmą, kurį kenčia vyresnio amžiaus ES gyventojai, ir pagerinti jų savijautą.

— Kol kas mažai ištirtas ir vyresnio amžiaus žmonių piktnaudžiavimas alkoholiu ir kvaišalais, to priežastys ir fizinės, psichinės bei socialinės pasekmės.

3.2.3 Ilgesnis aktyvios profesinės veiklos laikotarpis

Ilgesnis profesinės veiklos laikotarpis dėl gyventojų amžiaus struktūros pokyčių ir ilgėjančios gyvenimo trukmės tampa būtinybe. Su tuo susiję klausimai yra, pavyzdžiui, tokie:

- Koks darbuotojų požiūris į lankstesnę profesinės veiklos amžiaus ribos nustatymą? Nuo ko toks požiūris priklauso (pvz., darbo pobūdžio, valstybės gerovės, realių sąlygų regione)?
- Kokios turi būti su švietimu ir prevencija susijusios bendrosios sąlygos, kad būtų įmanoma sukurti tokią lankstumą ar padidinti jau esamą? Kokia atskirų šalių patirtis ir ar ja galima pasinaudoti?
- Kaip galima kurti darbo vietas, organizuoti darbo laiką ir mažinti darbo krūvį, kad darbuotojai galėtų ilgiau tęsti profesinę veiklą? Koks gali būti technologinių naujovių vaidmuo šiuo klausimu?
- Kokių yra galimybių aktyviam pilietiškumui skatinti ar jos galėtų būti įgyvendinamos įmonėse, kad aktyvus pilietiškumas būtų skatinamas dar vykdant profesinę veiklą? Kokia yra šalių patirtis?

3.2.4 Gyventi savarankiškai, atsakyti už save patį ir kitus

Senstant visuomenei mažės ir galinčių padėti vyresniems. Todėl ateityje vyresnio amžiaus žmonės patys turės prisiimti didesnę atsakomybę už savo savarankiškumą išlaikymą ir dalyvavimą visuomenėje. Su tuo susiję mokslinių tyrimų klausimai, be kitų, yra šie:

- Koks yra vyresnio amžiaus žmonių asmeninės atsakomybės suvokimas skirtingose šalyse ir kiek jis padeda sistemškai stiprinant ir skatinant tinkamą gyvenimą?
- Koks yra vyresnio amžiaus žmonių dalinės atsakomybės už kitus (pavyzdžiui, už ateinančias kartas, aplinką) suvokimas skirtingose šalyse ir kokios to pasekmės? Kaip vyresnio amžiaus žmonės organizuoja savo gyvenimą, pasiūlymus savo kartai ir ateinančioms kartoms? Kokius įsipareigojimus jie prisiima už kitus žmones, savo kaimynus, savo aplinką?

- Kokiomis vietinės paramos formomis būtų galima skatinti šią saviorganizaciją? Tai reikėtų tirti irgi struktūriškai palyginamais lygmenimis (vietos, regionų).
- Apskritai skirtingais, atitinkamai struktūriškai palyginamais lygmenimis (pvz., įvairių šalių miesto ir kaimo regionuose) reikėtų ištirti, kaip bendruomenės gali skatinti aktyvią, atsakingą vyresnio amžiaus žmonių gyvenseną, pvz., vykdydamos bet kokio amžiaus žmonėms tinkamą miestų, būsto ir transporto politiką.
- Kaip galima sukurti ir remti „rūpestingas bendrijas“ kaip pasidalijamosios atsakomybės išraišką? Kaip jau šiuo metu bendradarbiauja šeimos, pilietiškai aktyvūs žmonės ir profesionalūs slaugytojai slaugos srityje (pavyzdžiui, sergančiųjų chroniškomis ligomis ar kenčiančių nuo demencijos)? Kaip tokias bendrijas galima remti naudojant technologines pagalbos sistemas? Kaip į jų poreikius žiūri žmonės? Kokių pasidalijamosios atsakomybės formų esama atskirose šalyse? Kokia tokių „rūpestingų bendrijų“ vieta šalių socialinėje politikoje ir bendruomenių socialinėje struktūroje?
- Kokios vyresnių žmonių, ypač senyvo amžiaus ir gyvenančių vienių arba kenčiančių nuo demencijos, gyvenimo formos pasiteisino ir ar galima jomis pasinaudoti? Šiuo klausimui irgi reikėtų palyginti skirtingų valstybių patirtį.

3.2.5 Švietimas

Savaime suprantama, kad senėjančioje visuomenėje kiekvienas jos narys turi mokytis visą gyvenimą. Su tuo susiję mokslinių tyrimų klausimai:

- Kaip mokymasis visą gyvenimą gali tapti mokymusi ilgam gyvenimui?
- Kokius mokymosi būdus, be profesinio tęstinio mokymosi, reikia siūlyti senėjančiai visuomenei? Kaip tokie pasiūlymai turi būti parengti, kad jais būtų skatinamas aktyvus mokymasis?
- Kokie konkretūs švietimo pasiūlymai reikalingi pilietiškoms žmonėms?
- Kokią reikšmę turi estetiškas švietimas vyresnių žmonių kognityvinio ir emocinio plastiškumo bei kūrybiškumo išsaugojimui? Kokias išvadas galima daryti tarpvalstybiniu lygmeniu palyginus atitinkamus švietimo pasiūlymus?
- Kokį vaidmenį atlieka skirtingos švietimo įstaigos (universitetai, suaugusiųjų mokykla) didinant kompetenciją įvairiose srityse, pvz., naudojimosi naujomis technologijomis, pilietiškumo, globos, socialinių ar specialiųjų žinių perdavimo ir panašiose srityse?

3.2.6 Technikos pažanga visose gyvenimo srityse

Vis didesnio technologijų skverbimosi į visas visuomeninio gyvenimo sritis ir būtinybės naudoti technologines sistemas, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų gyventi savarankiškai, aktyviai, dalyvauti visuomenės gyvenime, ilgalaikės pasekmės beveik neištirtos. Todėl skubiai reikalingi moksliniai tyrimai, pavyzdžiui, tokiais klausimais:

- Kokios technologinės, organizacinės, kūrybinės ir pripažinimą skatinančios priemonės reikalingos, kad būtų galima veiksmingai ir etiniu požiūriu tinkamai išnaudoti nuotolinės stebėsenos, nuotolinės sveikatos priežiūros ir nuotolinės reabilitacijos galimybes sveikatos apsaugai gerinti?
- Kokie organizaciniai, teisiniai, duomenų apsaugos ir etiniai reikalavimai kyla plačiai diegiant tokias sistemas, kad jas būtų galima organizuoti ir reguliuoti vietos, regionų, nacionaliniu ir Europos lygmenimis?
- Kokios yra ilgalaikės didesnio technologinių sistemų naudojimo pasekmės vyresnio amžiaus žmonių ir jų artimųjų santykiams, pacientų ir gydytojų, slaugomų asmenų ir neformalių bei profesionalių slaugytojų santykiams?
- Dar mažai ištirtos ir psichologinės, socialinės ir etinės pasekmės, susijusios su vis labiau plintančiu jutiklių ir kitų technologinių artefaktų implantavimu į žmogaus kūną. Kokios yra šių galimybių pasekmės, viena vertus, susijusių asmenų požiūriui į save, jų tapatybei, kita vertus, visuomenės požiūriui į ligą, sveikatą ar negalią?

Taip pat mažai tirtos galimybės, kaip būtų galima oriai sutikti gyvenimo pabaigą, pavyzdžiui, lydimam muzikos ir apšvietimo – tai technologinės priemonės, tačiau suteikiančios emocinę paramą.

3.2.7 Ateities Europos visuomenė

Paskutinė mokslinių tyrimų sritis turėtų apimti visus klausimus, susijusius su dabartiniais ir būsimais Europos šalių visuomenės pokyčiais. Atitinkami mokslinių tyrimų klausimai susiję, be kita ko, su vyresnio amžiaus įvaizdžiu, kultūriniais skirtumais, skirtinga patirtimi ir nevienodomis gyvenimo sąlygomis Europoje:

- Kokių požiūrių apie aktyvų senėjimą ir vyresnį amžių, kalbant apie demografinius pokyčius, esama Europos šalyse? Kaip galima keičiantis patirtimi formuoti tikroviškesnį, o ne stereotipinį vyresnio amžiaus įvaizdį?
- Kaip žmonės senėja įvairiose kultūrose, kurių įvairovė valstybėse narėse vis didėja? Kokią reikšmę atitinkamoje kultūroje turi vyresnis amžius, liga ir mirtis? Kaip galima organizuoti keitimąsi patirtimi ir prisidėti prie abipusio supratimo ir abipusio praturtinimo?

- Kokią reikšmę įvairiose kultūrose senėjimo procese turi muzika ir vaizduojamasis menas? Kokios to pasekmės ir kaip teigiamas pasekmes galima panaudoti kitiems?
- Kaip galima suderinti patirtį, kuri dėl ilgėjančios gyvenimo trukmės ir sparčių visuomeninių bei techninių pokyčių tarp kartų ir kartose tampa vis skirtingesnė? Kaip tokiomis sąlygomis įmanoma užtikrinti abipusį supratimą ir mokymąsi?
- Panašūs klausimai kyla dėl esamų, iš dalies net didėjančių, gyvenimo sąlygų skirtumų Europos šalyse ir tarp jų.
- Dar vienas klausimas, į kurį neatsakyta, – kaip šalyse skirtingas požiūris į mirtį veikia pavienius senėjančius žmones ir apskritai visuomenę. Būtent senėjančioje visuomenėje į šį klausimą ir į galimas su tuo susijusias pasekmes negalima nekreipti dėmesio.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijos 2011 m. stebėsenos ataskaitos. EESRK vertinimas (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 229/04)

Pranešėjas **Stefano PALMIERI**

2011 m. spalio 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė savo iniciatyva parengti nuomonę dėl

Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijos 2011 m. stebėsenos ataskaitos. EESRK vertinimas.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 11 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 9 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad Eurostato parengta stebėsenos ataskaita (2011 monitoring report of the EU sustainable development strategy) yra labai svarbi ir naudinga priemonė:

— pažangai, padarytai įgyvendinant Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijos tikslus ir uždavinius, apibendrinti,

— ES tvaraus vystymosi strategijos tikslams, veiksams ir įgyvendinimo priemonėms persvarstyti, taip pat šiuo metu taikomai tvaraus vystymosi vertinimo metodikai ir priemonėms tobulinti,

— naujiems uždaviniams, ypač atsižvelgiant į pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės padarinius tvaraus vystymosi strategijai, spręsti.

1.2 Tačiau EESRK apgailestauja, kad Komisija neparengė ES tvaraus vystymosi strategijos įgyvendinimo padėties ataskaitos, ir reikalauja, kad Komisija ir kitos ES institucijos reaguotų į Eurostato ataskaitą, kuri yra šios strategijos sudedamoji dalis ir labai svarbus iki šiol taikytų įgyvendinimo priemonių politinio vertinimo bei ateities gairių nustatymo įrankis.

1.3 Todėl EESRK tvirtina, kad būtinas tvirtesnis politinis įsipareigojimas siekiant įgyvendinti strategijos tikslus ir reikia stengtis teisingai įvertinti tvaraus vystymosi padėtį, o tam reikalingas mokslinis ir politinis įgyvendintų tvaraus vystymosi priemonių veiksmingumo vertinimas.

1.4 Dėl to Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas dar kartą siūlo atsižvelgti į Tvarios plėtros observatorijos

pastabas ir samprotavimus šiais klausimais ir išklausti į pilietinės visuomenės nuomonę. Perėjimas prie tvaresnio plėtros modelio bus veiksmingas tik vykdant demokratinius procesus, kurie didins visuomenės sąmoningumą ir skatins ją dalyvauti priimančioms sprendimams plėtojant pilietinės visuomenės ir atsakingų politikų dialogą.

1.5 EESRK pabrėžia galimybę stiprinti tvaraus vystymosi strategijos ir kitų svarbių ES politinių iniciatyvų sąsają. Dėl plačios ir daug sričių apimančios vystymosi tvarumo sąvokos būtinas glaudus visų kitų politinių prioritetų (socialinės lygybės, kovos su skurdu ir nedarbu, socialinio teisingumo, tausaus išteklių naudojimo, gamtos turtų apsaugos, socialinės sanglaudos, vystomojo bendradarbiavimo) tarpusavio ryšys.

1.5.1 Šis poreikis sujungti įvairias ES politines strategijas tampa ypač svarbus dabartiniu istorijos etapu. Dėl sunkių pasaulinės ekonomikos krizės pasekmių būtina atskirti pasaulinės ekonominės konjunktūros poveikį ir suplanuotų ilgalaikių tvaraus vystymosi strategijų plėtotę.

1.5.2 EESRK dar kartą pabrėžia glaudesnio bendradarbiavimo ir Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijos bei strategijos „Europa 2020“ integracijos svarbą siekiant užtikrinti, kad strategijoje „Europa 2020“ numatyti veiksmai būtų orientuoti į didesnio vystymosi tvarumo įgyvendinimą. Naujų rodiklių tyrimas ir analizė suteikia galimybę įvertinti tvaraus vartojimo ir gamybos skatinimo priemonių veiksmingumą bei skatinti strategijos „Europa 2020“ stebėsenos procesą.

1.6 EESRK primygtinai siūlo stiprinti tvaraus vystymosi socialinę dimensiją, ypač dėl ekonomikos krizės sukeltų socialinių pasekmių – nedarbo augimo, nelygybės ir socialinės atskirties pavojaus, kurios skaudžiausiai paveikia pažeidžiamiausius visuomenės sluoksnius ir turi ilgalaikę įtaką žmonių gyvenimo sąlygoms bei riboja aplinkos apsaugos galimybes.

1.7 EESRK visiškai pritaria, kad reikia skatinti ekonomikos plėtrą, kuri užtikrintų ekonomikos augimą, neutralizuojantį neigiamas pasekmes aplinkai, ir kuriai vykstant būtų atsižvelgiama į pagrindinius nešališkumo, bendradarbiavimo ir socialinio teisingumo principus (jie yra tvaraus vystymosi pagrindas).

1.7.1 EESRK remia ekologiškos ekonomikos plėtrą, kuri turėtų būti įgyvendinta ilgalaikio tvaraus vystymosi sąlygomis, mažinant nelygias galimybes pereiti prie mažesnio anglies dioksido kiekio išmetimo į aplinką modelio ⁽¹⁾.

1.7.2 EESRK palankiai vertina Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) rekomendacijas dėl ekologiškų darbo vietų kūrimo siekiant užtikrinti deramą darbą bei aukštos kokybės darbo vietas vyrams ir moterims ir taip išvengti kitais pereinamaisiais etapais pasitaikiusio visuomenės susiskaldymo.

1.8 Siekiant tvarumo, labai svarbu daugiau investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas, ypač energetikos srityje, ir taip skatinti atsinaujinančiais energijos šaltiniais paremtą vystymosi modelį, kuris mažiau priklausytų nuo iškastinio kuro vartojimo, mažinti ES ekonomikos energijos imlumą, taip pat teigiamai paveikti augimą ir naujų darbo vietų kūrimą, imantis naujų veiksmų ir skatinant ekonomikos konkurencingumą.

1.9 Be aukštos kokybės mokslinių tyrimų ir technologijų naujovių, labai svarbus yra mokymo vaidmuo. Mokymas veda pilietinę visuomenę kitokio vystymosi modelio link ir suteikia tinkamas priemones, padedančias išspręsti vystymosi keliamus uždavinius bei stiprinti jos vaidmenį.

1.10 Labai svarbus uždavinys – užtikrinti tinkamas sąmoningumo skatinimo ir ugdymo priemones tvaraus vystymosi srityje, ir šis procesas turi būti plėtojamas tolygiai su tvarumo pažangos vertinimo rodiklių įgyvendinimo procesu.

1.11 Ypač svarbu tęsti EESRK pradėtą darbą remiant naują ekonomikos pažangos vertinimo rodiklių, kurie nėra grindžiami BVP ⁽²⁾, ir derinant kokybės ir kiekybės analizės aspektus nustatant socialinių subjektų vertinimo būdus tvaraus vystymosi srityje.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl EESRK pozicijos rengiantis 2012 m. Jungtinių Tautų konferencijos tvaraus vystymosi klausimais (Rio + 20), pranešėjas Hans-Joachim Wilms, OL C 143, 2012 05 22, p. 39.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl BVP ir kitų rodiklių. Pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant papildomus rodiklius, OL C 181, 2012 06 21, p. 14.

1.12 Sukurti naują politinę ir socialinę kultūrą, padedančią planuoti vystymąsi, kuris apimtų visas tris – ekonomikos, socialinę ir aplinkos apsaugos – sritis, kaip žmonijos pažangos kokybės ir tvarumo sampratos pagrindą, bus įmanoma tik dalyvaujant ekspertams, politinėms ir socialinėms jėgoms bei pilietinei visuomenei.

2. Įžanga

2.1 Eurostato parengtoje stebėsenos ataskaitoje (2011 monitoring report of the EU sustainable development strategy), išanalizavus 2011 m. ES tvaraus vystymosi strategiją, išsamiai apžvelgiama Europos Sąjungos valstybių narių padėtis praėjus dvejiems metams po krizės, ir sutinkama, kad būtų kritiškai įvertinti dideli pokyčiai, vykstantys tiek mūsų visuomenėje, tiek diskusijose dėl galimybės įveikti nuosmukį, pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, ir paspartinti gamybos atsigravimą bei pažaboti nedarbą.

2.2 EESRK, kaip tiltas, jungiantis Europos institucijas ir pilietinės visuomenės organizacijas, ketina prisidėti prie pirmiau minėtoje ataskaitoje išdėstytų samprotavimų ir pritaria Europos Sąjungos piliečiams atstovaujančių institucijų dalyvavimui vertinant ekonominiam, socialiniam ir aplinkos tvarumui svarbius klausimus bei projektus.

2.3 Šia nuomone taip pat siekiama užtikrinti ankstesnių EESRK parengtų nuomonių tęstinumą rengiantis JT konferencijai tvaraus vystymosi klausimais, kuri vyks 2012 m. birželio mėn. Rio de Žaneire („Rio + 20“).

2.3.1 Ši nuomonė atspindi pilietinės visuomenės indėlį rengiantis aukščiausiojo lygio susitikimui „Rio + 20“, ypač kalbant apie vieną iš dviejų svarbiausių susitikimo uždavinių – sukurti tvariam vystymuisi reikalingą institucinę struktūrą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 2011 m. ataskaitos duomenų analizėje pabrėžiama, kad kai kurie rezultatai įgyvendinant ES tvaraus vystymosi strategijos tikslus pasiekti labiau dėl dabartinės pasaulinės ekonomikos konjunktūros negu dėl ilgalaikės tvaraus vystymosi strategijos įgyvendinimo. Labai svarbu išnagrinėti valstybėse narėse vykusių pokyčius ir įveikti siekiant šių tikslų iškilusius sunkumus.

3.1.1 Apžvelgus ataskaitoje nurodytus teigiamus pokyčius nuo 2000 m. iki dabar, matoma, kad:

— mažėja žmonių, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis (nors padaugėjo skurstančių darbuotojų),

- ilgėja gyvenimo trukmė ir gerėja padėtis visuomenės sveikatos srityje (nors išlieka nelygybė prieigos prie sveikatos priežiūros paslaugų srityje),
- mažėja išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ir didėja suvartojamas atsinaujinančiųjų šaltinių energijos kiekis,
- stabilizavosi daugelio paplitusių paukščių rūšių populiacija ir įvairovė, o tai rodo biologinės įvairovės ir gamtos sistemų integralumą.

3.1.2 Apžvelgus **neigiamus pokyčius**, pastebima, kad:

- didėja žaliavų paklausa, nors nustatytas didėjantis išteklių naudojimo efektyvumas,
- didėja vyresnių darbuotojų užimtumas, tačiau jis nėra pakankamas, kad būtų įgyvendinti 2010 m. uždaviniai,
- žvejyba vis dar viršija normas, leidžiančia užtikrinti žuvų išteklių tvarumą,
- šiuo metu ekonomikos vystymas tik iš dalies atsietas nuo energijos suvartojimo transporto srityje ir trūksta mažesnių poveikį aplinkai darančio transporto prekęms ir keleiviams vežti,
- neįvykdytas išpareigojimas oficialiai vystymosi paramai 2010 m. skirti 0,56 % bendrųjų nacionalinių pajamų.

3.2 Dėl krizės sukeltų teigiamų ir (arba) neigiamų pokyčių tendencijų, išnagrinėtų Eurostato ataskaitoje, pastebima, kad klimatui poveikį darančių išmetamųjų dujų kiekio mažinimas priklauso, viena, nuo taupesnio energijos vartojimo ir didesnio mažai anglies dioksido išskiriančių degalų vartojimo, o antra, nuo smukdančio krizės poveikio.

3.2.1 Energija, kaip visų ekonominės veiklos rūšių pagrindas, yra glaudžiausiai susijusi su ekonomikos augimu, kaip matyti iš BVP mažėjimo kartu mažėjant galutiniam energijos suvartojimui. Todėl labai svarbu ir toliau stengtis ekonomikos augimą atsieti nuo spaudimo aplinkai siekiant atskirti perteklinę gamybą nuo energijos suvartojimo.

3.3 Galiausiai Eurostato parengtas scenarijus rodo, jog Europos Sąjunga padarė didelę pažangą siekdama tvaraus ekonominio, socialinio ir aplinkos apsaugos vystymosi; tačiau ES ekonomika vis dar išlieka imli energijai ir lemia didelį anglies dioksido išmetimą į aplinką, todėl būtina paspartinti didesnes

struktūrines permainas, pradėsiančias ilgalaikį pereinamąjį procesą, kuriam neturėtų įtakos pasaulio ekonominė konjunkūra.

4. Konkrečios pastabos

4.1 2000–2011 m. **socialinio ir ekonominio vystymosi** rodiklių analizė akivaizdžiai rodo nuosmukio, kurį sukėlė pasaulinė ekonomikos krizė, padarinius. Tai ypač aiškiai atsispindi BVP, investicijų ir darbo našumo analizėje.

4.1.1 Neigiami pokyčiai pastebimi vertinant nedarbo ir užimtumo lygį. Ypač didelį susirūpinimą kelia jaunimo nedarbas. Tačiau matomos tokios teigiamos tendencijos kaip *didėsnis taupymas šeimose* reaguojant į krizę, *didėjančios investicijos į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą*, mažėjantis *energijos vartojimo intensyvumas*.

4.1.2 Socialinio ir ekonominio vystymosi srityje matoma pažanga, padaryta kuriant inovacine ir konkurencinga ekonomika grindžiamą pilietinę visuomenę. Ekonomikos krizė neigiamai paveikė šių tikslų siekimą. Tačiau ekologiškesnės ekonomikos vystymo procesas gali turėti galingą svėrto poveikį kovojant su nuosmukiu ir prisidėti prie gamybos atsigavimo bei užimtumo lygio augimo.

4.2 **Tvarios gamybos ir vartojimo** pažangos tyrimas rodo prieštarigus rezultatus. Nors ES tausiau *naudoja išteklius*, nuolat didėja *žaliavų paklausa*. Energetikos srityje didėja *elektros energijos suvartojimas*, bet pastebimas *galutinio energijos suvartojimo* mažėjimas. Kalbant apie atliekų tvarkymą, nustatyta, kad susidaro vis daugiau *pavojingųjų atliekų*, bet pastebimas *nemineralinių atliekų* kiekio mažėjimas ir aktyvesnis *atliekų perdirbimas*. Be to, nuolat daugėja *automobilių*, bet mažėja *išmetamų teršalų kiekis*, daugiausia dėl transporto sektoriuje paplitusių ekologiškesnių variklių.

4.2.1 Nevienareikšmis bendras vaizdas, ryškėjantis išanalizavus rodiklius, rodo, kad, nepaisant padarytos pažangos, būtina toliau stengtis atsieti ekonomikos augimą nuo išteklių naudojimo ir atsižvelgti į ekosistemų pajėgumą. Taip pat nepaprastai svarbu suvokti vartojimo ir gamybos tarpusavio sąsają, pagrįstą produktų gyvavimo ciklo samprata. Todėl reikia daugiau lėšų skirti sąmoningumo ugdymo akcijoms siekiant skatinti atsakingos ir aplinkai nekenksmingos gamybos ir vartojimo modelius.

4.3 **Socialinės įtraukties** rodikliai rodo gana teigiamus pokyčius – mažėja skurdo ir socialinės atskirties grėsmė. Tačiau pastebima, kad didėja skurdo grėsmė 25–49 metų amžiaus grupei ir, šiek tiek mažiau, 18–24 metų žmonėms dėl didėjančio jaunimo nedarbo. Kita vertus, sumažėjo *skurdo intensyvumas, ilgalaikio nedarbo lygis, pajamų atotrūkis ir darbo užmokesčio skirtumas*.

4.3.1 Neigiami pokyčiai yra šie: *skurstančių darbuotojų skaičiaus didėjimas, nepakankamas mokymosi visą gyvenimą rodiklio kilimas, kad būtų įgyvendintas 2010 m. uždavinys, būtinybė smarkiai sumažinti anksti mokyklą paliekančių mokinių skaičių.*

4.3.2 Bendras Eurostato pateiktas vaizdas gana teigiamas, tačiau reikėtų mažinti anksti mokyklą paliekančių mokinių skaičių ir gerinti *mokymosi visą gyvenimą* rodiklius. Skurdas labiausiai gresia būtent nepakankamą išsilavinimą turintiems žmonėms. Be to, švietimo ir mokymo vaidmuo itin svarbus norint pasinaudoti užimtumo galimybėmis, susijusiomis su ekologiškos ekonomikos vystymu, dėl kurio reikia kurti naujas ekologijos požiūriu veiksmingas technologijas ir igūdžius pritaikyti technologijų naujovių procesams. Taigi, mokymas yra nepaprastai svarbus siekiant pagerinti jaunimo integravimąsi į darbo rinką ir patenkinti jau dirbančių ir su naujais uždaviniais dėl vykstančių permainų susiduriančių asmenų poreikius.

4.4 Nagrinėjant **demografinius pokyčius** užfiksuotas ryškus pagerėjimas, susijęs su vyresnio amžiaus žmonių užimtumu, gyvenimo trukmės pailgėjimu iki 65 metų ir daugiau, skurdo grėsmės vyresniems nei 65 metų amžiaus žmonėms sumažėjimu.

4.4.1 Vis dėlto, nepaisant teigiamų pokyčių, didėja kiekybinė ir kokybinė išlaidų socialinei gerovei apimtis ir valstybės skola. Stebimi demografiniai pokyčiai – ypač mažėjantis gimstamumas ir ilgėjanti gyvenimo trukmė – ir dėl to atsirandantys kartu skirtumai verčia spręsti šią problemą ir kuriant įtraukią visuomenę išlaikyti pakeliamą viešųjų išlaidų dydį, reguliuoti išlaidų socialinei gerovei apimtį pagal poreikius, kintančius dėl didėjančių išlaidų pensijoms, sveikatos priežiūrai ir ilgalaikiam medicininei priežiūrai.

4.5 Iš **visuomenės sveikatos** analizės matyti, kad daugelis europiečių gyvena ilgiau ir ilgiau išlieka geros sveikatos: *ilgėja gyvenimo trukmė, mažėja mirčių nuo lėtinių ligų ir savižudybių skaičius.* Taip pat užfiksuotas *toksinių cheminių medžiagų gamybos, sunkių nelaimingų atsitikimų darbe skaičiaus, triukšmo taršos mažėjimas.* Tačiau šiame gana teigiamame fone vis dar išlieka skirtingų socialinių ir ekonominių grupių nelygybė *sveikatos priežiūros paslaugų prieigos požiūriu.*

4.5.1 Visuomenės sveikatos sąvoka apima daug vystymosi socialinių, ekonominių ir aplinkos apsaugos aspektų (*darbuotojų saugą ir sveikatą, medicinines priežiūros finansavimą, teršalų poveikį ir kt.*) bei vieną pagrindinių ES tvaraus vystymosi strategijos uždavinių, reikalaujančių didelių pastangų norint taikyti integruotą analitinį metodą šioms trimis sritims, dažnai traktuojamoms atskirai, sujungti.

4.6 **Klimato kaitos ir energijos** suvartojimo rodiklių tyrimas rodo svarbius teigiamus pokyčius. Tačiau šioms tendencijoms nemažą poveikį dėl glaudaus ryšio tarp energijos suvartojimo ir ekonomikos vystymo padarė ir ekonomikos krizė. Kalbant apie teigiamus pokyčius, pastebimas *išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažėjimas, priartinantis ES prie tikslo iki 2020 m. sumažinti jį 20 proc. ir Kioto protokole nustatytų tikslų įgyvendinimo.* Taip pat didėja *energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių* suvartojimas, kuris iki 2020 m. turėtų pasiekti 20 proc. bendro vidaus energijos suvartojimo, ir padidinti *kuro iš atsinaujinančiųjų išteklių, naudojamo transporto sektoriuje, suvartojimą.* Galiausiai pastebimas *energijos paklausos mažėjimas.*

4.6.1 Vis dėlto, apžvelgus neigiamus pokyčius, matoma, kad nuo 2000 iki 2009 m. padidėjo ES priklausomybė nuo *importuojamos energijos*; iš atsinaujinančiųjų išteklių *pagamintos elektros* kiekis nesiekia 21 proc., padaryta nedidelė pažanga *bendros šilumos ir elektros energijos gamybos srityje ir darbo jėgai tenkančių mokesčių našta perkeliant išteklių naudojimui.*

4.6.1.1 Energijos gamyba ir vartojimas yra svarbiausi veiksniai, lemiantys CO₂ išmetimą ir darantys poveikį aplinkai pasaulio mastu. Todėl *technologijų inovacijos energetikos srityje* yra nepaprastai svarbios. Be to, didinant atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumą ne tik mažinamas klimato kaitą skatinančių teršalų išmetimas – toks didinimas gali būti labai naudingas ekonominiu ir socialiniu požiūriu bei prisidėti prie naujų darbo vietų kūrimo sujungus aplinkos apsaugos, ekonomikos augimo ir darbo poreikius.

4.6.1.2 Dėl to būtina daryti viską, kad ekonomikos krizė nekeltų grėsmės ekologiškos ekonomikos procesams, kurie šiuo nuosmukio laikotarpiu, nors ir vyksta, yra labai pažeidžiami.

4.7 Reikšmingi pokyčiai **darniojo transporto** srityje taip pat iš dalies yra susiję su ekonomikos krizės pasekmėmis. Visų pirma dėl ekonomikos krizės sumažėjus transporto mažėja ir *nelaimingų atsitikimų keliuose skaičius, išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ir energijos suvartojimas, tačiau tai tik santykinai atsiejo ekonomikos augimą nuo poveikio aplinkai.*

4.7.1 Teigiamų tendencijų pastebima mažinant tiek *anglies dioksido* (dėl naujų automobilių), tiek kitų *teršalų* išmetimą į orą. Tačiau kalbant apie neigiamas tendencijas atkreipiamas dėmesys į tai, kad tiek *prekių, tiek keleivių vežimo srityse* vis dar nepereinama prie *mažesnį poveikį aplinkai darančio transporto.*

4.7.1.1 Transporto sektorius yra gana sudėtingas ir svarbius jo aspektus būtina persvarstyti dėl labai įvairių priežasčių, susijusių su skirtinga gyvensena ir kultūriniais vartojimo modeliais.

Šiuo požiūriu transportas puikiai parodo, jog siekiant, kad kova su klimato kaita būtų veiksminga, negalima apsiriboti vien politiniais veiksmais ar technologijų pasirinkimu, bet būtina į ją įtraukti piliečius ir keisti kasdienius jų įpročius.

4.8 Pastangos apsaugoti **gamtos išteklius** davė teigiamų rezultatų, tačiau reikia žengti dar daug svarbių žingsnių. Nors daugelio paplitusių paukščių rūšių populiacija ir įvairovė stabilizavosi, besaikis žuvų išteklių⁽³⁾ eikvojimas vis dar kelia problemų. Nepaisant to, kad steigiamos saugomos teritorijos, toliau plečiamos miestų teritorijos kenkiant žemės ūkio ir laukinės gamtos plotams.

4.8.1 Gamtos išteklių nėra vien gamybos ir vartojimo plėtojimo pagrindas, bet nuo jų priklauso ir daugybės ekosistemų pusiausvyra, o jų griovimas gali turėti negrįžtamų pasekmių visai mūsų planetai. Dėl šios priežasties reikia tvirčiau išsipareigoti sustabdyti aplinkos būklės blogėjimą ir saugoti gamtos turtus – dirvožemį ir biologinę įvairovę.

4.8.2 Labai svarbu mažinti atotrūkį tarp ekologinių rodiklių ir dabartinių bei būsimų visuomenės gerovės rodiklių, kurie priklauso nuo ekosistemų veikimo, dėl to nustatyti papildomus rodiklius ir atidžiau apsvairstant biologinių išteklių būklę.

4.9 **Pasaulinės partnerystės** vystymosi permainų požiūriu nuo 2000 m. iki dabar pastebima teigiamų ženklų, nepaisant neigiamo krizės poveikio prekybos srautams (padidėjusio importo iš besivystančių šalių ir sumažėjusios ES paramos žemės ūkiui), tvaraus vystymosi finansavimui ir gamtos išteklių valdymui.

4.9.1 Tačiau, kita vertus, nepakankamai didėja bendrųjų nacionalinių pajamų dalis, skiriama oficialiai besivystančių šalių vystymosi paramai, kuri nesiekia 2010 m. numatytos apimties. Be to, pastebima, kad sumažėjo atotrūkis tarp ES ir besivystančiose šalyse išmetamo CO₂ kiekio – pastarosiose jis padidėjo, o Sąjungoje sumažėjo.

4.9.2 *Pasaulinė partnerystė* yra nepaprastai svarbi ES tvaraus vystymosi strategijai. Kovoti su plačiai paplitusiu skurdu, nely-

⁽³⁾ EERSK nuomonė dėl 2012 m. kovo 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo pasiūlymo, OL C 181, 2012 06 21, p. 183.

gybe ir prieigos prie išteklių trūkumu mažiau išsivysčiusiose ir besivystančiose šalyse yra pagrindiniai tvaraus vystymosi uždaviniai. Todėl būtina tinkamai padėti skurdesnėms šalims neatsilikti siekiant tvarumo, sprendžiant problemas, susijusias su pasaulio gyventojų skaičiaus didėjimu ir didėjančiais lūkesčiais dėl gyvenimo lygio bei žaliavų paklausos didėjimo.

4.10 **Gero valdymo** vertinimo rodikliai rodo ir teigiamas, ir neigiamas tendencijas. Teigiami pokyčiai yra šie: a) nacionaliniu lygmeniu ryškiai sumažėjo ES teisės aktų pažeidimų; b) 2007–2009 m. ES direktyvų perkėlimo rezultatai 98,5 proc. viršijo tikslus; c) valstybių narių piliečiai ėmė daugiau naudotis e. valdžia ir dėl to padidėjo pagrindinių viešųjų paslaugų pasiekiamumas; d) pusė apklaustų piliečių teigia, kad pasitiki Europos Parlamentu. Neigiami pokyčiai yra šie: e) sumažėjo dalyvavimo nacionaliniuose rinkimuose, rengiamuose kartu su Europos Parlamento rinkimais, lygis, kuris yra žemesnis negu dalyvavimo nacionaliniuose rinkimuose (20 proc. 27 šalyse ir tik vienoje šalyje rezultatas yra priešingas); f) nepakankamai pažengta apmokestinimo perkėlimo srityje didinant surenkamą aplinkos mokesčių dalį visų surenkamų mokesčių atžvilgiu.

4.10.1 *Valdymo sąvoka* yra glaudžiai susijusi su tvairiu vystymusi ir socialinės ir kartų lygybės principo, pagal kurį šiandienos kartų susitarimai atspindėtų ateities kartų interesus, įgyvendinimu. *Geram valdymui* reikalinga demokratinė visuomenė, aktyvus ekonominių ir socialinių partnerių bei pilietinės visuomenės dalyvavimas, dialogo tarp piliečių ir atsakingų politikų suregulavimas.

4.11 EESRK manymu, pilietinės visuomenės dalyvavimas yra ypač svarbus siekiant įgyvendinti tolesnius tvaraus vystymosi tikslus ir sustiprinti pačią ES tvaraus vystymosi strategiją. Norint užtikrinti pilietinės visuomenės dalyvavimą ir suteikti jai galimybę prisidėti prie tvaraus vystymosi įgyvendinimo, būtina suteikti jai kuo daugiau žinių ir informacijos tvarumo klausimais.

4.12 Siekiant garantuoti efektyvesnę komunikaciją, būtina taikyti veiksmingesnes tvaraus vystymosi įgyvendinimo pažangos vertinimo priemones. Ypač svarbu toliau tęsti EESRK pradėtą darbą remiant naujų ekonomikos pažangos rodiklių (negrindžiamų BVP⁽⁴⁾), kurie susietų aplinkos ir socialinės būklės vertinimą su ekonomikos būklės vertinimu, kūrimą. Be to, į šį klausimą reikia pažvelgti kiekybiniu ir kokybiniu aspektu, atsižvelgiant į socialinių partnerių tvaraus vystymosi klausimų suvokimą ir vertinimą.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl BVP ir kitų rodiklių. Pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant papildomus rodiklius, OL C 181, 2012 06 21, p. 14.

4.13 Iš tiesų, veiksmingos informacinės sistemos plėtojimas nėra vien pažintinis procesas, tai politinio ir sprendimų priėmimo proceso dalis bei socialinių prioritetų pagrindas. Būtent dėl šios priežasties ekspertai, politinės ir socialinės jėgos bei pilietinė visuomenė turi įsitraukti į pažangos socialinėje ir aplinkos apsaugos srityse reikšmės svarstymą ir naujų vertinimo rodiklių bei priemonių kūrimą ir demokratiškai priimti sprendimus.

4.14 EESRK taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad nėra parengtos ataskaitos dėl ateities perspektyvų, aiškėjančių iš Eurostato atlikto darbo rezultatų, ir paprašyti Komisijos paaiškinti, kaip į Komisijos ir valstybių narių darbą bus įtraukta politikos ir ateities gairių plėtra.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

481-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M. GEGUŽĖS 23, 24 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zonai kūrimas“

(COM(2011) 782 final)

(2012/C 229/05)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 13 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

ES Atlanto regiono strategijos.

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. lapkričio 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zonai kūrimas“

COM(2011) 782 final.

2011 m. gruodžio 6 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras pavedė Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyriui atlikti parengiamąjį darbą šiuo klausimu nuomonę savo iniciatyva pakeisdamas į gavus prašymą rengiamą nuomonę.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 7 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europinė Atlanto pakrantė, kuri yra Europos durys į Vakarus, turi sustiprinti savo centrinę poziciją ir dėti pastangas, kad nenutoltų nuo Europos politinio ir ekonominio centro. Per Atlantą Europa palaiko ekonominius ir politinius ryšius su Amerika ir Afrika.

1.2 Atlanto makroregionas apima Atlanto pakrantėje esančius Airijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Ispanijos ir Portugalijos regionus ir salas. Reikėtų įtraukti stojimo į ES procesą

pradėjusią Islandiją ir EEE priklausančią Norvegiją. Taip pat Grenlandiją ir Farerų salas. Nors Šiaurės jūros regionai turi tuos pačius interesus Atlanto vandenyno regione, ateityje jie galėtų įgyvendinti atskirą strategiją.

1.3 Europinė Atlanto dalis turi turtingą politinio bendradarbiavimo patirtį inicijuojant bendrus interesus atitinkančius veiksmus, įgyvendinamus vykdant Europos tarptautinių programų projektus. Plėtojant šį bendradarbiavimą dalyvauja ir vietos bei regionų valdžios institucijos, ir pilietinė visuomenė.

1.4 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl Atlanto vandenyno vykdant integruotą jūrų politiką: numatoma ne tik remti naujus besivystančius ekonomikos sektorius, bet ir suteikti naują postūmį tradiciniams sektoriams laikantis tvaraus vystymosi požiūrio.

1.5 Tačiau EESRK siūlo pasirinkti platesnio užmojo požiūrį – makroregioninę strategiją, kuri, atsižvelgiant į Baltijos jūros regionų ir Dunojaus regiono patirtį, be jūrinio ramsčio apimtų ir teritorinį ramstį.

1.6 EESRK pasiūlymas sulaukė pritariančios Europos Parlamento, Atlanto lanko komisijos regionų vyriausybių, tarptautiniam Atlanto tinklui priklausančių Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų, taip pat daugelio pilietinės visuomenės subjektų (verslininkų, profesinių sąjungų, prekybos rūmų, miestų ir kt.) pozicijos.

1.7 EESRK mano, kad Atlanto jūrų strategijoje numatytas Atlanto forumas yra pirmas žingsnis Atlanto jūrų strategiją pakeičiant į makroregioninę strategiją. Pasinaudojant sukaupta jūrų klausimų sprendimo, stebėjimo ir vertinimo patirtimi, šis forumas bus pertvarkytas į būsimą makroregioninį forumą, kuris nustatys bendras strategines veiklos gaires ir prioritetinius projektus Atlanto zonos regionų teritorinei sanglaudai užtikrinti.

1.8 Atlanto forumo lyderių grupei priklausantis EESRK pasiūlė, kad Forume taip pat dalyvautų Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų tarptautinis Atlanto tinklas, kadangi jis vienija vietos lygmeniu veikiančius subjektus, kurių dalyvavimas būtinas norint nustatyti ir vykdyti projektus. Kad veiksmų planas būtų sėkmingai įgyvendintas, jį rengiant privalo dalyvauti svarbiausi socialiniai ir regioniniai subjektai.

1.9 Atlanto makroregiono prioritetinių tikslų pagrindą turi sudaryti strategijos „Europa 2020“ teminiai ramsčiai. EESRK mano, kad Atlanto strategija yra labai svarbi ne tik susijusiems regionams, bet ir visai Europos Sąjungai.

1.10 Atlanto strategiją reikia susieti ne tik su sektorių politika, bet ir su sanglaudos politika, todėl EESRK ragina peržengti „trijų NE“ ribas, kad makroregioninės strategijos ateiityje turėtų tinkamus teisės aktus, konkretų finansavimą ir būtinas administravimo struktūras.

2. ES makroregioninės strategijos – nauja bendradarbiavimo ir teritorinės sanglaudos priemonė

2.1 2009 m. birželio mėn. Europos Komisija pristatė Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategiją⁽¹⁾, kuria skatinamas teritorinis bendradarbiavimas ir nustatoma strateginė

(1) 2009 m. birželio 10 d. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos (COM (2009) 248 final).

geografinė daugelį sektorių apimanti ir integruota sistema užsibrėžiant įvairius konkrečius tikslus, kad būtų išspręstos bendros problemos. Vėliau parengta strategija dėl Dunojaus regiono⁽²⁾.

2.2 Komisija makroregionu laiko teritoriją, kuriai priklauso daug administracinių regionų, tačiau kuri turi pakankamai daug bendrų problemų, kad galėtų siekti vieningos jų sprendimų strategijos⁽³⁾. Makroregionų pagrindas yra geografinis, bet jie susiformuoja veiklos lygmeniu.

2.3 Administracines, reguliavimo ir finansines sąlygas lemia „trys NE“: ne papildomam finansavimui, ne naujoms administravimo struktūroms ir ne naujiems teisės aktams. Nors šią sąlygą Taryboje nustatė valstybės narės, EESRK nesutinka su tokiais apribojimais.

2.4 Baltijos jūros regiono strategijoje dalyvauja aštuonios ES valstybės narės ir trys kaimyninės valstybės.

2.5 2011 m. ES pradėjo įgyvendinti strategiją dėl Dunojaus regiono, kurioje dalyvauja aštuonios ES valstybės narės ir šešios ES nepriklausančios šalys⁽⁴⁾.

2.6 Pirmoje Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimo ataskaitoje⁽⁵⁾ nurodoma, kad jos, kaip makroregioninio bendradarbiavimo gerinimo priemonės, naudojamos regionų ir nacionalinio lygmenų ribas peržengiančių problemų ir galimybių atveju, rezultatai yra geri ir ji yra labai naudinga teritorinės sanglaudos tikslo ir strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo priemonė.

2.7 EESRK pritaria, kad tokio pobūdžio priemonės tikslinga taikyti ir kituose makroregionuose, kuriuose jos gali duoti papildomos naudos.

2.8 Lisabonos strategija, ekonominę ir socialinę sanglaudą susiejanti su teritorinės sanglaudos tikslu, suteikia postūmį makroregioninėms strategijoms.

2.9 2011 m. gegužės mėn. Gedelėje priimtoje „Teritorinėje darbotvarkėje 2020 m.“⁽⁶⁾ laikomasi novatoriško, į vietos lygmenį orientuoto požiūrio (angl. *place-based approach*) ir atsižvelgiama į jau vykdomas makroregionines strategijas.

(2) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono“ (COM (2010) 715 final).

(3) Žr. 1 punktą.

(4) Žr. EESRK nuomones dėl ES strategijos dėl Dunojaus regiono OL C 48, 2011 2 15, p. 2 ir OL C 248, 2011 8 25, p. 81.

(5) Komisijos ataskaita Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos (ESBJRS) įgyvendinimo (COM (2011) 381 final).

(6) „Europos Sąjungos teritorinė darbotvarkė 2020 m. Integruojanti, pažangi ir tvari skirtingų regionų Europa“, 2011 m. gegužės 19 d.

2.10 Sanglaudos politika yra labai svarbi priemonė sprendžiant ES teritorinės politikos problemas ir suteikia postūmį makroregionų vystymuisi vietos lygmeniu.

2.11 Jau vyksta naujos daugiametės ES finansinės programos ir sanglaudos politikos 2014–2020 m. laikotarpiu nustatymo procesas.

2.12 Teritorinis bendradarbiavimas išlieka vienu iš sanglaudos politikos, kurios biudžetą numatoma didinti, tikslų. Bus priimtas būtent jam skirtas reglamentas ir aiškiai numatytos „naujos teritorinio bendradarbiavimo formos, skirtos konkrečioms makroregioninėms problemoms spręsti“ (7).

3. Atlanto regionas

3.1 Europinė Atlanto vandenyno baseino dalis (I priedas) yra didžiulė iš Šiaurės į Pietus besidriekianti geografinė teritorija, kurios pagrindinė jungiamoji grandis – Atlanto vandenynas. Atlanto makroregionas apima Atlanto pakrantėje esančius Airijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Ispanijos ir Portugalijos regionus ir salas. Derybas dėl stojimo į ES pradėjusi Islandija domisi šia galimybe, kaip ir EEE priklausanti Norvegija. Taip pat Grenlandija ir Farerų salos.

3.2 Šio regiono padėtis į Vakarus nuo Europos žemyno ir išsidėstymas pagal jūrą ne vieną amžių buvo svarbus dinamiškumo ir klestėjimo veiksnys.

3.3 Jūrinis aspektas yra vienas iš pagrindinių šios teritorijos bruožų, o jos bendras ekonominis, technologinis ir kultūros paveldas yra šios veiklos sritys: žvejyba, laivų statyba, metalurgijos pramonė, inžinerija, moksliniai tyrimai ir mokslas, uostai, prekyba ir jūrų transportas.

3.4 Europinė Atlanto pakrantė liko toli nuo Europos politinio ir ekonominio centro, be to, ji patiria prieinamumo sunkumų, jai trūksta transporto, energetikos ir ryšių infrastruktūros, susiejančios Atlanto regionus tarpusavyje ir su turtingesnėmis Europos vietovėmis.

3.4.1 Daugumos Atlanto regionų pajamų lygis yra žemesnis už Europos Sąjungos vidurkį ir kai kurie regionai laikomi sanglaudos politikos *konvergencijos* tikslo regionais (II priedas).

3.4.2 Padėtis nuolat blogėja, kadangi sparčiai mažėja tradicinės Atlanto regiono veiklos apimtys: perteklinius pajėgumus turintis žvejybos sektorius drastiškai sumažino darbuotojų skaičių ir sužvejojamų žuvų kiekį, nuosmukį patiria laivų statyklos ir nepakankamai naudojamas jūrų ir uostų transportas.

3.5 Kita vertus, Atlantas turi tokių vertingų išteklių, kaip atsinaujinantys jūros energijos šaltiniai, podugnio ištekliai, jūrų biotechnologijos, jūrinio poilsio ir turizmo veikla ir kt., kurie nepanaudojami ir galėtų tapti gerovės, ekonomikos įvairinimo, darbo vietų kūrimo ir aplinkos gerinimo šaltiniu.

3.6 EESRK mano, kad Atlanto erdvė – tai nevienalytė grupė teritorijų su savomis vystymosi problemomis, kurios vientisumą ir specifiškumą lemia jos jūrinis pobūdis ir atvirumas pasauliui, taip pat nepakankami ryšiai su ekonominiais ir politiniais Europos centrais.

4. Komunikatas „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zoni kūrimas“

4.1 Lapkričio 21 d. Tarybos ir Parlamento prašymu Europos Komisija paskelbė komunikatą „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zoni kūrimas“ (8).

4.2 Siekiant prioritetinio tikslo skatinti tvarų augimą ir užimtumą **strategijoje** su Atlanto vandenynu siejamos problemos ir galimybės suskirstomos į penkias tarpusavyje susijusias temas.

4.2.1 **Orientavimosi į ekosistemą diegimas**, pagal kurį valdant jūrai poveikį darančią žmogaus veiklą reikia siekti, kad ekosistema išliktų sveika ir naši. Strategijoje akcentuojamos trys sritys: žuvininkystė, akvakultūra ir stebėjimo sistemos.

4.2.2 **Anglies dioksido išmetimo Europoje mažinimui** skirtos trys dalys: jūros vėjo energijos, jūros energijos ir jūrų transporto.

4.2.3 Tvarus Atlanto vandenyno **dugno gamtos išteklių** naudojimas orientuojamas į tvarumo, mokslinių tyrimų ir žinių skatinimą.

4.2.4 Atsakymas į **grėsmes ir ekstremalias situacijas**, sukeltas tiek avarių, tiek gamtos katastrofų, gerinant saugumą ir koordinavimą.

4.2.5 **Socialiai integruojantis augimas**, kadangi daugeliui Atlanto regiono gyvenamųjų vietovių reikia naujų darbo vietų naujose veiklos srityse, kad būtų pakeistos nuosmukį patiriančios tradicinės veiklos rūšys.

4.3 **ES priemonės** – tai strateginis ES finansinių ir teisėkūros priemonių derinys.

(7) Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų (COM (2011) 611 final).

(8) 2011 m. lapkričio 21 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jūrų strategijos Atlanto vandenyno zoni kūrimas“ (COM(2011) 782 final).

4.4 Strategijos įgyvendinimas: iki 2013 m. pabaigos bus priimtas veiksmų planas.

4.4.1 Bus naudojamos šios priemonės: politinis bendradarbiavimas, tiksliniai veiksmai naudojantis galiojančiais susitarimais ir veikiančiomis struktūromis ir teisėkūros bei finansinių priemonių derinys.

4.4.2 Bus įsteigtas **Atlanto forumas**, kurio veikloje dalyvaus valstybės narės, Europos Parlamentas, regioninės valdžios įstaiigos, pilietinė visuomenė ir esamų pramonės sektorių atstovai. Forumas pradės veikti 2012 m. ir bus paleistas 2013 m. Plėtojant jo veiklą bus rengiami teminiai seminarai ir veiks idėjų kalvė.

5. Bendrosios pastabos

5.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą, kuria siūloma Europos integruotoje jūrų politikoje (IJP) orientuotis į Atlanto vandenyno baseino lygmenį. IJP nustatoma bendra skirtingų sektorių politikos, turinčios poveikio jūrai, sistema taip išvengiant nenuoseklumo ir neveiksmingumo.

5.2 EESRK mano, kad konkretus IJP taikymas Atlanto vandenynui sudarys sąlygas laikytis naujo požiūrio nustatant su jūra susijusią politiką ir pasinaudoti ekonominio ir socialinio vystymosi galimybėmis, kurias teikia Atlantas.

5.3 EESRK pritaria požiūriui, kuriuo grindžiama strategija: numatoma ne tik remti naujus besivystančius ekonomikos sektorius, bet ir suteikti naują postūmį tradiciniams sektoriams laikantis tvaraus vystymosi požiūrio.

5.4 Komitetas siūlo ES institucijoms atsinaujinantiems jūros energijos šaltiniams užtikrinti kuo didesnę politinį pritarimą ir finansinę paramą, kadangi jie padeda mažinti anglies dioksido išmetimą Europoje ir yra su jais susijusios labai svarbios pramonės ir ekonominės veiklos, kuri neapsiriboja šalia vėjo jėgainių parkų esančiomis uostų teritorijomis, šaltinis.

5.5 Strategija turi suteikti postūmį jūrų energetikos sektoriaus, su juo susijusių pramonės šakų ir jo logistikos tinklų Atlanto vandenyno regionuose mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir gamybos pajėgumams. Tai leis ne tik užtikrinti ekonominės struktūros įvairovę, bet ir nuosmukį patiriančius sektorius nukreipti nauja linkme.

5.6 Minėti pajėgumai apima ne tik stacionarias, bet ir plaukiojančias vėjo jėgaines.

5.7 Bangos ir potvyniai yra didžiulį potencialą turintis energijos išteklius turint omenyje, kad šie Atlanto vandenyne esantys ištekliai yra vieni geriausių pasaulio mastu. EESRK siūlo pagal Atlanto vandenyno strategiją padidinti paramą šios veiklos moksliniams tyrimams ir plėtojimui.

5.8 Jūroje esančių atsinaujinančių energijos šaltinių atveju pagrindinius gamybos centrus reikia sujungti su vartotojais. Gamybos centrus su vartotojais jungiantiems tinklams tenka lemiamas vaidmuo norint pasinaudoti energetiniu jūros potencialu. Tam jūroje būtini elektros tinklai, kurie būtų sujungti su sausumoje esančiais tinklais.

5.9 Laivų statyba taip pat yra Atlanto vandenyno regionų tradicinė ekonominė veikla, kuriai reikia suteikti postūmį, bet pasirinkus naują kryptį. Technologiskai pažangių, aplinkos apsaugos požiūriu našesnių, teisės aktų apribojimus teršalų išmetimo ir taršos srityje atitinkančių laivų statyba, taip pat įvairaus pobūdžio laivai, susiję su jūros vėjo energija, yra nauji Atlanto laivų statyklų ateities sektoriai.

5.10 Daugelis gyvenamųjų vietovių, ypač kai kurios salos, yra toli nuo Atlanto vandenyno pakrantės, todėl būtinos naujos ryšių technologijos, kurios leistų plėtoti novatorišką ekonominę veiklą, kurti tinklus ir palaikyti ryšius su rinkomis.

5.11 EESRK siūlo Atlanto regione sparčiau įgyvendinti priemones, skatinančias socialiniu požiūriu įtraukų augimą. Labai svarbus yra mokymas, ypač jaunimo. Turi būti užtikrinamas vienos kartos žinių ir įgūdžių perdavimas kitai kartai. Reikia gerinti universitetų, įmonių ir pagrindinio ugdymo centrų bendradarbiavimą ir skatinti socialinį dialogą.

5.12 Pastaraisiais dešimtmečiais žuvininkystės sektoriuje buvo prarasta labai daug darbo vietų, todėl, EESRK nuomone, pakrančių savivaldybėms, kuriose ši veikla tradiciškai vykdoma, reikalingos priemonės, padedančios įvairinti veiklą ir pradėti veiklą naujose srityse. Nedidelės apimties pakrančių žvejyba, vėžiagyvių žvejyba ir akvakultūra yra tvariausios veiklos rūšys ir labai svarbios kai kurių pakrančių regionų ekonominiams ir socialiniams vystymuisi. Šios veiklos rūšys labai svarbios ir kultūrinio požiūriu.

5.13 EESRK siūlo dažniau naudoti jūrų krovinių transportą ir taip sumažinti krovinių pervežimą keliais. Turi būti skatinama naudotis jūrų greitkeliais, o tam reikia gerinti uostų ir geležinkelio sąveikumą.

5.14 Kaip parodė ne vienas nelaimingas atsitikimas, didelių saugumo problemų kelia ekstremalios situacijos ir grėsmės. Budrumui ir saugumui gerinti turi būti sukurti mechanizmai ir sistemos. EESRK siūlo suteikti svarbesnį vaidmenį Europos jūrų saugumo agentūrai, gerinti valstybių narių tarpusavio koordinavimą ir priimti atitinkamus teisės aktus, galinčius padėti išvengti dabartinių pavojų.

5.15 Atlanto regiono strategija – tai galimybė susijusiems regionams. EESRK siūlo dėti visas pastangas, kad būtų sutelkti visi turimi ištekliai.

5.16 **Atlanto forumas** turi užtikrinti tinkamą visų su Atlanto regiono strateginiu vystymu susijusių subjektų dalyvavimą. Ypač svarbu, kad dalyvautų ne tik valstybės narės ir Europos institucijos, bet ir regionų valdžios institucijos ir pilietinės visuomenės organizacijos.

5.17 EESRK, kuris yra Atlanto forumo vadovų grupės narys, pasiūlė, kad forume dalyvautų Atlanto transnacionalinis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų tinklas, nes šios tarybos yra vietos lygmens suinteresuotieji subjektai ir labai svarbios nustatant ir įgyvendinant projektus. Kad veiksmų planas būtų sėkmingas, turi būti užtikrintas svarbiausių socialinių ir regioninių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas.

5.18 Forumas galėtų atlikti svarbų vaidmenį stebint ir vertinant veiksmų plano ir strategijos įgyvendinimą. Todėl Komitetas apgailestauja, kad Komisija planuoja forumą panaikinti tik prasidėjus projektų įgyvendinimo veiklos etapui. Komitetas siūlo, kad Atlanto forumas, net ir parengus veiksmų planą, ir toliau veiktų.

6. Transatlantinis bendradarbiavimas: tarptautinio bendradarbiavimo tinklai ir projektai

6.1 Siekiant skatinti darnų vystymąsi Europos Sąjungoje, buvo sukurti tinklai, jungiantys regionus Airijoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje ir šių šalių miestus bei pilietinę visuomenę (ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos, prekybos rūmai, profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos, universitetai ir kt.).

6.2 Atlanto regiono komisija ⁽⁹⁾ yra viena iš šešių geografinių Europos periferinių jūros regionų konferencijos komisijų. Jai priklauso 24 Atlanto pakrančių regionai. Tai politinis forumas regionams svarbiais klausimais, skirtas nacionalinėms ir Europos institucijoms ir skatinantis tarptautinį Atlanto regiono bendradarbiavimą įvairiuose projektuose. Atlanto regiono miestai, susibūrę į Atlanto regiono miestų konferenciją ⁽¹⁰⁾, taip pat siekia panašių tikslų.

6.3 Tarptautinis Atlanto socialinių ir ekonominių subjektų tinklas ⁽¹¹⁾ buvo sukurtas 2003 m., jam priklauso Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Ispanijos ir Portugalijos Atlanto pakrančių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir panašios institucijos. Tai Atlanto zonos pilietinės visuomenės bendradarbiavimo platforma. Tinklo tikslas – skatinti bendradarbiavimą ir politiką, kuri Europos integracijos procese darytų teigiamą poveikį Atlanto regiono vystymuisi, gerintų konkurencingumą ir socialinę bei teritorinę sanglaudą ir padėtų įveikti geografinės padėties nulemtus trūkumus.

⁽⁹⁾ <http://arcatlantique.org>.

⁽¹⁰⁾ <http://www.atlanticcities.eu>.

⁽¹¹⁾ Welsh Economic Forum, Conseils Économiques, Sociaux et Environnementaux Régionaux de Basse-Normandie, Bretagne, Pays de la Loire, Poitou-Charentes, Aquitaine, Centre y Limousin; Consejo Económico y Sociales de País Vasco, Cantabria, Asturias, Galicia y Canarias; Instituto de Soldadura e Qualidade de Lisboa, USAL-GARVE.

6.4 Tarptautinis Atlanto tinklas atliko įvairius tyrimus ir parengė pasiūlymų dėl inovacijų ir technologijų perdavimo, prekių transporto sąveikumo, ypatingą dėmesį skirdamas jūrų transportui, uostams ir atokiems regionams, ir dėl jūrų saugumo Atlanto zonoje. Neseniai tarptautinis Atlanto tinklas bendradarbiavo plėtojant atsinaujinančiuosius jūros energijos išteklius ir rengiant ES Atlanto regiono strategiją.

6.5 Egzistuoja ir daugiau Atlanto regiono tinklų, pavyzdžiui, Atlanto regiono žemės ūkio rūmai (AC3A) ir kiti akademinio lygmens tinklai. Nuo 2007 m. veikia Atlanto regiono komisija, kurios koordinavimo komitete dalyvauja visų šių tinklų atstovai. Koordinavimo komitetas yra bendras diskusijų forumas strateginiais Atlanto zonos klausimais.

6.6 1989 m. pradėta bendradarbiauti įgyvendinant programą INTERREG. Dabartiniu programavimo laikotarpiu kuriami didelės apimties integruotieji projektai transporto ir Atlanto atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių grupės kūrimo srityse.

6.7 EESRK supranta susijusių subjektų nuogaštavimus: Atlanto regiono bendradarbiavimas nukentėjo dėl transnacionalinio teritorinio bendradarbiavimo apribojimų apskritai, trūko strateginės vizijos, projektai nebuvo koordinuojami, todėl prarasta sinergija, ir daugėjo ne veiklos projektų ⁽¹²⁾.

6.8 EESRK mano, kad ši sukaupta dinamiško ir įvairiapusio Atlanto suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo patirtis suteikia tvirtą pagrindą įgyvendinti naujas didesnio užmojo ir strateginio matmens bendradarbiavimo iniciatyvas.

7. EESRK rekomendacija. Atlanto makroregiono strategija

7.1 EESRK nuomone, makroregiono strategija yra tinkama priemonė Atlanto regionui. Įgyvendinant plačios apimties strategiją, kuria būtų skatinama Atlanto makroregiono vidaus plėtra, pagerėtų Atlanto regiono pozicija siekiant ES tikslų ir įgyvendinant strategiją „Europa 2020“.

7.2 Taryba ragino valstybes nares ir Komisiją tęsti dabartines ir apvarstyti galimybę ateityje įgyvendinti naujas makroregionines strategijas.

7.3 EESRK mano, kad teritorinės pusiausvyros užtikrinimo Europos Sąjungoje tikslas yra pagrindas skatinti makroregioninę politiką Atlanto zonoje ir suteikia galimybę spręsti tarptautinius sunkumus, su kuriais ši zona susiduria. Vakarų Europoje esančio Atlanto regiono padėčiai būdinga tai, kad postūmį ES šiaurės ir centrinės dalies regionams suteikia dvi esamos makroregioninės strategijos.

⁽¹²⁾ *Schéma de Développement de l'Espace Atlantique (SDEA)*, Atlanto regiono komisija, CPMR.

7.4 Rengiant 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą ir formuojant politiką nauju laikotarpiu, būtų tinkamas metas priimti būtinus sprendimus.

7.5 Atlanto makroregiono strategija suteikia galimybę perimti jau sukauptą turtingą ir didelę bendradarbiavimo patirtį ir padaryti kokybinį šuolį, kad būtų naudojamos sudėtingesnės ir aukštesnio tikslo bendradarbiavimo formos. Taigi, Atlanto regionas turi kurti didelės apimties bendrus projektus, kurių negalima įgyvendinti esamomis priemonėmis.

7.6 Daugelis Atlanto zonos galimybių ir iššūkių susiję su jūrų matmeniu, tačiau, atsižvelgdamas į tai, kad ryšiai su žemynu išlieka gyvybiškai svarbūs, EESRK siūlo į strategiją įtraukti ne tik jūrų, bet ir teritorinį aspektą. Žemyninis regionas valdo ir vysto atokias vietas, o be šių veiksmų nebus tikslingas joks bandymas padidinti jūrų potencialą. Jūrų pakrantėms reikalingos aktyvios, dinamiškos atokios vietovės ir sinergija, užtikrinanti nuolatinį viso regiono vystymąsi.

7.7 Europos Parlamentas taip pat pasisakė už makroregioninį metodą, apimančią jūrų ir teritorinį Atlanto zonos matmenį⁽¹³⁾.

8. Struktūra ir teminiai ramsčiai

8.1 EESRK rekomenduoja taikyti į Baltijos regiono strategiją panašią struktūrą.

8.1.1 Aiškus, į veiksmus orientuotas strateginis dokumentas, apimantis teminius ramsčius.

8.1.2 Veiksmų planas, kuriame nurodyti prioritetiniai veiksmai pagal teminius ramsčius ir pavyzdiniai projektai.

8.1.3 EESRK nuomone, reikia sukurti sistemas strategijos pažangai įvertinti, kadangi tai dinamiškas ir novatoriškas procesas, ir numatyti stebėsenos, vertinimo ir peržiūros mechanizmus.

8.2 EESRK siūlo, kad Atlanto makroregiono strategija būtų paremta strategijos „Europa 2020“ teminiais ramsčiais. Tai užtikrins visišką temų turinio ir sektorių politikos sąveikumą.

8.3 Tarptautinis matmuo

8.3.1 Islandija ir Norvegija – dvi Europos šalys, esančios Atlanto regione, kurios turėtų būti įtrauktos į makroregiono strategiją, kaip ir Grenlandija bei Farerų salos. Šiaurės jūros regionui priklausančios valstybės narės galbūt taip pat suinteresuotos sukurti makroregioninę strategiją šioje teritorijoje.

8.3.2 Atlanto geopolitinė padėtis, istoriniai ir kultūriniai ryšiai ir bendradarbiavimo patirtis taip pat turėtų atsispindėti Atlanto makroregiono strategijoje. Ypač svarbus yra transatlantinis matmuo, nes ryšiai su JAV, Centrine ir Pietų Amerika, taip pat Afrika yra strategiškai svarbūs ES.

8.4 Tvarus augimas

8.4.1 Atlanto regionui reikalinga tvaresnė transporto sistema, padedanti sumažinti priklausomybę nuo kelių transporto, kuris išskiria daugiau anglies dioksido nei kitos transporto rūšys. Eismas turi būti nukreiptas į jūrą skatinant jūrų transportą: reikia plėsti jūrų greitkelius ir žemyninėje dalyje esančias uostų jungtis daugiausia dėmesio skiriant geležinkeliui. Tai apima uosto zonų planavimą, uosto ir miesto ryšius, transporto platformas ir apskritai tinklus. Be to, į strategiją reikėtų įtraukti jūrų saugumo ir bendradarbiavimo nelaimių prevencijos srityje, taip pat veiksmų ištikus nelaimėi, klausimus.

8.4.2 Jūrų aplinkos tvarumas labai priklauso nuo daugelio veiksnių ir jį labai greitai gali pažeisti įvairi žmogaus veikla, įskaitant į Atlantą patenkančius žemės ir vidaus vandenų teršalus.

8.4.3 Pakrančių tvarumas ir integruotas pakrančių zonų valdymas turėtų apimti ne tik pakrančių ekonominę veiklą ir taršą, bet ir didelės miestų koncentracijos pakrantėse reiškinių ir pakrančių bei vidaus teritorijų sąsajas.

8.4.4 Turėtų būti įtrauktos ir prisitaikymo prie klimato kaitos ir jos prevencijos priemonės, taip pat klimato kaitos poveikis urbanizuotoms ir natūralioms pakrantėms.

8.4.5 Atlanto atsinaujinančiosios energijos potencialas – tai didžiulis švarios vietinės energijos šaltinis, kuris vis dar nenaudojamas.

8.5 Pažangus augimas

8.5.1 Atlanto regiono sujungimas palei šiaurinę ir pietinę ašį ir su Centrinės bei Rytų Europos rinkomis yra labai svarbus konkurencingumo veiksnys ir turėtų būti įgyvendintas sukūrus Atlanto geležinkelio ir uostų koridorių. Oro linijos Atlanto regione taip pat yra nepakankamos.

8.5.2 Naudojant Atlanto išteklius, pavyzdžiui, atsinaujinančiuosius jūros energijos išteklius, jūrų biotechnologijas ir kitus jūros gelmių turtus, būtų galima sukurti klestinčius ir labai novatoriškus ekonomikos sektorius, kurie užtikrintų gerovę ir darbo vietas.

⁽¹³⁾ 2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos Atlanto vandenyno regiono strategijos.

8.5.3 Šiai politikai įgyvendinti reikia sutelkti ekonominius ir socialinius subjektus, taip pat mokslo, technologijų ir finansų pasaulio atstovus. Turi būti nustatyti tikslai šiose srityse: infrastruktūra, pramonė, mokymas, mokslinių tyrimų, vystymo ir inovacijų politika, universitetų bendradarbiavimas, technologijų centrai ir įmonės, branduolių kūrimas ir kt.

8.5.4 Moksliniai tyrimai pažangių aplinkosaugos sistemų ir technologijų srityje suteikia galimybę kurti naujas strategijas ir perspektyvą mažėjančiai tradicinei Atlanto regiono veiklai – žuvininkystei ir laivų statybai. Jūrų sektorius yra labai stiprus ir prisideda prie plėtros strategijų.

8.5.5 Vandens ir poilsio turizmas yra patrauklus sektorius, kurį reikia stiprinti dėmesį sutelkiant į gamtos ir kultūros paveldą. Turizmas sukuria ekonominę veiklą ir darbo vietas, taigi padeda kurti Atlanto regiono ir Europos tapatybę.

8.6 Integracinis augimas

8.6.1 Atlanto regiono strategijai reikalingas tvirtas socialinis matmuo. Ekonomikos vystymasis ir naujų darbo vietų kūrimas turėtų padėti Atlanto regiono gyventojams gerinti gyvenimo kokybę ir skatinti ten pasilikti.

8.6.2 Regionų valdžios institucijos turi skatinti socialinį dialogą ir socialinių bei pilietinės visuomenės partnerių dalyvavimą.

8.6.3 Svarbiausia gerinti mokymą jūrų ir laivybos srityse, taip pat universitetų ir mokymo centrų bendradarbiavimą.

8.6.4 Turėtų būti sparčiau vystomos informacinės technologijos, ypač atokiausiose Atlanto regiono vietovėse, kurių sujungimą reikia pagerinti.

8.6.5 Remiantis integruotuoju teritorinės sanglaudos metodu, reikėtų atsižvelgti į mažų pakrančių kaimų, salų, miestų, didmiščių ir kaimo vietovių padėtį.

9. Valdymas ir finansavimas

9.1 EESRK mano, kad Sutartyje numatytas gausus politikos šiose srityse įgyvendinimo teisinis pagrindas, pavyzdžiui, 174–178 straipsniai (Sanglauda), 38 ir 39 straipsniai (Žemės ūkis ir Žuvininkystė), 90–100 straipsniai (Transportas), 170 ir 171 straipsniai (Transeuropiniai tinklai), 172 straipsnis (Pramonė), 191–193 straipsniai (Aplinka), 194 straipsnis (Energetika), 195 straipsnis (Turizmas), 349 straipsnis (Atokiausi regionai) ir kt.

9.2 Strategija turi būti Europos strategija, ją turi parengti Komisija, patvirtinti Taryba ir Parlamentas, remti EESRK ir RK. Jai įgyvendinti reikės tvirtų Atlanto pakrantės valstybių narių įsipareigojimų.

9.3 Ji turėtų būti įgyvendinama vykdant platų konsultacijų ir dialogo su visais suinteresuotaisiais – tiek instituciniais, tiek pilietinės visuomenės – subjektais procesą nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu.

9.4 Įgyvendinant strategiją turi dalyvauti įvairūs suinteresuotieji subjektai, kurie gali būti sutelkti naudojant juos visus apimančią daugiapakopio valdymo modelį. Jų dalyvavimą ir indėlį reikėtų palengvinti užtikrinant pusiausvyrą ir tinkamą struktūrą.

9.5 EESRK mano, kad turėtų būti atsisakyta „3 NE“ principo atsižvelgiant į Baltijos jūros ir Dunojaus regiono patirtį, nes ateityje reikės naujų teisinių, administracinių ir finansinių priemonių, kad būtų galima sėkmingai įgyvendinti makroregionines strategijas.

9.6 Europos Komisija turėtų atlikti tarpininkės ir veiksmų koordinatūros vaidmenį.

9.7 Turėtų būti sukurta aukšto lygio grupė, kuriai priklausytų valstybių narių, Komisijos, EP, EESRK ir RK atstovai.

9.8 Kiekvienoje iš penkių valstybių narių turėtų būti sukurti ryšių palaikymo centrai su strategija susijusiems nacionaliniams veiksmams koordinuoti.

9.9 Kiekvienos prioritetingos srities ir projektų koordinatoriai turėtų būti arba nacionalinių, arba regionų ir vietos lygmens institucijų atstovai.

9.10 EESRK norėtų pabrėžti Atlanto forumo svarbą, kuris, daugiapakopio valdymo pagrindu, sutelktų ir reikiama linkme nukreiptų visas dalyvaujančias suinteresuotąsias šalis ir jų indėlį ne tik strategijos rengimo, bet ir jos stebėsenos, vertinimo ir peržiūros etapais. Atlanto forumo nariai turėtų būti regionų valdžios institucijos ir pilietinės visuomenės organizacijos: forumo veikloje turėtų aktyviai dalyvauti įmonės, profesinės sąjungos, socialinė ekonomika, universitetai ir technologijų centrai, taip pat kiti suinteresuotieji subjektai.

9.11 Principas „jokio papildomo finansavimo“ reiškia, kad Sanglaudos fondo lėšos bus svarbiausias makroregiono strategijos finansavimo šaltinis. Tačiau, EESRK nuomone, ateityje reikės specialių lėšų.

9.12 EESRK mano, kad yra tam tikrų apribojimų šiuo metu naudojamų fondų lėšomis finansuojant kai kuriuos strateginius projektus. Reikia išplėsti finansavimo priemones, taigi naudotis ir su sektorių politika susijusiais Bendrijos fondais.

9.13 Europos investicijų bankas taip pat gali finansuoti tam tikrus projektus. Prie bendro finansavimo turėtų būti prisidedama nacionaliniais, regionų ir vietos ištekliais, kaip ir plėtojant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę.

9.14 Šiuo metu yra rengiama daugiametė Bendrijos finansavimo programa ir vykdoma ES regioninės politikos reforma, todėl tai būtų puiki proga užtikrinti, kad skirstant lėšas jų būtų numatyta ir makroregioninių strategijų finansavimui.

9.15 Kad Atlanto makroregiono strategijos veiksmai ir projektai būtų įtraukti į 2014–2020 m. finansavimo programą, sprendimai turėtų būti priimti 2013 m. siekiant užtikrinti, kad makroregiono strategiją būtų galima pradėti įgyvendinti naujo programavimo laikotarpio pradžioje.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. daugiametė finansinė programa

(COM(2011) 398 final – 2011/0177 (APP))

ir dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“

(COM(2011) 500 final)

(2012/C 229/06)

Pranešėjas **Stefano PALMIERI**

Bendrapranešėjis **Jacek KRAWCZYK**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. birželio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“

COM(2011) 500 final.

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. daugiametė finansinė programa

COM(2011) 398 final – 2011/0177 (APP).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 7 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 9 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas suvokia Komisijos bandymą subalansuoti naująją daugiametę finansinę programą (DFP) ir suderinti du prieštaraujanti poreikius sudėtingomis socialinėmis, ekonominėmis ir politinėmis sąlygomis. Kai kurios valstybės narės, viena vertus, norėtų apriboti viešuosius finansus, dėl kurių išsipareigota ištikus krizei, kuri neišvengiamai toliau darys įtaką diskusijoms dėl galutinio susitarimo raidai ir jo turiniui. Kita vertus, būtina veiksmingai spręsti ambicingus uždavinius, kuriuos Europos Sąjungai iškėlė Lisabonos sutartis ir strategija „Europa 2020“.

1.2 Iš tikrųjų Europos padėtis sunki tiek dėl rimtos finansų ir ekonomikos krizės, tiek dėl bendrų valstybių narių kovos su krize priemonių trūkumo. Dėl šių priežasčių iškyla pavojus faktiškam Europos Sąjungos (ES) veikimui ir netgi jos ateičiai.

1.3 Komitetas jau yra pareiškęs ankstesnėse savo nuomonėse ir vėl kartoją, kaip, beje, ir Europos Parlamentas ir Regionų

komitetas, kad dėl ES iškilusių ambicingų iššūkių ES biudžetą ne tik pageidautina, bet ir būtina, didinti norint atkurti ekonomikos augimą ir užimtumą. Komitetas pritaria požiūriui, jog Sąjungai reikia daugiau (ir geresnės), o ne mažiau Europos. Atvirkščiai, dabartinio dydžio DFP realia išraiška išaldymas reikštų, jog ES nepavyks išspręsti daugelio uždavinių, kuriuos ji turi spręsti artimiausiais metais.

1.4 Susidaro išpūdis, jog Komisijos pasiūlymas per daug orientuojamas į *status quo* išlaikymą skiriamų asignavimų ir biudžeto struktūros požiūriu. Dėl šios priežasties atsirado neatitikimas tarp naujų ES iškilusių iššūkių pobūdžio ir masto ir turimų išteklių, t. y. neatitikimas tarp ES ambicijų ir išteklių joms įgyvendinti.

1.5 Be to, Komitetas mano, jog diskutuojant apie ES biudžeto persvarstymą, dėmesys turi būti sutelktas į jo efektyvumą ES politinio projekto požiūriu, o krizė verčia tuo rimtai

abejoti. Vertinant DFP reikia galvoti, ar ji suteikia ES galimybę įgyvendinti strateginius ES prioritetus nedidinant mokesčių naštos gyventojams ir verslui, t. y. ar ji gali sukurti pridėtinę vertę⁽¹⁾ ES lygmeniu, visiems Europos gyventojams vienodai pasidalijus našta.

1.6 Išsamiai išnagrinėjęs pasiūlymą, Komitetas pritaria ES biudžeto struktūros tobulinimo ir supaprastinimo priemonėms, kuriomis siekiama ženkliai sušvelninti debatus dėl sąžiningos gražos ir horizontaliojo teisingumo tarp valstybių narių ir sutelkti dėmesį į veiksmingą Europos strateginių tikslų įgyvendinimą.

1.7 Svarbi naujovė pajamų srityje yra pasiūlymas įdiegti naują nuosavų išteklių sistemą, grindžiamą pakeistu PVM išteklių ir finansinių sandorių mokesčiu (FSM). Komitetas jau anksčiau yra palankiai įvertinęs tai, kad grįžtama prie pirminės Romos sutarties dvasios⁽²⁾, ir tokiu būdu ES suteikiama tikra finansinė autonomija.

1.7.1 Komitetas pritaria pasiūlymui pakeisti PVM nuosavą išteklių taip, kad jis padėtų plėtoti ES vidaus rinką ir užkirstų kelią ekonomikos iškreipymui valstybėse narėse. Vis dėlto jis pabrėžia, kad Komisijos pasiūlyme nėra tikslų duomenų apie PVM struktūros pakeitimus ir finansinės apimties skirtumus, su kuriais dėl šių pakeitimų gali susidurti valstybės narės. Pakartodamas būtinumą užtikrinti FSM taikymą visuotiniu mastu, Komitetas mano, kad FSM įvedimas ES lygmeniu padėtų (nustatčius visoms valstybėms narėms minimalią mokesčio normą) padidinti finansinio sektoriaus įnašą į ES ir valstybių narių biudžetus bei sumažintų grynai spekuliacinių veiksmų sukeltą ekonomikos nepastovumą.

1.8 Strategijos „Europa 2020“ tikslams įgyvendinti prireiks didžiulių investicijų, vien FSM lėšų nepakaks, todėl Komitetas pritaria minčiai sukurti novatoriškas finansines priemones šioms investicijoms finansuoti (projektų obligacijos), tačiau reikės išsamiai įvertinti potencialius jų padarinius, įskaitant galimą rizikos perkėlimą viešajam sektoriui.

1.9 Kalbant apie išlaidas, Komisijos nurodytiems prioritetams reikia sprendimų, kurie gali būti įgyvendinti tik ES lygmeniu: tai būtent „europinė pridėtinė vertė“, kai ES lygmeniu išleistas euras yra veiksmingesnis už išleistąjį nacionaliniu lygmeniu. Tai pasakytina apie Europos „viešąsias gėrybes“ kurios negali būti tiekiamos efektyviai nacionaliniu lygmeniu (dėl rinkos ydų arba masto ekonomijos, kuri negalima nacionaliniu lygmeniu) ir todėl būtina efektyvi ES intervencija.

⁽¹⁾ „Dėl ES intervencijos atsirandanti papildoma vertė, papildanti vertė, kurią pavyktų gauti tik valstybės narės veiksmais“, COM(2010) 700 final; SEC(2011) 867 final.

⁽²⁾ 201 straipsnis.

1.10 Šiuo požiūriu Komitetas palankiai vertina bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) reformą, kurios tikslas buvo sukurti efektyvų ir našų Europos žemės ūkio modelį ir tikrą pridėtinę vertę ES. Komitetas jau yra išreiškęs savo įsitikinimą ir vėl jį pakartoja, kad BŽŪP, taip pat bendra žuvininkystės politika (BŽP), turėtų būti siekiama sustiprinti žemės ūkio, miškų ūkio ir žuvininkystės ryšį su aplinkos apsauga ir gamtos išteklių tvarumu. Tai užtikrintų ne tik geros aplinkosauginės praktikos skatinimą, bet ir paramą agrariniams ir žuvininkystės ūkiams turint omenyje pirminių prekių kainų nepastovumą.

1.11 Palankiai vertindamas tiesioginių išmokų sistemą, Komitetas pabrėžia, kad būtina atidžiai įvertinti tikslo suvienodinti Europos ūkininkų konkurencines sąlygas ir sustiprinti naujųjų valstybių narių integraciją potencialius padarinius visoms valstybėms narėms. Siekiant išvengti konkurencijos iškraipymų, kurie gali turėti socialinių pasekmių, būtina užtikrinti, kad 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio pabaigoje nė viena šalis negaus mažiau kaip 90 proc. visų 27 ES valstybių narių tiesioginių išmokų vidurkio.

1.12 Lisabonos sutarties 174 straipsniu turėtų būti vadovaujama kaip pagrindiniu principu formuojant būsimą sanglaudos politiką: „[...] Sąjunga ypač siekia mažinti įvairių regionų vystymosi lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą“.

1.13 Kalbant apie sanglaudos politiką, nors dėmesio sutelkimas į keletą pagrindinių ES prioritetų yra įtikinantis, tačiau Komitetas nepritaria makroekonomikos sąlygų taikymui paskirsiant sanglaudos politikai skirtas lėšas. Be to, jis mano, jog dėl naujos regionų kategorijos – „pereinamojo laikotarpio regionų“ įvedimo siekiant pakeisti dabartinę laipsniško paramos įvedimo ir laipsniško nutraukimo sistemą, neturėtų nukentėti parama menkiausiai išsivysčiusiems regionams. Jis taip pat mano, jog Sanglaudos fondo lėšos neturėtų būti naudojamos jokiems tikslams, neatitinkantiems jo pirminės paskirties. Vis dėlto 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu nepanaudotos lėšos išimtiniais atvejais gali būti skirtos finansuoti Europos augimo planą, kurį turėtų pradėti įgyvendinti Europos Sąjunga. Tam tikrą laikotarpį, pavyzdžiui, tris pirmuosius metus, taip būtų galima padaryti ir su kito, t. y. 2014–2020 m. programavimo laikotarpio, lėšomis.

1.14 Komitetas mano, jog jei norima deramai įgyvendinti naujosios DFP tikslus, ES biudžetas turėtų būti pavyzdinis, veiksmingas ir skaidrus, kad juo pasitikėtų Europos visuomenė ir kad jis aiškiai atskleistų Europos privalumus ir „Europos masto veiksmų nebuvimą“ (angl. *non-Europe*) kainą. Todėl Komitetas pabrėžia, kad būtina sukurti ar įdiegti sistemą, skirtą stebėti visų sričių ES politikos rezultatus, kad būtų galima įvertinti jos socialinį, ekonominį ir regioninį poveikį.

1.15 Laikydamas Komisijos pasiūlymą dabartinių derybų atskaitos tašku ir remdamasis šioje nuomonėje pateiktomis rekomendacijomis, Komitetas įsipareigoja stebėti tolesnę jų raidą ir informuoti apie tai, kaip visa tai atsispindės teisės aktų pakeitimuose.

2. Europos Komisijos pasiūlymas dėl 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos

2.1 Komiteto nuomonėje nagrinėjamas Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento COM(2011) 398 final, kuris yra 2011 m. birželio 29 d. Europos Komisijos komunikato „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ COM(2011) 500 final įgyvendinamasis aktas ir kaip toks nustato 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą.

2.2 Visa DFP siekia 1,025 mlrd. EUR, o tai sudaro 1,05 proc. ES bendrų nacionalinių pajamų (BNP) plius 58,5 mlrd. EUR, skirtų ne DFP išlaidoms (Europos plėtros fondas ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas). Bendra suma išlieka beveik nepakitusi - neatsižvelgiant į infliaciją - žinant, kad ankstesnę (2007–2013 m.) DFP sudarė 994 mlrd. EUR.

2.3 Pakeitimai išlaidų srityje:

- supaprastinimas sumažinus programų ir tikslų skaičių, siekiant sumažinti lėšų gavėjams tenkančią biurokratinę našta ir palengvinti poveikio vertinimą,
- struktūriniais fondams (ERPF, ESF ir sanglaudos fondui) skirtų lėšų sumažinimas - išskyrus Europos infrastruktūros tinklų priemonę - nuo 355 mlrd. iki 336 mlrd. EUR sukuriant naują „perneinamojo laikotarpio regionų“ kategoriją, siekiant pakeisti dabartinę laipsniško paramos įvedimo ir laipsniško nutraukimo sistemą,
- bendros strateginės programos struktūriniais fondams ir kaimo plėtros ir žuvininkystės fondams bei programos „Horizontas 2020“, apimančios mokslinius tyrimus ir inovacijas, sukūrimas, skiriant pagrindinį vaidmenį Europos technologijų institutui,
- nauja programa „Europos infrastruktūros tinklų priemonė“, skirta didelio masto transporto, energetikos ir IRT tinklams (40 mlrd. EUR + 10 mlrd. EUR iš Sanglaudos fondo),
- BŽŪP reformos įgyvendinimo pradžia ir nedidelis jos bendro biudžeto procentinės dalies sumažinimas (kasmet 60 mlrd. EUR) taip pat ir realia išraiška⁽³⁾; be to, glaudesnis ryšys su aplinkos apsaugos permainingomis (ekologiškumo didinimas) ir įsipareigojimu siekti didesnio lankstumo,

— padidėjęs finansavimas moksliniams tyrimams ir inovacijoms, švietimui ir mokymui (80 mlrd. EUR).

2.4 Pajamų srityje siūloma laipsniškai pereiti nuo biudžeto, grindžiamo įnašais, kurių dydis priklauso nuo bendrų nacionalinių pajamų (BNP), prie supaprastinto biudžeto, grindžiamo tikrais nuosavais ištekliais, su pakeistais taisymo mechanizmais. Komisija siūlo dabartinius, PVM grindžiamus nuosavus išteklius pakeisti - vėliausiai nuo 2018 m. - nuosavų išteklių sistema, pagrįsta finansinių sandorių mokesčiu (FSM) ir naujuoju pridėtinės vertės mokesčiu (PVM) išteklių šaltiniu. Tai leistų geriau suderinti įvairias nacionalines sistemas ir panaikinti išimtis bei nukrypti leidžiančias nuostatas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Akivaizdu, kad Komisija bando subalansuoti DFP itin sunkiu ES veikimui ir jos ateičiai metu, turint omenyje tiek finansų, tiek ekonomikos krizę Europoje ir bendrų valstybių narių politinių veiksmų trūkumą. Tai pusiausvyra tarp prieštaraujančių poreikių: viena vertus, griežtas taupymas dėl krizės ir iš to kylantis noras riboti įsipareigotas viešąsias lėšas, kas neišvengiamai toliau darys įtaką debatams dėl galutinio susitarimo ir jo turiniui; kita vertus, apsirūpinimas deramais finansiniais ištekliais, kurių reikia ambicingiems ES iškilusiems uždaviniams efektyviai spręsti.

3.2 Todėl Komisijos komunikatą „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ reikia vertinti atsižvelgiant į dabartinę ekonominę ir politinę padėtį. Nors jokia diskusija apie tai, kokia turėtų būti ES biudžeto struktūra, negali vykti nekeliant klausimo, koks šią dieną turėtų būti ES integracijos vaidmuo, kad būtų galima atremti naujus kintančio pasaulio keliamus iššūkius, tačiau lygiai taip pat turime suprasti, koks yra tikrasis valstybių narių ketinimas pripažinti šį ES vaidmenį ir jį išsaugoti.

3.2.1 Sprendžiant iš sudėtingų derybų dėl 2007–2013 m. DFP, taip pat sunkumų tvirtinant ES 2011 m. biudžetą bei rašto Komisijos pirmininkui José Manuel Barroso, kurį 2011 m. vasarą pasirašė devynių valstybių narių valstybių vadovai⁽⁴⁾, bent jau nemažas skaičius šalių norėtų, kad Europos finansinis įsipareigojimas būtų kiek galima mažesnis, ir todėl, panašu, kad ir vėl laukia keblios ir sudėtingos derybos.

3.3 Tačiau atsižvelgiant į padėtį, kurioje atsidūrė ES, ir į vis daugiau jai iškylančių ir sunkesnių iššūkių (ekonomikos, finansų ir socialinė krizė, konkurencingumas, klimato kaita ir kt.) Komisijos pasiūlymas per daug orientuojamas į *status quo* išlaikymą. Dėl šios priežasties atsirado neatitikimas tarp naujų ES iškilusių iššūkių pobūdžio ir masto ir turimų išteklių, t. y. neatitikimas tarp ES ambicijų ir išteklių joms įgyvendinti.

⁽³⁾ Nominalia išraiška BŽŪP biudžetas nesumažinamas, tačiau lieka pastovus visos programos laikotarpiu, taigi realia išraiška 2012 m. jis bus mažesnis.

⁽⁴⁾ www.euractiv.com/euro-finance/eu-countries-call-slim-eu-budget-news-507532.

3.4 Komitetas jau yra anksčiau pareiškęs⁽⁵⁾ ir vėl kartoja, kad ES biudžeto didinimas yra ne tik pageidaujamas, bet ir būtinas, turint omenyje naujų uždavinių, kuriems spręsti būtinos bendros pastangos, mastą: „ES biudžeto peržiūros tikslas – ne pateikti skaičius, o parengti politinio projekto plėtojimo priemonę. Šiandien Europos Sąjunga neturi biudžeto lėšų nei savo politinei strategijai, nei su Lisabonos sutartimi susijusiems išpaigojimams įgyvendinti“.

3.4.1 Pakartotume Europos Parlamento poziciją, kad krizei įveikti ir atremti ES iškilusiems iššūkiams reikia daugiau, o ne mažiau Europos. Parlamento nuomone, dabartinio dydžio DFP realia išraiška išaldymas, kaip kad siūlo Europos Komisija, reikštų, jog ES nepavyks išspręsti daugelio uždavinių, kuriuos ji turi spręsti artimiausiais metais. Todėl jis pareikalavo kitos daugiametės finansinės programos išteklius padidinti 5 proc. ir paragino Tarybą, jei ji nesutiktų su šiuo požiūriu, aiškiai nurodyti, kurių 2014-2020 m. laikotarpio politinių prioritetų ir projektų, galėtų būti atsakyta, nepaisant įrodytos jų pridėtinės vertės Europai⁽⁶⁾.

3.4.2 Lygiai taip pat Regionų komitetas mano, kad siūlomą finansavimo lygį reikėtų vertinti tik kaip visišką minimumą, kurio reikia valstybių narių Sutartyje ir strategijoje „Europa 2020“ ES iškeliamiems didelio užmojo tikslams pasiekti ir kad reikia keisti mąstymą, pirmiausia valstybių narių finansų ministerijoms, ir svarbiausiais ES uždaviniais pradėti laikyti investicijas, o ne išlaidas⁽⁷⁾.

3.4.3 Bet to, pagal Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo įdiegtus pakeitimus 2014-2020 m. DFP sudarymas jau nepriklauso Komisijos ar valstybių narių vyriausybės išimtinai kompetencijai, kadangi Europos Parlamentui suteiktas savaesnis žodis didesnės demokratinės atskaitomybės kontekste. Ši nauja tvarka suteikia didesnes galimybes pilietinei visuomenei - tuo pačiu ir Komitetui - stebėti naujos DFP rengimą ir aktyviai dalyvauti debatuose, glaudžiai koordinuojant savo veiksmus su Europos Parlamentu.

3.5 Todėl Komitetas išsipareigoja stebėti jos rengimo eigą ir įnešti savo indėlį į derybų procesą, kuriame Komisijos pasiūlymas atsispindės teisės aktų pakeitimuose. DFP paskirtis - aprūpinti ES ištekliais, kurių reikia prioritetams įgyvendinti nedidinant gyventojams ir verslui mokesčių naštos, ir ji privalo būti vertinama šiuo požiūriu.

3.6 Jei labiau orientuojamasi į rezultatus, tai dėmesys turi būti sutelktas ne į formalų taisyklių laikymąsi, t. y. tik į išlaidų

dydį, bet į tikrą lėšų panaudojimo rezultatams pasiekti efektyvumo kontrolę, ypač kai tai susiję su sanglaudos politika ir BŽŪP. Ši nauja vizija, aiškiai atspindėta siekyje didinti ES išlaidų pridėtinę vertę, reikalauja suderintų valdymo ir kontrolės mechanizmų.

3.7 Negalime ignoruoti to fakto, kad nors ES biudžetas siekia apie 1,1 proc. ES BNP, 2007-2013 m. laikotarpiu tai yra reikšmingi lėšų asignavimai investicijoms, kurios deramo jų panaudojimo atveju gali būti lemiamas ES ekonomikos augimo svertas. Todėl Komitetas mano esant tikslinga sukurti deramą ES biudžeto ir nacionalinių biudžetų sinergiją įgyvendinant pagrindinius Europos strateginius tikslus.

3.8 Komitetas mano, jog nepaprastai svarbu, kad 2014-2020 m. DFP rengimo procesas įkvėptų Europos piliečių atsidavimą ir įgytų pasitikėjimą jų akyse, akcentuodamas Europos masto veiksmų privalumus ir jų nebuvimo kainą. Siekiant šio tikslo, ES biudžetas privalo:

- būti gerai tvarkomas ir nereikalauti pernelyg didelių administravimo išlaidų,
- efektyviai taupyti lėšas, palyginti su dabartine DFP,
- efektyviai padėti įgyvendinti nustatytus tikslus ir daryti apčiuopiamą poveikį europiečių gyvenimui,
- būti skaidrus ir sudaryti galimybę kontroliuoti išlaidas, panaudotus išteklius ir gautus rezultatus,
- atitikti ES solidarumo, sąžiningos konkurencijos ir konkurencingumo principus.

3.9 EESRK mano, kad, norint nagrinėti Komisijos pasiūlymo tinkamumą, būtina atlikti įvertinimą ir nustatyti:

- Europos pridėtinę vertę ir atitinkamus strateginius prioritetus,
- gebėjimą įveikti iškylančius iššūkius užtikrinant Europai veiksmingą solidarų vystymosi kryptį atsižvelgiant į valstybėse narėse vyraujančią viešųjų išlaidų mažinimo tendenciją.

3.9.1 Kalbant apie ES pridėtinę vertę, Komisija nurodo svarbius prioritetinius uždavinius, kurių negalima įgyvendinti vien

⁽⁵⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 75.

⁽⁶⁾ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl investicijų į ateitį. Naujoji daugiametė finansinė programa (DFP), skirta konkurencingai, tvariai ir integracinei Europai (2011/8(INI)).

⁽⁷⁾ Regionų komiteto nuomonė dėl *Naujosios daugiametės finansinės programos po 2013 m.*, OL C 54, 2012 2 23, p. 40.

tik Europos lygmeniu. Jie visų pirma susiję su Europos viešosiomis gėrybėmis, visų pirma veiklos sritimis, kuriose išleisti eurą ES lygmeniu yra veiksmingiau nei nacionaliniu lygmeniu.

3.9.2 Tarp Europos viešųjų gėrybių - moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, bendra gynyba, apsirūpinimo maistu saugumas, imigracija ir teisė į prieglobstį, klimato kaitos problemų sprendimas ir investicijos į energetikos, ryšių ir vidaus rinkos (kuri vis dar nebaigta kurti) infrastruktūrą visos ES lygmeniu. Palyginti su ankstesne 2007-2013 m. ir nepaisant riboto biudžeto suvaržymų, 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje šioms strateginėms sritims padidinti biudžeto asignavimai.

3.9.3 EESRK pripažįsta svarbias Komisijos pasiūlyme numatytas naujoves, tačiau turi pabrėžti, kad dėl šių prioritetų visiškai nebuvo diskutuota, todėl kyla pavojus, kad ES biudžetas nepadės tiesiogiai išspręsti didžiausių dėl dabartinės ekonomikos ir finansų krizės kylančių problemų ir toliau išliks tam tikrų interesų grupių spaudimo objektu.

3.10 Esant tokiai sudėtingai padėčiai, EESRK dar kartą primena⁽⁸⁾, kad reikia nustatyti tokią ES biudžeto politiką, kuri atitiktų esminį pasirinkimą tarp federalizmo ir tarpvyriausybės sistemos, taigi numatant norimą integracijos laipsnį. „Tinkamos grąžos“ valstybėms narėms principas visų pirma grindžiamas finansinių išteklių apskaita atsižvelgiant į nacionalinį BVP, o tai prieštarauja ir Sutarčių raidei, ir dvasiai.

3.10.1 Dabartinė valstybių narių įnašais grindžiama nuosavųjų išteklių sistema iš tiesų yra sudėtinga ir jai trūksta skaidrumo, o tai trukdo vykdyti privalomą demokratinę priežiūrą; ji taip pat nepadeda įgyvendinti išipareigojimo siekti didesnės Europos integracijos; ES skiriama kvota tampa didele papildoma našta nacionaliniams biudžetams, o ištekliai, kurie gali būti naudojami ES politikai įgyvendinti dėl šios priežasties yra riboti. Galiausiai dabartinė sistema neatitinka reikalavimo užtikrinti tiesioginį ES ir piliečių ryšį.

3.11 EESRK primena⁽⁹⁾, kad nedidinat bendros mokesčių naštos visuomenei ir įmonėms, naujojoje sistemoje turi būti susietos ES biudžeto pajamos ir išlaidos siekiant įgyvendinti Lisabonos sutartyje numatytą Sąjungos politinę strategiją ir uždavinius. Šia sistema turi būti užtikrinta, kad visų valstybių narių atžvilgiu bus laikomasi vienodo požiūrio ir kad ji bus gerokai skaidresnė, paprastesnė ir suprantama piliečiams.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Naująja DFP Komisija siūlo iš esmės pakeisti ES biudžeto finansavimą, kuris iš esmės bus grindžiamas biudžeto finansinio

savarankiškumo stiprinimu, įvedant naują nuosavųjų išteklių sistemą, kuri leistų užtikrinti vienodesnes sąlygas valstybėms narėms. Naujuoju pasiūlymu pakeičiamas įprastinis modelis: Sąjunga finansiškai nepriklausys nuo valstybių narių įnašų ir palaipsniui pereis prie finansinio savarankiškumo.

4.1.1 Vienas svarbiausių naujos nuosavųjų išteklių sistemos aspektų - PVM mokėjimo reforma ir finansinių sandorių mokesčio įvedimas. Tai yra sistema, kuri turėtų padėti labiau subalansuoti ES biudžetą, kad jis maždaug 40 proc. būtų finansuojamas iš nuosavųjų išteklių, 20 proc. iš tradicinių nuosavųjų išteklių ir 40 proc. sudarytų valstybių narių įnašas, nustatytas atsižvelgiant į BNP⁽¹⁰⁾. Naujos sistemos privalumas būtų tai, kad ji padėtų sumažinti valstybių narių vyriausybės nuogąstavimą, kad nacionaliniai įnašai yra tarsi nuo jų pajamų imamas mokeskis, kuris pateisintų „tinkamos grąžos“ reikalavimą, nes ji atkuria ekonominės naudos pusiausvyrą.

4.1.2 EESRK dar kartą pabrėžia, kad remia⁽¹¹⁾ naujo PVM grindžiamo išteklių, kuriuo pakeičiamas šiuo metu galiojantis ir netinkamas išteklius, įvedimą, kadangi jis padės plėtoti ES vidaus rinką ir išvengti ekonomikos iškraipymų tarp valstybių narių. Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad Komisijos pasiūlyme nėra tikslų duomenų apie PVM struktūros pakeitimus ir finansinės apimtys skirtumas, su kuriais dėl šių pakeitimų gali susidurti valstybės narės. Be to, mano, kad pasiūlymas turi būti papildytas priemonėmis, kurios padėtų užkirsti kelią sukčiavimui PVM srityje.

4.1.3 Komisija pasiūlyme numatė idomią naujovę - finansinių sandorių mokesčių, nors šis klausimas vis dar svarstomas. EESRK palankiai vertina tokio mokesčio įvedimą ES lygmeniu⁽¹²⁾ ir kartu pabrėžia, kad jį būtina taikyti ir pasaulio lygmeniu. EESRK pabrėžia, kad būtina atidžiai valdyti makroekonominės ir mikroekonominės finansinių sandorių mokesčio taikymo pasekmes, todėl prašo užtikrinti nuolatinę su jo taikymu susijusių pasekmių stebėseną ir metinį poveikio įvertinimą.

4.1.4 DFP sudarytų galimybę įgyvendinti bent tris tikslus:

— padidinti finansinio sektoriaus indėlį į ES ir nacionalinius biudžetus (pirminiais skaičiavimais, mokesstinės pajamos galėtų siekti 57 mlrd. EUR)⁽¹³⁾,

⁽¹⁰⁾ COM (2011) 510 final, p. 5. Šiuo metu valstybių narių pagal BNP nustatomas įnašas siekia 70 proc. visų ES biudžeto išteklių, tradiciniai nuosavi ištekliai (muito mokesčiai, cukraus gamybos mokesčiai) sudaro 14,1 proc, pridėtinės vertės mokesčiai 11,2 proc. ir kitos pajamos (ankstesnių metų likutis) siekia 4,7 proc. (SEC(2011) 876 final).

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė dėl Europos Sąjungos nuosavųjų išteklių sistemos, OL C 181, 2012 6 21, p. 45.

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB, OL C 181, 2012 6 21, p. 55.

⁽¹³⁾ SEC(2011) 1103 final.

⁽⁸⁾ EESRK nuomonė dėl Europos Sąjungos nuosavųjų išteklių sistemos, OL C 181, 2012 6 21, p. 45.

⁽⁹⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 75.

— pakeisti finansinių operacijų vykdytojų elgesį, sumažinti sparčiosios prekybos ir prekybos taikant algoritmus apimtį, kuri ES valstybėse narėse sudaro nuo 13-40 proc. visos prekybos apimties⁽¹⁴⁾,

— nustatyti minimalią finansinio mokesčio normą visoms valstybėms narėms.

4.1.5 Finansinių klaidų taisymo mechanizmų reforma ir dabartinių mechanizmų pakeitimas vienkartinėmis kompensacijomis taip pat palankus pageidaujama supaprastinimui ir didesniai skaidrumui, ypač atsižvelgiant į tai, kad valstybių narių dabartinės ekonominės sąlygos yra visiškai kitokios negu 1984 m., kai buvo pradėta taikyti ši sistema. Komitetas anksčiau yra nurodęs⁽¹⁵⁾, kad šios reformos poveikį dar reikia nuodugniau įvertinti, ir iki šiol neaišku, kokio dydžio lėšas ji apims ir ar siūloma sistema bus pranašesnė už dabartinę.

4.2 Komitetas itin džiaugiasi pastangomis tobulinti ES biudžeto struktūrą, kad visiems Europos piliečiams tektų vienoda našta. Tai ženkliai sušvelnintų debatus dėl sąžiningos grąžos ir horizontaliojo teisingumo tarp valstybių narių. Vietoj to, vertinama būtų iš esmės pagal ES išlaidų veiksmingumą (tiek Europos gyventojų, tiek verslo poreikių tenkinimo požiūriu, taip pat lyginant gautą naudą su padarytomis išlaidomis). Tačiau Komitetas ir vėl apgailestauja⁽¹⁶⁾, kad Komisijos pasiūlyme kalbama tik apie vidinę biudžeto architektūrą ir nesiremiama naująja nuosavų išteklių sistema, kuri padėtų išspręsti pagrindinį biudžeto, kaip ES politinių užmojų įgyvendinimo priemonės, dydžio klausimą.

4.3 Kaip pabrėžė Europos Parlamentas, ES biudžetas iš esmės yra investicinis biudžetas, kuris gali paskatinti daugiau investicijų iš viešųjų ir privačių šaltinių⁽¹⁷⁾. Šiuo požiūriu Komitetas mano, kad norint įveikti kiekybines ribas ir teisės aktais nustatytus ES biudžeto suvaržymus, reikėtų pamėginti finansuoti konkrečius infrastruktūros ir švietimo projektus tam tikromis projektų obligacijomis⁽¹⁸⁾, remiantis Komisijos pradėta įgyvendinti 2020 m. projektų obligacijų iniciatyva⁽¹⁹⁾.

4.3.1 Projektų obligacijos, sukurdamos šalutinį poveikį, galėtų būti svarbus Europos ekonomikos vystymo papildomas finansavimo šaltinis, tačiau kurioms šiuo metu trukdo valstybių narių biudžetų nelankstumas, kadangi jos visas pastangas deda ekonomikos krizės padariniams įveikti bei Stabilumo ir augimo pakto reikalavimams tenkinti.

⁽¹⁴⁾ Europos Komisija, 2010 m. gruodžio 8 d. viešos konsultacijos dėl rinkų ir finansinių priemonių direktyvos peržiūros (MiFID) Vidaus rinkos ir paslaugų generalinis direktoratas. SEC(2011) 1226 final.

⁽¹⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos, OL C 181, 2012 6 21, p. 45

⁽¹⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos, OL C 181, 2012 6 21, p. 45.

⁽¹⁷⁾ Europos Parlamento rezoliucija, cit.

⁽¹⁸⁾ Haug J. et al., op. cit., 4 skyrius.

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/economy_finance/consultation/index_en.htm (anglų k.).

4.3.2 Nepaisant to, Komitetas pabrėžia, jog būtina nuodugniai įvertinti galimas novatoriškas finansavimo priemones, neįtrauktas į DFP, kadangi, kaip rodo viešųjų ir privačiųjų partnerystių įgyvendinimo patirtis, kyla pavojus perkelti riziką į viešąjį sektorių⁽²⁰⁾.

4.4 Komisijos pasiūlyme nekvestionuojamos ES didžiausios išlaidos, būtent skirtos sanglaudos politikai ir bendrai žemės ūkio politikai. Akcentuojami nauji, su strategija „Europa 2020“ susiję argumentai efektyviai išlaidų politikai ir esamų išlaidų priemonių pridėtinei vertei užtikrinti.

4.4.1 Komitetas palankiai vertina BŽŪP reformą, kurios tikslas - koreguoti jai tenkančią viso ES biudžeto dalį ir sustiprinti ryšį tarp ES išlaidų ir pagaminamų žemės ūkio produktų, kaip kad pareikalavo pati Komisija komunikate „BŽŪP artėjant 2020 m.“⁽²¹⁾. Kai trūksta išteklių, o šiuo metu taip ir yra, BŽŪP, kartu su bendra žuvininkystės politika turėtų būti vertinamos remiantis Lisabonos sutartyje nustatytais tikslais ir uždaviniais: gerinti aplinkos kokybę (biologinė įvairovė, vanduo, žemė, oras), gamtovaizdžio apsaugą, išlaikyti kaimo vietovių gyvybingumą, gerinti gyvūnų gerovę, maisto saugą ir tvarumą⁽²²⁾.

4.4.2 Komitetas konstatavo⁽²³⁾, kad žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė atlieka svarbų vaidmenį aplinkos apsaugos ir tvaraus gamtos išteklių valdymo srityje. Todėl Komitetas, pritardamas Komisijos BŽŪP ekologiškumo skatinimo koncepcijai, pabrėžia, jog būtina, kad peržiūros procesas iš esmės nepakeistų BŽŪP tikslų ir finansavimo mechanizmų, kuriais siekiama remti su žemės ūkio, maisto produktų ir aplinkos veikla susijusius vykdytojus.

4.4.3 Komitetui susirūpinimą kelia Komisijos mėginimas sumažinti BŽŪP skiriamą biudžetą paskiriant naujus su maisto ir žemės ūkio tikslais susijusius uždavinius Europos socialiniam fondui ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondui.

4.4.4 Komitetas mano, kad būtina atidžiai įvertinti galimus tiesioginių išmokų naudojimo siekiant suvienodinti Europos ūkininkų konkurencines sąlygas ir sustiprinti naujųjų valstybių narių integraciją padarinius visoms valstybėms narėms. EESRK pabrėžia, jog reikia stengtis panaikinti atotrūkį tarp skirtingų valstybių narių ūkininkų gaunamos paramos dydžio. EESRK jau anksčiau rekomendavo⁽²⁴⁾ perskirstyti nacionalinių

⁽²⁰⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 134.

⁽²¹⁾ COM(2010) 672 final.

⁽²²⁾ Hart K. – Baldock D. (eds): What Tools for the European Agricultural Policy to Encourage the Provision of Public Goods, European Parliament, 2011 m. liepa.

⁽²³⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 63.

⁽²⁴⁾ EESRK dėl BŽŪP artėjant 2020 m., OL C 191, 2012 6 29, p. 116.

tiesioginių išmokų biudžetus remiantis objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais ir nustatyti proporcingą ir pakankamą numatomos sąžiningos konvergencijos įgyvendinimo pereinamąjį laikotarpį, atsisakant anksčiau taikytų istorinių referencinių laikotarpių. Tikslas - užtikrinti, kad 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio pabaigoje nė viena šalis negautų mažiau kaip 90 proc. 27 ES valstybių narių tiesioginių išmokų vidurkio.

4.4.5 Komiteto nuomone, naujoji DFP privalo užtikrinti, kad BŽŪP ir BŽP galėtų įgyvendinti šiuos tikslus:

- saugų maisto tiekimą,
- sukurti konkurencingą ir novatorišką žemės ūkio maisto produktų sektorių,
- sukurti pelningą žemės ūkio ir žuvininkystės pramonę,
- užtikrinti teisingas pajamas ES ūkininkams ir žvejams.

Vadovaujantis šiais tikslais ir atsižvelgiant į labai nepastovias žemės ūkio prekių kainas, bus įmanoma akcentuoti dvejopą BŽŪP pobūdį skatinant gerą aplinkosauginę praktiką, o tuo pačiu remiant ūkių ekonominį gyvybingumą ir konkurencingumą ir tokiu būdu atgaivinant istorinę žemės ūkio misiją gaminti sveiką ir maistingą maistą, kurio pakaktų visiems europiečiams prieinamomis kainomis.

4.5 Tokio paties efektyvumo turi būti projektai, finansuojami pagal sanglaudos politiką, kuri ir toliau lieka esminės svarbos naujųjų valstybių narių integracijai ir kurioje, kaip teigiama Barca ataskaitoje⁽²⁵⁾ dėmesys turi būti sutelktas į keletą atitinkamų ES prioritetų, kurių poveikis socialiniam, ekonominiam ir teritoriniam aspektui turi būti atidžiai įvertintas atliekant *ex ante* ir *ex post* vertinimus. Tačiau šie vertinimai niekada neturėtų didinti biurokratijos.

4.5.1 Tačiau Komitetas nepritaria minčiai taikyti makroekonominės sąlygas paskirstant sanglaudos politikai skirtas lėšas,

kad nebūtų didinama našta valstybėms narėms, kurių socialinė ir ekonominė padėtis yra ir taip sunki. Be to, jis mano, jog dėl naujos regionų kategorijos – „pereinamojo laikotarpio regionų“ įvedimo siekiant pakeisti dabartinę laipsniško paramos įvedimo ir laipsniško nutraukimo sistemą, neturėtų nukentėti parama menkiausiai išsivysčiusiems regionams. Galiausiai, Komitetas nors ir pritaria siūlomai *Europos infrastruktūros tinklų priemonei*, tačiau nurodo, jog šiam projektui neturėtų būti skiriama 10 mlrd. EUR iš Sanglaudos fondo, kadangi šis fondas neturėtų būti naudojamas tikslams, neatitinkantiems jo pirminės paskirties.

4.6 Lisabonos sutarties 174 straipsniu turėtų būti vadovaujamasi kaip pagrindiniu principu formuojant būsimą sanglaudos politiką: „[...] Sąjunga ypač siekia mažinti įvairių regionų vystymosi lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą“.

Todėl reikia:

- apsaugoti ir plėsti sanglaudos politikos investicijas siekiant užsibrėžto konvergencijos tikslo,
- valstybėms narėms, kurių vidutinis BVP augimas 2007–2009 m. laikotarpiu buvo neigiamas ir kurios dabartiniu laikotarpiu pasižymėjo gerais lėšų įsisavinimo rodikliais, bus nustatytos ne mažesnės nei dabartinio sanglaudos politikos laikotarpio asignavimų ribos.

4.7 Komitetas pageidautų, kad būtų vykdoma geresnė ES politikos, ypač BŽŪP ir Sanglaudos fondo (turint omenyje jiems tenkančią bendro biudžeto dalį), stebėseną, kad būtų galima įvertinti ES išlaidų efektyvumą ir pajėgumus įgyvendinti pagrindinius ES tikslus, kuriuos ji pati sau iškelė pirmiausia strategijoje „Europa 2020“⁽²⁶⁾. Vienas iš būdų tai padaryti – taikyti sankcijas už nustatytų rodiklių nevykdymą ir finansines paskatas toms valstybėms narėms, kurios pasiekė geriausių rezultatų.

4.7.1 Šiomis aplinkybėmis Komitetas vis dėlto pageidautų, kad vietos ir regionų valdžios institucijos būtų remiamos ir aktyviau dalyvautų nacionaliniu ir ES lygmeniu vykdant veiklą sanglaudos politikos ir BŽŪP finansuojamose programose ir jas įgyvendinant, sudarant joms tinkamas mokymo programas ES procedūrų, programų rengimo, stebėsenos ir vertinimo srityse.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽²⁵⁾ Barca F. (ed.): An agenda for a reformed cohesion policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations; report for DG REGIO, 2009.

⁽²⁶⁾ Chambon N. and Rubio E.: In search of „the best value for money“: analyzing current ideas and proposals to enhance the performance of CAP and cohesion spending; workshop. The post 2013 financial perspectives: Re-thinking EU finances in times of crisis, Turin, 7-8 July 2011.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės“

(COM(2011) 572 final)

(2012/C 229/07)

Pranešėja **Renate HEINISCH**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės“

COM(2011) 572 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 191 nariui balsavus už, 2 prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad partnerystės suteikia visokeriopos naudos ir jų potencialą reikėtų dar labiau išnaudoti. Todėl Komitetas labai palankiai vertina Komisijos ketinimą, įgyvendinant pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjungą“, steigti ir skatinti Europos inovacijų partnerystes (EIP), kurių tikslas – gerinti mokslinių tyrimų ir inovacijų ciklo veiksmingumą ir trumpinti mokslinių tyrimų rezultatų kelią į rinką.

1.2 Siekiant užtikrinti partnerystės veiklos ilgalaikiškumą ir tvarų poveikį, būtina sukurti tinkamas sąlygas su valdysena, finansavimu ir įgyvendinimu susijusiems uždaviniams spręsti.

1.3 Svarbiausia sąlyga steigiant partnerystes yra jų paprastumas, lankstumas, atvirumas, įtraukumas ir atvirumas, iniciatyvinės grupės turi būti reprezentatyvios ir subalansuotos, be to, nuo pat pradžių reikėtų apibrėžti sąsajas su jau įgyvendinamomis iniciatyvomis ir sukurtais instrumentais.

1.4 EESRK pabrėžia neeilinę socialinių inovacijų svarbą, kuriant inovacijoms palankią aplinką ir skatinant įmones, viešąjį sektorių, socialinius partnerius ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas bendradarbiauti ir taip didinti jų inovacinius ir veiklos pajėgumus.

1.5 Įgyvendinant Partnerystės principo sklaidą, būtina patikslinti ir nuolat peržiūrėti EIP ir kitų politinių iniciatyvų santykį (žr. Komunikato 2.3.2 punktą).

1.6 Koordinuoto Europos ir nacionalinių mokslinių tyrimų programų, kuriomis sprendžiami visuomenei kylantys uždaviniai (Komunikato 3.1.3 ir 3.3.3 punktai), įgyvendinimo ir

finansavimo palengvinimas neatsiejamas nuo nacionalinių administracinių procedūrų, nacionalinių rėmimo gairių ir finansavimo nuostatų suderinimo.

1.7 Be to, Komitetas rekomenduoja geriau sutelkti turimus išteklius, aiškiau, tiksliau ir teminiu požiūriu nuosekliau suskirstyti įvairias (bendro) finansavimo galimybes, jas tikslingiau panaudoti ir centralizuotai bei sistematiškai apie jas informuoti.

1.8 Komitetas taip pat rekomenduoja įtraukti visus tiek nacionalinio, tiek ir Europos lygmens suinteresuotuosius subjektus ir iniciatyvas, kurie galėtų prisidėti įgyvendinant tinkamas ir reguliarias tolesnes susijusias priemones ir stiprinant partnerystės tvarumą bei įgyvendinant jų rezultatus.

1.9 Reikėtų toliau remti trečiųjų šalių įtraukimą į MTI partnerystes ir tokiu būdu didinti Europos patrauklumą tarptautiniams subjektams.

1.10 Atsižvelgiant į ligšiolinę partnerystės patirtį, reikėtų patikslinti, kokios formos ir laipsnio atsakomybė reikalinga, siekiant užtikrinti lankstumą, atvirumą ir gebėjimą diegti naujoves, taip pat ilgalaikes ir stabilias partnerystes bei tvarų poveikį.

1.11 Siekiant tausoti žmogiškuosius, laiko ir finansinius išteklius, ateityje reikės daugiau dėmesio skirti didesniam veiksmingumui. Šiuo tikslu priemonės turi būti geriau koordinuojamos, nuolat vertinamos ir nuosekliai įgyvendinamos.

1.12 Reikėtų numatyti aktyvų bendradarbiavimą su nacionalinio, regionų ir savivaldybių lygmens suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų galima įvertinti nacionalinius ir regionų ypatumus. Kartu nereikėtų pamiršti ir pasaulinės dabartinių uždavinių dimensijos svarbos.

2. Komisijos komunikatas

2.1 Komisijos komunikate „Mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės (MTI)“⁽¹⁾ nagrinėjama, kaip MTI skiriamus išteklius panaudoti taip, kad net ir dabartinės ekonomikos ir finansų krizės sąlygomis būtų galima iki 2014 m. sukurti Europos mokslinių tyrimų erdvę bei Inovacijų sąjungą, įgyvendinti Skaitmeninę darbotvarkę ir kitas pavyzdines strategijas „Europa 2020“ iniciatyvas⁽²⁾.

2.2 Savo komunikate Komisija remiasi partnerystės koncepcija, kurių svarbą sutelkiant pajėgumus Komisija buvo pabrėžusi savo 2010 m. spalio mėn. komunikate apie inovacijų sąjungą⁽³⁾. Megzdamas partneriškus ryšius Europos ir nacionalinio lygmens viešojo sektoriaus institucijos jungiasi į viešojo sektoriaus subjektų partnerystes (angl. P2P), o viešojo ir privačiojo sektoriaus subjektai į viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystes (angl. PPP)⁽⁴⁾, kurių tikslas padėti spręsti didžiausius visuomenės uždavinius ir stiprinti Europos konkurencinę padėtį.

2.3 Siekiant suformuoti bendrą įsivaizdavimą, kaip Mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės galėtų geriausiai prisidėti Europoje siekiant pažangaus ir tvaraus augimo, pagal 7-ąją mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programą (FP7) ir Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programą (CIP), Europos mokslinių tyrimų erdvės programą (ERF) ir „Inovacijų sąjungos“ politikos programą buvo sukurtos ir išbandytos partnerystės koncepcijos.

2.4 Bendrame įvertinime Komisija daro išvadą, kad partnerystės suteikia visokeriopos naudos ir jų potencialą reikėtų dar labiau išnaudoti.

2.5 Europos inovacijų partnerystės (EIP) gali suteikti platų pagrindą įvairioms partnerystės koncepcijoms, suburiant visus MTI ciklo dalyvius, susiejant tiek pasiūlos, tiek ir paklausos aspektus ir skatinant politinį pritarimą sutarties veiksams. Partnerystės yra ir veiksminga priemonė skatinti aktyvesnį mažų ir vidutinio dydžio įmonių (MVĮ) dalyvavimą moksliniuose tyrimuose ir inovacijose.

2.6 Tačiau partnerystės nėra savaime suprantamas dalykas. Siekiant užtikrinti ilgalaikę veiklos trukmę ir tvarų poveikį, būtina sukurti pamatines sąlygas, tinkamas spręsti su partnerystės valdysena, finansavimu ir įgyvendinimu susijusius uždavinius.

⁽¹⁾ COM(2011) 572 final, 2011 09 21.

⁽²⁾ COM(2010) 546 final Žr. IP/10/225. Dešimčiai metų parengtą Lisabonos strategijos funkcijas perėmusią programą 2010 m. birželio mėn. patvirtino Europos Vadovų Taryba. Jos tikslas yra pažangus, tvarus ir integracinis augimas ir geresnis nacionalinės ir Europos ekonomikos koordinavimas.

⁽³⁾ COM(2010) 546 final; taip pat žr. EESRK nuomonę OL C 132, 2011 5 3, p. 39.

⁽⁴⁾ P2P partnerystės pavyzdžiais galėtų būti ERA-NET ir ERA-NET Plus, 185 straipsnio iniciatyvos ir bendras programavimas. MIT srityje PPP pavyzdžiais gali būti, pavyzdžiui, Bendros technologijų iniciatyvos (BTI) ir Ateities internetas.

2.7 Vertinant įvairių partnerystės rezultatų jau padarytos partnerystės kūrimui svarbios išvados, kurios naudojamos ieškant sprendimų nurodytoms problemoms⁽⁵⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Demografiniai pokyčiai, klimato kaita bei su globalizacija susiję pramonės, ekonomikos ir darbo rinkos pokyčiai yra svarbiausi būsimo Europos Sąjungos valstybių narių vystymosi iššūkiai. Siekiant sėkmingai įveikti šiuos iššūkius reikia imtis bendrų priemonių, įtraukti visus potencialius dalyvius ir centralizuoti tinkamų priemonių koordinavimą. Tai būtina nedelsiant daryti užtikrinant mokslinių tyrimų, mokslu ir technologijomis pagrįstų inovacijų bei socialinių inovacijų sąveiką.

3.2 Centralizuotas koordinavimas reikalingas ir kalbant apie išteklių sutelkimą, tinkamo biudžeto sudarymą ir lėšų paskirstymą, kad su demografiniais pokyčiais ir pasauliniais iššūkiais susijusios galimybės būtų veiksmingai panaudojamos moksliniams tyrimams ir inovacijoms.

3.3 Todėl Komitetas labai palankiai vertina Komisijos ketinimą, įgyvendinant pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“⁽⁶⁾ steigti ir skatinti Europos inovacijų partnerystes (EIP), kurių tikslas – gerinti mokslinių tyrimų ir inovacijų ciklo veiksmingumą ir trumpinti mokslinių tyrimų rezultatų kelią į rinką⁽⁷⁾.

3.4 Analizuojant pagal 7-ąją mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programą (FP7)⁽⁸⁾, Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programą (CIP)⁽⁹⁾, Europos mokslinių tyrimų erdvės programą (ERF)⁽¹⁰⁾ ir Inovacijų sąjungos politikos programą⁽¹¹⁾ bei Europos bandomąją partnerystę aktyvaus ir sveiko senėjimo klausimu įgyvendintas partnerystės koncepcijas, jau buvo galima padaryti pirmąsias išvadas dėl partnerystės kūrimo⁽¹²⁾.

3.5 Išvadoje teigiama, kad steigiant partnerystes labai svarbu jų paprastumas, lankstumas, atvirumas, įtraukumas ir atvirumas, iniciatyvinės grupės turi būti reprezentatyvios ir pamatuotos, be to, nuo pat pradžių reikėtų apibrėžti santykius su jau įgyvendinamomis iniciatyvomis ir sukurtais instrumentais. Be to, partnerystėms reikalingos aiškios pamatinės sąlygos dėl struktūrų, finansavimo ir procesų, kad jos galėtų ilgą laiką stabiliai vystytis.

⁽⁵⁾ Žr. 2011 m. rugsėjo 1 d. Komisijos tarnybų darbo dokumentą SEC(2011) 1028 final.

⁽⁶⁾ COM (2010) 546 final, 2010 10 6.

⁽⁷⁾ COM (2011) 572 final, 2011 09 21.

⁽⁸⁾ OL L 412, 2006 12 30, p. 1 ir OL C 65, 2006 3 17, p. 9.

⁽⁹⁾ OL L 310, 2006 11 9, p. 15 ir OL C 65, 2006 3 17, p. 22.

⁽¹⁰⁾ COM(2000) 6 final ir OL C 204, 2000 7 18, p. 70.

⁽¹¹⁾ Žr. 6 išnašą.

⁽¹²⁾ Žr. 2011 m. rugsėjo 1 d. Komisijos tarnybų darbo dokumentą SEC(2011) 1028 final.

3.6 EESRK vertina ir remia Komisijos pastangas paverčiant nurodytas išvadas konkrečiais pasiūlymais ir gairėmis ir aktualesius aspektus įtraukiant į programą „Horizontas 2020“. Komunikate pateikti pasiūlymai yra reikalingi, tačiau, Komiteto nuomone, juos dar reikėtų papildyti.

4. Konkrečios pastabos dėl Komisijos pasiūlymų

4.1 Europos inovacijų partnerystės (EIP) tikslai

4.1.1 Komitetas vertina ir remia Komisijos komunikate suformuluotą tikslą pasitelkiant EIP susieti išmėgintas pasiūlos (mokslinius tyrimus ir technologijas) ir paklausos (pvz., naudotojų, reguliuotojų, standartizavimo ir kt.) priemones (2.3.1 punktas). Komitetas visiškai pritaria Komisijos požiūriui, kad EIP gali suburti MTI ciklo dalyvius, įskaitant nacionalinio ir regioninio lygmens dalyvius, viešąsias institucijas bei pilietinę visuomenę, ir skatinti tarpusavio mainus, ir kad taip gali būti tobulinamos priemonės, didinamos sinergijos bei skatinamos inovacijos – ypač socialinės inovacijos ir nauji verslo modeliai⁽¹³⁾ – ir didinami politiniai išpareigojimai.

4.1.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas pabrėžia Komisijos pasiūlymų, paremtų Komisijos tarnybų darbinio dokumentu dėl Bandomosios Europos inovacijų partnerystės „Aktyvus ir sveikas senėjimas“ išvadomis⁽¹⁴⁾, svarbą. Ten aiškiai nurodoma, kad MTI partnerystėms reikalingos aiškios pamatinės sąlygos dėl valdysenos, finansavimo ir įgyvendinimo, kad jos galėtų ilgą laiką veiksmingai vystytis.

4.2 Partnerystės principo sklaida

4.2.1 Komiteto nuomone, įgyvendinant Partnerystės principo sklaidą, labai svarbūs yra šie punktai ir siūlo papildyti juos atitinkamais aspektais:

4.2.2 Patikslinti EIP ir kitų politinių iniciatyvų santykį (žr. Komunikato 2.3.2 punktą). Šis santykis turi būti nuolat peržiūrimas ir, ypač naujų EIP atveju, patikslinamas.

4.2.3 Įtraukti visus dalyvius, kurie gali užtikrinti atitinkamus tolesnius reguliavimo veiksmus (2.3.2 punktas). Šiuo tikslu būtina nustatyti atitinkamus įvairių dalyvių vaidmenis ir poreikius inovacijų procese ir į juos atsižvelgti. Be to, svarbu galėti nustoti naudoti priemonę – tada, kai tikslas sėkmingai pasiektas, arba tuo atveju, kai įgyvendinimo metu paaiškėjo, kad priemonė netikslinga.

4.2.4 Koordinuoto Europos ir nacionalinių mokslinių tyrimų programų, kuriomis sprendžiami visuomenei kylantys uždaviniai (komunikato 3.1.3 punktas), įgyvendinimo ir finansavimo palengvinimas: Komiteto nuomone, šis aspektas neatsiejamas nuo kiek įmanoma išsamesnio nacionalinių rėmimo gairių ir finansavimo nuostatų suderinimo. Komisijos komunikate jau

nurodyta, kad dalyvaujančios valstybės narės turėtų suderinti savo administracines procedūras (3.3.3 punktas).

4.3 Dabartinės mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės

4.3.1 Partnerystės koncepcijos buvo sukurtos ir išbandytos pagal 7-ąją mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programą (FP7), Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programą (CIP), Europos mokslinių tyrimų erdvės programą (ERF) ir Inovacijų sąjungos politikos programą⁽¹⁵⁾.

4.3.2 Tarp dabartinių bendrųjų iniciatyvų būtinai reikia nurodyti Europos inovacijų partnerystę „Aktyvus ir sveikas senėjimas“ (EIP AHA)⁽¹⁶⁾, Europos skaitmeninę darbotvarkę⁽¹⁷⁾, bendrą programavimo iniciatyvą „Ilgesnis gyvenimas, geresnis gyvenimas. Demografinių pokyčių privalumai ir su jais susijusios problemos“⁽¹⁸⁾ bei planuojamą programą „Horizontas 2020“⁽¹⁹⁾.

4.3.3 Kitų nacionalinio ir Europos lygmens svarbių dalyvių ir iniciatyvų įtraukimas yra būtinas, norint išvengti rinkos susiskaidymo ir dvigubo darbo. MTI partnerystės arba bent jau sinergijos gali būti panaudojamos įgyvendinant „Europos aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo metų (2012)“ programą⁽²⁰⁾, PPO „Amžiui palankios aplinkos programą“⁽²¹⁾, ir Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvenciją⁽²²⁾.

4.3.4 Be to, reikėtų skirti daugiau dėmesio paruošiamajam darbui su kitais nacionalinio ir Europos lygmens dalyviais. Tai apima, pavyzdžiui, įvairias Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinio direktorato, Europos inovacijų ir technologijų instituto (EIT)⁽²³⁾ ir Ateities technologijų mokslinių tyrimų instituto („Institute for Prospective Technology Studies“)⁽²⁴⁾ programas ir iniciatyvas.

4.3.5 Be to, EESRK pabrėžia partnerystės svarbą didinant Europos, kaip pasaulinės mokslinių tyrimų ir inovacijų srities partnerės, patrauklumą. Padėdamos sukurti mastą ir gerokai išplėsti aprėptį, partnerystės didina pasaulinio masto dalyvių investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas veiksmingumą ir efektyvumą Europoje⁽²⁵⁾. EESRK skatina tolesnį tokių partnerystės vystymą.

⁽¹⁵⁾ Žr. 4 išnašą. P2P partnerystės pavyzdžiu galėtų būti kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos iniciatyva (AAL), kurios apimtis viršija 600 mln. eurų. Konkrečiu PPP pavyzdžiu gali būti bendroji technologijų iniciatyva ARTEMIS (Išertptosios kompiuterinės sistemos).

⁽¹⁶⁾ Žr. IP/10/1288

⁽¹⁷⁾ Žr. IP/10/581, MEMO/10/199 ir MEMO/10/200.

⁽¹⁸⁾ Žr. <http://www.jp-demographic.eu>.

⁽¹⁹⁾ Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa (2014–2020 m.); MEMO-11-435. Taip pat žr. Preliminarų nuomonės projektą INT/614-615-616-631 „Horizontas 2020“. Pranešėjas Gerd Wolf.

⁽²⁰⁾ Žr. <http://europa.eu/ey2012/>.

⁽²¹⁾ Žr. http://www.who.int/ageing/age_friendly_cities/.

⁽²²⁾ Žr. <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=150>.

⁽²³⁾ Žr. <http://eit.europa.eu>.

⁽²⁴⁾ Žr. <http://ipts.jrc.ec.europa.eu>.

⁽²⁵⁾ Kaip pavyzdžius galima paminėti dvi partnerystes: atsiliepdama į Neurodegeneracinių ligų bendro programavimo iniciatyvą, Kanada perorientavo savo mokslinių tyrimų darbotvarkę šioje srityje, siekdama imtis koordinuotų veiksmų šioje srityje su Europa ir šiuo metu yra bandomųjų veiksmų partnerė meistriskumo centruose. Indija aktyviai dalyvauja bendro programavimo iniciatyvoje „Vanduo“.

⁽¹³⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 22–25.

⁽¹⁴⁾ SEC(2011) 1028 final

4.3.6 Užtikrinant mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystės tvarumą svarbu ne tik sukurti struktūrinės pamatinės sąlygas, bet ir parengti įgyvendinamą bendrą viziją. Komiteto nuomone, šiuo tikslu kartu su visais įmanomais dalyviais, pilietinės visuomenės atstovais ir pagyvenusiais žmonėmis, į partnerystes reikia įtraukti visų pirma socialinius partnerius ir jaunimą arba jų atstovus, kad būtų galima tikėtis aktyvios jų paramos įgyvendinant tvarias programas ir tikslus.

4.3.7 Inovacijos nebūtinai yra linijinio proceso rezultatas, bet atsiranda dėl įvairių sektorių, sistemų ir koncepcijų sinergijos ir integracijos. Svarbiausi veiksniai, padedantys vystytis, pavyzdžiui, paslaugų inovacijoms, yra visuomeniniai struktūriniai pokyčiai, nauji klientų poreikiai ir įmonių reakcija į tokius pokyčius. Į tokius veiksnius reikėtų visų pirma atsižvelgti socialinių inovacijų atveju.

4.4 Tolesni pasiūlymai

4.4.1 Finansavimas ir įgyvendinimas (dėl 3.2 Komisijos komunikato punkto)

4.4.1.1 Siekiant užtikrinti ilgalaikę partnerystės veiklos trukmę būtina užtikrinti patikimą finansavimo sistemą. Su tuo susiję Komisijos pasiūlymai, skirti esamų Europos ir nacionalinių priemonių supaprastinimui ir koordinavimui, yra labai vertingi ir juos būtina įgyvendinti.

4.4.1.2 Be to, pageidautina aiškiau, tiksliau ir teminiu požiūriu nuosekliau suskirstyti įvairias (bendro) finansavimo galimybes, kad iniciatyvų planavimas ir įgyvendinimas įgytų solidų pagrindą. Todėl Komitetas rekomenduoja geriau sutelkti turimus išteklius, juos tikslingiau panaudoti ir centralizuotai bei sistemškai apie juos informuoti.

4.4.2 Būsimų partnerystės atsakomybės patikslinimas

Ligšiolinių partnerystės atsakomybės sritis yra labai įvairi – nuo laisvo bendradarbiavimo įvairiomis prioritetinėmis temomis iki privalomų, tačiau laiko ir finansiniu požiūriu apribotų atskirų partnerių įsipareigojimų arba netgi ilgalaikio visų partnerystėje dalyvaujančių veikėjų įsipareigojimo. Kalbant apie programą „Horizontas 2020“, atsižvelgiant į ligšiolinę patirtį, reikėtų patikslinti, kokios formos ir laipsnio atsakomybė reikalinga, siekiant užtikrinti lankstumą, atvirumą ir gebėjimą diegti naujoves, taip pat ilgalaikes ir stabilias partnerystes bei tvarų poveikį.

4.4.3 Įgyvendinimas

MTI partnerystėse daugiausia dėmesio reikėtų skirti sparčiam ir nuosekliam tinkamomis laikomų priemonių įgyvendinimui. Todėl būtina skatinti sąveiką tarp mokslo ir praktikos bei į naudotojus orientuoto požiūrio ir jų įtraukimo į inovacijas.

Siekiant ateityje be reikalo neieškoti brangaus laiko ir žmoniškųjų bei finansinių išteklių, reikės daugiau dėmesio skirti didesniam veiksmingumui, o priemonės turės būti geriau koordinuojamos, nuolat vertinamos ir nuosekliai įgyvendinamos.

4.4.4 Intelektinės nuosavybės klausimai

Projekte arba partnerystėje dalyvaujant dideliu skaičiumi dalyvių, svarbus aspektas yra su bendrais pasiekimais susijusios intelektinės nuosavybės teisės. Būsimų inovacijų partnerystės klausimu taip pat būtina nuo pat pradžių surasti tinkamą šio klausimo sprendimą, kad visiems dalyvaujantiems – įskaitant ir dalyvaujantįs galutinius vartotojus – tektų atitinkama paramos lėšų ir galimo pelno dalis.

4.4.5 Perkėlimas į regionų lygmenį

Įgyvendinant partnerystes visada būtina atsižvelgti į konkrečias aplinkybes ir į tų partnerystės tvarumą. Todėl būtina numatyti aktyvų bendradarbiavimą su nacionalinio, regionų ir savivaldybių lygmens suinteresuotaisiais subjektais ir įvertinti nacionalinius ir regionų ypatumus, nes tiek pačių valstybių narių viduje, tiek kiekvienoje iš jų sąlygos yra labai skirtingos. Tačiau laikantis tokio į aplinkybes orientuoto požiūrio negalima išleisti iš akių ir pasaulinės dabartinių uždavinių dimensijos svarbos.

4.4.6 Gerosios praktikos pavyzdžiai

4.4.6.1 Reikėtų rinkti sėkmingai veikiančių partnerystės pavyzdžius ir skelbti informaciją apie jas. EESRK siūlo lig šiol naudojamus sklaidos būdus, pavyzdžiui, CORDIS interneto svetainę, papildyti, pavyzdžiui, nuosavu interneto portalu arba kartą per metus organizuojamu renginiu, kurio metu būtų apdovanojamos sėkmingiausiai dirbančios partnerystės.

4.4.6.2 Tačiau turėtų būti naudinga ir ištirti partnerystės nesėkmių priežastis ir iš jų pasimokyti. Todėl Komitetas rekomenduoja rinkti informaciją tiek apie pavyzdines koncepcijas, tiek apie nepavykusius projektus ir aktyviai ją skleisti.

4.4.7 Sąvokų turinio paaiškinimas

4.4.7.1 Kol kas neapibrėžtas sąvokų „inovacijos“, „moksliniai tyrimai“ ir „partnerystės“ turinys. Nors „partnerystės“ klausimu Komisijos komunikate jau apibrėžtos svarbios pamatinės sąlygos⁽²⁶⁾, o sąvoka „inovacijos“⁽²⁷⁾ buvo paaiškinta įvairiuose komunikatuose ir nuomonėse, iki šiol nevisiškai aišku, kas turima omenyje kalbant apie mokslinius tyrimus. Tačiau atsižvelgiant į demografinius pokyčius ir pasaulinius visuomeninius iššūkius, be fundamentaliųjų tyrimų neapsisiesime.

⁽²⁶⁾ Žr., be kita ko, IP/11/1059 ir MEMO/11/623 (2011 m. rugsėjo 21 d.).

⁽²⁷⁾ COM(2010) 546 final. Žr. OL C 132, 2011 5 3, p. 39.

4.4.7.2 Platesnė šio klausimo analizė peržengtų šios nuomonės ribas. Komitetas šiuo klausimu rengia nuomonę savo iniciatyva „Aštuntoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa. Gairės dėl gyventojų senėjimo“⁽²⁸⁾.

4.4.8 Geriau išnaudoti potencialą

Būtent gyventojų senėjimo srityje sėkmingai užtikrinama, viena vertus, medicinos ir techninių mokslinių tyrimų ir plėtros ir, kita vertus, socialinės pažangos sąveika. Sutelkiant visus turimus intelektinius, finansinius ir praktinius išteklius, galima ir ateityje sukurti milžiniškas pajėgas, reikalingas įveikiant dabartinius iššūkius.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽²⁸⁾ „Horizontas 2020: veiksmų planas gyventojų senėjimo srityje“ (nuomonė savo iniciatyva), Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 13 (CESE 1290/2012).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“

(COM(2011) 682 final)

(2012/C 229/08)

Pranešėjas **Giuseppe GUERINI**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“

COM(2011) 682 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 193 nariams balsavus už, 4 - prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina Komisijos iniciatyvą ir pačiu laiku pateiktą komunikatą, kuriame paskelbta 11 pagrindinių veiksmy. Be to, EESRK džiaugiasi, kad Komisija atsižvelgė į įvairius tiriamosios nuomonės ⁽¹⁾ dėl socialinio verslumo punktus.

1.2 EESRK mano, kad reikia remti socialines įmones, kadangi jos atlieka svarbų socialinių inovacijų skatinimo vaidmenį tiek diegdamos naujus paslaugų teikimo ir veiksmy, kuriais siekiama pagerinti žmonių gyvenimo kokybę, įgyvendinimo metodus, tiek skatindamos kurti naujus produktus, atitinkančius naujus visuomenės poreikius. EESRK ypač norėtų pabrėžti didžiulį socialinių įmonių potencialą suteikti daugiau galimybių patekti į darbo rinką ir gerinti darbo sąlygas, visų pirma moterims ir jaunimui, o kartu ir įvairioms palankių sąlygų neturinčių darbuotojų kategorijoms.

1.3 Šia Komisijos iniciatyva suteikiama išskirtinė galimybė paremti iniciatyvas, kuriomis suteikiama vis daugiau aiškumo vartojamiems terminams (siekiant išvengti šių socialinės ekonomikos sąvokų sanklotos: socialinė ekonomika, socialinis verslas, socialinė įmonė ir socialinis verslumas). Tai padėtų sustiprinti iniciatyvos tikslus ir uždavinius ir padidintų jos veiksmingumą. Todėl EESRK rekomenduoja ES institucijoms nuosekliai vartoti socialinės įmonės sąvoką tiek teikiant politinius pasiūlymus, tiek komunikacijos lygmeniu.

1.4 EESRK palankiai vertina Komisijos numatytus veiksmus sukurti priemones, kurios leistų geriau pažinti šį sektorių ir padidintų socialinių įmonių matomumą, ir pritaria tikslui plėtoti iniciatyvas, kurios padėtų socialinėms įmonėms stiprinti vadybos gebėjimus, ugdyti profesionalumą ir kurti tinklus. Tai paskatintų didesni jų indėlių į pažangų, tvarų ir integracinį augimą.

1.5 Teigiamai vertina Komisijos tikslus gerinti finansavimo prieinamumą ir reguliavimo pagrindus ir jiems pritaria; būtina sukurti palankią ekonominę ir reguliavimo aplinką norint paskatinti socialines įmones.

1.6 EESRK palankiai vertina komunikate pateiktą raginimą imtis iniciatyvų, skirtų skatinti ir remti priemones, kuriomis būtų sudaromos palankesnės sąlygos socialinėms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

1.7 EESRK ragina valstybes nares kurti nacionalines socialinių įmonių augimo ir vystymosi sistemas atsižvelgiant į pagrindines sritis, susijusias su paramos ir vystymosi užtikrinimu. Ypač rekomenduoja imtis iniciatyvų, kurios leistų valstybėms narėms taikyti mokesčių lengvatas nepaskirstytam pelnui, ir taip padėti sustiprinti socialinių įmonių nuosavą kapitalą.

⁽¹⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 1.

1.8 Norint labiau paremti komunikate pasiūlytus veiksmus, būtų naudinga paskatinti įvertinti socialinių įmonių pasiektus rezultatus ir jų teikiamą naudą.

2. Įžanga

2.1 Pastaraisiais metais socialinių įmonių svarba ekonomikos ir sanglaudos politikoje vis didėjo. Buvo įgyvendinama daug įvairių iniciatyvų, kurias rėmė įvairios institucijos. Pats EESRK pateikė keletą nuomonių savo iniciatyva, kurios visiškai dera su šiuo dokumentu ir yra jo tąsa. Visų pirma reikėtų paminėti 2009 m. nuomonę dėl *Įmonių rūšių įvairovės* ⁽²⁾ ir neseniai parengtą nuomonę savo iniciatyva dėl *Socialinio verslumo ir socialinių įmonių* ⁽³⁾, kuri buvo parengta Europos Komisijos prašymu kaip indėlis į rengiamą socialinio verslumo iniciatyvą ir kuri apima įvairias prioritetines sritis, svarbias socialinių įmonių vystymuisi ir augimui.

2.2 Per daugelį metų Europoje ir kitur buvo sukaupta didelė akademinė ir mokslinė patirtis socialinių įmonių srityje, kuri suteikė postūmį ir ES institucijų veiksmams.

2.3 Kalbant apie tai, svarbu priminti 2009 m. vasario 19 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl socialinės ekonomikos (2008/2250(INI)) ir 2010 m. spalio 13 d. 400 dėstytojų iš Europos universitetų kreipimąsi į Europos Parlamentą „Nuo žodžių prie darbų. Europos mokslininkai remia socialinės ekonomikos įmones“ (angl. *From Words to Action: European Scholars in Support of Social Economy Enterprises*), prie kurio prisidėjo ir Europos Komisijos nariai Michel Barnier ir Antonio Tajani.

2.4 Socialinio verslumo sąvokos reikšmė laikui bėgant keitėsi, pamažu plėtėsi jos semantinis laukas priklausomai nuo ją vartojusių autorių. Iš pradžių ji buvo vartojama norint apibūdinti ne pelno organizacijų vykdomą verslo veiklą siekiant gauti pelno, kuris būtų reinvestuojamas į tų pačių organizacijų veiklą. Svarbu išsaugoti socialinės įmonės sąvoką ir užtikrinti, kad ji nebūtų painiojama su įmonių socialinės atsakomybės sąvoka. Tai reikėtų pabrėžti įgyvendinant kitas ES institucijų iniciatyvas šioje srityje.

3. Socialinės įmonės apibrėžtis

3.1 Komunikate dėl socialinio verslo iniciatyvos siūloma socialinės įmonės apibrėžtis yra teigiamas poslinkis tokio tipo organizacijos specifikos pripažinimo link, ir ES institucijos turėtų vadovautis šiuo apibūdinimu. Pateikiant šį apibūdinimą iš tiesų tinkamai atsižvelgta į tris pagrindinius socialinę įmonę išskiriančius aspektus: socialinis tikslas ir (arba) uždavinys, verslo veikla ir dalyvaujamas valdymas. EESRK pabrėžia būtinybę, kad

tas pats apibūdinimas būtų taikomas ir pasiūlyme dėl reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų.

3.2 Be to, svarbu priminti, kad Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlyme dėl Europos Sąjungos socialinių pokyčių ir inovacijų programos pati Europos Komisija apibrėžia tam tikrus socialinės įmonės nustatymo kriterijus, kuriems Komitetas visiškai pritaria.

3.3 Palankiai vertina tai, kad Komisija nepateikia standartinės socialinės įmonės sąvokos apibrėžties ir atsižvelgia į įvairius galiojančius nacionalinius teisės aktus, kurių turi būti laikomasi siekiant užtikrinti, kad socialinės įmonės apibrėžtimi nebūtų piktnaudžiuojama.

3.4 EESRK, naudodamasis proga, norėtų paminėti savo neseniai priimtą nuomonę dėl socialinio verslumo ir socialinių įmonių, kurioje nurodyti socialinės įmonės ypatumai:

- visų pirma siekia socialinių tikslų, o ne pelno, kuria socialinę naudą, kuri pasitarnauja visuomenei apskritai arba jos nariams,
- visų pirma pelno nesiekianti organizacija, iš esmės reinvestuojanti pajamų perteklių, o ne paskirstanti jį privatiems akcininkams ar savininkams,
- teisinių formų ir modelių įvairovė, pavyzdžiui, kooperatyvai, savidraudos bendrovės, savanoriškos veiklos asociacijos, fondai, pelno siekiančios arba nesiekiančios įmonės; dažnai derinamos įvairios teisinės formos ir kartais jos keičiamos atsižvelgiant į būtinumą,
- ūkinės veiklos vykdytojas, kuris gamina prekes ir teikia paslaugas (dažnai visuotinės svarbos), dažnai akcentuodamas socialinę inovaciją,
- veiklos nepriklausomumas, akcentuojant dalyvavimą ir bendrą sprendimų priėmimą (darbuotojai, vartotojai, nariai), valdymą ir demokratiją (atstovaujамąją arba atvirą),
- dažnai kilusi iš pilietinės visuomenės organizacijos arba susijusi su ja.

3.5 Kalbant apie šiuos ypatumus, svarbu pabrėžti šiuos skiriamuosius požymius:

- **veikla, kuria nesiekama pelno**, turi būti įtvirtinta įstatuose numatant reikalavimą pelną ir likutinį perteklių reinvestuoti į teisės aktais nustatytos veiklos vykdymą arba nuosavo kapitalo didinimą šį pelną ir perteklių pervedant į nedalomą savininkų sąskaitą įmonės veiklos laikotarpiu ir jos likvidavimo atveju. Socialinėje įmonėje draudžiama tiesiogiai paskirstyti pelną ar likutinį perteklių, taip pat fondus ir

⁽²⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 22.

⁽³⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 1.

rezervus administratoriams, partneriams, dalyviams, darbuotojams ir bendradarbiams; šis ribojimas, savaime suprantama, taikomas ir netiesiogiai, pavyzdžiui, draudžiant administratoriams ir darbuotojams skirti didesnes kompensacijas už tas, kurios numatytos tokiuose pat ar panašiuose sektoriuose tokiomis pat ar panašiomis sąlygomis veikiančiose įmonėse. Be to, finansinių priemonių kompensavimas turi būti ribotas ir negali viršyti nustatyto procentinio dydžio, kad socialinėms įmonėms būtų užtikrinta tinkama kapitalizavimo galimybė;

- **tikslas - visuomenės gerovė ir bendras interesas.** Socialinė įmonė dažnai apibūdinama atsižvelgiant į du skirtingus veiksnius: socialinį tikslą, apimančią vietos bendruomenės ar vienokias ar kitokias nepalankias sąlygas turinčių konkrečių socialinių grupių bendrą interesą, tačiau svarbiausia – ši tikslą atitinkančias prekes ir paslaugas;
- **uždavinys skatinti socialinę sanglaudą** teikiant prekes ir paslaugas, atitinkančias tikslą užtikrinti didesnę ekonominę, socialinę ir aplinkos tvarumą.

4. Pastabos dėl Komisijos pasiūlymo

4.1 Komunikate pabrėžiami įvairūs aspektai, susiję su finansavimo prieinamumo gerinimu (3.1), socialinių įmonių matavimo gerinimu (3.2) ir teisinės aplinkos gerinimu (3.3).

4.2 Finansavimo prieinamumo gerinimo klausimu Komitetas pritaria Europos Komisijos pozicijai, kad būtina finansuoti socialines įmones. Iš tikrųjų pastebima, kad tiek kredito įstaigoms, tiek valstybės kreditinės paramos valdytojams trūksta tinkamų priemonių įvertinti socialinių įmonių kreditingumą. Iš tikrųjų daugeliu atvejų vengiama pripažinti socialinių įmonių vertę ir ekonominę stabilumą.

4.3 Siekiant išryškinti socialinių įmonių naudą, labai svarbu įvertinti ne tik grynai ekonominius, bet ir įvairius socialinius rezultatus. Reikia pabrėžti būtinybę turėti priemones, leidžiančias įvertinti ir pabrėžti socialinių įmonių veiklos poveikį ir socialinį veiksmingumą.

4.4 Socialinės atsakomybės praktika yra nepaprastai svarbi socialinės ekonomikos organizacijoms. Yra įvairių priemonių socialiniams įmonės rezultatams įvertinti. Daugumą jų parengė tvirtą struktūrą turinčios organizacijos, tačiau reikėtų išnagrinėti ir smulkioms socialinėms įmonėms tinkančias priemones ir parengti jų modelius. Komisija turėtų atlikti esamų modelių lyginamąjį tyrimą, paskatinti taikyti šias sistemas ir pasistengti sukurti bendrą Europos sistemą ar elgesio kodeksą, kuriuo galėtų vadovautis įvairios socialinės įmonės.

4.5 Norint didinti pasitikėjimą socialinėmis įmonėmis, svarbu šį pasitikėjimą kurti lyginant socialinį ženklumą visoje ES. Todėl Komitetas mano, kad, kaip Komisija siūlo pagal pagrindinį veiksmą Nr. 6, būtų galima sukurti viešą duomenų bazę, kuri padėtų palyginti socialinių rezultatų įvertinimo modelius ir dabartinių metodų taikymą.

4.6 Pritaria ketinimui patobulinti Europos socialinių įmonių teisinę aplinką (pagrindinis veiksmas Nr. 9) turint omenyje tiek reglamento dėl Europos kooperatinės bendrovės statuso supaprastinimą, tiek pasiūlymą dėl Europos fondo statuto sukūrimo. Socialinių įmonių teisinės aplinkos gerinimas galėtų būti grindžiamas ir gairėmis, kuriomis vadovaujantis kuriami labdarinių ir savanoriškų organizacijų, kurios dažnai virsta socialinėmis įmonėmis, įstatai. Todėl ragina Tarybą ir Parlamentą priimti siūlomas nuostatas.

4.7 Šiuo požiūriu palankiai vertina komunikate nurodytą Komisijos išsipareigojimą pradėti visose valstybėse narėse veikiančių savidraudos bendrovių padėties tyrimą siekiant visų pirma išnagrinėti jų tarpvalstybinę veiklą. Savidraudos bendrovių sistemos, kaip socialinės apsaugos priemonės, atgaivinimas ir sustiprinimas, be abejonės, atveria plačią įtraukios socialinės apsaugos sistemos perspektyvą.

4.8 Parama socialinėms įmonėms gali sudaryti palankias sąlygas suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui ir paskatinti piliečius dalyvauti savitarpio pagalbos organizacijose, kurios palengvina poreikių agregavimo procesą ir skatina išbandyti įvairias savitarpio pagalbos formas.

4.9 Tinkamai remiamos socialinės įmonės, padedančios integruotis į darbo rinką, gali būti toliaregiška aktyvios darbo politikos priemonė, padedanti nepalankias sąlygas turintiems asmenims įsidarbinti; dabartiniu užimtumo krizės laikotarpiu ši priemonė gali būti ypač svarbi tiems, kurie buvo išstumti iš darbo rinkos.

4.10 Darbuotojų dalyvavimas gali turėti didelį svėro poveikį, kuris gali padėti įveikti tam tikras pramonės krizes. Būtų galima numatyti įmonės akcijų išpirkimo galimybę darbuotojams, susivienijusiems į įvairias socialinės įmonės formas.

4.11 Socialinės įmonės atlieka pagrindinį socialinių inovacijų skatinimo vaidmenį. Socialinių kooperatyvų, užtikrinančių integraciją į darbo rinką, patirtis yra akivaizdus pavyzdys, tačiau nepaisant teisinių formų, socialinės inovacijos pasireiškia ir naujais paslaugų teikimo metodais, naujų novatoriškų produktų ir paslaugų kūrimu siekiant patenkinti naujus visuomenės poreikius. Taigi Europos institucijos turi laikytis nuoseklaus požiūrio derindamos socialinėms įmonėms ir inovacijoms bei socialinėms permainingoms skatinti skirtas priemones.

4.12 Organizacijos, padedančios kurti ir plėtoti socialinių įmonių tinklus, labai vertingai prisideda prie inovacijų rėmimo skatinamos dalyvauti partnerystės procesuose ir kurti socialinių įmonių konsorciumus. Taigi Komisijos pasiūlymas svarbus tuo, kad pagal pagrindinį veiksmą Nr. 5 siūlomos priemonės, skatinančios socialines įmones vienyti ir jungtis į tinklus, kurie padėtų keistis gerąja patirtimi, pasiekti masto ekonomiją ir užtikrinti bendras paslaugas (mokymas, planavimas, administravimas ir kt.).

4.13 EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą parengti priemones, kad sektorius taptų geriau žinomas, o socialinis verslas geriau matomas (pagrindiniai veiksmai Nr. 5, 6 ir 8). Geriau žinant šio verslo modelio galimybes, galima paskatinti glaudesnę socialinių ir įprastų įmonių bendradarbiavimą.

4.14 Svarbu vystyti iniciatyvas, kurios padėtų socialinėms įmonėms stiprinti vadybos įgūdžius, ugdyti profesionalumą ir kurti tinklus. Šiuo atžvilgiu iškelta naudinga idėja propaguoti keitimosi gerąja patirtimi platformas, kurios padėtų pakelti ir socialinių įmonių internacionalizavimo lygį.

4.15 Manoma, kad Komisija pirmenybę turėtų teikti atsirančią naujų teisinių formų, skirtų socialinėms įmonėms, palyginimui ir pradėti šio klausimo tyrimą. Subsidiarumo principas vis dėlto turėtų būti pagrindinis, kadangi socialiniams modeliams gali reikėti (arba ne) konkrečiomis aplinkybėmis ir tradicijomis grindžiamų reguliavimo sistemų.

4.16 Svarbu skatinti palankesnę valdžios institucijų požiūrį į subsidiarumą, parengti tikslinių paskatų politiką ir plėtoti verslo asociacijų iniciatyvas, kurios yra nepaprastai svarbios socialinių įmonių augimui.

4.17 Paskatų politika neturi būti pažeidžiamos konkurencijos taisyklės, turi būti pripažįstami socialinių įmonių ypatumai ir neleidžiama jais manipuliuoti siekiant naudos.

4.18 Kalbant apie priemonių finansavimui gerinti kūrimą, EESRK turėtų surinkti informaciją apie novatoriškus metodus valstybėse narėse ir ja pasidalyti. Pirmenybę vertėtų teikti tiems metodams, kuriais siekiama paremti konkrečiai su verslu susijusias priemones, t. y.:

— socialinėms įmonėms skirtos paskolos garantijos priemonės (pavyzdžiui, savitarpio garantijų tinklai ar valstybės garantijų fondai),

— kapitalizavimo priemonės vidutinės trukmės ar ilgalaikėms socialinėms investicijoms (pavyzdžiui, etiški fondai, socialinių inovacijų fondai, socialiniai rizikos kapitalo fondai),

— reguliavimo ar mokesstinės priemonės, orientuotos į socialinių įmonių kapitalizaciją, skatinančios ar palengvinančios įvairių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą.

4.19 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti mišrioms investavimo formoms, kurios labiau tinka socialinėms įmonėms, kadangi derinami solidarumo ir finansiniai veiksniai. Be to svarbu, kad greta socialinių įmonių būtų vertinama ir bankų bei kredito įstaigų, pasižyminčių visuomeniškumu ir dalyvavimu, geriausia praktika, kaip kooperatinių bankų arba etinių ir socialinių tikslų siekiančių bankų atveju.

4.20 Naudinga remti tokius veiksmus kaip mikrokreditavimas (pagrindinis veiksmas Nr. 2), tačiau svarbu pagirtiną socialinę mikrokreditavimo funkciją - puikią priemonę, padedančią asmenims išvengti skurdo, - atskirti nuo kur kas sudėtingesnių ir labiau struktūruotų verslo vystymo priemonių. Iš tikrųjų kai kurios socialinės įmonės vykdo šimtų tūkstančių eurų investicijas, kurios negalėtų būti deramai paremtos mikrokreditais.

4.21 EESRK palankiai vertina naujomis socialinių fondų programomis suteiktas galimybes remti socialines inovacijas, socialinį verslą ir socialines įmones, kaip siūloma pagrindiniuose veiksmuose Nr. 3 ir 4 ar Socialinio verslo iniciatyvoje. EESRK pabrėžia, kad valstybės narės savo nacionalinėse reformų programose šias sritis turėtų nurodyti kaip prioritetas, kad jos būtų įtrauktos į kitą Europos socialinio fondo programavimo laikotarpį. Be to, pasiūlyme dėl Socialinių pokyčių ir inovacijų programos galėtų būti numatyta ir papildoma parama socialinių įmonių pajėgumui ir finansavimo didinimui. Tai būtų sveikintina priemonė.

4.22 Kalbant apie pagrindinį veiksmą Nr. 1 (Socialinio verslo fondai), EESRK palankiai vertina šią iniciatyvą, tačiau pabrėžia būtinybę išlaikyti tokį patį apibūdinimą kaip ir Socialinio verslo iniciatyvoje. Reikia, kad toks fondas būtų laikomas viena iš daugelio socialinėms įmonėms skirtų investavimo priemonių formų.

4.23 Mano, kad vertėtų persvarstyti socialinėms įmonėms, visų pirma toms, kurios užtikrina integraciją į darbo rinką, numatytą *de minimis* režimą (pagrindinis veiksmas Nr. 11), kad jis būtų mažiau ribojantis, net kai valstybės pagalba teikiama tiesiogiai įmonei, o ne darbuotojams. Tokią poziciją galima pagrįsti nesenu *Big Society Fund* (Jungtinė Karalystė) atveju, kai didžiąją dalį bendro finansavimo sudarė viešosios lėšos, tačiau Komisija neįvertino to kaip valstybės pagalbos, kadangi ši iniciatyva turėjo aiškią socialinę vertę.

4.24 Palankiai vertina iniciatyvą sudaryti socialinėms įmonėms palankias sąlygas dalyvauti viešųjų pirkimų sistemoje (pagrindinis veiksmas Nr. 10). Pastaraisiais metais Europos

Komisija atliko lemiamą vaidmenį skatindama į viešuosius pirkimus įtraukti socialines nuostatas. Jau daugiau kaip dešimtmetį Europos institucijos ypatingą dėmesį skiria socialinės sanglaudos ir tvaraus vystymosi klausimams visiškai suprasdamos, kad, norint pasiekti labiau klestinčios ir teisingesnės visuomenės tikslus, reikia, kad ekonomikos augimas skatintų aplinkos tvarumą ir socialinę sanglaudą.

4.25 Komisija turėtų ryžtingai tęsti pradėtus veiksmus, kad socialiniai ir aplinkos kriterijai būtų įtraukti į viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo kriterijus, taip pat surinkti informaciją apie geriausius valstybėse narėse taikomus modelius, pagal kuriuos nustatant sutarčių sudarymo kriterijus atsižvelgiama į socialinius ir aplinkos aspektus, ir šia informacija pasidalyti. Be to, net Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje pripažino tokių nuostatų svarbą.

4.26 EESRK palankiai vertina Komisijos siūlomą pagrindinį veiksma Nr. 6 sukurti sertifikavimo duomenų bazę, kad sistemas būtų galima lengviau palyginti. Be to, Komisija turėtų atlikti

tokių sistemų tyrimą, kad nustatytų jų sąveiką ir pasidalytų patirtimi. Atlikdamas šį tiriamąjį darbą, EESRK pabrėžė būtinybę turėti palyginamus ir patikimus statistinius duomenis, vykdyti mokslinius tyrimus ir turėti duomenis apie socialines įmones. Komisija ir Eurostatas turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį, kad palengvintų abipusį mokymąsi ES.

4.27 Komitetas pritaria pasiūlymui sukurti vieną prieigos prie duomenų sistemą (pagrindinis veiksmas Nr. 8) ir mano, kad šis pasiūlymas turėtų būti papildytas panašiomis iniciatyvomis valstybėse narėse siekiant užtikrinti darną ir sinergiją.

4.28 Europos Komisija atlieka pagrindinį vaidmenį užtikrinant, kad pagal politinę darbotvarkę toliau būtų teikiama parama socialinėms įmonėms ir kad tokios įmonės būtų deramai vertinamos. Todėl pasiūlymas įsteigti konsultacinę socialinio verslo klausimų grupę, kuri vertins šiame komunikate numatytą priemonių įgyvendinimo pažangą, yra svarbus. Panašios struktūros turėtų būti propaguojamos ir valstybėse narėse.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Smulkus verslas dideliame pasaulyje – nauja partnerystė, kuria MVĮ padedama pasinaudoti pasaulinėmis galimybėmis“

(COM(2011) 702 final)

(2012/C 229/09)

Pranešėjas **Ivan VOLEŠ**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. lapkričio 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Smulkus verslas dideliame pasaulyje – nauja partnerystė, kuria MVĮ padedama pasinaudoti pasaulinėmis galimybėmis“

COM(2011) 702 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 195 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) potencialo pasitelkimas siekiant patekti į trečiųjų šalių (ypač tų, kurių vystymosi tempai auga) rinkas gali tapti svariu faktoriumi, skatinančiu ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Todėl į visas su MVĮ susijusias ES politikos kryptis derėtų įtraukti MVĮ tarptautinimą.

1.2 Tarptautinimas aprėpia daug veiklos sričių, tokių kaip eksportas, importas, tiesioginis investavimas užsienyje, ranga, techninis bendradarbiavimas ir kt. Komitetas apgailestauja, kad nagrinėjamame komunikate iš esmės apsiribota paramos eksportuotojams ir investuotojams klausimu.

1.3 Atsižvelgdamas į glaudžią tarptautinimo ir inovacijų sąsają, Komitetas rekomenduoja naujas programas „Horizontas 2020“ ir COSME padaryti prieinamesnes ir palankesnes MVĮ atžvilgiu. Tarptautinimui remti derėtų taip pat pasitelkti ir Europos socialinį fondą.

1.4 Teikiant europinę paramą tarptautinimui reikėtų atsižvelgti į nacionaliniu lygmeniu skiriamą pagalbą, siekiant išvengti dvigubo finansavimo. Ši parama turėtų teikti papildomą finansavimą srityse, priklausančiose ES kompetencijai, tokiose kaip rinkų atvėrimas, dvišalių ir daugiašalių susitarimų sudarymas, kliūčių šalinimas, informacijos, susijusios su apmuitinimo, intelektinės nuosavybės apsaugos, investicijų apsaugos, standartų, reguliavimo, viešųjų konkursų, kovos su korupcija ir kitomis sritimis, teikimas.

1.5 EESRKL ragina tobulinti Komisijos generalinių direktoratų ir Tarybos, Europos išorės veiksnių tarnybos, Europos Parlamento bei nacionalinių MVĮ atstovų tinklo tarpusavio veiksmų koordinavimą.

1.6 Siūlomas internetinis portalas gali atlikti reikiamą vaidmenį su sąlyga, kad jis aprėps visus turimus informacijos šaltinius, bus sujungtas su nacionaliniais portalais ir ateityje visą esminę informaciją teiks ES oficialiosiomis kalbomis.

1.7 EESRKL atkreipia dėmesį į tai, kad nepakankamai išnaudojamos Europos įmonių tinklo teikiamos galimybės, ir pritaria pasiūlymui pertvarkyti jo administracinę struktūrą. Jis rekomenduoja į šio tinklo valdymą įtraukti įmonėms atstovaujančias organizacijas.

1.8 Reikėtų glaudžiai susieti Europos MVĮ patekimo į trečiųjų šalių rinkas rėmimo politiką su MVĮ tarpvalstybine veikla bendrojoje rinkoje, nes kaip tik joje dauguma šių MVĮ įgyja veiklos užsienio rinkose patirties. Į šią politiką derėtų taip pat įtraukti pagalbą MVĮ patekti į bendrąją rinką ir kliūčių į ją patekti šalinimą.

1.9 Viena didžiausių šiuo metu veikiančių europinės ir nacionalinės paramos teikimo sistemų silpnybė yra ta, kad MVĮ nežino apie jų egzistavimą, joms labai sunku gauti reikiamos informacijos ir, nemokėdamos kalbos, jos nepajėgia išsiaiškinti instrukcijų, tiksliai nurodančių procedūrų eigą. Todėl EESRKL rekomenduoja visų pirma įtraukti MVĮ atstovaujančias organizacijas į informavimo veiklą.

1.10 Svarbi MVĮ tarptautinimo sąlyga (ypač krizės metu) yra galimybė gauti finansavimą. Todėl EESRK ragina Komisiją sukurti naujas finansines priemones MVĮ tarptautinimui remti, tokias kaip finansavimo garantija eksportuojant, tarptautinės prekybos draudimas ir užtikrinta galimybė gauti kreditą naudojant garantiją turinčias kredito korteles.

1.11 Komitetas rekomenduoja suvienodinti įvairių programų, parengtų skirtingiems pasaulio regionams, tokių kaip *East Invest*, *AL Invest*, *MedInvest* ir kt., naudojimosi taisykles, kad MVĮ lengvai galėtų jomis naudotis. Jis taip pat ragina persvarstyti šiuo metu galiojančią taisyklę, pagal kurią paramą dalyvauti pagal programą vykdomuose veiksmuose gali gauti tik šalių partnerių MVĮ.

1.12 EESRK siūlo tam tikrą skaičių konkrečių priemonių, kurios galėtų deramai papildyti Europos lygmeniu jau teikiamą paramą, tokių kaip Europos MVĮ eksporto premija, europinio masto renginiai (pvz., Europos įmonės premijos teikimas), MVĮ savaitės metu rengiamos reklaminės kampanijos, skatinančios MVĮ tarptautinimą, duomenų apie geriausius pagalbos teikėjus bazės sukūrimas ir jos tvarkymas, partnerystės renginių (tokių kaip *Europartenariat* ar *Interprise*) atnaujinimas.

1.13 EESRK pritaria pasiūlymui kasmet rengti forumą, kuriame būtų įvertinami tarptautinimo rezultatai, ir siūlo jį padaryti nuolat veikiančia struktūra, kurioje veiksmingai dalyvautų socialiniai partneriai ir kitos suinteresuotosios šalys, tarp jų ir EESRK.

1.14 EESRK rekomenduoja prie prioritetinių geografinių veiklos regionų (BRIC šalys) priskirti ir kitas potencialiai pelningas rinkas, tokias kaip Persijos įlankos ir Pietryčių Azijos šalys.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1 Europos Sąjungai reikia rasti naujų šaltinių, užtikrinančių ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Didžiosios trečiųjų šalių, kaip antai Kinija, Indija, Rusija ir Brazilija, rinkos, kurioms būdingi dideli augimo rodikliai ir potencialas, teikia ES įmonėms didžiulių galimybių. Todėl parama, teikiama MVĮ veiklai už ES ribų, padeda stiprinti ES konkurencingumą, kurio lygį raginama kelti strategijoje „Europa 2020“ ir kituose dokumentuose ⁽¹⁾.

2.2 2011 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė komunikatą „Smulkusis verslas dideliame pasaulyje – nauja partnerystė, kuria MVĮ padedama pasinaudoti pasaulinėmis galimybėmis“ ⁽²⁾,

⁽¹⁾ Žr. komunikatą dėl integruotos globalizacijos eros pramonės politikos, COM(2010) 614, Smulkiojo verslo akto Europai apžvalgą, COM(2011) 78 ir Bendrosios rinkos akto kūrimas, COM(2010) 608.

⁽²⁾ Žr. COM (2011) 702, 2011 11 9.

kuriame ji siūlo iš esmės pertvarkyti Europos lygmens paramą MVĮ tarptautinimui – išplėsti šios paramos mastą ir pasiekti, kad ji taptų veiksmingesnė ir skaidresnė.

2.3 Nors per tris pastaruosius dešimtmečius 25 proc. ES MVĮ eksportavo į bendrosios rinkos šalis, tik 13 proc. iš jų vystė savo veiklą ir už ES ribų. Tai rodo, kokios didelės iki šiol neišnaudotos ryšių su trečiosiomis šalimis galimybės, visų pirma inovacinės gamybos ir kūrybos srityse.

2.4 Komisija savo dokumente apibrėžia siekiamus tikslus – teikti MVĮ lengvai prieinamą informaciją, didinti paramos veiksmų nuoseklumą, didinti lėšų naudojimo veiksmingumą, pašalinti esamas paslaugų, kurias nacionaliniu lygmeniu teikia viešojo ir privačiojo sektorių subjektai, kliūtis, visoms visų ES valstybių narių MVĮ sudaryti vienodas sąlygas ir galimybes.

2.5 Šiems tikslams pasiekti Komisija norėtų pasitelkti tokias priemones: informacijos teikimą MVĮ, europinį aspektą teikiant paslaugas MVĮ veiklai prioritetinėse rinkose, tarptautinimo skatinimą teikiant paramą inovacijų grupėms ir tinklams, naujos veiklos prioritetinėse rinkose racionalizavimą laikantis trijų principų – papildomumo, tvarumo ir viešųjų lėšų panaudojimo veiksmingumo taikant konkrečius, išmatuojamus, pasiekiamus, tinkamus (taip vadinamus SMART) uždavinius ir nustatant jų vykdymo terminus. Komisija pagal apibrėžtus kriterijus nustato geografinius prioritetus. MVĮ tarptautinimas turėtų sietis su kitomis ES politikos kryptimis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina nagrinėjamą Komisijos komunikatą ir pritaria daugumai joje pateiktų tyrimų ir analitinių išvadų. Jis konstatuoja, kad komunikate daugiau dėmesio skiriama pagalbos skyrimo mechanizmui, nei jos turiniui ir siekiamiems tikslams. Komitetas primena savo ankstesnes nuomones, kuriose pateikta jo pozicija MVĮ tarptautinimo problemų klausimais: *Smulkiojo verslo akto Europai apžvalga* ⁽³⁾, *Kaip padėti MVĮ prisitaikyti prie pasaulio rinkų pokyčių* ⁽⁴⁾ ir *Europos pramonės politikos išorės matmuo* ⁽⁵⁾.

3.2 EESRK pritaria teiginiui, kad patekimui į trečiųjų šalių rinkas mažosioms ir vidutinėms įmonėms teikiamos paramos politika turi būti vykdoma įgyvendinant ES konkurencingumo ir „Europa 2020“ strategijas bei kitas ES politikos kryptis ir pabrėžia, kad šias kryptis būtina derinti taip, kad jas įgyvendinant būtų remiamas MVĮ tarptautinimas.

⁽³⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 51.

⁽⁴⁾ OL C 255, 2010 9 22, p. 24.

⁽⁵⁾ OL C 218, 2011 7 23, p. 25.

3.3 Komitetas apgailestauja, kad nagrinėjamame komunikate iš esmės apsiribota paramos įmonėms, tiesiogiai eksportuojančioms į trečiąsias šalis klausimu. Tarptautinimas aprėpia eksporto ir importo veiklą, tiesioginį investavimą užsienyje, techninį bendradarbiavimą, rangos santykius ir kitus veiksmus, kuriais MVĮ integruojasi į didelės vertės kūrimo grandinę.

3.4 Reikia padidinti informavimo veiklai ir mokymui naudotis kitomis tarptautinimo sritimis skiriamos paramos apimtį, kad ji atneštų naudos kuo didesniai naudotojų skaičiui, tačiau būtina skirti atskiroms kategorijoms (pagal dydį ir pagal veiklos užsienyje patirtį) priklausančių įmonių poreikius.

3.5 Reikia blaiviai, remiantis skelbiamais statistiniais duomenimis⁽⁶⁾, įvertinti, kiek MVĮ potencialiai gali būti įtraukta į tarptautinimą, atsižvelgiant ir į tai, kad nemaža MVĮ dalis tesiekia patenkinti vietos rinkos poreikius tokiose srityse kaip smulkios paslaugos, amatininkiška gamyba vietos poreikiams ir t. t.

3.6 EESRK pabrėžia, kad reikia nuolat ir nuosekliai kurti MVĮ palankią verslumo aplinką, visų pirma mažinant administracinę naštą ir bereikalingą reglamentavimą, kuris mažina Europos įmonių konkurencingumą trečiųjų šalių rinkose bei sistemingai šalinti visas kliūtis, trukdančias MVĮ dalyvauti tarptautinime.

3.7 Inovacijos skatina įmonių tarptautinimą, o šis savo ruožtu gali pagerinti įmonių veiklos rezultatus⁽⁷⁾. Dabartinėje septintojoje ES daugiametėje finansinėje programoje MVĮ išnaudoja tik 15 proc. finansinių priemonių, kurios prieinamos pagal Bendradarbiavimo programą⁽⁸⁾. Naujosios programos „Horizontas 2020“, COSME ir ketvirtasis Europos socialinio fondo ramstis teikia labai daug galimybių didinti konkurencingumą diegiant inovacijas ir taip kurti geresnes Europos MVĮ tarptautinimo sąlygas, tuo pačiu ir spartesnę augimą bei darbo vietų kūrimą. Būtina imtis pastangų supažindinti MVĮ su šiomis programomis, užtikrinti joms galimybę jomis naudotis bei supaprastinti administracines naudojimosi jomis procedūras.

⁽⁶⁾ Žr. *EIM Business and policy research* tyrimą, p. 5. Europos Sąjungos 27 šalių bendroje eksporto apimtyje MVĮ eksportas sudaro 25 proc., iš kurių beveik pusė (13 proc.) skirta už bendrosios rinkos ribų esančioms rinkoms. ES 27 šalių bendroje importo apimtyje MVĮ dalis yra 29 proc., ir šiuo atveju taip pat beveik pusė – iš trečiųjų šalių rinkų (14 proc.). 7 proc. visų ES 27 šalių MVĮ bendradarbiauja su užsienio partneriais technologijų srityje, 7 proc. yra užsienio partnerių subrangovai, 7 proc. naudojami užsienio subrangovų paslaugomis ir 2 proc. užsiima tiesioginių investicijų į užsienio rinkas veikla.

⁽⁷⁾ MVĮ veiklos rezultatų lentelė. Ar MVĮ pajėgios sukurti daugiau ir kokybiškesnių darbo vietų? *EIM*, 2011 m. lapkričio mėn., p. 77.

⁽⁸⁾ MVĮ dalyvavimo 7-ojoje daugiametėje finansinėje programoje 2007–2011 m. ataskaita. Europos Komisija, 2012 m. sausio mėn.

3.8 Siekiant, kad parama MVĮ tarptautinimui būtų veiksminga, reikia pakeisti jų tiekėjų požiūrį tiek Europos, tiek ir vietos lygmeniu bei pereiti nuo standartizuoto paslaugų tiekimo už nustatytą mokesť prie tikslinių paslaugų, teikiamų „pagal atskirus užsakymus“, atitinkamai pritaikytų atsižvelgus į veiklos sritį, jų galiojimo terminus, išteklių atsargas, konkurencinę padėtį ir veiklos sąlygas įmonės viduje, tokias kaip kalbų mokėjimas bei vietos verslo aplinkos ir kultūros pažinimo lygis⁽⁹⁾.

3.9 Verslas siekia gauti pelną, augti ir didinti savo rinkos dalį; šių tikslų galima pasiekti įžengus į užsienio rinkas, tačiau šie bandymai ne visuomet sėkmingi. Nors 50 proc. MVĮ, dirbančių su užsienio rinkomis, padidino savo apyvartą, to negalime pasakyti apie likusius 50 proc. Skiriama parama siekiama kuo labiau sumažinti nesėkmės dėl informacijos ir patirties stokos pavojų.

3.10 Parama MVĮ tarptautinimui priklauso valstybių narių kompetencijos sričiai. Jos vykdo apie tris šimtus paramos programų, finansuojamų tiek iš viešųjų, tiek ir iš privačiųjų lėšų⁽¹⁰⁾, todėl reikia kruopščiai įvertinti papildomą naudą, kurią galėtų atnešti naujai teikiama Europos lygmens parama, kad nebūtų dvigubo finansavimo ir sandūros su jau teikiama pagalba. Todėl tikslinga nustatyti, kad MVĮ tarptautinimui paramą teikiančios organizacijos reguliariai keistųsi informacija ir koordinuotų savo veiksmus su kompetentingais Komisijos direktoratais.

3.11 Europa savo indėliu visų pirma turėtų siekti, kad atsiųrtų naujos rinkos, palengvėtų patekimo į jas sąlygos, sudaryti dvišalius ir daugiašalius susitarimus, panaikinti mokesťines ir kitokio pobūdžio kliūtis, teikti informaciją (per patekimo į rinkas duomenų bazę MADB), visų pirma susijusią tiek su konkrečiomis, tiek ir su bendrosiomis sritimis, tokiomis kaip intelektinės nuosavybės apsauga, standartai, maito mokesčių tarifai, administracinių eksporto ir importo dokumentų formos, reguliavimas, sanitarinės, fitosanitarinės ir veterinarinės taisyklės, kova su korupcija ir viešųjų pirkimų konkursai. ES privalėtų nuolat reikalauti, kad šalys partnerės pripažintų jos valstybių narių nacionalinius sertifikatus, pripažintus bendrojoje rinkoje, užtikrindama diskriminavimo kai kurių jos valstybių narių atžvilgiu prevenciją.

3.12 Europos pagalba turėtų būti naudojama ir tam, kad būtų suvienodintos MVĮ iš mažųjų ir naujųjų ES valstybių narių, neturinčių galimybių įsteigti savo atstovybių trečiųjų šalių rinkose, veiklos sąlygos.

⁽⁹⁾ Fabio Arnoldi. Ar MVĮ pajėgios ištraukti į tarptautinį greito augimo procesą?. Pranešimas Europos Parlamento seminare. 2012 m. sausio 24 d. p. 31.

⁽¹⁰⁾ EIM tyrimas „Geros galimybės MVĮ tarptautinimui“, galutinė ataskaita, p. 30.

3.13 Reikėtų griežtai laikytis viešųjų institucijų ir įmonių atstovybių (prekybos rūmų, MVĮ interesų gynimo asociacijų, įmonių ir sektorių asociacijų) partnerystės principo. Socialinių partnerių (ypač regionų ir vietos lygmens) asociacijos turėtų užsiimti paramos MVĮ tarptautinimui politikos ir naudojimosi jai skiriamais ištekliais galimybių aiškinimu bei prižiūrėti, kad jie būtų tinkamai naudojami. Šis partnerystės principas turėtų apginti nacionalinius interesus, įvairias paramos formas ir laisvą įmonių ir pagalbos teikėjų konkurenciją. Tačiau valstybinės valstybių narių įstaigos, kurios teikia tarptautinimo paslaugas, neturėtų konkuruoti su įmonėmis arba joms atstovaujančiomis organizacijomis.

3.14 EESRK apgailestauja, kad nagrinėjamame komunikate nėra pasiūlymo dėl šios tarptautinimo strategijos veiksmų koordinavimo Europos lygmeniu tobulinimo ir vadovavimo metodų suvienodinimo. Europos Komisijos generalinių direktoratų (Įmonės ir pramonė, Prekyba, Vidaus rinka ir paslaugos, Plėtra ir bendradarbiavimas, Mokesčiai ir muitų sąjunga ir t. t.) kompetencija MVĮ tarptautinimo srityje nėra aiškiai apibrėžta. Taip pat reikėtų patobulinti suinteresuotųjų direktoratų ir Europos išorės veiksmų tarnybos bendradarbiavimą su Taryba, MVĮ atstovų tinklu, Europos Parlamentu, diplomatinėmis valstybių narių atstovybėmis trečiojoje šalyse ir su kitomis organizacijomis, padedančiomis rengti ir įgyvendinti tarptautinimo politiką.

4. Konkrečios pastabos ir rekomendacijos dėl Komisijos pasiūlymų

4.1 Siūlomoje būklės ataskaitoje reikėtų visų pirma įvertinti šiuo metu taikomas europines paramos priemones ir aiškiai nurodyti nacionalinių paramos sistemų trūkumus bei būdus ištaisyti juos naudojant ES paramą.

4.2 Reikia labai kruopščiai apsvarstyti naujojo Europos informacinio portalo kūrimą sąnaudų požiūriu ir jo atžvilgiu taikyti šiuos principus:

— jis negali būti jau veikiančių nacionalinių portalų analogas;

— šis portalas turėtų susieti visus prieinamus tiek europinius, tiek ir nacionalinius informacijos šaltinius taip, kad jie visi būtų lengvai pasiekiami iš vienos vietos;

— informacija iš Europos šaltinių turėtų būti pateikiama oficialiosiomis ES kalbomis;

— informacija iš pačios ES šaltinių turėtų nurodyti kliūtis pateikti į rinkas ir galimybes jas šalinti, pateikti taisykles, susijusias su muitinėmis, sertifikavimu, sanitariniais, fitosanitariniais ir veterinariniais reikalavimais, investicijų skatinimu ir jų apsauga, intelektinės ir pramoninės nuosavybės apsauga, viešųjų pirkimų konkursais ir t. t.

— MVĮ turėtų būti informuojamos apie joms taikomus EBPO gairių tarptautinėms korporacijoms aspektus ⁽¹⁾;

— reikėtų atsižvelgti į visų tarptautinio proceso dalyvių (eksportuotojų, importuotojų, investorių, tiekėjų) poreikius bei į įvairių sektorių ypatumus.

4.3 EESRK apgailestauja, kad komunikate neminimos elektroninės prekybos skatinimo priemonės, nes ši prekyba galėtų būti reikšminga MVĮ tarptautinimo sritis. Todėl būtina įgyvendinti ES siekius greitojo interneto ryšio srityje, visų pirma įdiegiant šį ryšį kaimo ir atokiausiose vietovėse; MVĮ būtų užtikrintos geresnės galimybės gauti informaciją, būtiną siekiant patekti į tarptautines rinkas.

4.4 EESRK teigiamai vertina Europos įmonių tinklo indėlį plėtojant ES įmonių tarpusavio ryšius ir prekybinius santykius tam tikrose šalyse, tačiau pažymi, kad galima dar geriau panaudoti šio tinklo potencialą, nes dauguma Europos MVĮ yra menkai informuotos net apie tai, kad toks tinklas egzistuoja. Šio tinklo paslaugos turėtų būti kuo tiksliau orientuotos į MVĮ reikalavimus ir tikruosius jų poreikius. Daugelyje regionų MVĮ atstovaujančios organizacijos nepriklauso šiam Europos įmonių tinklui. Todėl EESRK pabrėžia, jog būtina įsteigti naują administracinę struktūrą ir prašo MVĮ artimiausias įmonėms atstovaujančias organizacijas dalyvauti jos valdyme.

4.5 Į Europos paramą MVĮ patekti į trečiųjų šalių rinkas reikėtų taip pat įtraukti įvairias MVĮ paramos bendrojoje rinkoje formas ir veiksmus siekiant panaikinti kliūtis, trukdančias joms išnaudoti jo galimybes, kaip numatyta Bendrosios rinkos akte. Paprastai MVĮ pradeda savo veiklą žengdamos į bendrąją rinką, ir tik vėliau išplečia ją į trečiųjų šalių rinkas.

4.6 Visos apklausos ir tyrimai rodo, kad MVĮ nepakankamai žino apie teikiamą pagalbą ir veikiančias programas. Europos ir nacionalinės institucijos turėtų kalbėti paprasta, suprantama ir

⁽¹⁾ 2000 m. EBPO gairės tarptautinėms įmonėms.

MVĮ ypatumams pritaikyta kalba. EESRK rekomenduoja parengti trumpą, bet aiškų vadovą, padėsiantį orientuotis teikiamų pagalbų gausoje ir gauti daugiau informacijos apie Europos institucijų teikiamą paramą. Į informacijos ir žinių apie šią paramą sklaidos veiklą reikėtų įtraukti MVĮ interesams atstovaujančias organizacijas, tokias kaip prekybos rūmai, sektorinės organizacijos, MVĮ susivienijimai, ir teikti joms finansinę paramą, reikalingą konsultacinėms paslaugoms apmokėti.

4.7 Komisijos veiksmų plano⁽¹²⁾ kontekste EESRK norėtų pagerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą, nes tai yra pagrindinė preliminari patekimo į tarptautines rinkas sąlyga, ypač šiuo metu ES besitęsiančios ekonomikos ir finansų krizės sąlygomis. Todėl EESRK ragina Komisiją sukurti naujas finansines priemones MVĮ tarptautinimui remti, tokias kaip finansavimo garantija eksportuojant, tarptautinės prekybos draudimas ir tvirta galimybė gauti kreditą naudojant garantiją turinčias kredito korteles⁽¹³⁾.

4.8 Skirtingai nuo jau veikiančių programų, tokių kaip *East Invest*, *AL Invest* ir kt., naujųjų, konkrečiam pasaulio regionui skirtų programų finansinės ir administracinės taisyklės turi būti parengtos pagal vienodą pavyzdį. Komitetas ragina Komisiją persvarstyti šiuo metu galiojančias taisykles, pagal kurias tik šalių partnerių MVĮ gali gauti paramą dalyvauti pagal programą vykdomuose veiksmuose. Taip pat turėtų būti palengvintas valstybių narių MVĮ įtraukimas į programas, parama kompensuojant jų pradines išlaidas, susijusias su dalyvavimo programos veiksmuose mokesčiais.

4.9 EESRK palankiai vertina Komisijos pastangas, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas valstybių narių MVĮ, neturinčioms atstovybių pagrindinėse trečiojoje šalyse, gauti kitų ES valstybių narių teikiamą paramą arba informaciją. Tačiau jis atkreipia dėmesį į šios užduoties įvykdymo sunkumus dėl sudėtingų tokio bendradarbiavimo taisyklių. Reikėtų tiksliau nustatyti, ar konkrečios valstybės narės viešomis lėšomis finansuojamomis paslaugomis galės naudotis kitų valstybių narių MVĮ.

4.10 Šią kliūtį būtų galima įveikti nuosekliai steigiant europinius paramos MVĮ teikimo centrus, kurie padėtų vykdyti prekybą pagrindinėse šalyse partnerėse. Atėjo laikas, kai MVĮ atstovų organizacijas reikėtų įtraukti į sprendimų dėl jų narių ir dėl jų veiklos metodo priėmimo procesą. EESRK rekomenduoja MVĮ atstovaujantioms tiek nacionaliniu, tiek ir Europos lygmeniu organizacijoms skirti reikiamą finansinę paramą, kad jų teikiamos paslaugos taptų geriau pastebimos.

⁽¹²⁾ Žr. Geresnių MVĮ galimybių gauti finansavimą veiksmų planas, COM(2011) 870 final.

⁽¹³⁾ Pvz. Vengrijoje naudojama „Szechenyi“ kortelė, kuri užtikrina MVĮ galimybę naudotis kreditu be papildomos užstato, nes ji garantuota valstybės, www.iapmei.pt/conferencia/1_Laslo_Krisan.ppt.

4.11 EESRK ragina organizuotą pilietinę visuomenę (t. y., darbdavius, profsąjungas, vartotojus, MVĮ asociacijas, laisvųjų profesijų susivienijimus ir asociacijas), įskaitant EESRK ir kitas organizacijas, pavyzdžiui, EUROCHAMBRES, Europos amatų, mažųjų ir vidutinių įmonių asociaciją (EUAPME), Business Europe, ESK ir (prireikus) Europos pramonės sektorių asociacijas, dalyvauti kasmet rengiamame forume, kuriame būtų įvertinama MVĮ tarptautinimo pažanga. Šis forumas galėtų tapti nuolat veikiančia veiksmus koordinuojančia struktūra, kuri (be kitos veiklos) stebės, kaip atskiroms programoms skiriamos didelės pinigų sumos ir pagalba bei, remdamasi tiksliai apibrėžtais kriterijais, vertins jų veiksmingumą.

4.12 EESRK siūlo įsteigti geriausios Europos MVĮ eksportuotojos premiją, kuri bus teikiama kasmet forumo sesijos metu.

4.13 Kad būtų kuo plačiau skleidžiama informacija apie sėkmingą viešosios administracijos veiklą tarptautinio srityje, reikėtų aktyviau reklamuoti tokius renginius kaip Europos įmonės premijos ir Regionų komiteto įsteigto „Verslaus Europos regiono“ premijos įteikimas.

Kasmet organizuojamų MVĮ *savaičių* metu reikėtų daugiau renginių tarptautinimui remti, kurių metu valstybės narės galėtų keistis gerąja patirtimi šioje srityje.

EESRK ragina sukurti ir tvarkyti internetinę duomenų bazę su informacija apie sėkmingiausius Europos prekybos rūmų, MVĮ atstovų asociacijų ir susivienijimų bei pramonės sektorių organizacijų vykdytos tarptautinimo veiklos atvejus ir ragina MVĮ atstovaujantioms organizacijoms skleisti šią patirtį.

4.14 EESRK rekomenduoja atgaivinti įmonių partnerystės ryšių užmezgimo susitikimus Europos lygmeniu, kurie sėkmingai vyko praityje ir daugelio šalių kandidačių MVĮ padėjo tarptautinimo srityje pasinaudoti taip vadinamąja europartnerystę arba bendradarbiavimo programa „Interprise“.

4.15 Kalbėdamas apie MVĮ tarptautinimo geografines kryptis, EESRK pritaria nuostatai orientuotis į BRIK šalis, kurios pasižymi aukšta ekonomikos augimo dinamika, tačiau rekomenduoja plėstis ir į kitas daug žadančias Persijos įlankos, Pietryčių Azijos ir pan., šalių rinkas. EESRK taip pat rekomenduoja parengti sektorių prioritetus, kurie galėtų tapti MVĮ tarptautinimo gairėmis.

4.16 EESRK rekomenduoja siekti, kad valstybėse narėse veikiantys „MVĮ atstovai“ (angl. *SME Envoys*) aktyviau dalyvautų tarptautinio veikloje, kuri turėtų tapti vienu pagrindinių nacionalinės politikos prioritetų paramos teikimo MVĮ srityje.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų

(COM(2011) 862 final – 2011/0418 (COD))

(2012/C 229/10)

Pranešėja **Ariane RODERT**

Taryba, 2010 m. sausio 20 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 17 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, ir nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų

COM(2011) 862 final – 2011/0418 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 194 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl Reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų, kuriuo siekiama reguliuoti tokių fondų plėtojimą užtikrinant aiškumą ir tikrumą visoms suinteresuotosioms šalims ir sudarant palankias sąlygas tokiems fondams pritraukti kaimyninių šalių kapitalą.

1.2 Socialinės įmonės priklauso augančiam sektoriui, kuris nemažai prisideda prie „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo. EESRK palankiai vertina Komisijos dėmesį šiam sektoriui ir jos siekį paremti jo plėtojimą ir augimą.

1.3 Vienas svarbiausių prioritetų yra užtikrinti socialinėms įmonėms geresnes sąlygas pasinaudoti atitinkamu kapitalu, tačiau EESRK pabrėžia, kad ši iniciatyva turėtų būti laikoma tik viena iš daugelio labai reikalingų konkrečių finansinių priemonių, kurios iki šiol neparengtos.

1.4 EESRK ragina Komisiją ir toliau vartoti tokią socialinės įmonės apibrėžtį, kokia yra pateikta Socialinio verslo iniciatyvoje, užuot siekus sukurti naują apibrėžtį. Visų pirma reglamente išsakytas skirtingas požiūris į leidimą paskirstyti pelną savininkams turėtų būti dar smulkiau išaiškintas ir patikslintas, kad būtų pabrėžtos konkrečios ypatybės, kuriomis socialinės įmonės skiriasi nuo įmonių, kurių pagrindinis tikslas – kuo didesnis pelnas, tas pat pasakytina apie fondų požiūrį į kitus, tradiciškesnius rizikos kapitalo fondus.

1.5 EESRK manymu, esama pavojaus, kad kai kurios iš pasiūlytų nuosavo kapitalo priemonių gali daryti nedidelį poveikį

investicijoms į socialines įmones, nes pasiūlytų investicinių priemonių struktūroje numatytas toks nuosavybės tipas, kuris daugeliu atvejų nėra suderinamas su daugumos veikiančių socialinių įmonių teisinėmis formomis. Šioms teisinėms formoms naudingiausias yra pasiūlytos ilgalaikės paskolos ir „bet kokios kitos rūšies dalyvavimas“, ir tai turėtų būti toliau vystoma.

1.6 Turėtų būti atsižvelgta ir į kitas socialinių įmonių ypatybes. Pavyzdžiui, reikėtų atkreipti dėmesį į atsargų pardavimą vykdančią veiklą, susijusią su pažeidžiamomis grupėmis, poveikį socialinių įmonių nepriklausomumui, savotišką valdymo sistemą, ilgalaikių, o ne trumpalaikių investicijų poreikį ir mažesnę finansinę grąžą.

1.7 Siekiant pagerinti šių fondų poveikį socialinėms įmonėms, galbūt reikėtų apvarstyti mišraus kapitalo galimybę, nes tai yra tinkamiausia socialinės įmonės finansavimo forma. Mišrus kapitalas apima subsidijas, ilgalaikes, „kantrias“ paskolas ir kitas priemones, kurių tvarumą ir ilgalaikį pobūdį užtikrina valstybinė nuosavybė arba garantijos. Reikėtų apvarstyti ir galimybę naudoti kitas privačiojo kapitalo formas, pavyzdžiui, dotacijas, taip pat tinkamesnes „portfeliumi priklausančių įmonių“ (taip reglamente vadinamos įmonės, į kurias investuojama, t. y. socialinės įmonės) nuosavybės formas, tokias kaip akcijos be balsavimo teisės.

1.8 Reglamente siūloma, kad į šiuos naujus fondus visų pirma turėtų galėti investuoti profesionalūs investuotojai ir didelės vertės turto turintys asmenys, investuojantys mažiausiai 100 000 EUR. Tačiau EESRK pabrėžia, kad palaipsniui saugūs, patikimesni fondai turėtų atverti duris plačiau visuomenei ir mažesnio dydžio investicijoms.

1.9 Didžiausias šiam pasiūlymui išskylantis uždavinys yra būtinybė įvertinti ir pristatyti šių portfeliui priklausančių įmonių socialinį poveikį visuomenei. EESRK rekomenduoja visų pirma atlikti bendrą tyrimą ES lygmeniu ir bendradarbiaujant su visais suinteresuotaisiais subjektais parengti kriterijus ir rodiklius nacionaliniais lygmenimis atsižvelgiant į veiklos formą, metodus ir tikslus.

1.10 Komisijai turi kuo greičiau pasinaudoti jai suteiktas įgaliojimai priimti deleguotus teisės aktus, kad būtų apibrėžti pagrindiniai terminai, prieš tai plačiai ir atvirai pasikonsultavusi su suinteresuotųjų subjektų, t. y. kolektyvinio investavimo subjektų, investuotojų ir socialinių įmonių, atstovais.

1.11 Turėtų būti parengtos visiems suinteresuotiesiems subjektams skirtos pasirengimo investuoti programos ir kitokios pajėgumų didinimo priemonės, kad būtų užtikrintas pasitikėjimas ir sukurtos bendros struktūros, konkrečiai pritaikytos prie tokių socialinio verslumo fondų.

2. Įžanga

2.1 Bendrosios rinkos aktu⁽¹⁾ Komisija įpareigota imtis priemonių, skirtų socialinių įmonių plėtrai Europoje paremti. Pasiūlymas dėl socialinio verslumo fondams skirtos Europos teisinės sistemos sukūrimo yra viena iš tų priemonių. Jo svarba buvo pabrėžta ir Socialinio verslo iniciatyvoje⁽²⁾.

2.2 Socialinės įmonės yra besiformuojantis ES sektorius, ir iš tam tikrų įverčių matyti, kad socialinės investicijos galėtų sparčiai augti ir virsti rinka, kurios vertė gerokai viršytų 100 mlrd. EUR⁽³⁾; tai parodo, kad šis besiformuojantis sektorius turi daug galimybių. Taigi užtikrinus, kad šis sektorius toliau augtų, būtų vertingai prisidėta prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įvykdymo. Tačiau reguliavimo reikalavimai ES ir nacionaliniu lygmeniu nėra pritaikyti taip, kad šių rūšių fondams būtų sudarytos geresnės sąlygos pritraukti kapitalą, kaip aiškiai nurodyta EESRK tiriamojoje nuomonėje dėl socialinio verslumo ir socialinių įmonių (INT/589)⁽⁴⁾.

2.3 Šiuo Pasiūlymu dėl reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų (toliau – reglamentas) siekiama nustatyti vienodus reikalavimus tiems kolektyvinio investavimo subjektams, kurie nori naudoti nuorodą „Europos socialinio verslumo fondas“. Reglamentu nustatomos šiems fondams taikomos taisyklės, siekiant užtikrinti investuotojams pasitikėjimo ir tikrumo aplinką ir paremti socialinių įmonių augimą sudarant palankesnes sąlygas veiksmingam privačių investuotojų lėšų

pritraukimui. 2011 m. dėl pasiūlymo buvo surengtos viešos konsultacijos ir buvo parengtas poveikio vertinimas.

2.4 Šioje nuomonėje nustatomi prioritetai ir rekomenduojama patikslinti kai kuriuos klausimus, į kuriuos reikia atsižvelgti tam, kad pasiūlymas dėl Europos socialinio verslumo fondų pasiektų savo tikslą.

3. EESRK pastabos dėl siūlomo reglamento

3.1 I skyrius. Dalykas, taikymo sritis ir sąvokų apibrėžtys

3.1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos siekį remti socialines įmones Europoje ir stiprinti jų vaidmenį, taip pat tai, kad ji skiria pirmąjį dėmesį augimui ir plėtrai reikalingo kapitalo prieinamumui. Komiteto nuomone, siūlomu reglamentu būtų sudarytos palankesnės sąlygos kai kurioms socialinėms įmonėms pritraukti privatųjį kapitalą. Ši iniciatyva yra būtina, kaip ir kiti pasiūlymai, pateikti socialinio verslo iniciatyvoje, kurioje kalbama apie kitokių finansavimo sprendimų poreikį.

3.1.2 Socialinės įmonės negali augti be kapitalo, tačiau kai kurios reglamente apibūdintos kapitalo rūšys dėl savo pobūdžio yra itin sunkiai prieinamos socialinėms įmonėms, ypač socialinės ekonomikos sąlygomis. Todėl reglamentą reikėtų laikyti tik viena iš daugelio priemonių, kurių reikia imtis siekiant pagerinti socialinių įmonių galimybes naudotis plėtrai būtinu kapitalu.

3.1.3 Iš reglamento 3 straipsnio 1 dalies c punkte išvardytų investicinių priemonių didžiausią dėmesį reikėtų skirti skolinimo priemonėms, tokioms kaip paskolos su žemomis palūkanomis arba „kantriam kapitalui“, nes kai kuriems suinteresuotiesiems subjektams būtų sunkiau pasinaudoti nuosavo kapitalo priemonėmis. Daugelio socialinių įmonių Europoje savininkai yra jų darbuotojai, partneriai, fondai ar ne pelno organizacijos, ir todėl daugeliu atvejų savininkų iš išorės dalyvavimas yra sunkiai įmanomas. Taip pat reikėtų svarstyti, ar socialinėms įmonėms tiktų kitos, tinkamesnės nuosavybės formos, kurios jau egzistuoja kai kuriose valstybėse narėse, pvz., akcijos be balsavimo teisės ir įvairių tipų skolos priemonės. Reikėtų apsvarstyti ir mokesťines lengvatas kaip vieną iš pajamų modelio elementų.

3.1.4 Reglamente nurodytos (3 straipsnio 1 dalies c punkto v papunktis) investicinės priemonės turėtų daugiau dėmesio skirti socialinių įmonių dažniausiai naudojamoms priemonėms, kurios geriau atitinka jų ypatybes, pavyzdžiui, nuosavybės vertybiniai popieriai, specialios finansiniam sektoriui skirtos iniciatyvos (kooperatiniai bankai⁽⁵⁾), etiniai ir socialiniai bankai⁽⁶⁾, taip pat komerciniai bankai, įgyvendinantys socialines programas⁽⁷⁾),

(1) COM(2011) 206 final.

(2) COM(2011) 682 final.

(3) Žr. J. P. Morgan, *Impact Investments: An Emerging Asset Class*, 2011.

(4) OL C 24, 2012 1 28, p. 1.

(5) www.eurocoopbanks.coop.

(6) www.triodos.be.

(7) www.bancaprossima.com, <https://www.unicredit.it/it/chisiamo/per-le-imprese/per-il-non-profit/universo-non-profit.html> ir www.ubibanca.com/page/ubi-comunita.

inovacinės priemonės, tokios kaip „socialinės obligacijos“⁽⁸⁾, ir palankūs apmokestinimo sprendimai. Šios priemonės ir kitas finansinis turtas gali sudaryti „mišrų kapitalą“, kuriuo paprastai dažniau naudojasi socialinės įmonės.

3.1.5 Reikėtų skatinti valstybės dalyvavimą tokiuose fonduose, pavyzdžiui, naudojant „fondų fondo“ sprendimą ar pasitelkiant pensijų fondus, kad būtų užtikrinta ilgalaikė investicijų perspektyva. Tačiau EESRK pabrėžia, kad valstybės išpaieigėjimai neturėtų būti siejami su struktūrinių fondų lėšomis, kurių panaudojimo politiniai tikslai yra skirtingi.

3.1.6 Reglamente socialinės įmonės vadinamos „reikalavimus atitinkančiomis portfeliumi priklausančiomis įmonėmis“ ir pagal apibrėžtį jų metinė apyvarta neviršija 50 mln. EUR (3 straipsnio d punktas). Komisija turėtų apvarstyti galimybę panaikinti šį apribojimą, nes gali būti sustabdyta įmonių plėtra. Be to, toks apribojimas užkirstų kelią kai kurių rūšių socialinėms įmonėms, tokioms kaip slaugos ir rūpybos bei socialinio būsto įmonės.

3.1.7 EESRK mano, kad būtina, jog socialinio verslumo ir socialinės įmonės apibrėžtys atitiktų apibrėžtį, kurią Komisija pateikė socialinio verslo iniciatyvoje. Reglamente pateikiama kiek pakeista „reikalavimus atitinkančios portfeliumi priklausančios socialinės įmonės“ apibrėžtis (3 straipsnio 1 dalies d punktas); reglamente, be kita ko, reikalaujama apibrėžti įmonės veiklą (3 straipsnio 1 dalies d punkto i papunktis). EESRK manymu, organizacijos misija duoda daugiau naudos, nes socialinė įmonė yra sudėtinga įmonė, vykdanči įvairią veiklą.

3.1.8 Dėl pelno (3 straipsnio 1 dalies d punkto ii papunktis) EESRK primena nuomonę INT/589, kurioje aiškiai pasakyta, kad socialinė įmonė yra „visų pirma pelno nesiekianti organizacija, iš esmės reinvestuojanti pajamų perteklių, o ne paskirstanti jį privatiems akcininkams ar savininkams“. Reglamente teiginį, kad galima gauti pelną ir paskirstyti jį akcininkams ir savininkams, reikėtų patikslinti, nurodant, kad pelnas turi būti naudojamas siekti įmonės svarbiausių socialinių tikslų, o labai retais atvejais, kai gali būti numatytos išimties, turi būti nustatytos taisyklės, kuriomis būtų garantuota socialinių tikslų apsauga. Reglamente turi būti konkrečiai aptartas šis požiūris ir susijusios taisyklės, visų pirma nustatant aiškią skiriamąją ribą su lygiagrečiai svarstomu reglamentu dėl rizikos kapitalo fondų, kuris skirtas mažoms ir vidutinėms įmonėms⁽⁹⁾.

3.1.9 Paslaugų ar prekių rūšys bei paslaugų teikimo ar prekių gamybos metodai, tikslinių grupių veikla, kuriais siekiama socialinio tikslo (3 straipsnio 1 dalies d punkto i papunktis ir 3 straipsnio 2 dalis), turi būti apibrėžti konsultuojantis su socialinėms įmonėms atstovaujančia darbo grupe. Svarbu, kad ši darbo grupė atspindėtų socialinių įmonių įvairovę Europoje.

3.1.10 Ketvirtasis reikalavimas turėtų būti taikomas „reikalavimus atitinkančioms portfeliumi priklausančioms įmonėms“. Socialinės įmonės uždarymo atveju didžioji jos turto dalis (pavyzdžiui, ne mažiau kaip 60–70 proc.) turi būti ne paskirstyta jos partneriams, akcininkams, savininkams ar darbuotojams, o panaudota socialiniais tikslais.

3.1.11 Reglamentas visų pirma bus skirtas profesionaliems investuotojams ir „didelės vertės turto turintiems asmenims“. Tai, be kita ko, turėtų būti specialūs investuotojai iš viešojo ir pelno nesiekiančių organizacijų sektorių, kuriuose veikia, pavyzdžiui, kooperatyviniai bankai ir socialinės pakraipos finansinės įstaigos. Tačiau EESRK rekomenduoja Komisijai kuo greičiau nustatyti, kada bus galima atverti fondą plačiai visuomenei, nes toks dalyvavimas taip pat yra didele dalimi susijęs su viešuoju interesu.

3.2 II skyrius. Nuorodos „Europos socialinio verslumo fondas“ naudojimo sąlygos

3.2.1 EESRK nuomone, reikalavimus atitinkančių portfeliumi priklausančių įmonių proporcinė dalis – ne mažiau nei 70 proc. fondo turto – yra tinkama kaip pirmas žingsnis. Tačiau taip pat patartina reguliuoti tai, koks turtas negali būti įtrauktas į likusius 30 proc. fondo turto, kad dar labiau būtų pabrėžta fondo paskirtis – remti socialines įmones. Turėtų būti visuomet taikomas reikalavimas įvertinti, ar turto, kuris nėra reikalavimus atitinkančios investicijos, išsigijimas yra tinkamas (5 straipsnio 1 dalis). Siekiant fondo stabilumo turėtų būti skatinamos tvirtos, tvarios investicijos, tokios kaip vyriausybės obligacijos. Dėl tos pačios priežasties reikėtų patikslinti „pinigų ekvivalento“ apibrėžtį.

3.2.2 Reglamentas dėl Europos socialinio verslumo fondų daugeliu atvejų yra panašus į direktyvą dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS)⁽¹⁰⁾. Reikėtų išaiškinti tuos panašumus ir skirtumas, ypač susijusius su profesionalių klientų (6 straipsnis), valdytojų veiklos (7 straipsnis) ir fondų taikymo (straipsnis) apibrėžtimis. Socialinės įmonės dažnai yra mažos ir vidutinės įmonės, todėl svarbu sudaryti palankesnes sąlygas šioje rinkoje veikti mažesniems fondams. Taigi reikėtų persvarstyti mažiausios 100 000 eurų investicinės sumos dydį (6 straipsnio a punktas).

3.2.3 Svarbu turėti galimybę greitai nustatyti, stebėti, atskleisti interesų konfliktus ir užkirsti jiems kelią, ir iki reglamento įsigaliojimo turėtų būti įdiegtos priemonės, skirtos tokio pobūdžio konfliktams išvengti. Svarbu, kad Komisija šiame ankstyvame etape patikslintų, kokias priemones ji turi omeny (8 straipsnio 5 dalis), ir paaiškintų, kokios taisyklės taikomos, jeigu kyla reikalavimus atitinkančių portfeliumi priklausančių įmonių ir investuotojų ir (arba) fondo valdytojų interesų konfliktas (8 straipsnio 2 dalis).

⁽⁸⁾ www.socialfinance.org.uk/sib.

⁽⁹⁾ COM(2011) 860/2 final.

⁽¹⁰⁾ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/65/EB.

3.2.4 Reglamento dėl socialinio verslumo fondų nauda labai priklauso nuo galimybės įvertinti socialines pasekmes ir poveikį visuomenei, o tai yra labai sunku padaryti. Šiuo metu nėra tokio nedviprasmiško metodo, kuriuo galima būtų įvertinti sąlygas, kuriomis veiks Europos socialinio verslumo fondai. Svarbu įvertinti (kiekybiškai ir kokybiškai) veiklos, o ne portfeliui priklausančių įmonių, socialinį poveikį. Užuoat bandžius nustatyti **vieną bendrą** socialinio poveikio stebėsenos ir įvertinimo metodą, naudingiau būtų parengti pagrindinę ES sistemą, o kriterijus ir išmatuojamus rodiklius nustatyti nacionaliniu lygmeniu. Komisija jau šiame etape turėtų patikslinti, kaip ji ketina matuoti socialinius padarinius ir poveikį visuomenei, ir parengti įvairių matavimo metodų ir praktikos tyrimą konsultuodamasi su socialinėmis įmonėmis, mokslininkais ir kapitalo teikėjais.

3.2.5 Vienas iš pamatinių socialinės įmonės elementų yra nepriklausomybė. Todėl turėtų aiškiau apibrėžtos procedūros, kurias valdytojai būtina nustatyti, „kad galėtų vertinti teigiamą socialinį poveikį, [...] ir jį stebėti“, t. y. būtų nustatytas įpareigojimas teikti investuotojams socialinio poveikio ataskaitas siekiant užtikrinti, kad atsargos naudojamos socialinei veiklai. (9 straipsnio 1 ir 2 dalys). Šiuo klausimu nėra aiškumo, ir nėra suprantamas valdytojų vaidmuo, todėl reikėtų šį klausimą patikslinti. Netinkama ir nerealu reikalauti, kad fondų valdytojai vertintų ir stebėtų socialinį poveikį, iš dalies dėl to, kad taip būtų sumenkinta socialinių įmonių nepriklausomybė, ir iš dalies dėl to, kad trūksta tinkamų ir veiksmingų vertinimo ir stebėsenos metodų.

3.2.6 Vertinimo klausimas taip pat atspindėtas metinės ataskaitos pateikimo taisyklėse ir aptariant socialinių rezultatų vertinimo metodą (12 straipsnio 2 dalies a punktas). Turėtų būti išaiškinta, kaip šis ataskaitų rengimas siejasi su techninėmis vertinimo specifikacijomis, kurias ketina parengti Komisija.

3.2.7 Metinės ataskaitos taip pat suteikia valdytojams galimybę atlikti pardavimą, susijusį su reikalavimus atitinkančiomis portfeliui priklausančiomis įmonėmis (12 straipsnio 2 dalies b punktas) Reglamente reikia aiškiai pasakyti, kokios taisyklės taikomos turto pardavimo atveju reikalavimus atitinkančiose portfeliui priklausančiose įmonėse. Socialinės įmonės, dirbančios su pažeidžiamomis tikslinėmis grupėmis, turtas negali būti parduodamas taip, kaip parduodamos atsargos komercinėse įmonėse, dėl ypatingo socialinių įmonių darbo pobūdžio. Investuotojai ir fondų valdytojai turi būti supažindinti su jų veiklos specifika ir ypatingai jautriu pobūdžiu, ir jie turi atitinkamai koreguoti savo elgesį. Be to, Komisija turėtų nurodyti, kaip reikėtų atsižvelgti į antrinę tokių pardavimų suformuotą rinką. Daugelis socialinių įmonių gali plėtoti savo veiklą tik užsitikrinusios ilgalaikės, patikimas investicijas.

3.2.8 Svarbu išaiškinti, kaip vertinimo metodai, kuriuos Komisija ketina parengti, bus susieti su metodu, kurį turėtų naudoti fondų valdytojai rengdami ataskaitas ir pagrįsdami informaciją, kurią jie siunčia investuotojams (13 straipsnio 1 dalies c ir d punktai). Taip pat svarbu apibrėžti turtą, į kurį

neįeina reikalavimus atitinkančios portfeliui priklausančios įmonės, ir aprašyti šio turto atrinkimo kriterijus. Į reglamentą turėtų būti įtrauktos taisyklės, kuriomis remiantis apibrėžiamas šiai fondo daliai priklausančias reikalavimų neatitinkantis turtas ir investicijos (13 straipsnio 1 dalies e punktas). Dėl fondo vertinimo procedūros ir kainų nustatymo metodikos (13 straipsnio 1 dalies g punktas), EESRK mano, kad reikia parengti specialų modelį, kuris būtų konkrečiai pritaikytas socialinių įmonių formai ir veiklai.

3.3 III skyrius. Priežiūra ir administracinis bendradarbiavimas

3.3.1 Administracinių priemonių ir sankcijų, taikomų už reglamento nuostatų pažeidimus, taisyklės turi būti vienodos visoje ES, todėl tokios taisyklės negali būti paliktos valstybių narių nuožiūrai ir turi būti nustatytos Bendrijos lygmeniu (20 straipsnio 2 dalis) Šios taisyklės turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, o tai reiškia, kad nepakanka vien paprasto draudimo naudoti nuorodą „Europos socialinio verslumo fondas“, nes iniciatyva siekiama užtikrinti pasitikėjimą ir kiek įmanoma sumažinti piktnaudžiavimus. Fonduose turi būti įdiegti reikalavimus atitinkančių portfeliui priklausančių įmonių apsaugos mechanizmai, kad jos galėtų tęsti savo veiklą, jei fondo valdytojui taikomos sankcijos.

3.4 IV skyrius. Pereinamojo laikotarpio ir baigiamosios nuostatos

3.4.1 Reglamente kelete vietų teigiama, kad įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami ketverių metų laikotarpiui po to, kai 2013 m. įsigalios reglamentas. Dauguma šių įgaliojimų yra labai svarbūs nustatant fondų metmenis, tokius kaip veiklos sritis (prekės, paslaugos ir gamybos metodai), pelno paskirstymas ir interesų konfliktas. Visi suinteresuotieji subjektai – t. y. kolektyvinio investavimo subjektai, investuotojai ir socialinės įmonės – turi dalyvauti formuluojant tuos deleguotus aktus. Pagrindinių vaidmenį galėtų vaidinti suinteresuotųjų subjektų grupė, nurodyta Socialinio verslo iniciatyvoje

4. Kitos pastabos

4.1 Svarbu, kad būtų nuolat vykdoma šiuo reglamentu pasiektų rezultatų stebėseną, siekiant užtikrinti, jog pagrindinė tikslinė grupė, t. y. socialinės įmonės (kurios dažnai yra socialinės ekonomikos dalis), turėtų geresnes galimybes pasinaudoti atitinkamu kapitalu. EESRK kreips į tai dėmesį kiekvienais metais atlikdamas socialinių įmonių ir socialinės ekonomikos apžvalgą.

4.2 Kadangi socialiniai fondai platesniaja prasme (privatieji ar valstybiniai) yra nežinoma ir santykinai ribota sąvoka daugumoje valstybių narių, reikia parengti strategiją, skirtą jiems propaguoti. Daugelyje Europos šalių tokių fondų nėra, o tose šalyse, kur jie egzistuoja, visuomenė žino apie juos labai mažai.

Komisijai tenka vienas iš pagrindinių vaidmenų siekiant parengti ir propaguoti šias novatoriškas ir veiksmingas priemones, kad būtų kuriamos socialinės įmonės Europoje ir skatinamas jų augimas.

4.3 Taip pat labai reikalinga parama pasirengimo investuoti programoms ir pajėgumų (struktūrinių ir konceptualių) didinimo programoms, skirtoms visiems suinteresuotiesiems subjektams – investuotojams, fondų valdytojams ir reikalavimus atitinkančioms portfeliumi priklausančioms įmonėms – ES ir valstybių narių lygmenimis. Daugelyje valstybių narių jau veikiančios „tarpininkai“ turėtų atlikti vieną iš pagrindinių vaidmenų, ir tai

turėtų būti skatinama. Be to, buvo nustatyta, kad investicijų į socialines įmones rizikos lygmuo daugeliu atvejų yra žemas⁽¹¹⁾, ir tai turėtų būti pabrėžiama propaguojant šias programas.

4.4 Reglamente dažnai neteisingai minimi socialinių įmonių akcininkai, tokiu būdu norima pasakyti, kad akcinė bendrovė yra dažniausiai pasitaikanti socialinės įmonės forma. Tai netiesa ir gali suklaidinti. Teisingiau būtų vartoti terminą socialinės įmonės, kuri dažniausiai būna kooperatyvas, asociacija, fondas ir uždaroji akcinė bendrovė (neturi akcijų, o tik socialinius įnašus ir narius), „narys“ ar „partneris“.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Italijos banko 2011 m. duomenimis, ne pelno įstaigų įsipareigojimų nevykdymo rodiklis yra 4,3 proc. Tai gerokai mažiau negu visų sektorių vidurkis (5,4 proc.), nefinansinių bendrovių vidurkis (7,9 proc.) ir mikroįmonių vidurkis (10,3 proc.). Be to, kooperatinių bankų duomenimis ne pelno įstaigų įsipareigojimų nevykdymo vidurkis siekė tik 0,6 proc. (šaltinis: *Federcasse*, Italijos nacionalinė kooperatinių bankų asociacija).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tarybos sprendimo dėl papildomos 2014–2018 m. ITER projekto mokslinių tyrimų programos pasiūlymo

(COM(2011) 931 final – 2011/0460 (NLE))

(2012/C 229/11)

Pranešėjas **Gerd WOLF**

Taryba, vadovaudamasi Euratomo sutarties 7 straipsniu, 2012 m. vasario 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl:

Tarybos sprendimo dėl papildomos 2014–2018 m. ITER projekto mokslinių tyrimų programos pasiūlymo

COM(2011) 931 final – 2011/0460 (NLE).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pakartoja savo skubų raginimą daugiau investuoti į technologijų, kurios ilgalaikiu laikotarpiu gali padėti užtikrinti pakankamą tvarios ir klimatui nekenksmingos energijos tiekimą, mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą, kad būtų atlikti būtini, plataus užmojo mūsų energetikos sistemos pakeitimai. Tai apima pastangas vystyti ir naudoti branduolių sintezės energiją. Energija yra mūsų šiuolaikinės civilizacijos ir kultūros gyvybinės jėgos šaltinis.

1.2 ITER yra ne tik svarbiausias ES teritorijoje įgyvendinamas tarptautinis projektas, bet ir esminė, vienintelė pasaulyje priemonė, reikalinga tam, kad ateityje būtų galima naudoti branduolių sintezės energiją. Todėl ITER yra pagrindinis energijos mokslinių tyrimų ir Strateginio energetikos technologijų (SET) plano elementas. Komitetas dar kartą pabrėžia, kad šis projektas yra svarbus ne tik tiekiant energiją ateityje, bet taip pat Europos įmonių konkurencingumui didinti kuriant plačiausio užmojo naujas technologijas.

1.3 Todėl Komitetas griežtai nesutinka su Komisijos siūlymu nesilaikyti ankstesnės praktikos ir iš daugiametės finansinės programos (DFP), kuri skirta tik mokslinių tyrimų veiklai, pašalinti Europos įsipareigojimus, susijusius su ITER statyba. Toks sprendimas ne tik pakenktų projektui, bet taip pat sumažintų ES, kaip tarptautinės partnerės, patikimumą. Vietoj to, ITER statyba turėtų būti įtraukta į ES 2014–2018 m. Euratomo programą, skirtą moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir demonstracinei veiklai, kaip sudedamoji šios programos dalis ir (arba) projektas – nors ji turėtų būti nepriklausoma ir atskira nuo kitų programos dalių, – ir numatyta DFP.

1.4 Atsižvelgdamas į tai, kad, savaime suprantama, Komisija, deja, neįtraukė ITER į DFP, Komitetas rekomenduoja kartu su Taryba, Parlamentu ir Europos investicijų banku (EIB) rasti būdą, kuris leistų įtraukti ITER į DFP atgaline tvarka per daug nepakenkiant kitiems programos elementams, visų pirma susijusiems su energijos moksliniais tyrimais.

1.5 Kad šis tikslas būtų pasiektas, Komitetas rekomenduoja pasinaudoti perteklinėmis DFP lėšomis, kurios, priešingu atveju, būtų grąžintos valstybėms narėms, nes būtent tokio požiūrio laikomasi finansuojant ITER projektą 2012–2013 m. laikotarpiu.

1.6 Komitetas pritaria Europos Parlamento iniciatyvoms, kuriose numatyta, kad perteklinės DFP lėšos turėtų būti ne, kaip įprasta, skiriamos iš DFP, bet verčiau pervedamos Bendrijos programoms vykdyti, kaip siūloma šiuo konkrečiu ITER atveju.

1.7 Tik jeigu šios priemonės pasirodys esančios nepakankamos arba neįmanomos, dabartinė kiekviena DFP programos biudžeto išlaidų kategorija turėtų būti sumažinta ne daugiau kaip apie 0,3 proc.

1.8 Siekiant laikytis tvarkaraščio ir neviršyti biudžeto išlaidų, šiuo metu būtinas griežtas vadovavimas projektui, pakankami techniniai ir administraciniai sprendimų priėmimo įgaliojimai ir supaprastinta projekto struktūra.

1.9 Dėl laikotarpio po 2018 m. Komitetas pritaria Komisijos pagrįstam ketinimui greitai sukurti stabilų planavimo ir teisinę sistemą, skirtą Europos vidaus, ypač tarptautiniam planavimo saugumui užtikrinti.

2. Komisijos pasiūlymo esmė ir loginis pagrindas

2.1 Komisijos pasiūlymo tikslas – nustatyti ES įnašą į ITER projektą 2014–2018 m. laikotarpiu finansavimo priemonės, pasinaudojant **Papildoma mokslinių tyrimų programa** pagal Euratomo sutartį. Papildomą mokslinių tyrimų programą turės specialiai finansuoti valstybės narės (įskaitant kai kurias „asocijuotąsias trečiąsias šalis“) ir ji bus finansuojama nepriklausomai nuo DFP. Šio finansavimo dydis bus 2,6 mlrd. EUR arba apie 0,26 proc. DFP (tačiau taip pat žr. 4.7 ir 4.7.1 dalis).

2.2 Pagrindinis tarptautinio ITER projekto tikslas – pastatyti ir eksploatuoti eksperimentinį branduolių sintezės reaktorių, kaip svarbiausią ir esminę priemonę, kuria siekiama parodyti, kad branduolių sintezė gali būti tvarus energijos šaltinis. ITER mokslinių tyrimų programos tikslas – „prisidėti prie saugos, efektyvumo ir saugumo principais grindžiamo ilgalaikio energetikos sistemos dekarbonizavimo“. Programa prisidės prie strategijos „Europa 2020“ ir prie pavyzdinės iniciatyvos „Inovacijų Sąjunga“.

2.3 ITER yra Strateginio energetikos technologijų (SET) plano dalis ir juo bus prisidėta prie strategijos „Europa 2020“, nes Europos modernių technologijų pramonės dalyvavimas turėtų suteikti ES pasaulinį konkurencinį pranašumą šiame ypač svarbiame ir daug vilčių teikiančiame sektoriuje.

2.4 ITER projektas vykdomas pagal Europos atominės energijos bendrijos (toliau – Euratomas) ir šešių kitų šalių (Kinijos, Indijos, Japonijos, Korėjos, Rusijos ir JAV) tarptautinio Susitarimo įsteigti Tarptautinę ITER branduolių sintezės energijos organizaciją siekiant bendrai įgyvendinti ITER projektą (toliau – ITER susitarimas) ⁽¹⁾ sąlygas.

2.5 ES įnašas į ITER projektą administruojamas per Europos ITER įgyvendinimo ir branduolių sintezės energetikos vystymo bendrąją įmonę, kuri buvo įsteigta 2007 m. kovo 27 d. Tarybos sprendimu ⁽²⁾.

2.6 ITER statybos išlaidos bus didesnės nei numatytosios pradinėse sąmatose ⁽³⁾, būtent todėl reikalingos papildomos lėšos (žr. 2.1 dalį). Komisijos nuomone, tai reiškia, kad siekiant gauti papildomų lėšų turėtų būti perskirstomos kitiems prioritetams jau numatytos lėšos arba nepaisoma daugiametėje finansinėje programoje (DFP) nustatytų ribų.

2.7 Reikia kitokio metodo, kuriuo šiam sudėtingam projektui būtų užtikrintas ilgalaikis tikrumas. Dėl šios priežasties savo 2011 m. birželio 29 d. komunikate „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ ⁽⁴⁾ Komisija pasiūlė, kad ES įnašas į ITER projektą po 2013 m. būtų finansuojamas ne iš DFP.

2.8 Pagal Euratomo sutartį ilgiausia mokslinių tyrimų programų trukmė – penkeri metai. Pagal ITER susitarimą, pradinė ITER projekto trukmė – 35 metai (t. y. iki 2041 m.). Todėl reikės tolesnių Tarybos sprendimų, kad šis projektas toliau būtų finansuojamas ES lėšomis.

3. Komiteto pastabos dėl dabartinės padėties

3.1 Remdamasis savo ankstesnėmis pastabomis ⁽⁵⁾ dėl branduolių sintezės svarbos ateityje tiekiant mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančią energiją, Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad ITER ⁽⁶⁾ yra esminė, vienintelė pasaulyje priemonė, reikalinga tam, kad ateityje būtų galima naudoti bran-

duolių sintezės energiją. Branduolių sintezės energija yra vienintelė žinoma alternatyva atsižvelgiant į visumą dar neprieinamų arba bent jau bandomų technologijų, kurios gali padėti įgyvendinti didelio masto uždavinį – užtikrinti pakankamą tvarios ir saugios energijos tiekimą nesukeliant neigiamo poveikio klimatui. Todėl ITER yra pagrindinė energijos mokslinių tyrimų ir Strateginio energetikos technologijų (SET) plano sudedamoji dalis.

3.2 JET (Jungtinio Europos toro) ⁽⁷⁾ branduolių sintezės eksperimentas (dabartinis pasaulinis lyderis savo srityje ir pasiektų rezultatų požiūriu) dėl didelės savo kainos jau viršijo atskirų valstybių narių galimybes ar pasiryžimą vykdyti ir finansuoti projektą nacionaliniu lygmeniu; todėl atsižvelgiant į Euratomo sutarties taikymo sritį buvo sukurtas modelis ir bandymų pagrindas sėkmingiems bendriems veiksams Europos lygmeniu. Nuo pat JET įkūrimo tai yra svarbiausias Europos branduolių sintezės programos elementas.

3.3 Remiantis pasaulinėmis branduolių sintezės mokslinių tyrimų įžvalgomis, o ypač JET rezultatais, ITER projektas yra iš esmės didesnės apimties net už JET dėl jo mokslinių ir techninių užmojų, dydžio ir kainos. Todėl sumanymas bendradarbiauti su ES nepriklausančiomis šalimis tarptautiniu lygmeniu tapo savaime suprantamas jau ankstyvajame ITER projekto etape. Po R. Reigano, M. Gorbačiovo ir F. Miterano parodytos iniciatyvos tarptautinis ITER projektas galiausiai prasidėjo. ITER skirtas grynajai 500 megavatų šiluminei branduolių sintezės energijai gaminti.

3.4 Septynių šalių – Europos atominės energijos bendrijos (Euratomas), Kinijos Liaudies Respublikos, Indijos, Japonijos, Korėjos Respublikos, Rusijos Federacijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų – atstovai 2006 m. lapkričio 26 d. pasirašė Susitarimą įsteigti Tarptautinę ITER branduolių sintezės energijos organizaciją siekiant bendrai įgyvendinti ITER projektą. Komisija ne tik pasirašė minėtą susitarimą ES vardu, ji taip pat koordinavo platesnio masto programą per Europos ITER bendrąją įmonę ir dabartinę branduolių sintezės programą.

3.5 Tuo pat metu priėmus sprendimą statyti ITER ES (Kadaraše, Pietų Prancūzijoje), buvo sudarytos sąlygos įgyvendinti vieną iš svarbiausių mokslinių tyrimų projektų Europoje ir gauti naudą, kurią suteikia geriausių mokslininkų ir inžinierių dalyvavimas ir teigiamas poveikis plačiausių užmojų siekiantiems pramonės sektoriams. Po sudėtingų parengiamųjų darbų – dar niekada tokio pobūdžio mokslinėje ir techninėje bendroje iniciatyvoje nedalyvavo tiek daug įvairių tarptautinių partnerių – paaiškėjo, kad pradinis biudžetas, įskaitant pagal Euratomo programą skirtą finansavimo dalį, dėl įvairių priežasčių turi būti peržiūrėtas ir padidintas ⁽⁸⁾. Komitetas mano, kad Komisija jau žinojo apie šią padėtį prieš tai, kai buvo parengta daugiametė finansinė programa (DFP).

⁽¹⁾ OL L 358, 2006 12 16.

⁽²⁾ OL L 90, 2007 3 30.

⁽³⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 111, 5.5.3 punktą.

⁽⁴⁾ COM(2011) 500 final, 2011 6 29.

⁽⁵⁾ Pvz., OL C 302, 2004 12 7, p. 27; OL C 21, 2011 1 21, p. 49; OL C 218, 2011 7 23, p. 87, OL C 181, 2012 6 21, p. 111.

⁽⁶⁾ Taip pat žr. <http://www.iter.org/>.

⁽⁷⁾ Taip pat žr. www.jet.efda.org.

⁽⁸⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 111, 5.5.3 dalį.

4. Komiteto pastabos dėl aspektų, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį, ir rekomendacijų

4.1 Komitetas iš esmės pritaria Komisijos ketinimui didinti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros biudžetą, skirtą energijos moksliniams tyrimams – šiuo atveju tai yra ITER skirtas biudžetas pagal Euratomo programą. Komitetas savo nuomonėje dėl SET plano⁽⁹⁾ jau atkreipė dėmesį į tai, kad „nepaisant vis augančio pasaulio gyventojų skaičiaus ir jų energijos alquio ir didžiulių poreikių įveikti atsilikimą, baigtinių iškastinių pirminių energijos išteklių bei vis didesnės Europos priklausomybės nuo importo, atrodo, kad daugelis politikų ir kitų veikėjų akivaizdžiai vis dar neįvertina energijos ir klimato problemų rimtumo ir tam reikalingų investicijų.“ Komitetas pakartojė šį išspėjimą savo nuomonėje dėl programos „Horizontas 2020“ ir atitinkamai rekomendavo, kad didesnė DFP dalis būtų skirta energijos moksliniams tyrimams⁽¹⁰⁾.

4.1.1 Būtent todėl Komitetas remia⁽¹¹⁾ Komisijos – deja, vis dar nesėkmingas – pastangas praplėsti daugiametės finansinės programos (DFP) turinį, kad būtų veiksmingiau sprendžiamos šios ir kitos svarbios Bendrijos užduotys. Vis dėlto Komitetas mano, kad Komisija neturėtų bandyti šio tikslo siekti slapta, t.y., kai, siekiant užtikrinti Europos finansinį įnašą į ITER statybą, būtų sukurta *ad hoc* papildoma mokslinių tyrimų programa nepriskiriant jos DFP ir taip būtų nukrypta nuo ankstesnės praktikos. Vietoje to, ITER taip pat 2014–2018 m. laikotarpiu turėtų būti įtraukta į ES Euratomo programą, skirtą moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir demonstracinei veiklai, kaip sudėtinė, tačiau savarankiška šios programos dalis ir numatyta DFP.

4.2 Tai nėra vienintelis argumentas pasisakant prieš nesugebėjimą įtraukti į DFP su ITER statyba susijusių Europos išpareigojimų. Komitetas taip pat negali pritarti 2.6 dalyje nurodytiems Komisijos argumentams. Kai Komisija, išsamiai susipažinusi su visais faktais, sąžiningai siūlo DFP, kurioje nenumatytos ITER statybos išlaidos, už susidariusią padėtį, kai dėl jos pačios elgesio tapo sudėtinga šias išlaidas įtraukti į DFP, ji turi kaltinti tik save.

4.3 Tačiau taip pat yra įtikinamų ir pagrįstų argumentų prieštaraujančių ITER pašalinimui iš DFP.

4.3.1 Viena vertus, šie argumentai yra susiję su subsidiarumo principu ir pridėtinės vertės Europai klausimu. Tačiau šiuo atveju kalbama būtent apie tokią schemą, kurios atskiros valstybės narės nėra pajėgios įgyvendinti: didelio masto mokslinė ir techninė infrastruktūra arba tokie projektai kaip GALILEO ir ITER, kurie yra bendrų Bendrijos projektų, įgyvendinamų pagal DFP, prototipai, dėl kurių papildomos naudos Europai nekyla jokių abejonių. Mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos programa daugiametėje finansinėje programoje buvo sukurta būtent šiuo tikslu.

4.3.2 Be to, šie argumentai yra susiję su tarptautiniams partneriams daromu išpūdžiu. Atsižvelgdamas į tai, kad ši partnerystė taip pat turi politinę reikšmę, Komitetas mano, kad Komisijos pasiūlymas sudaro neigiamą išpūdį ir dėl šio pasiūlymo sumažės pasitikėjimas ES, kaip tarptautinių susitarimų partnere. Tai susiję ne tik su branduolių sintezės programa, bet taip pat pastangomis užmegzti papildomas tarptautines partnerystes arba sudaryti privalomus susitarimus, pvz., saugumo, energetikos arba klimato kaitos klausimais.

4.3.3 Argumentai taip pat yra susiję su kita, bendresnio pobūdžio problema, į kurią Komitetas atkreipė dėmesį savo nuomonėje⁽¹²⁾ dėl programos „Horizontas 2020“: aiškus dabartinių mokslinių tyrimų ir inovacijų rėmimo užduočių ir veiklos perkėlimas agentūroms, Komisijai paliekant tik teisinių klausimų sprendimą ir finansinio administravimo veiklą. Komitetas šiuo klausimu turi didelių abejonių. Tai reiškia ne tik tai, kad Komisija nebeatlieka savo, kaip ekspertinės priežiūros vykdytojos ir sprendimų priėmėjos vaidmens (įskaitant tam reikalingus ekspertus), ji taip pat nepakankamai aktyviai dalyvauja nustatant faktinį turinį ir tikslus. Vis dėlto šis išpareigojimas yra labai svarbus siekiant sėkmingai ginti pagrindines mokslinių tyrimų, taikomosios veiklos ir inovacijų srities interesus politiniu lygmeniu, nes tam būtinos specialiosios žinios ir išpareigojimas. Jeigu to išpareigojimo nėra, kontrolės padalijimo sistema neteks svarbaus kontrolės svėro, turinčio didelę reikšmę politinei veiklai.

4.4 Atsižvelgdamas į tai, kaip jau pabrėžė, Komitetas visiškai pritaria Komisijos norui, viena vertus turėti griežtesnę DFP, tačiau, kita vertus, mano, kad ITER turėtų būti finansuojamas ir įtvirtintas DFP, jis rekomenduoja, kad kartu su Taryba, Parlamentu ir EIB būtų rasti būdai, kurie leistų įtraukti ITER į DFP atgaline tvarka per daug nepakenkiant kitiems programos elementams, visų pirma susijusiems su energijos moksliniais tyrimais.

4.5 Šiuo tikslu Komitetas rekomenduoja sukurti tinkamas procedūras, siekiant užtikrinti, kad visą DFP patvirtintą biudžetą faktiškai būtų galima panaudoti Bendrijos iniciatyvoms ir jis nesumažėtų, kai nepanaudotos lėšos būtų grąžinamos valstybėms narėms. Ši rekomendacija atitinka 2010 m. liepos 5 d. Europos Parlamento iniciatyvą⁽¹³⁾.

4.6 Atsižvelgdamas į šioje iniciatyvoje iškeltus klausimus, Komitetas rekomenduoja šias perteklines lėšas panaudoti ITER finansavimo trūkumui padengti (atrodo, kad taip jau atsitiko 2012–2013 m.⁽¹⁴⁾). Jeigu šiuo atveju reikalingos papildomos oficialios arba teisinės priemonės, Komitetas rekomenduoja aptarti šį klausimą su EIB ir po to derėtis su atsakingomis įstaigomis.

⁽⁹⁾ OL C 21, 2011 1 21, p. 49, 3.1.1 dalis.

⁽¹⁰⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 111, 4.2.1 punktas.

⁽¹¹⁾ OL C 143, 2012 5 22, 6 punktas.

⁽¹²⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 111, 3.12.1 punktą.

⁽¹³⁾ A7 – 0254 (2011): 2011 m. liepos 5 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Tarybos pozicijos dėl 2011 finansinių metų Europos Sąjungos taisomojo biudžeto Nr. 3/2011 projekto, III skirsis – Komisija (11630/2011 – C7-0166/2011 – 2011/2075(BUD)).

⁽¹⁴⁾ Europos Sąjungos Taryba, 2011 12 19, Press: 508.

4.7 Tik jeigu 4.6 dalyje aptartas sprendimo būdas pasirodys esantis nepakankamas arba neįmanomas, Komitetas rekomenduoja atitinkamas lėšas, įskaitant atitinkamą sumą „nenumatytiems atvejams“ (žr. 4.7.1 dalį), surinkti (jeigu nenumatytiems atvejams numatomas 10 proc. rezervas, tai daugiausia sudaro apie 0,3 proc., o ne 0,26 proc. kiekvienos biudžeto išlaidų kategorijos) šiek tiek sumažinant visas kitas DFP biudžeto išlaidų kategorijas.

4.7.1 Todėl Komitetas primygtinai rekomenduoja atkreipti didesnę dėmesį į patirtį, įgytą įgyvendinant tokio pobūdžio didelės apimties projektus, kuriuose išbandomos naujausios technologijos, ir nustatyti tinkamą „nenumatytų atvejų“ rezervą, pvz., 10 proc.; prireikus Komisijos taisyklės turėtų būti pakeistos, kad tokį rezervą būtų galima nustatyti. Todėl 2.1 dalyje minėtas 0,26 proc. rodiklis padidėtų iki maždaug 0,3 proc. Nenumatytiems atvejams skirtų lėšų biudžetas turi būti administruojamas atskirai nuo projekto valdymo ir turėtų būti naudojamas tik laikantis griežtų kriterijų, kad jis netaptų tik bendro biudžeto dalimi ir prarastų savo tikslą.

4.7.2 4.1.1 dalyje Komitetas rekomenduoja, kad Europai priklausanti ITER statybų dalis būtų įtraukta į branduolių sintezės programą kaip atskira dalis ar projektas, kuris nepriklausytų nuo kitų programos dalių. Siekiant laikytis tvarkaraščio ir neviršyti su Europos dalimi ITER projekte susijusių biudžeto išlaidų, šiuo metu būtina griežtai vadovauti projektui, nustatyti pakankamus techninius ir administracinius sprendimų priėmimo įgaliojimus ir supaprastinti projekto struktūrą. Komitetas rekomenduoja Komisijai vadovautis Europos branduolinių tyrimų organizacijos (CERN), Europos kosmoso agentūros (ESA) ir Europos pietų observatorijos (ESO) pavyzdžiais.

4.8 Kalbant apie tolimesnę ateitį -laiką po šiame dokumente aptariamo laikotarpio (2014–2018 m.) - Komitetas pritaria Komisijos pagrįstam ketinimui sukurti stabilią sistemą ir saugų, ilgalaikį pagrindą visai tarptautinio ITER projekto trukmei. Vis dėlto, Komitetas mano, kad tai turėtų būti daroma remiantis DFP. Toks sprendimas turėtų padėti užtikrinti planavimo saugumą Europoje įgyvendinamiems ir tarptautiniams projektams bei parodyti tarptautiniams partneriams, kad jie gali pasitikėti ES.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl per didelio kliovimosi kredito reitingais iš dalies keičiama Direktyva 2009/65/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS), derinimo ir Direktyva 2011/61/ES dėl alternatyvaus investavimo fondų valdytojų

(COM(2011) 746 final – 2011/0360 (COD))

(2012/C 229/12)

Pranešėjas **Jörg Freiherr FRANK VON FÜRSTENWERTH**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 53 straipsnio 1 dalimi, 2012 m. vasario 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl per didelio kliovimosi kredito reitingais iš dalies keičiama Direktyva 2009/65/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS), derinimo ir Direktyva 2011/61/ES dėl alternatyvaus investavimo fondų valdytojų

COM(2011) 746 final – 2011/0360 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už ir 4 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Ši nuomonė parengta remiantis su reitingų agentūrų reguliavimu susijusiu EESRK darbu, kurio imtasi siekiant spręsti su kelerių pastarųjų metų krizėmis susijusias problemas⁽¹⁾. Komitetas visai neseniai palankiai įvertino Komisijos pastangas rengiant naujas teisine priemones ištaisyti didelius trūkumus skaidrumo, nepriklausomumo, interesų konfliktų ir procedūrų bei reitingavimo metodų kokybės srityse⁽²⁾. Kartu Komitetas išreiškė nusivylimą, kad atsakomųjų priemonių dėl netinkamo reitingų agentūrų reguliavimo imtasi taip pavėluotai ir nenuosekliai.

1.2 Siūloma direktyva oficialiai keičiamos KIPVPS (kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektų) ir AIF (alternatyvaus investavimo fondų) direktyvos. Reguliavimo esmė – rizikos valdymo pakeitimai, kuriais siekiama apriboti automatišką išorinių reitingų, kaip savaimės suprantamo dalyko, priėmimą jų netikrinant ar išvengti tokios praktikos. Įgyvendinant šias taisykles turi būti pakeistas KRA (kredito reitingų agentūrų) reglamentas, dėl kurio EESRK jau paskelbė nuomonę⁽³⁾. Abu pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamo akto turinio atžvilgiu yra glaudžiai susiję.

1.3 Komitetas palankiai vertina tai, kad pasiūlyme sprendžiama pernelyg didelio rinkos dalyvių kliovimosi KIPVPS ir AIF reitingais problema ir bandoma išvengti „bandos jausmo“,

kuris tarp finansų rinkos dalyvių pasireiškia dėl netinkamų reitingų. Tai turi apimti visą Sąjungos teisę, nacionalines teisine normas ir privatinės teisės sutartis.

1.4 Komitetas mano, kad reguliavimo metodas apibrėžti KIPVPS ir AIF rizikos valdymo nuostatas yra tinkamas. Tačiau jis norėtų atkreipti dėmesį į problemas, su kuriomis gali susidurti nedidelės finansų įstaigos kurdamos nuosavus rizikos analizės pajėgumus. Todėl Komitetas siūlo į teisėkūros procedūra priimamus dokumentus – deleguotuosius aktus – įtraukti taisykles dėl bendradarbiavimo su išorės subjektais didinant specialias žinias, kad nedidelės finansų įstaigos būtų mažiau priklausomos nuo išorės reitingų agentūrų. Komitetas ryžtingai pasisako prieš raginimus, kurie leistų mažosioms ir vidutinėms įmonėms sprendimą dėl investicijos kreditingumo kaip užsakomąją paslaugą patikėti kitiems subjektams.

1.5 Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina labiau stengtis rizikos valdymo procesuose sukurti procedūras ir kriterijus, kurie galėtų būti taikomi kaip reitingų alternatyva.

1.6 Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į būtinybę nustatyti bendrą požiūrį, kuris būtų priimtas G20 lygmeniu. Netinkamo reguliavimo šioje srityje visame pasaulyje problemą galima išspręsti tik užtikrinus būtiniausias šį klausimą reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų nuoseklumą.

1.7 Komitetas norėtų dar kartą išreikšti 2012 m. kovo 12 d. nuomonėje dėl reitingų agentūrų⁽⁴⁾ jau išreikštą skeptišką požiūrį – kad net ir tuo atveju, jei rinkos dalyviai patys atliktų rizikos vertinimą ir būtų mažiau kliaujamasi išorės reitingų

⁽¹⁾ Žr. visų pirma OL C 277, 2009 11 17, p. 117 ir OL C 54, 2011 2 19, p. 37.

⁽²⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 68 dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, COM(2010) 747 final – 2011/0361 (COD).

⁽³⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁴⁾ Žr. 2 išnašą.

agentūromis, tai negarantuotų finansų rinkos dalyvių priimamų sprendimų objektyvumo ar atsizvelgimo į visus lemiamus aspektus – į vertinimo padarinius. Be to, Komitetas mano, kad viena iš pagrindinių rizikos vertinimo problemų susijusi su reitingų agentūrų skelbiamų reitingų patikimumu (ir nepriklausomumu) – per kelerius pastaruosius metus ne kartą paaikšdavo, kad tie reitingai yra klaidingi arba juos nustatant pernelyg didelę įtaką darė ne Europos vidaus rinkos dalyvių interesai, jiems būdingi mąstymo būdai ir struktūros arba finansinių priemonių emitentų, kurie tuos reitingus finansuoja, interesai. Todėl Komitetas išpėja, kad ir tolesnėje diskusijoje dėl reitingų agentūrų reguliavimo visada reikia prisiminti, kad reitingų agentūros dar visai neseniai tiesiogiai ar netiesiogiai padarė ilgalaikę žalą visai visuomenei. Taigi Komitetas apgailestauja, kad pastangos įsteigti nepriklausomą Europos reitingų agentūrą iki šiol nebuvo sėkmingos.

2. Pasiūlymo santrauka ir aplinkybės

2.1 Šis pasiūlymas įtrauktas į reitingų agentūrų stebėsenos priemones, kurių turi būti imtasi atsizvelgiant į pirminę bankų krizę, kuri išsivystė į finansų, o po to į valstybių skolų krizę. Nuo 2010 m. gruodžio 7 d., kai visiškai įsigaliojo KRA reglamentas, reitingų agentūros įpareigos laikytis tam tikrų veiklos vykdymo taisyklių, kuriomis kontroliuojami interesų konfliktai ir užtikrinama aukšta reitingų bei reitingavimo proceso kokybė ir tam tikras skaidrumas. 2011 m. gegužės 11 d. KRA reglamentas buvo pakeistas⁽⁵⁾ siekiant Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) suteikti išimtinis įgaliojimus prižiūrėti ES registruotas reitingų agentūras.

2.2 Tačiau KRA reglamentu ir jo 2011 m. gegužės mėn. pakeitimu nebuvo išspręsta viena problema, kuri iš dalies paskatino krizes, t. y. rizika, kad finansų rinkos dalyviai, visų pirma KIPVPS (kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektai) ir AIF (alternatyvaus investavimo fondai), savo rizikos valdymo sistemose pernelyg ir automatiškai kliaujasi (išoriniais) reitingais ir tai darydami neatlieka nuosavų rizikos vertinimų ar išsamių patikrinimų. Tai daryti finansų rinkos dalyviams gali skatinti sąnaudų ir supaprastinimo sumetimai. Tačiau pavojų plačiai visuomenei kelia tai, kad dėl to tarp rinkos dalyvių gali atsirasti „bandos jausmas“⁽⁶⁾. Kai atsakomųjų veiksmų imamasi automatiškai ir vadovaujantis tais pačiais reitingais, investicinio reitingo praradimas gali paskatinti skolos priemonių pardavimą visiems vienu metu, o tai gali sukelti pavojų finansų stabilumui. Šią riziką taip pat apibūdina procikliškumas ir „staigus kritimo poveikis“ (angl. *cliff effects*) (vieno vertybinio popieriaus reitingo sumažinimas žemiau tam tikros ribos, kuris sukelia kitų vertybinių popierių išpardavimą kilus grandininei reakcijai). Dėmesys į būtinybę skubiai mažinti šią riziką atkreiptas ne vieną kartą⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ OL L 145, 2011 5 31, p. 30.

⁽⁶⁾ Plg. su straipsniu „The Financial Cycle, Factors of Amplification and possible Implications for Financial and Monetary Authorities“ („Finansinis ciklas, stiprinimo veiksniai ir galimas poveikis finansų ir pinigų institucijoms“), *Banque de France*, biuletenis Nr. 95, 2001 m. lapkričio mėn., p. 68.

⁽⁷⁾ COM(2010) 301 final; Europos Komisijos konsultacinis dokumentas dėl kredito reitingų agentūrų (KRA) reglamento pertvarkymo, http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/cra_en.htm; 2011 m. spalio 23 d. Europos Vadovų Tarybos išvados; Kliovimosi KRA reitingais mažinimo principai.

2.3 Šiuo pasiūlymu sprendžiama pernelyg didelio rinkos dalyvių kliovimosi KIPVPS ir AIF reitingais problema. Kiti pasiūlymai susiję su tos pačios problemos, kuri kyla finansiniam konglomeratui priklausančioms kredito įstaigoms, draudimo įmonėms ir investicinėms įmonėms, sprendimu⁽⁸⁾. Su KIPVPS ir AIF susijusio rizikos valdymo nuostatos išdėstytos 1 ir 2 straipsniuose, kuriuose nustatoma, kad įmonės negali išimtinai arba automatiškai kliautis išoriniais reitingais. Tai papildo esamas priežiūros taisykles, pagal kurias finansų rinkos dalyviai turi naudoti rizikos valdymo sistemas, kurios jiems leistų stebėti ir bet kuriuo metu įvertinti su jų investicijų pozicijomis susijusią riziką ir jų įnašą į bendrą portfelio riziką. Kartu yra išplečiami Komisijos įgaliojimai, kad ji galėtų deleguotaisiais teisės aktais nustatyti rizikos valdymo sistemų tinkamumo vertinimo kriterijus, be kita ko, siekdama išvengti per didelio kliovimosi išoriniais reitingais.

2.4 Šį pasiūlymą reikėtų vertinti kartu su tą pačią dieną pristatytu Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, pasiūlymu⁽⁹⁾. Tame pasiūlyme, be kita ko, pateikiami papildomi pasiūlymai, kuriais siekiama neleisti rinkos dalyviams per daug kliautis reitingais, o reitingų agentūros įpareigojamos teikti finansų rinkos dalyviams išsamią informaciją. Tai, be kita ko, apima informaciją apie reitingavimo metodus, reitingų pagrindines prielaidas ir reitingų rūšis. Kita vertus, struktūrizuotų finansinių priemonių emitentai turėtų teikti rinkai daugiau informacijos apie savo produktus (kredito kokybę, pagrindinių investicijų rezultatus, pakeitimo vertybiniais popieriais struktūrą, užtikrintus pinigų srautus ir kt.). Kartu paėmus, šių KRA reglamento pakeitimų tikslas yra suteikti rinkos dalyviams galimybę lengviau patiem įvertinti finansinės priemonės kredito kokybę. Taigi nė vienas pasiūlymas negali būti vertinamas atskirai nuo kito.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komisijos pasiūlyme nagrinėjamas vienas konkretus netinkamo reitingų agentūrų reguliavimo aspektas, būtent, reitingų poveikis finansų rinkos dalyvių veiksams ir jų poveikis rinkoms. Pasiūlymas parengtas išanalizavus kelerių pastarųjų metų krizių priežastis. Prie šios padėties prisidėjo ir reitingų agentūrų veiksmai. Agentūros skelbia prognozes apie kreditorių – ar tai būtų privatūs kreditoriai, ar valstybės – mokėjimo galimybes ir norą mokėti. Jie daro didelį poveikį pasaulio finansų rinkoms, nes daugelis finansų rinkos dalyvių (KIPVPS, AIF, kredito įstaigos ir draudimo įmonės), priimdami sprendimus dėl investicijų, remiasi reitingais. Komitetas per kelerius pastaruosius metus – paskutinį kartą specialiai šiai temai skirtoje

⁽⁸⁾ COM(2011) 453 final.

⁽⁹⁾ COM(2011) 747 final – 2011/0361 (COD).

2012 m. kovo 13 d. nuomonėje⁽¹⁰⁾ – ne kartą atkreipė dėmesį į reitingų agentūrų reguliavimo trūkumus ir, tai darydamas, šiuo klausimu suformulavo aiškias pozicijas, kuriomis pagrįsta ir ši nuomonė ir kurias jis nurodo šiame dokumente.

3.2 Kelerių pastarųjų metų krizės visų pirma aiškiai parodė, kad neteisingas reitingų vertinimas daro didelį ir žalingą poveikį platesnei ekonomikai ir netgi visoms valstybėms ir visuomenei apskritai. Tačiau jos taip pat parodė, kad rinkos neturėjo galimybių išvengti kraštutinumų. Todėl būtina užtikrinti griežtą ir nuoseklų reitingų agentūrų reguliavimą valstybės lygmeniu. Taigi, atsižvelgiant į bendras G20 aplinkybes ir siekiant visame pasaulyje užtikrinti būtiniausių taisyklių nuoseklumo laipsnį, turi būti remiamas ES lygmens reguliavimas. Neabejotinai būtina užtikrinti⁽¹¹⁾, kad, nustatant reitingus, būtų laikomasi būtiniausio standarto, kuriuo būtų užtikrinti ir išsaugoti vientisumo, skaidrumo, atsakomybės ir gero įmonių valdymo principai.

3.3 Komitetas patvirtina, kad per kelerius pastaruosius metus reguliuojant reitingų agentūras padaryta, nors ir labai pavėluotai, didelė pažanga. Būtų sveikintina, jei nuo šiol, priėmus 2011 m. lapkričio 15 d. pasiūlymą iš dalies pakeisti KRA reglamentą⁽¹²⁾, reitingų agentūrų reguliavimo nuostatose būtų išspręsti probleminiai klausimai, kaip antai, dėl reitingų perspektyvų, KRA nepriklausomumo, informacijos atskleidimo, valstybių reitingų, kredito reitingų palyginamumo, kredito reitingų agentūrų rotacijos mechanizmo, civilinės atsakomybės ir išorinių reitingų naudojimo. EESRK priėmė nuomonę šiuo klausimu⁽¹³⁾ ir pateikė konkrečių naudingų patarimų. Vis dėlto nusivylimą kelia tai, kad nebuvo pakankamai išnagrinėtos tokios probleminės sritys kaip dominavimas rinkoje ir alternatyvūs mokėjimo modeliai.

3.4 Pasiūlyme pasitelkiant papildomas priemones sprendžiama automatiško neapgalvoto išorinių reitingų pripažinimo problema, kuri taip pat susijusi su KIPVPS ir AIF ir dėl kurios, kaip pabrėžiama pasiūlyme, tarp finansų rinkos dalyvių gali pasireikšti „bandos jausmas“ arba, kaip apibūdinta EESRK nuomonėje⁽¹⁴⁾, reitingai gali būti laikomi savaimė išsipildančia pranašyste. Šiuo klausimu šis pasiūlymas ir tą pačią dieną pasiūlyti KRA reglamento pakeitimai iš dalies sutampa. Šis „dviejų juostų kelio“ požiūris yra logiškai nuoseklus. Šio automatiško požiūrio taikymo tarp finansų rinkos dalyvių, kuriems šie (išoriniai) reitingai yra skirti, turi būti vengiama arba jis bet kuriuo atveju turi būti ribojamas; reikėtų imtis veiksmų užtikrinti, kad reitingų agentūrų reguliavimo priemonės būtų reikiamai skaidrios ir jas taikant rinkos dalyviams būtų teikiama būtina informacija.

3.5 Tai, kad KIPVPS ir AIF patys yra tam tikru mastu atsakingi už „bandos jausmo“ ir grandinių reakcijų pasireiškimo vengimą, neturėtų likti nepastebėta. Jie prie šios problemos prisideda tiek, kiek dėl jų rizikos valdymo sistemų gali pasireikšti tokio pobūdžio poveikis. EESRK tvirtai palaiko Komisijos vertinimą šiuo klausimu. Dėl tos priežasties – ir tai įgyvendinant šį pasiūlymą taip pat yra svarbu – pirmiausia būtina užtikrinti, kad teisės aktų leidėjų ketinimai būtų tinkamai įgyvendinti deleguotaisiais teisės aktais. Be to, bet koks finansų reguliavimas geras tik tiek, kiek jis yra galutinai praktiškai įgyvendinamas vykdant priežiūros veiklą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Nėra jokios abejonės, kad įprastinis, automatiškas išorinių reitingų pripažinimas jų netikrinant skatina arba gali paskatinti lygiagretų lygiaverčių vertybinių popierių išpardavimą, taigi gali sukelti rinkoje trikdžius, kurie kelia pavojų finansų stabilumui. Tokia išvada padaryta ir per išsamias Komisijos konsultacijas⁽¹⁵⁾, 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento su teisėkūra nesusijusioje rezoliucijoje⁽¹⁶⁾ ir Finansinio stabilumo tarybos (FST) principuose⁽¹⁷⁾.

4.2 Būtina imtis tam tikrų priemonių šio automatiško požiūrio taikymui sustabdyti. Visų pirma reikia imtis veiksmų, kuriais būtų užtikrinta, kad būtų panaudojamos ir papildomai plėtojamos visos galimybės, kad, kaip alternatyva didžiųjų agentūrų reitingams, taip pat būtų taikomi kitokie kreditingumo standartai. Taip pat reikia patikrinti galiojančias priežiūros taisykles, dėl kurių, remiantis teisės aktais ar administracinėmis taisyklėmis, automatiškai atsiranda sąsaja tarp išorinio reitingo ir vertinimo, kaip yra kredito įstaigų ir draudimo įmonių atveju. Be to, tomis pat priemonėmis turėtų būti nutraukta praktika, kai finansų rinkos dalyvių rizikos valdymo sistemose automatiškai imamasi atsakomųjų veiksmų. Apskritai būtina Sąjungos teise ir nacionalinėmis teisinėmis normomis užtikrinti, kad neliktų jokių nuostatų, reikalaujančių automatiškai imtis šių atsakomųjų veiksmų. Taip pat turi būti reguliuojama, kad privatinės teisės susitarimai būtų laikomi negaliojančiais, jei numatytas toks automatiškas veiksmų ėmimasis. Be to, finansų rinkos dalyviams yra būtina tinkama informacija, kad jie galėtų lengviau patys atlikti savo vertinimus.

4.3 Pasiūlyme, kaip bendra rekomendacija, pateikiamas būtinas paaiškinimas, kaip suformuoti KIPVPS ir AIF rizikos valdymo sistemas. Šis požiūris iš esmės yra teisingas. Tikrove jis bet kuriuo atveju taps tik tada, kai bus nustatyti atitinkami deleguotieji teisės aktai, o tai reiškia, kad pagrindinis uždavinys – išvengti neteisingos tendencijos, kurią lemia automatiškas išorinių reitingų pripažinimas – dar neįgyvendintas.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹¹⁾ Žr. 2 išnašą, 1.2 punktą.

⁽¹²⁾ COM(2011) 747 final – 2011/0361 (COD).

⁽¹³⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹⁴⁾ Žr. 2 išnašą, 1.7 punktą.

⁽¹⁵⁾ Žr. 6 išnašą.

⁽¹⁶⁾ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kredito reitingų agentūrų. Ateities perspektyvos (2010/2302 (INI)).

⁽¹⁷⁾ Žr. 6 išnašą.

4.4 Praktikoje visiškai atsisakyti išorinių reitingų naudojimo nebus įmanoma. Šiuo metu turimi tik riboti būtini ištekliai išoriniams reitingams pakeisti, taip pat ribota yra ir būtina kompetencija bei patirtis. Reikalingų priemonių nuosaviems analizės skyriams išplėsti ar sukurti visų pirma ne visada turi nedidelės finansų įstaigos. Be galimybės vis dažniau rizikos vertinimus atlikti viduje ir tuo pat metu užtikrinti nepriklausomybę nuo išorės reitingų agentūrų, dar kartą raginama mažosioms ir vidutinėms įmonėms sudaryti galimybę tokią rizikos analizę perduoti atlikti kitoms įmonėms. Sudarant palankesnes sąlygas gauti išorės informaciją (žinoma, bendradarbiaujant) gali būti sukaupta praktinė patirtis specializuotose rinkose ir užtikrintas didesnis sąnaudų veiksmingumas. Tokiu būdu galimybę tapti labiau nepriklausomomis nuo kredito reitingų agentūrų visų pirma įgytų ir mažosios ir vidutinės įmonės. Atitinkamos priemonės yra palankiai vertinamos. Tačiau Komitetas tvirtai laikosi nuomonės, kad sprendimą dėl investicijos kreditingumo iš tikrųjų visada turi priimti įmonė, taigi tam neturi būti naudojamos užsakomosios paslaugos.

4.5 EESRK supranta, kad įgyvendinant šį pasiūlymą ir išplečiant rizikos valdymo sistemas, kaip antai plečiant ir plėtojant vidaus tvarką, šios srities reguliavimo sąnaudos gali padidėti, kartais gerokai. Bet kuriuo atveju atsižvelgiant į grėsmę, kad žalą gali patirti visa visuomenė, alternatyvų nėra.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos muitinės kodekso (Nauja redakcija)

(COM(2012) 64 final – 2012/0027 (COD))

(2012/C 229/13)

Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Taryba, 2012 m. kovo 7 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. kovo 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 33, 114 ir 207 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sąjungos muitinės kodekso (Nauja redakcija)

COM(2012) 64 final – 2012/0027 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012. m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 3 - prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas mano, kad veiksminga muitų sąjunga yra būtina Europos integracijos proceso sąlyga siekiant užtikrinti vienodai veiksmingą, saugų ir skaidrų laisvą prekių judėjimą, vartotojų ir aplinkos apsaugą bei veiksmingą kovą su sukčiavimu ir padirbinėjimu visoje Sąjungos teritorijoje.

1.2 Todėl Komitetas reikalauja, kad būtų siekiama bendros muitų politikos, paremtos vienodomis, atnaujintomis, skaidriomis, veiksmingomis ir supaprastintomis procedūromis, kuri prisidėtų prie ES ekonomikos konkurencingumo didinimo pasaulyje ir užtikrintų intelektinės nuosavybės apsaugą, Europos Sąjungos įmonių ir vartotojų teises ir saugumą.

1.3 Šiuo požiūriu Komitetas teigiamai vertina Europos Komisijos priimtą pasiūlymą dėl 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 450/2008 naujos redakcijos ir tikisi, kad bus laikomasi privalomų terminų, užtikrintas vienodas jo aiškinimas, visa apimanti informacijos sklaida ir pakankami nacionaliniai ir Bendrijos finansiniai ištekliai.

1.4 EESRK pritaria Komisijai, kad kodeksas turi atitikti **Lisabonos sutarties nuostatas dėl** deleguotųjų įgaliojimų ir vykdymo galių suteikimo, kad būtų išlaikyta pusiausvyra tarp Parlamento ir Tarybos: deleguotųjų aktų atžvilgiu šioms dviem institucijoms turi būti užtikrintos vienodos sąlygos.

1.5 Komitetas taip pat mano, jog būtina ir labai svarbu imtis **modernizavimo priemonių, t. y. supaprastinti muitų srities**

teisės aktus ir užbaigti **sąveikių** muitinių **systemų kompiuterizavimą**, kad būtų lengviau vykdyti prekybą ir būtų geriau koordinuojami prevencijos ir baudžiamojo persekiojimo veiksmai.

1.6 EESRK išreiškia susirūpinimą dėl to, kad Europos Sąjungos muitų teisės aktai **nacionaliniu lygmeniu gali būti aiškinami skirtingai**. Tai gali lemti gerokai didesnę administracinę našta įmonėms, ypač mažesnėms, ir turėti neigiamos įtakos Europos Sąjungos konkurencingumui.

1.7 Todėl EESRK tvirtai remia **centralizuotą muitinių įforminimą** naudojant atitinkamas elektronines sistemas, sistemingą standartizuotų darbo metodų taikymą, **systeminio veiklos procesų modeliavimo sistemą**, elektroninių muitinių sistemų diegimą ir Europos skubios pagalbos darbo grupės, kuri remtų inovacinius procesus, sudarymą bandomaisiais tikslais.

1.8 Komitetas pripažįsta **galimybę atidėti** kodekso įgyvendinimą, kad pakaktų laiko suderintoms elektroninėms sistemoms sukurti ir muitinės procedūroms prie Europos Sąjungos išorės sienų geriau organizuoti, bet visų pirma tam, kad būtų **galima tinkamai informuoti ir mokyti žmoniškiausius išteklius** ir taip paskatinti tarptautinę prekybą bei spartų žmonių ir prekių judėjimą.

1.9 EESRK nuomone, būtinas **glaudesnis** muitinių, rinkos priežiūros institucijų, Komisijos tarnybų ir Europos Sąjungos agentūrų **bendradarbiavimas**, kad būtų užtikrinta griežtesnė per sienas gabenamų prekių kokybės kontrolė.

1.10 Komitetas pabrėžia, kad labai svarbu gerinti ūkio subjektams ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams teikiamų paslaugų kokybę ir rekomenduoja Komisijai skatinti ūkio subjektus, suteikus jiems apčiuopiamos naudos ir supaprastinus procedūras, teikti paraiškas įgyti **įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo statusą**.

1.11 Komitetas mano, kad, siekiant užtikrinti vienodą teisės aktų aiškinimą ir vykdymą bei didesnę vartotojų apsaugą, būtina tinkamai informuoti muitinių pareigūnus, ūkio subjektus bei muitinės tarpininkus ir rengti jų visų mokymus, šiuo tikslu steigti **Jean Monnet ES muitų teisės katedras** glaudžiai bendradarbiaujant su visos Europos Sąjungos universitetais ir tyrimų centrais.

1.12 Komitetas yra tvirtai įsitikinęs, kad būtina gerinti atskirų valstybių narių igūdžius ir galimybes siekiant įsteigti Europos **Sąjungos muitinių aukštąją mokyklą**, kurioje būtų lavinami profesiniai igūdžiai muitinės srityje, kad ateityje būtų galima sukurti **bendrą Europos muitinę**.

2. Dabartinė padėtis

2.1 Muitinės atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant saugą ir saugumą, vartotojų ir aplinkos apsaugą, visą pajamų surinkimą, stiprinant kovą su sukčiavimu ir korupcija, užtikrinant intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimą. Dėl padirbtų prekių importo į Europos Sąjungą prarandama pajamų, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės ir kyla didelis pavojus Europos Sąjungos vartotojų saugumui ir sveikatai.

2.2 Iki šiol galiojantis 1992 m. Bendrijos muitinės kodeksas įgyvendinamas taikant procedūras, kurioms dažnai naudojami popieriniai dokumentai. Nors elektroninis muitinis įforminimas taikant kompiuterizuotas sistemas įdiegtas jau seniai, naudoti tokias sistemas nėra privaloma.

2.3 Tuo tarpu muitinių vaidmuo išsiplėtė dėl vis didėjančių prekybos srautų ir kitų veiksnių, susijusių su gaminių saugumu ir naujomis informacinėmis technologijomis, kurios padidino vidaus rinkos konkurencingumą, taip pat dėl Lisabonos sutartimi nustatytų pokyčių.

2.4 2008 m., siekiant susidoroti su didesniais prekybos srautais, taikyti naujus rizikos valdymo būdus, užtikrinti teisėtos prekybos apsaugą bei saugumą ir sukurti muitinėms ir prekybai skirtą bendrą informacinę erdvę, buvo patvirtintas Modernizuotas muitinės kodeksas ⁽¹⁾.

2.5 Švarios plėtros mechanizmo taisyklės jau galioja, bet tam, kad jos būtų veiksmingai taikomos, reikalingos įgyvendinimo nuostatos, numatytos iki 2013 m. birželio 24 d. Tačiau dėl techninių ir praktinių priežasčių, sudėtingų teisinių, informacinių ir darbinių aspektų iki šios datos to padaryti neįmanoma.

⁽¹⁾ Žr. OL L 145, 2008 6 4, p. 1.

2.6 Šiuo klausimu EESRK jau yra pažymėjęs, kad „šie terminai [...] yra per daug optimistiški“ ⁽²⁾, ir pabrėžė, kad „įgyvendinimo reglamento, kurio rengimas priklauso Komisijos kompetencijai, nebuvimas kol kas palieka tam tikro netikrumo dėl įvairių normų“ ⁽³⁾, tačiau EESRK laikosi nuomonės, kad „žala būtų neišvengiama, jei muitų sąjunga, kuri buvo Europos ekonominės integracijos iniciatorė, atsiliktų nuo tarptautinės prekybos“ ⁽⁴⁾.

2.7 Finansinių išteklių klausimu Komitetas dar kartą patvirtina savo išreikštą nuomonę dėl pasiūlymo *dėl 2014–2020 m. Europos Sąjungos muitų ir mokesčių srities veiksmų programos (FISCUS)* ⁽⁵⁾. Tačiau, kaip EESRK ⁽⁶⁾ ne kartą yra siūlęs, tai turėtų būti tik visų Europos Sąjungos ir nacionalinių agentūrų, kovojančių su sukčiavimu ir finansiniais nusikaltimais – pinigų plovimu, organizuotu nusikalstamumu, terorizmu, kontrabanda ir t. t. – struktūrinio bendradarbiavimo pradžia.

2.8 Be to, kadangi pastaraisiais metais dvi programos – „**Muitinė 2013**“ ir „**Fiscalis 2013**“ – buvo plėtojamoms atskirai, o dabar yra sujungtos į vieną programą **FISCUS**, Komitetas mano, kad reikėtų išlaikyti „pagrindinį teigiamą programos aspektą“, t. y. „**žmogiškojo veiksnio svarbą**“:

— „reikia užtikrinti, kad nacionalinės muitinės ir mokesčių administravimo institucijos būtų tinkamai pasirengusios įvykdyti kito dešimtmečio uždavinius;

— mokesčių ir muitinių sektoriuje turi būti įdiegta atnaujinta ir veiksminga IT sistema, apimanti tokius svarbius elementus, kaip Modernizuotas atnaujintas muitinės kodeksas;

— Komitetas tikisi, kad bus nuodugnai įvertinta siūlomos programos įtaka ES ir valstybių narių biudžetams“ ⁽⁷⁾.

2.9 Siekiant modernizuoti muitines reikalingi finansiniai ištekliai, atitinkantys su muitinių veikla susijusias procedūras ir procesus, ypač elektroninių sistemų kūrimą ir žmogiškųjų išteklių mokymą.

⁽²⁾ Žr. OL C 318, 2006 12 23, p. 47.

⁽³⁾ Žr. OL C 309, 2006 12 16, p. 22.

⁽⁴⁾ Žr. OL C 324, 2006 12 30, p. 78.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 143, 2012 05 22, p. 48.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonės: „Kova su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčio srityje“, OL C 347, 2010 12 18, p. 73; „Gero mokesčių srities valdymo skatinimas“, OL C 255, 2010 9 22, p. 61; „Mokesčių vengimas, susijęs su importu ir kitais tarpvalstybiniais sandoriais“, OL C 277, 2009 11 17, p. 112; „Savitarpio pagalba vykdant reikalavimus, susijusius su mokesčiais, muitais ir kitomis priemonėmis“ ir „Administracijų bendradarbiavimas mokesčių klausimais“, OL C 317, 2009 12 23, p. 120.

⁽⁷⁾ Žr.5 išnašą, ten pat.

2.10 Naujojo pasiūlymo dėl reglamento strateginiai tikslai išlieka tie patys, kaip ir Reglamento (EB) Nr. 450/2008, išdėstyto nauja redakcija, t. y. tikslai atitinka esamas politikos nuostatas dėl prekybos prekėmis, įvežamomis į Europos Sąjungą ir išvežamomis iš jos; Komitetas ne kartą turėjo progą pareikšti nuomonę dėl šių tikslų ⁽⁸⁾.

2.11 Europos Parlamentas savo poziciją išreiškė 2011 m. gruodžio 1 d. rezoliucijoje dėl muitinės tarnybų modernizavimo ⁽⁹⁾ ir ėmėsi spręsti muitinių veiksmų strategijos, konkurencingumą ir rizikos valdymą užtikrinančių priemonių, vieno langelio sistemos, kontrolės ir sankcijų sistemų suderinimo, procedūrų supaprastinimo, finansinių interesų ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugos bei tvirtesnio bendradarbiavimo problemas.

2.12 Savo ruožtu Komisija Muitų sąjungos raidos strategijos pažangos ataskaitoje ⁽¹⁰⁾ pabrėžė, kad būtina:

- taikyti platesnį strateginį požiūrį į bendradarbiavimą su kitomis institucijomis ir tarptautiniais partneriais saugumo, sveikatos apsaugos, saugos ir aplinkos apsaugos srityse;
- gerinti ir naujinti valdymą darbo struktūros ir metodų požiūriu, didžiausią dėmesį skiriant į įmones orientuotoms muitinių procedūroms;
- valstybėms narėms tarpusavyje ir su Komisija bendrai naudotis pajėgumais ir ugdyti gebėjimus, kad galėtų didinti darbo našumą, veiksmingumą, vienodumą ir įgyvendinti masto ekonomiją. To būtų galima pasiekti stiprinant esamas ir įtraukiant naujas priemones pagal būsimą programą FISCUS;
- apibrėžti veiklos (rezultatų ir rodiklių) nustatymo ir vertinimo pagrindą siekiant įsitikinti, kad muitų sąjungoje vykdomi nustatyti tikslai, ir (arba) nustatyti spragas ar trūkumus.

2.13 Komisija savo 2011 m. gruodžio 13 d. rezoliucijoje ⁽¹¹⁾ nusprendė apibrėžti tolesnio bendradarbiavimo strategiją, kad nustatytų priemones, kurių reikia imtis siekiant pagerinti muitinių ir kitų institucijų bendradarbiavimą, sustiprinti muitinių, kaip pagrindinių institucijų, vaidmenį, kontroliuoti prekių judėjimą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje ir užtikrinti didesnę Europos Sąjungos piliečių apsaugą.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Komisija siūlo pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 450/2008 (Modernizuotą muitinės kodeksą) nauja jo redakcija, kurios:

- tekstas būtų suderintas su Lisabonos sutartimi,

⁽⁸⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁹⁾ Žr. 2011 m. gruodžio 1 d. EP rezoliuciją (2011/2083/INI).

⁽¹⁰⁾ Žr. COM(2011) 922, 2011 m. gruodžio 20 d.

⁽¹¹⁾ Žr. OL C 5, 2012 1 7, p. 1.

- praktiniai aspektai būtų suderinti su muitų teisės aktų ir kitų atitinkamų sektorių pakeitimais siekiant užtikrinti prekių judėjimą tarp Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių ir

- būtų numatyta pakankamai laiko informacinėms sistemoms, reikalingoms naujai redakcijai įgyvendinti.

3.2 Naujos redakcijos Reglamente (EB) Nr. 450/2008 numatoma geriau suderinti teisės aktus ir komercinę veiklą šiuo tikslu taikant optimalią planavimo informacinę sistemą, išlaikant esamo reglamento privalumus, t. y. supaprastintą administravimo tvarką viešosioms (Europos Sąjungos ar nacionalinėms) institucijoms ir privatiems asmenims.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos priimtą pasiūlymą dėl 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 450/2008 naujos redakcijos, nustatančios modernizuotą Bendrijos muitinės kodeksą.

4.2 Tačiau Komitetas mano, jog siekiant, kad šiam naujam pasiūlymui būtų pritarta, reikia užtikrinti:

- konkretų terminą taikymo taisyklėms įgyvendinti, kad ateityje būtų išvengta naujų redakcijų ir atidėjimų;

- vienodą Europos Sąjungos muitų teisės aktų aiškinimą, kad būtų sukurta **bendra Europos Sąjungos muitinė**;

- vienodą kontrolės lygį ir ūkio subjektų aptarnavimą bet kurioje ES muitų teritorijos vietoje šiuo tikslu taikant standartinės patikros procedūras, vieno langelio tobulinimą ir supaprastintą tvarką *įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo statusui įgyti*;

- visų suinteresuotųjų subjektų išsamų informavimą, kad būtų vienodai ir tolygiai taikomi nauji teisės aktai ir kompiuterizuotos procedūros remiantis bendrais standartais, užtikrinančiais visišką jų suderinamumą;

- kokybišką muitinių žmogiškųjų išteklių ir ūkio subjektų mokymą, paremtą ES planais ir standartais, kad būtų keliamas profesionalumo lygis ir didinamas atsakomybės laipsnis vykdant atitinkamą stebėseną, paremtą Europos kokybės parametrais;

- pakankamus Bendrijos ir nacionalinius finansinius išteklius specialioms programoms, pavyzdžiui, **FISCUS**, Bendrijos tęstinio mokymo programoms, taip pat skirtoms kalbiniam parengimui bei informacinėms ir ryšių technologijoms (IRT), ir **Jean Monnet katedroms**;

— kad valstybės narės tarpusavyje ir su Komisija bendrai naudotųsi pajėgumais ir kaupu gebėjimus siekiant įsteigti Europos **Sąjungos munitinių aukštąjį mokyklą**, kurioje būtų lavinami profesiniai įgūdžiai munitinės srityje.

4.3 Komiteto manymu, šie klausimai ypač svarbūs IT srities mokymams ir bendriems veiksams siekiant užtikrinti aukštus munitinių sistemų suderinamumo standartus, sukurti **vieną Europos munitinių visumą**, suvienodinti kvalifikacijas ir veiklos lygius.

4.4 Nors ir buvo investuota daug lėšų diegti kompiuterizuotoms ir sąveikioms munitinių sistemoms, vis dar yra didelių jų taikomų taisyklių ir duomenų naudojimo skirtumų. Komisijos pasiūlyme numatytą laiką reikia skirti didesnėms pastangoms viską suderinti ir sukurti „Europos munitinių visumą“, kuri būtų Komiteto iškelto tikslo sukurti **bendrą Europos munitinę** pagrindą.

4.4.1 Siekdamas užtikrinti vienodą naujojo reglamento taikymą, EESRK siūlo bandomaisiais tikslais sudaryti Europos Sąjungos skubios pagalbos darbo grupę, kuri palengvintų sudėtingą munitinių darbą, ypač prie Sąjungos išorės sienų.

4.5 EESRK dar kartą pažymi, kad „Bendrijos munitinių valdymas turėtų būti vienas iš ilgalaikių Sąjungos tikslų, nes jis yra pranašesnis paprastumo, patikimumo ir sąnaudų požiūriu, taip pat suteikia galimybę tarpusavyje sujungti kitas ES ir trečiųjų šalių sistemas“⁽¹²⁾.

4.6 Komitetas pabrėžia būtinybę turėti atnaujintas gaires, taikomas importo kontrolei siekiant užtikrinti produktų saugą, ir viešą duomenų apie pavojingas prekes, perimtas vykdamas munitinės kontrolę, bazę.

4.7 Komisija turėtų atkreipti dėmesį į EESRK pastabas, išdėstytas 2013 m. gruodžio 13 d. pateiktoje nuomonėje dėl horizontaliojo teisinio pagrindo⁽¹³⁾, susijusio su būtinybe gerinti rinkos priežiūros veiklos koordinavimą ir stiprinimą.

4.8 Kalbant apie ES rinkos teisinę apsaugą, šios taisyklės turėtų būti orientuojamos į naujas sistemas, suteikiančias galimybę nustatyti produktų kilmę ir užtikrinti jų atsekamumą, kad vartotojai būtų geriau informuoti ir kad būtų galima veiksmingiau užkirsti kelią pažeidimams ir sukčiavimui munitinių sektoriuje.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ OL C 318, 2006 9 13, p. 47.

⁽¹³⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Europos Sąjungoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą (Direktyva 2003/86/EB)

(COM(2011) 735 final)

(2012/C 229/14)

Pranešėjas **Cristian PÎRVULESCU**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. lapkričio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl Europos Sąjungoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą (Direktyva 2003/86/EB)

COM(2011) 735 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 18 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, 5– prieš ir 8 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 Tiek Stokholmo programoje, tiek Europos imigracijos ir prieglobsčio pakte nurodyta, kad šeimos susijungimas yra sritis, kurioje turėtų būti toliau plėtojama ES politika ir ypač daug dėmesio teikiama integracijos priemonėms. Siekiant ES lygmeniu reguliuoti trečiųjų šalių piliečių teisę į šeimos susijungimą, 2003 m. buvo priimtos bendrosios Europos imigracijos taisyklės.

1.2 Direktyvoje apibrėžtos iš ES nepriklausančių šalių kilusių šeimos narių, prisijungiančių prie valstybėje narėje jau teisėtai gyvenančių ES pilietybės neturinčių asmenų, atvykimo ir gyvenimo sąlygos. Ši direktyva netaikoma Europos Sąjungos piliečiams.

1.3 Pirmojoje ataskaitoje dėl direktyvos įgyvendinimo (COM(2008) 610 final) Komisija pati nustatė direktyvos įgyvendinimo nacionaliniu lygiu problemas ir trūkumus.

1.4 Komisijos nuomone, buvo būtina inicijuoti viešą diskusiją apie šeimos susijungimą, kurioje būtų atkreipiamas dėmesys į tam tikrus su direktyvos taikymu susijusius klausimus. Tai yra nagrinėjamos žaliosios knygos tikslas. Visi suinteresuotieji subjektai buvo raginami atsakyti į įvairius klausimus apie tai, kaip ES lygiu taikyti veiksmingesnes šeimos susijungimo taisykles.

1.5 Atsižvelgdama į šių konsultacijų rezultatus, Komisija nuspręs, ar būtina imtis konkrečių tolesnių politikos priemonių (pvz., keisti direktyvą, parengti jos aiškinimo gaires ar palikti viską, kaip yra).

2. Bendrosios pastabos

2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas teigiamai vertina Europos Komisijos pastangas rengti plačias viešas diskusijas dėl Šeimos susijungimo direktyvos. Atstovaudamas organizuotai pilietinei visuomenei, EESRK pasiūlys savo pagalbą, kai reikės rengti šias konsultacijas, ir, atsižvelgdamas į įgytą patirtį, pareikš savo nuomonę.

2.2 EESRK su nerimu pažymi, kad, atsižvelgiant į dabartines politines, ekonomines ir socialines aplinkybes, diskusijos imigracijos klausimais tapo labai aštrios. Finansų ir ekonomikos krizė išardė asmenų solidarumą ir sudarė sąlygas radikalesnėms kalboms ir politikos priemonėms. Reikia pabrėžti, kad demografinė ir ekonominė Europos perspektyva verčia ją atsiverti trečiųjų šalių piliečiams, pageidaujantiems gyventi ES. Europos visuomenė privalo išlikti atvira, net jei padėtis darbo rinkoje ne visuomet palanki. Nors diskusija apie šeimos susijungimą įgyvendinant imigracijos politiką yra būtina, jos metu galėtų kilti abejonių dėl galiojančių taisyklių ir taikomų praktinių metodų. Daugelis jų – svarbūs etapai siekiant šios politikos tikslų.

2.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria šioms diskusijoms ir pirmiausia imsis priemonių užtikrinti, kad organizuotos pilietinės visuomenės nuomonė padėtų siekti šios darbotvarkės tikslų. Nepaisant politinių ir ekonominių iššūkių, su kuriais susiduria Europos visuomenė, labai svarbu užtikrinti ir stiprinti pagarbą pagrindinėms teisėms, kurios yra Europos projekto pagrindas.

2.4 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos atvirumą pilietinei visuomenei ir akademinėi bendruomenei, nes abiejų sektorių atstovai daug kartų kritiškai įvertino direktyvos turinį

ir jos įgyvendinimą. Šiomis aplinkybėmis jis atkreipia dėmesį į teigiamą vaidmenį, kurį atlieka Europos integracijos forumas, padedantis ES institucijoms ir įvairiems suinteresuotiesiems subjektams, sprendžiantiems migracijos ir integracijos klausimus, vesti struktūruotą dialogą .

2.5 Komitetas mano, kad diskusijose dėl direktyvos ir jos poveikio daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama praktiniams įgyvendinimo aspektams ir kad vėlesniame etape, vėlgi konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais, turėtų būti nustatyta, kaip bus vykdomi veiksmai ir taikomos priemonės.

2.6 Direktyva turi būti aptariama atsižvelgiant į daugelį tarptautinių konvencijų ir sutarčių, skirtų užtikrinti asmeninio gyvenimo, šeimos ir jos narių, visų pirma vaikų, apsaugą. Teisė į privatumą ir šeimos gyvenimą yra ir turi būti laikoma pagrindine teise, kad ir kokia būtų asmens pilietybė. Šeimos sujungimas tiesiogiai ar netiesiogiai įtvirtintas kelete dokumentų: Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (12, 16 ir 25 straipsniai), Vaiko teisių konvencijoje, Europos žmogaus teisių ir jo pagrindinių laisvių konvencijoje (7 straipsnis), ES pagrindinių teisių chartijoje (8, 9, 24 ir 25 straipsniai) ir Europos socialinėje chartijoje (16 straipsnis).

2.7 EESRK mano, kad diskusijos dėl direktyvos yra būtinos ir rengiamos tinkamu laiku, atsižvelgiant į sukauptus empirinius duomenis apie šeimos susijungimą ir siekiant neatsilikti nuo technologinių naujovių, kurias būtų galima panaudoti per leidimo gyventi išdavimo procedūras (pvz., DNR testas). Kitas aspektas, į kurį reikia atsižvelgti, yra Europos Teisingumo Teismo praktika.

2.8 Nors yra daug duomenų apie migraciją, Komitetas pažymi, kad ypač opiose srityse, pavyzdžiui, sukčiavimas ir priverstinės santuokos, nėra pakankamai duomenų, kuriais remiantis būtų galima formuoti politiką. Todėl jis rekomenduoja tokiose opiose ir reikšmingose srityse toliau stengtis kaupti informaciją, visų pirma kokybinius duomenis.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Taikymo sritis. Kas direktyvos tikslais gali būti laikomas globėju?

1 klausimas

— Ar tinkama taikyti šiuos kriterijus (pagrįstos perspektyvos gauti teisę nuolat gyventi prašymo pateikimo metu, kaip numatyta 3 straipsnyje, ir laukimo laikotarpis iki faktinio šeimos susijungimo, kaip numatyta 8 straipsnyje) ir ar tai geriausias būdas globėjams nustatyti?

3.1.1 Komitetas mano, kad pagrįstų perspektyvų sąlyga teisiniu požiūriu yra pernelyg neapibrėžta ir gali būti aiškinama pernelyg ribotai. Todėl sąlygą, pagal kurią asmuo turėtų turėti bent vienerių metų trukmės leidimą gyventi, rekomenduojama išlaikyti, o antrąją sąlygą, susijusią su pagrįstomis perspektyvomis, panaikinti.

3.1.2 Dėl minimalaus laukimo laikotarpio taip pat galėtų kilti problemų. Teisė į šeimos gyvenimą ir teisė į privatumą yra pagrindinės teisės. EESRK mano, kad dėl šių teisių įgyvendinimo šeimos susijungimo globėjai pagal direktyvą bus įgalinti pradėti šeimos susijungimo procedūras nuo to laiko, kai išduodamas leidimas gyventi, o minimalus leidimo gyventi terminas turėtų būti panaikintas.

3.1.3 Komitetas supranta, kad skiriasi aukštos kvalifikacijos ir nekvalifikuotų imigrantų statusas ir jiems teikiama apsauga. Tačiau jis atkreipia dėmesį į tai, kad Europos ekonomikai vienodai reikalingi abiejų kategorijų atstovai, todėl jiems, neatšizvelgiant į jų kvalifikaciją, turi būti užtikrintos vienodos sąlygos tiek privataus gyvenimo, tiek ir šeimos gyvenimo apsaugos aspektais.

3.2 Teisę turintys šeimos nariai. Privalomos nuostatos. Šeimos branduolys.

2 klausimas

— Ar teisėta nustatyti minimalų sutuoktinio amžių, kuris nesutampa su daugumoje valstybių narių galiojančiu pilnamestystės amžiumi?

— Ar yra kitų būdų užkirsti kelią priverstinėms santuokoms, susijusioms su šeimos susijungimu, ir jei taip, kokių?

— Ar turite akivaizdžių priverstinių santuokų problemos įrodymų? Jei taip, kokio masto ši problema (pateikite statistinių duomenų) ir ar ji susijusi su šeimos susijungimo taisyklėmis (su pilnamestystės amžiumi nesutapančio minimalaus amžiaus nustatymu)?

3.2.1 Komiteto nuomone, minimalaus amžiaus taisyklės nėra pakankamai išsamios, kad padėtų kovoti su priverstinėmis santuokomis, ir jos gali daryti poveikį pagrindinei teisei į šeimos gyvenimą. Vienas iš galimų būdų – valstybės narės teritorijoje susijungus šeimai, įvertinti santuokos pobūdį atliekant tyrimą arba pasikalbėjus. Siekiant turėti daugiau galimybių atpažinti priverstines santuokas, nuo kurių beveik visada nukenčia tik moterys, rekomenduojama sukurti paskatų sistemą žmonėms, kurie prisipažįsta, kad buvo priversti sudaryti santuoką. Vienas iš sprendimo būdų (tačiau ne vienintelis) būtų pasiūlyti šioms žmonėms išduoti bent vienerių metų trukmės leidimą gyventi. EESRK neturi jokių akivaizdžių tokių priverstinių santuokų įrodymų ir rekomenduoja, kad renkant reikiamus duomenis dalyvautų Europos Komisija ir kiti specialistai.

3 klausimas

— Ar manote, kad tikslinga išlaikyti neveikiančias *status quo* išlygas, kuriomis valstybės narės nesinaudoja, pvz., susijusias su vyresniais nei 15 metų vaikais?

3.2.2 Komitetas mano, kad nebūtina išlaikyti dvi nurodytas išlygas. Pirmąja išlyga, susijusia su integracijos sąlygomis, taikomomis vyresniems nei 12 metų vaikams, ligi šiol pasinaudojo tik viena valstybė narė. Be to, būtinų integracijos sąlygų nustatymas galėtų tapti nenuosekliu ir savavališku procesu, kuris galėtų turėti įtakos pažeidžiamoje padėtyje esančių žmonių, pavyzdžiui, nepilnamečių, teisėms. Tuo tarpu dėl antrosios išlygos, kuri taikoma vyresniems nei 15 metų vaikams, kyla problemų. Šios išlygos netaikė nė viena valstybė narė. Etikos požiūriu gali būti sudėtinga užduoti nepilnamečiui klausimus apie priežastis, nesusijusias su šeimos susijungimu, atsižvelgiant į tai, kad šeimos susijungimas vyksta remiantis teise, kuri įtvirtinta visose su vaiko apsauga susijusiose tarptautinėse konvencijose.

3.3 Neprivaloma nuostata. Kiti šeimos nariai

4 klausimas

— Ar nuostatos, kuriomis remiantis nustatomi teisę turintys šeimos nariai, yra tinkamos ir pakankamai išsamios, kad būtų atsižvelgta į kitokias, nei šeimos branduolys, šeimos apibrėžtis?

3.3.1 Šios nuostatos nėra pakankamai išsamios, nes nei ES valstybėse narėse, nei trečiojoje šalyse nėra vienos bendros šeimos apibrėžties. Vis dėlto, nors ES neturi tinkamo teisinio pagrindo, kuriuo remiantis būtų galima apibrėžti šeimos sąvoką, ji turi priemonių, užtikrinančių diskriminavimo prevenciją. Šeimos susijungimo taisyklės turėtų būti pakankamai lanksčios, kad būtų galima atsižvelgti į skirtingų rūšių šeimos struktūras, kurios pripažįstamos nacionaliniu lygmeniu (įskaitant ir santuokas tarp tos pačios lyties asmenų, vienišų tėvų šeimas, civilines partnerystes ir pan.), ir galimą kitokių giminių ryšių numatymą.

3.3.2 Atsižvelgdamas į tai, kad daugiau nei pusė valstybių narių taikė neprivalomą nuostatą ir prie šeimos narių, turinčių teisę į šeimos susijungimą, priskyrė uošvius, EESRK mano, jog būtų naudinga išlaikyti šią neprivalomą nuostatą. Tokiu būdu to pageidaujanti valstybės narė galėtų taikyti šeimos susijungimą kitiems šeimos nariams. Pavyzdžiui, ją būtų galima taikyti uošviams, kurie gali atlikti naudingą vaidmenį savo vaikų emocinio ir protinio auklėjimo požiūriu.

3.4 Naudojimosi teise į šeimos susijungimą reikalavimai. Integracijos priemonės

5 klausimas

— Ar šiomis priemonėmis veiksmingai siekiama integracijos tikslo? Kaip tai galima įvertinti praktiškai?

— Kokios integracijos priemonės veiksmingiausios šiuo atžvilgiu?

— Ar šios priemonės, jūsų manymu, turėtų būti tiksliau apibrėžtos ES lygiu?

— Ar rekomenduotumėte taikyti priemones prieš atvykimą?

— Jei taip, kaip būtų galima užtikrinti, kad jos *de facto* netaptų kliūtimis šeimos susijungimui (tokiomis kaip pernelyg dideli mokesčiai arba reikalavimai) ir būtų atsižvelgta į asmeninius ypatumus, pavyzdžiui, amžių, neraštingumą, negalią ar išsilavinimo lygį?

3.4.1 Komitetas mano, kad integracijos priemonės vertinamos palankiai. Jos neturi būti laikomos kliūtimis arba įgyvendinamos trukdant šeimos susijungimui, bet jos turėtų būti naudingos globėjams ir šeimos nariams. EESRK mano, kad integracijos priemonės turėtų taikyti ES valstybės narės, o ne trečiojo šalys.

3.4.2 Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkėje nustatytas priemonių rinkinys, (angl. *Integration Toolbox*), kuriuo būtų galima naudotis. Atsižvelgdamas į šį priemonių rinkinį, EESRK mano, kad reikėtų pabrėžti kalbos mokymosi bei formalaus ir neformalaus švietimo svarbą. EESRK daugelį kartų tvirtino, kad švietimas yra svarbus integracijos veiksnys. Naudojant šias priemones būtina užtikrinti, kad jos atitiktų šeimos narių demografinius, socialinius ir ekonominius ypatumus. Rekomenduojama nepilnamečius įtraukti į formalaus mokymo ir savišvietos programas, o suaugusiuosius ir vyresnio amžiaus žmones – į kalbos mokymo ir profesinio rengimo programas. Šios priemonės galėtų padėti šeimos nariams prisidėti prie ekonomikos ir visuomenės vystymosi tiek priimančiojoje, tiek ir savo kilmės šalyje.

3.4.3 EESRK mano, kad reikėtų vengti taikyti priemones prieš atvykimą. Idealiu atveju ES teritorijoje susijungusios šeimos nariai gali turėti kalbos, kultūros ir švietimo pagrindus, lengvinančius jų integraciją, tačiau tai neturi tapti dar neįvykusio susijungimo sąlyga, jei šie žmonės tokių žinių neturi. Gali būti taip, kad, be nepateisinamų kliūčių (pvz., mokesčių), ES valstybių narių ir ES nepriklausančių šalių institucijos negalės įgyvendinti šių prieš atvykimą taikomų priemonių. Integracijos priemonių nustatymas priimančios valstybės narės teritorijoje galėtų padėti užtikrinti aukštesnį šeimos narių apsaugos lygį, didesnę globėjų paramą ir palankesnes integracijos sąlygas. NVO galėtų atlikti svarų vaidmenį užtikrinant integraciją, tačiau pagrindinis vaidmuo turi tekti valdžios institucijoms, kurioms tenka teisinė atsakomybė ir kurios turi integracijai užtikrinti reikalingų išteklių.

3.5 Su pajėgumu priimti susijęs Laukimo laikotarpis

6 klausimas

— Ar direktyvos taikymo tikslais būtina ir pagrįsta palikti galioti išlygą, nustatančią trejų metų nuo prašymo pateikimo laukimo laikotarpį?

3.5.1 Atsižvelgdamas į tai, kad šią išlygą taikė tik viena valstybė narė, EESRK mano, jog nėra jokio pagrindo ją išsaugoti. Be to, sprendimas išduoti leidimus gyventi turėtų būti priimamas atsižvelgiant į asmenines aplinkybes, o ne į priėmimo pajėgumą. Priėmimo pajėgumas kinta ir yra tam tikros politikos, kurią prireikus galima pakeisti, rezultatas.

3.6 Šeimos narių atvykimas ir gyvenimas

7 klausimas

— Ar konkrečiose nuostatose turėtų būti numatytas atvejis, kai globėjo leidimas gyventi galioja trumpiau nei vienerius metus, tačiau turi būti atnaujintas?

3.6.1 Globėjų ir jų šeimų narių leidimai gyventi turi turėti vienodą galiojimo laiką. Prieš pasibaigiant visų leidimų galiojimui ir siekiant išvengti laiko skirtumų, galėtų būti pateikiamas vienas bendras prašymas dėl visų šeimos narių.

3.7 Su prieglobsčiu susiję klausimai. Papildomos apsaugos negalimumas

8 klausimas

— Ar trečiųjų šalių piliečių, kuriems suteikiama papildoma apsauga, šeimos susijungimui turėtų būti taikomos Šeimos susijungimo direktyvos nuostatos?

— Ar asmenims, kuriems suteikiama papildoma apsauga, turėtų būti taikomos palankesnės Šeimos susijungimo direktyvos nuostatos, pagal kurias pabėgėliams netaikomi tam tikri reikalavimai (turėti būstą, sveikatos draudimą, stabilias ir nuolatinės pajamas)?

3.7.1 Komitetas mano, kad asmenims, kuriems suteikiama papildoma apsauga, turėtų būti taikomos palankesnės Šeimos susijungimo direktyvos nuostatos ir todėl jie turi būti įtraukti į direktyvos taikymo sritį. Asmenys, kuriems suteikiama papildoma apsauga, atvyksta iš tų pasaulio šalių ir regionų, kurie pripažįstami keliančiais pavojų jų sveikatai ir gerovei. Todėl būtina dar labiau stengtis suderinti šiuos du statusus.

3.8 Kiti su prieglobsčiu susiję klausimai

9 klausimas

— Ar valstybės narės ir toliau turėtų turėti galimybę palankesnes direktyvos nuostatas taikyti tik pabėgėliams, kurių šeiminiai santykiai atsirado iki jų atvykimo į valstybės narės teritoriją?

— Ar šeimos susijungimo galimybė turėtų būti užtikrinta ir platesnei šeimos narių priklausomų nuo pabėgėlių, kategorijai ir jei taip, koku mastu?

— Ar pabėgėliams turėtų būti tebetaikomas reikalavimas įrodyti, kad jie atitinka sąlygas, susijusias su būstu, sveikatos draudimu ir pajamomis, jeigu prašymas dėl šeimos susijungimo pateiktas ne per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo?

3.8.1 Komitetas mano, kad į šeimos apibrėžtį neturėtų būti įtrauktas laiko kriterijus. Kai kurie asmenys šeimą sukūrė ne trečiojoje šalyje, bet priimančioje valstybėje narėje. Šeima gali susijungti nepaisant laiko ir vietos, kurioje ji buvo sukurta. Šeimos susijungimo sąvoka turėtų būti praplėsta ir apimti įvairias asmenų kategorijas, visų pirma vyresnius nei 18 metų vaikus arba brolius ir seseris, atsižvelgiant į kilmės šalies rizikos veiksnius ir kultūrinius skirtumus. Prašymo dėl šeimos susijungimo pateikimo terminai turėtų būti panaikinti arba pratęsti, kad globėjai galėtų susisiekti su šeimos nariais, kurie galbūt gyvena atokiose vietovėse, ir parengti visus šeimos susijungimo procesui reikalingus dokumentus. Galėtų būti numatytas terminas, susijęs su laikino leidimo gyventi galiojimo pabaiga (pvz., šeši mėnesiai).

3.9 Sukčiavimas, piktnaudžiavimas, procedūriniai klausimai. Apklausa ir tyrimai

10 klausimas

— Ar turite akivaizdžių sukčiavimo problemos įrodymų? Koks problemos mastas (pateikite statistinių duomenų)? Ar manote, kad nuostatomis, reguliuojančiomis apklausas ir tyrimus, įskaitant DNR testą, šias problemas būtų galima tinkamai išspręsti?

— Ar, jūsų manymu, būtų naudinga ES lygiu nuodugniau reguliuoti šias apklausas ar tyrimus? Jei taip, kokio tipo taisyklės siūlytumėte?

3.9.1 EESRK neturi jokių akivaizdžių sukčiavimo problemos įrodymų. Jis mano, kad apklauso ir tyrimai yra teisėti, kol jie neapsunkina galimybės naudotis teise į šeimos susijungimą.

— EESRK nepritaria DNR testo taikymui. Nors tai yra mokliškai pagrįstas metodas biologiniams ryšiams tarp asmenų nustatyti, jis neapima emocinių, socialinių ir kultūrinių ryšių, kurie gali susiformuoti tarp vienos šeimos, kuri nebūtinai yra susijusi biologiniais ryšiais, narių. Įvaikinimo atveju DNR testas neturi prasmės. Be to, DNR testas gali atskleisti ypač subtilias šeimos aplinkybes, pavyzdžiui, įvaikinimo faktą, kuris buvo slepiamas nuo įvaikinto asmens, arba neištikimybę. Akivaizdu, kad DNR testas pažeidžia teisę į privatumą ir gali sukelti asmenines traumas, už kurias valdžios institucija negali būti laikoma atsakinga. Todėl EESRK mano, kad turėtų būti nustatytos tyrimus ir apklausas reguliuojančios taisyklės, aprėpiančios visas galiojančias teises ir technines priemones. Šiuo tikslu galėtų būti naudingas ES

pagrindinių teisių agentūros dalyvavimas. Kad būtų sukurtos tokios taisyklės, Komitetas pasirengęs bendradarbiauti su Europos institucijomis ir kitais organais. Jis taip pat atkreipia dėmesį į proporcingumo principą. Šeimos susijungimas negali būti baudžiamosios teisės objektas.

3.10 Fiktyvios santuokos

1 1 klausimas

— Ar turite fiktyvių santuokų problemos akivaizdžių įrodymų? Ar turite statistinių duomenų apie tokias santuokas (jei tokių atvejų nustatyta)?

— Ar jos susijusios su direktyvos nuostatomis?

— Ar direktyvos nuostatos dėl patikrų gali būti įgyvendinamos veiksmingiau ir jei taip, kokiais būdais?

3.10.1 EESRK neturi jokių akivaizdžių fiktyvių santuokų įrodymų. Būsimos patikras, patikrinimus ir apklausus reguliuojančios taisyklės galėtų padėti pažaboti šį reiškinį. EESRK pabrėžia, kad šios taisyklės turėtų būti sukurtos bendradarbiaujant su Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra siekiant užtikrinti, kad nebūtų daroma poveikio asmenų, kuriems jos bus taikomos, pagrindinėms teisėms.

3.11 Mokesčiai

1 2 klausimas

— Ar reikėtų reguliuoti administracinius procedūros mokesčius?

— Jei taip, ar tai turėtų būti tam tikra garantijos forma, ar reikėtų pateikti tikslesnes nuorodas?

3.11.1 EESRK nemano, kad būtų teisėta nustatyti skirtingo dydžio mokesčius. Todėl, siekiant nepakenkti pagrindiniam

direktyvos tikslui, būtina nustatyti šių mokesčių viršutinę ribą. EESRK nuomone, arba turėtų būti nustatyta viena (mažiausia) bendra riba, arba visi mokesčiai turėtų būti nustatyti remiantis kiekvieno trečiosios šalies asmens pajamomis (ar kitokiu rodikliu). Kadangi prašymas teikiamas asmeniškai, kita, labiau pageidautina, alternatyva būtų nustatyti ribą, susijusią su kiekvieno pareiškėjo pajamomis (pvz., metinio pajamų vidurkio dalis). Nepilnamečiams turėtų būti taikomi minimalūs mokesčiai arba jie apskritai turėtų būti atleidžiami nuo mokesčių.

3.12 Procedūros trukmė. Administracinio sprendimo priėmimo terminas

1 3 klausimas

— Ar direktyvoje nustatytas pagrįstas prašymo nagrinėjimo administracinis terminas?

3.12.1 EESRK nuomone, direktyva turėtų būti iš dalies pakeista siekiant suderinti bendrą valstybių narių lygmens praktiką. Todėl jis rekomenduoja terminą sutrumpinti nuo devynių iki šešių.

3.13 Horizontaliosios nuostatos

1 4 klausimas

— Kaip būtų galima palengvinti ir užtikrinti praktinį šių horizontaliųjų nuostatų taikymą?

3.12.1 EESRK mano, kad norint kuo tinkamiau įgyvendinti horizontaliąsias nuostatas, susijusias su nepilnamečių vaikų pagrindinių interesų užtikrinimu ir poreikiu kiekvieną atvejį vertinti atskirai, taip pat siekiant išspręsti kitas dėl šeimos susijungimo kylančias problemas, reikia sukurti konkrečias suderintas taisykles, taikomas visiems galimiems vertinimo, patikrų ir patikrinimų metodams. Šios taisyklės turėtų būti proporcingos ir nepažeisti pagrindinių žmogaus teisių.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Atnaujinta 2011–2014 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija

(COM(2011) 681 final)

(2012/C 229/15)

Pranešėja **Madi SHARMA**

Bendrapranešėjis **Stuart ETHERINGTON**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Atnaujinta 2011–2014 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija

COM(2011) 681 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 18 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 203 nariams balsavus už, 12 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina Komisijos išsipareigojimą, prisimantą pagal strategiją „Europa 2020“, įvairiomis „Atsakingų įmonių“ pakete ⁽¹⁾ išvardytomis politikos iniciatyvomis skatinti atsakingą verslo praktiką.

1.2 EESRK pažymi, kad Europos Komisija paiso ĮSA savanoriškumo principo (kurio negalima laikyti „neįpareigojančiu“), kad pabrėžia, jog įmonių lygmeniu padaryta pažanga informuojant verslo atstovus apie ĮSA, ir pripažįsta, jog tam, kad įmonės galėtų būti novatoriškos, reikalingas lankstumas.

1.3 EESRK atkreipia dėmesį, kad naujame pasiūlyme pateikta ĮSA apibrėžtis platesnė negu galiojanti šiuo metu. Tačiau daug klausimų lieka neatsakyti. Neišaiškinta:

— „įmonės“ apibrėžtis – kad būtų išvengta nesutarimų, ši sąvoka turėtų apimti visus **privačiuosius, viešuosius ir pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus**,

— skirtingas kultūrinis požiūris į ĮSA,

— kuo skiriasi „socialinė atsakomybė“ (tik darbo vietoje) ir „visuomeninė atsakomybė“ (platesnė atsakomybė, galiojanti ne tik darbo vietoje),

— dėl kurios savanoriškos veiklos bus reikalaujama teikti privalomas ataskaitas – reikia turėti omenyje, kad visa su ĮSA susijusi veikla yra savanoriška ir teisiškai neprivaloma,

— specialios MVĮ skirtos priemonės – Komunikate laikomasi visiems vienodos tvarkos principo,

— ĮSA ir įmonių valdymo skirtingumas – šias dvi sritis atskirti labai svarbu.

1.4 Komisijos veiksmų plane iš esmės atsispindi senoji ĮSA apibrėžtis (kurios jau atsisakyta) ir dabar ji skamba kaip pastaruosius dešimt metų trukusios propagavimo veiklos tęsinys. Komitetas, remdamasis nauja ĮSA apibrėžtimi, tikėjosi, kad bus pateikti planai, kas naujo turėtų būti „atnaujintoje strategijoje“: planai skatinti įmones ir padėti joms prisiimti atsakomybę už poveikį visuomenei ir parodyti suinteresuotiesiems subjektams, kaip jos ketina tai padaryti. Kai tokių planų nėra, Komitetas nedaug ką tegali pasakyti apie „atnaujintą strategiją“. Jis tik gali atkreipti dėmesį į Komisijos ketinimą iki šių metų vasaros pateikti pasiūlymą dėl teisės akto dėl visų sektorių įmonių pateiktos socialinės ir su aplinkosauga susijusios informacijos skaidrumo.

1.5 Komitetas pritaria iniciatyvai persvarstyti 2003 m. direktyvą ⁽²⁾ ir įmonėms, kurių strategijos arba jų komunikacijos

⁽¹⁾ COM(2011) 685 final.

⁽²⁾ Ketvirtoji direktyva dėl metinės finansinės atskaitomybės (2003/51/EB)

pagrindas yra ĮSA, siūlo kiekvienais metais pateikti su socialine ir aplinkos sritimi susijusių duomenimis pagrįstą ir skaidriai parengtą informaciją. Taip būtų galima užtikrinti plačiai diegiamos praktikos sklaidą taikant tarptautiniu lygmeniu pripažintus vertinimo rodiklius ir priemones.

1.6 Komitetas primena, kad ĮSA praktika jokių būdu negali būti siekiama pakeisti nacionalinių teisės aktų ar susilpninti susitarimų, pasiektų taikant socialinio dialogo procedūrą, nuostatų. Šiuo tikslu Komitetas labai palankiai vertina pasiūlymą sukurti duomenų bazę, kuri padėtų analizuoti ir stebėti globalizacijos socialinį ir aplinkos apsaugos reguliavimą padedančių užtikrinti tarptautinių susitarimų (angl. internationally-negotiated agreements (IFA)) sudarymą.

1.7 Įmonių socialinė atsakomybė yra socialinio dialogo eksperimentavimui ypač tinkama sritis, kadangi suteikia galimybę įmonei nepriklausančioms suinteresuotosioms šalims įvertinti įmonių atsakomybę už visuomenei daromą poveikį.

2. Įvadas

2.1 2011 m. spalio 25 d. Europos Komisija paskelbė naują komunikatą „Atnaujinta 2011–2014 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija“. Strategijoje išdėstytas veiksmų planas, pagal kurį 2011–2014 m. laikotarpiu būtų siekiama užsibrėžtų tikslų.

2.2 Kad būtų pasiektas tikslas atnaujinti ĮSA politiką, komunikate numatyta:

- parengti naują ĮSA apibrėžtį,
- sugrąžinti vartotojų ir piliečių pasitikėjimą Europos verslo sektoriumi,
- skatinti ĮSA – kurti naudingas sąlygas ir rinkos paskatas,
- tobulinti reglamentavimo sistemą,
- toliau integruoti ĮSA į švietimą, mokymą ir mokslinius tyrimus,
- geriau suderinti Europos ir pasaulinį požiūrį į ĮSA,
- skatinti socialinį dialogą ir skaidrumą, ir
- sukurti tarptautinių bendrųjų susitarimų duomenų bazę.

2.3 Pagal siūlomą naują, išplėstą apibrėžtį ĮSA – tai „įmonių atsakomybė už jų poveikį visuomenei“ ir kiti aspektai, kuriuos

įmonės turėtų įtraukti į savo ĮSA strategijas. Taip patikslinama ankstesnė apibrėžtis: „sąvoka, reiškianti, kad įmonės plėtodamos savo veiklą ir santykius su suinteresuotaisiais subjektais savanoriškai paiso socialinių ir aplinkosaugos aspektų“.

2.4 Komisija ketina ir toliau remtis tarptautiniu mastu pripažintais principais ir gairėmis, tuo tikslu bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, šalimis partnerėmis bei atitinkamais tarptautiniais forumais, ir versti įmones griežčiau jų laikytis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 ĮSA yra įmonių verslo strategijos dalis ir būdas padėti joms dalyvauti sprendžiant vidaus ir išorės socialines, aplinkos ir ekonomines problemas. Įmonių socialinė atsakomybė gali padėti įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ tik tuo atveju, jei užtuot reguliavus ir toliau bus paisoma verslo interesų.

3.2 ĮSA – tai **tvaraus vystymosi būdas**, o su ĮSA susijusios veiklos teikiama nauda turėtų skatinti teigiamą įmonių vaidmenį visuomenėje, apimančią ne vien ekonomines vertybes. Jokiais atvejais ĮSA negalima naudotis socialinėms teisėms, kurios yra užtikrintos teisėkūros, nacionalinėmis arba tarptautinėmis priemonėmis, už kurių vykdymą pirmiausiai atsako valstybė ir vyriausybė, išstumti.

3.3 Sunkiomis ekonominėmis ir politinėmis sąlygomis ĮSA politikos iniciatyva – tai galimybė aktyviai bendradarbiauti su verslo bendruomene, tačiau tik tol, kol ĮSA yra suvokiama kaip įmonių pastangos savanoriškais veiksmais, kurie nėra joms teisiškai privalomi, siekti teigiamo poveikio visuomenei ir užkirsti kelią arba sumažinti neigiamą poveikį visuomenei. EESRK pakartoja savo 2006 m. nuomonę⁽³⁾, kurioje nurodoma, kad ĮSA turi likti savanoriška praktika. EESRK mano, kad ĮSA diskursą reikėtų konstruktyviai pakeisti – pripažinti, kad įmonės yra **bendruomenės suinteresuotieji subjektai**.

3.4 Atliekant šios politikos peržiūrą svarbu pripažinti, kad dabartinėmis ekonominėmis aplinkybėmis visos suinteresuotųjų subjektų grupės patiria sunkumų. Komisijos politikos pasiūlymai turėtų padėti siekti tikslų skatinti augimą, nes jis yra svarbiausia kokybiškų darbo vietų kūrimo ir klestėjimo sąlyga; kartu jais turėtų būti siekiama **sudaryti geresnes sąlygas** atsakingesnei verslo praktikai.

3.5 Įvairios dabartinės su ĮSA susijusios veiklos **formos ir motyvai** turi įtakos šios veiklos poveikiui visuomenei. Politinius sprendimus priimančios asmenys turėtų geriau suvokti įvairius motyvus ir tai, kaip jie priklauso nuo įmonės dydžio, pajėgumų, pajamų, sektoriaus ir veiklos. Jei būtų įvertinta, kokių įvairių priemonių ir paramos reikia skirtingiems sektoriams, ĮSA politikos peržiūrą būtų galima grįžti išsamesne informacija. Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad taikomų teisės aktų ir

⁽³⁾ OL C 325, 2006 12 30, p. 53–60.

kolektyvinių susitarimų tarp socialinių partnerių laikymasis yra būtina sąlyga, kad įmonės išliktų atsakingos už savo poveikį visuomenei.

3.6 Su ĮSA susijusi veikla išsiplėtė, nes vis daugiau dėmesio skiriama aplinkosaugos klausimams. Tai padėjo suderinti darbo sąlygų, socialinių santykių ir aplinkosaugos problematiką. Dabartinės krizės aplinkybėmis Komisija privalo skatinti **socialinę ĮSA kryptį**.

3.7 ĮSA darbotvarkėje nepakankamai dėmesio skirta **socialinės ekonomikos sektoriui, įskaitant NVO**, ir jo vaidmeniui. Komisija privalo pripažinti, kad ĮSA darbotvarkėi reikšmingas ir svarbus yra ir pats socialinės ekonomikos sektorius, ir **jo partnerystė su kitais sektoriais**, ir įvertinti **netiesioginių pasiūlymų** poveikį šiam sektoriui – jo ryšių su verslo sektoriumi stiprinimui.

3.8 Turint omenyje įsipareigojimus, kuriems ES pritarė Rio + 20 konferencijoje, Komitetas pabrėžia, kad reikia organizuoti supažindinimo su nefinansine informacija kampaniją ne tik visoms tam tikro dydžio įmonėms (turinčios maždaug 500 darbuotojų), bet ir valdžios institucijoms bei stambioms pilietinės visuomenės organizacijoms parengiant periodinę tvaraus vystymosi ataskaitą. Ši perspektyva dar labiau įprasmintų mokslinius tyrimus kitų nei BVP rodiklių, anglies pėdsako ar gyvavimo ciklo temomis. Laikydamos Rio priimtų įsipareigojimų, Komitetas jau ėmėsi atitinkamų veiksmų ir paskelbė savo rezultatus naudodamasis diagnostikos priemone EMAS.

3.9 Veiksmai turi būti įgyvendinami laipsniškai, todėl Komitetas ragina Komisiją sustiprinti 2003 m. priimtoje ir šiuo metu peržiūrimoje direktyvoje numatytą Europos reguliavimo sistemą, pagal kurią vertinamas socialiniai ir aplinkosaugos aspektai ir su jais susijusios informacijos teikimas. Tokia europinė sistema, kuri būtų taikoma visoms didžiosioms įmonėms, kurių strategijos ir komunikacijos politikos pagrindas yra ĮSA, turi būti grindžiama tarptautiniu mastu pripažintomis vertinimo priemonėmis ir nustatyta atsižvelgiant į jau daugelyje šalių šioje srityje priimtus teisės aktus.

3.10 Pasinaudojant vis gausesniais geriausios praktikos pavyzdžiais, įskaitant socialinio dialogo metu sudarytus susitarimus, ĮSA įrodo praktikoje papildomą pilietinio dialogo indėlį nagrinėjant ir sprendžiant visuomenės problemas. Pilietinis dialogas ypač svarbus plėtojant gerąją praktiką, kadangi jis sudaro galimybę įmonėms nepriklausantiems suinteresuotiesiems subjektams gauti kokybišką informaciją apie atsakingų įmonių ir investuotojų savanoriškai vykdomą veiklą.

3.11 EK komunikate nepripažįstama moterų svarba valdyboje ir įmonių socialinei atsakomybei ir jų ekonominė pridėtinė vertė bendruomenei. Jau įrodyta, kad moterų dalyvavimas valdyboje ir įmonių socialinė atsakomybė yra du veiksniai, susiję su

lyčių politika pagrįstu vadovavimu, darančiu teigiamą poveikį įmonių socialinei atsakomybei ⁽⁴⁾.

3.12 Tarpininkavimo tarnybos, strategiškai derindamos įmonių poreikius ir gebėjimą sudaryti sėkmingas partnerystes, sukuria dar daugiau galimybių augti ir dar didesnę su ĮSA susijusios veiklos visuomeninę vertę; tai turėtų būti ir toliau skatinama kaip geriausia patirtis.

3.13 Europos Sąjunga turėtų būti raginama propaguoti ir ginti autoritetingus tarptautinius įmonių socialinės atsakomybės susitarimus. Įmonės turėtų laikytis šių susitarimų, jais vadovautis vystydamos savo ĮSA veiklą ir parodyti savo suinteresuotiesiems subjektams, kaip juos taiko.

4. Konkrečios pastabos

4.1 ĮSA apibrėžties patikslinimas

4.1.1 Teigiamas naujojo pasiūlymo aspektas tas, kad atnaujinama ĮSA apibrėžtis. Vis tik EESRK mano, kad Komisija turėtų patikslinti „įmonės“ apibrėžtį, kad būtų išvengta klaidingo aiškinimo. Be to, Komisija turi paaiškinti, kokia nauja politika bus kuriama pagal atnaujintą apibrėžtį, įskaitant paskelbtą teisėkūros iniciatyvą. Ir dar, Komisija turėtų paaiškinti, kaip ji ketina skatinti skirtingas verslo bendruomenės grupes, t. y. dideles korporacijas, MVĮ ir socialinės ekonomikos įmones, diegti ĮSA.

4.1.2 EESRK taip pat pažymi, kad komunikatas yra neišsamus, nes jame nebandoma įvertinti per praėjusius dešimt metų pasiektų ĮSA strategijos rezultatų, t. y. to, kaip ši strategija paveikė įmonių elgseną, kad šioje strategijoje siūlomos iniciatyvos ir politikos kryptys būtų grindžiamos išsamesne informacija.

4.1.3 Siūloma ES apibrėžtimi į savanoriškos veiklos sampratą įtraukiama atsakomybės sąvoka. Naujoje apibrėžtyje atsižvelgiama į daugiaaspektį ĮSA pobūdį, aptartą komunikate ⁽⁵⁾. Tačiau ES, mėgindama kurti naują standartą, turėtų tai daryti atsargiai, kad jis neprieštarautų standartui ISO 26000. Norint pasiekti strategijos „Europa 2020“ pažangaus ir integracinio augimo tikslą, ĮSA darbotvarkę turi kurti verslo įmonės, konsultuodamosi su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais.

4.1.4 Vis dažniau produktus ir paslaugas teikia įvairių verslo, viešojo ir socialinės ekonomikos sektorių viešųjų paslaugų organizacijos. Siūloma apibrėžtis apima šį nekomercinių organizacijų aspektą. Tačiau apibrėžtis turi būti suformuluota aiškiau ir aiškiau išdėstyti jos padariniai **visoms įmonėms**, kuriose turėtų būti laikomasi ĮSA praktikos.

⁽⁴⁾ Žr. <http://newsforchangingtimes.com/2012/02/17/women-boardroom-csr-un-women-ingrid-kragl/>

⁽⁵⁾ COM(2011) 681 final, p. 7.

4.1.5 Socialiniai finansų krizės padariniai rodo, kad įmonių veiklos poveikis yra platesnis. Įmonės tikrai turėtų būti atsakingos už savo veiklą ir savo verslo strategijose įtvirtinti ĮSA, taip skatindamos atsakingesnę praktiką, ypač krizės ir intensyvesnės konkurencijos laikotarpiams. Tačiau ĮSA formuluotė reikėtų pakeisti – pabrėžti **abipusę** verslo sektoriaus ir visuomenės **priklausomybę**.

4.1.6 **Verslo sektoriaus ir bendruomenės ryšys** privalo apimti socialinį dialogą ir būti skaidrus. Šioje srityje reikia spręsti įvairius ĮSA keliamus uždavinius:

- *susijusius su organizacijų vidine bendruomene (įmonių viduje):* koordinuoti vidines struktūras, kad būtų vykdomi įsipareigojimai dėl darbuotojų gerovės ir ugdymo,
- *susijusius su išorės suinteresuotųjų subjektų bendruomene:* įmonės interesais bendradarbiauti su suinteresuotaisiais subjektais, vartotojais ir kitais partneriais, taip pat su viešosios valdžios institucijomis ir bendruomenėmis,
- *susijusius su vietos bendruomene:* vertinti įmonių praktikos poveikį aplinkinėms vietos bendruomenėms ir aplinkai ir stengtis jį gerinti.

Įmonės turėtų pripažinti šiuos ryšius ir imtis iniciatyvos ĮSA įtvirtinti kaip vieną pagrindinių savo veiklos tikslų, kad ši veikla finansiniu ir socialiniu požiūriu būtų kuo vertingesnė visiems bendruomenės suinteresuotiesiems subjektams. Toliau vystant vietos teritorines sistemas ⁽⁶⁾ visiems bendruomenės suinteresuotiesiems subjektams, taip pat ir viešosios valdžios institucijoms, bus užtikrinta galimybė veikti ir bendradarbiauti visuomenės naudai.

4.1.7 Komisija MVĮ klausimą išsprendė tikrai neidealai. Aptariant verslo sektorių neatsižvelgiama į tai, kokį poveikį visoje Sąjungoje ĮSA darbotvarkėi daro MVĮ. Be to, nepasinaudota galimybe sukurti išsamią politiką, kurioje būtų atsižvelgta į naujus verslo būdus, pavyzdžiui, elektroninę prekybą, ir pagal kurią MVĮ būtų geriau informuojamos apie ĮSA darbotvarkę.

4.1.8 Darbotvarkės pasiūlymuose MVĮ pamiršamos. Komunikate nepaaiškinama, ką reiškia sąvoka „verslas“, bet iš konteksto galima numanyti, kad omenyje turimos didelės įmonės. MVĮ yra svarbiausias ES darbo vietų kūrimo, augimo ir Lisabonos sutartyje įtvirtintų konkurencingumo tikslų įgyvendinimo priemonės – visoms įmonėms vienodos tvarkos principas nėra priimtinas.

4.2 Naudingų sąlygų ir paskatų su ĮSA susijusiai veiklai kūrimas

4.2.1 Svarbu suprasti ekonominius su ĮSA susijusios veiklos motyvus. Komunikate aptarti įvairūs naudos aspektai – šią naudą ir kitus gerosios patirties pavyzdžius reikėtų aktyviau

viešinti ir taip įmones informuoti bei skatinti prisiimti tvirtesnius įsipareigojimus dėl ĮSA.

4.2.2 Tačiau ekonominės su ĮSA susijusios veiklos naudos nereikia perdėti. Įmonėse veikia rinkodaros ir pardavimo skyriai, kurie yra atsakingi už reklamą ir vartotojų poreikių vertinimą. **Iš esmės, ĮSA yra tvaraus vystymosi būdas**, kuriuo ekonomikos augimo siekiama atsižvelgiant į socialinę bei aplinkosaugos problematiką. ĮSA reikšmės susiaurinimas vien iki ekonominių dalykų gali turėti neigiamų pasekmių, pavyzdžiui, jei šios politikos taikymo rezultatai neatitiks finansinių lūkesčių, jos gali būti atsisakyta.

4.2.3 Galimybę viešuosius pirkimus naudoti kaip rinkos paskatą reikia gerai apgalvoti ir tinkamai taikyti. Tam, kad su ĮSA susijusi veikla nebūtų vien simbolinė ir duotų socialinės naudos, apibrėžiant sutarčių dalyką ir toliau reikia atsižvelgti į socialinius kriterijus, tarp jų – TDO nuostatas. Be to, tai gali paskatinti pramonės sektoriuose vykdyti tinkamesnę ir veiksmingesnę su ĮSA susijusią veiklą.

4.2.4 Itin svarbu, kad sudarant sutartis socialinės sąlygos būtų nustatytos visiškai **skaidriai**. Tai labai svarbu norint užtikrinti, kad bendrojoje rinkoje paslaugos būtų perkamos tinkamai ir būtų laikomasi sąžiningos konkurencijos principų. Dėl viešųjų pirkimų, kurie vykdomi kaip rinkos paskata, būtina konsultuotis su Konkurencijos generaliniu direktoratu.

4.2.5 ĮSA darbotvarkėje nepasinaudota pagrindinėmis galimybėmis, kurių galėtų suteikti socialinio verslo iniciatyva (SVI), pristatoma kaip atskira papildoma politika, sudaranti Komisijos „Atsakingų įmonių“ paketo ⁽⁷⁾ dalį. Atšiaurus ekonominio klimato sąlygomis įmonės atsargiau žvelgia į išlaidas, kurių negalės susigrąžinti. Visuotinai pripažįstama, kad dalį finansavimo ⁽⁸⁾ socialinės įmonės gauna iš privačių šaltinių, taigi socialinės investicijos ir nefinansinių *pro-bono* paslaugų teikimas naujoms socialinėms įmonėms yra būdas įmonėms gauti **finansinę ir socialinę** savo investicijų į ĮSA **grąžą** ⁽⁹⁾. Būtų galima pasiekti abiejų iniciatyvų tikslus ir kartu maksimaliai išnaudoti augimo potencialą bei gebėjimą kurti socialinę vertę.

4.3 Su ĮSA susijusios veiklos motyvų suvokimas ir šios veiklos rėmimas

4.3.1 Dabartinė su ĮSA susijusi veikla vykdoma **įvairiomis formomis ir įvairiais sumetimais**, nuo kurių priklauso šios veiklos poveikis visuomenei. Pavyzdžiui, tai gali būti suinteresuotųjų subjektų interesų apsauga, labdara ir parama, kaip kai kuriose valstybėse narėse, arba reikšmingesnė veikla, pavyzdžiui, su pagrindine veikla strategiškai susijusi veikla ar įvairūs siekiai nustatyti bei pašalinti esmines visuomenės problemų priežastis ⁽¹⁰⁾. EESRK pažymi, kad naujos taisyklės gali padaryti priešingą poveikį, jei dėl jų kai kuriose šalyse įmonės būtų priverstos nutraukti veiklą, už kurią reikalaujama teikti atskaitas.

⁽⁷⁾ COM(2011) 681 final.

⁽⁸⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 1.

⁽⁹⁾ COM(2011) 682 final, p. 6.

⁽¹⁰⁾ www.csrinternational.org

⁽⁶⁾ OL C 175, 2009 7 28, p. 63–72.

4.3.2 Kad galėtų kurti palankią aplinką didesnės strateginės svarbos ir lankstesnei su ĮSA susijusiai veiklai vykdyti, politinius sprendimus priimančias asmenys privalo suprasti šios veiklos mastą. Reikalavimai turėtų būti tokie, kad dėl jų su ĮSA susijusi veikla nebūtų susiaurinta iki **mažiausio būtino lygio**, o ši veikla turėtų išlikti savanoriška ir **teisiškai neprivaloma**.

4.3.3 Tam, kad ĮSA programos būtų veiksmingesnės ir būtų kuriama etiškesnė organizacinė kultūra, reikėtų labiau stengtis skatinti teikti informaciją ir plėtoti pilietinį dialogą visais įmonės lygmenimis: nuo direktorių iki darbuotojų. Specialios iniciatyvinės grupės, į kurias įtraukiami vadovaujantys darbuotojai, pasiteisino kaip priemonė, padedanti nustatyti strategines kryptis ir įgyvendinti su ĮSA susijusią veiklą.

4.3.4 Savireguliacijos ir bendro reguliacijos idėja iš esmės yra gera, bet reikia sukurti mechanizmus, kuriais būtų užtikrinta, kad dėl susitarimų su didesnėmis įmonėmis kaip subrangovėms ir tiekimo grandinės tarpininkėms MVĮ nebūtų pernelyg sudėtinga laikytis reikalavimų. Komisijos siūlomas parengti gerosios patirties kodeksas turėtų būti naudingas tiems, kas nori užsiimti ĮSA veikla. Jį sudarant reikėtų nepamiršti savireguliacijos ir bendro reguliacijos procesų pobūdžio.

4.4 Darbuotojų vaidmens reikšmė ĮSA darbotvarkėje

4.4.1 ĮSA nebus veiksminga, jei įmonės darbuotojai nepriims šios atsakomybės. Tam, kad ĮSA darbotvarkė atitiktų organizacijos etosą, ji turi būti rengiama kartu su vadovais, darbuotojais ir, jei reikia, socialiniais partneriais. ĮSA – tai ne tik „komandos stiprinimo“ pratimai; strategijos įgyvendinimo sėkmė priklauso nuo darbuotojų noro jos siekti.

4.4.2 Socialiniams partneriams tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant bet kurią ĮSA darbotvarkę, nes jie skleidžia informaciją ir skatina socialinį dialogą. Atitinkamose įmonėse turėtų būti diegiamos sistemos, kuriomis būtų užtikrinama, kad būtų sudaromos kolektyvinės sutartys, garantuojamas skaidrumas, viešumas ir dalyvavimo aktyvumas – visi šie aspektai įtraukiami į ĮSA darbotvarkę.

4.4.3 Žmogaus teisės, darbo sąlygos ir įdarbinimo praktika yra svarbūs daugiaaspekčio pobūdžio ĮSA veiksniai. Įmonės savo veiklą turėtų vykdyti laikydamosi ne tik tarptautinių ir Europos reglamentų bei gairių, pagrįstų aštuoniomis TDO konvencijomis dėl pagrindinių žmogaus teisių, ir dėl darbuotojų sveikatos, gerovės bei mokymo. Etiškos ir sąžiningos vidinės valdymo struktūros turi veikti visose įmonėse, bet neužgožti kolektyvinių susitarimų.

4.5 Keitimasis žiniomis

4.5.1 Valstybių narių tarpusavio mokymasis ĮSA politikos srityje yra svarbus uždavinys (9 ketinimas). Pirmiausia **visoms valstybėms narėms** reikėtų padėti parengti ir atnaujinti savo nacionalinę ĮSA politiką ir perimti patirtį, įgytą įgyvendinant ankstesnę nacionalinę politiką šioje srityje.

4.5.2 Visos Sąjungos viešosios valdžios institucijos: nacionalinės, regioninės, vietos ir ES, turi sukurti ĮSA strategiją, jos laikytis ir taip rodyti pavyzdį kitiems sektoriams. Šioje strategijoje turėtų būti išdėstyta stabili vidaus ĮSA politika, numatyta išbandyti novatoriškus ĮSA modelius ir veiklą, sudarytos sąlygos keistis gerąja patirtimi, koordinuojama vietos teritorinių struktūrų plėtra, užtikrinant, kad bendruomenė galėtų jose dalyvauti.

4.5.3 Kai kuriuose pramonės sektoriuose veikiančios įvairių suinteresuotųjų subjektų platformos galėtų padėti surengti rimtas įmonių ir suinteresuotųjų subjektų diskusijas apie verslo praktiką, paskatinti keitimąsi naudinga gerąja patirtimi ir mokymąsi sektorių viduje bei tarp sektorių, tinkamai atsižvelgus į dalyvių, susijusių su platformos aprėpties ir veiklos nustatymu, savarankiškumą. Tačiau ginčijamos verslo praktikos atvejais turėtų būti taikomos sankcijos, kurias nustatytų teismai.

4.5.4 Reikia užtikrinti, kad į **suinteresuotųjų subjektų platformas būtų įtraukiamos ir MVĮ**, nes anksčiau jose daugiausia dalyvaudavo didelės korporacijos. Visoms įmonėms turi būti suteikta galimybė jose dalyvauti, kad būtų geriau atsižvelgiama į kiekvienam sektoriui rūpimus dalykus ir svarbiausius aktualius klausimus.

4.5.5 EESRK pritaria ketinimui teikti finansinę paramą su ĮSA susijusiems švietimo ir mokymo projektams, padėti švietimo specialistams bei įmonėms geriau suvokti ĮSA svarbą (8 ketinimas). Tai ypač aktualu MVĮ, kurios dažnai nežino, kokių galimybių esama, arba kurioms trūksta praktinės patirties vykdyti su ĮSA susijusią veiklą.

4.5.6 Reikėtų atidžiai apvarstyti galimybes ĮSA iniciatyvoms įgyvendinti panaudoti struktūrinius fondus. Primename Komisijai, kad ketinama mažinti kito laikotarpio finansavimą iš struktūrinių fondų, taigi visos ĮSA iniciatyvoms skiriamos lėšos turėtų būti skiriamos **aiškiems tikslams** – kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi ir skatinti regioninę plėtrą. Šios lėšos turėtų būti skiriamos tik ribotų galimybių ir nedaug finansinių išteklių turinčioms įmonėms, pavyzdžiui, MVĮ bei pilietinės visuomenės organizacijoms, siekiant joms padėti parengti ĮSA politiką ir paskatinti jų aktyvumą.

4.5.7 Turėtų būti remiami ir plėtojami **informaciniai portalai**, siekiant padėti įmonėms ir e. prekybos bendrovėms prie jų prisijungti ir veiksmingai keistis gerąja patirtimi, įgūdžiais, finansiniais ir nefinansiniais išteklių ir taip suteikti naudos visuomenei.

4.6 ĮSA ir socialiniai–ekonominiai partneriai

4.6.1 ĮSA politikos iniciatyvoje neatsižvelgta į **pilietinės visuomenės sektorių**. Pilietinės visuomenės organizacijos kuria atsakingo verslo strategijas, valdymo modelius ir forumus, dažnai dalyvauja su ĮSA susijusioje veikloje. Komunikate visai nėra išnagrinėtas „pelno siekiančių“ ir „pelno nesiekiančių“ sektorių santykis.

4.6.2 Kai kurie sektoriai nuo seno bendradarbiauja ir ši partnerystė turėtų būti skatinama, nes įmonių socialiniai įsipareigojimai yra svarbus pagrindas pilietinės visuomenės institucijoms kurtis ir jas išsaugoti ⁽¹⁾.

4.6.3 Tam, kad būtų imtasi reikšmingesnės su ĮSA susijusios veiklos, **reikėtų skatinti abipusę partnerystės naudą**. Partnerių poreikių ir įgūdžių derinimas skatina veiksmingesnį ir naudingesnį socialinį bei ekonominį poveikį bendruomenėms ir įmonėms. Norint plėsti kitų sektorių teikiamos paramos mastą svarbu skatinti nefinansinę paramą, nes tai padeda strategiškiau vertinti gebėjimus prisiimti ĮSA; ši parama – darbuotojų savanoriškos veiklos rėmimas, *pro-bono* paslaugos, parama natūra, t. y. patalpos, įranga.

4.6.4 **Sektorių ryšiai** yra pagrindinė sėkmingos partnerystės sąlyga. Tarpininkavimo tarnybos ⁽¹²⁾ padeda suderinti ir supaprastinti dviejų sektorių bendradarbiavimą verslo srityje ir įveikti kultūrinius skirtumus. Šias tarnybas reikėtų remti, padaryti jas prieinamesnes įmonėms ir taip padėti įveikti kliūtis, trukdančias kurti visiems sektoriams naudingas vertybes, ir užtikrinti, kad būtų realiai įsipareigojama vykdyti su ĮSA susijusią veiklą.

4.7 Tarptautinės gairės ir susitarimai

4.7.1 TDO parengė aštuonias bendrąsias konvencijas – tai pagrindiniai dokumentai, kuriuose tam tikros teisės įtvirtinamos pasaulio lygmeniu. Valstybės narės šias bendrąsias konvencijas jau ratifikavo. ES gali išreikšti savo paramą užtikrindama, kad trečiosios šalys taip pat laikytųsi šių susitarimų.

4.7.2 EESRK labai palaiko Komisijos ketinimą siekti, kad ĮSA būtų propaguojama visapusiškai laikantis esamų pasaulio lygmeniu priimtų dokumentų, visų pirma patikslintų EBPO gairių, TDO deklaracijos dėl tarptautinių įmonių ir socialinės politikos, standarto ISO 26000 ir Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų bei tarptautinių bendrųjų susitarimų. Prašome Komisijos tiksliai paaiškinti, kaip tikimasi tai įvykdyti.

4.7.3 EBPO gairės yra priėmusios 42 šalys, iš kurių 24 yra ES narės. Šiose gairėse nustatytas unikalus įgyvendinimo mechanizmas – nacionalinis ryšių centras, atsakingas už gairių sklaidą ir atvejų, kai įtariama, kad padaryta pažeidimų, nagrinėjimą. Todėl EESRK rekomenduoja ES atnaujintoje ĮSA strategijoje numatyti išteklių EBPO gairių įgyvendinimo gebėjimams didinti. Jis taip rekomenduoja, kad Komisija ir valstybės narės šių nacionalinių ryšių centrų veikloje socialiniams partneriams suteiktų svarbesnį vaidmenį.

4.7.4 EESRK mano, kad ĮSA politikoje įmonėms pirmiausia reikėtų nubrėžti strategines kryptis, nes ketinimas (10 ketinimas) stebėti Europos įmonių, turinčių daugiau kaip 1 000 darbuotojų, įsipareigojimus imtis ĮSA yra neracionalus, jam įgyvendinti prireiks daug ES finansinių išteklių.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OL C 125, 2002 5 27.

⁽¹²⁾ Tarpininkavimo tarnybos yra tarpininkaujančios įmonės, kurios, derindamos poreikius, gebėjimus ir įgūdžius, padeda skirtingų sektorių organizacijoms užmegzti ryšius, skatina veiksmingesnius darbo santykius. Tokios organizacijos pavyzdys yra „Pilot Light“ (<http://www.pilotlight.org.uk>).

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami pakeitimai, kuriems pritarė ne mažiau kaip ketvirtadalis balsavusiųjų ir kurie diskusijų metu buvo atmesti (DTT 54 straipsnio 3 dalis).

2.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Pagal siūlomą naują, išplėstą apibrėžtį ISA – tai „įmonių atsakomybė už jų poveikį visuomenei“ ir privalomai nurodomi kiti aspektai, kuriuos įmonės turėtų įtraukti į savo ISA strategijas. Taip pat tikslinama nukrypstant nuo ankstesnės apibrėžties: „sąvoka, reiškianti, kad įmonės plėtodamos savo veiklą ir santykius su suinteresuotaisiais subjektais savanoriškai paiso socialinių ir aplinkosaugos aspektų“.

Balsavimo rezultatai:

Už	88
Prieš	91
Susilaikė	23

4.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„ISA apibrėžties išplėtimas patikslinimas“

Balsavimo rezultatai:

Už	80
Prieš	106
Susilaikė	23

4.1.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Teigiamas naujojo pasiūlymo aspektas tas, kad atnaujinama ISA apibrėžtis. Vis tik Naujoji išplėsta įsakmi ISA apibrėžtis gali pakenkti praėjusių dešimtmetį pasiektai pažangai, kai apibrėžtis buvo grindžiama praktiniu požiūriu, įtvirtintu 2006 m. komunikate dėl ISA ir aljanso už ISA. EESRK mano, kad Komisija turėtų patikslinti „įmonės“ apibrėžtį, kad būtų išvengta klaidingo aiškinimo. Be to, Komisija turi paaiškinti, kokia nauja politika bus kuriama pagal atnaujintą apibrėžtį, ir aiškiai išdėstyti, kaip paskelbtos teisėkūros iniciatyvos dėl nefinansinės informacijos atskleidimo ekonominės naudos analizę. Ir dar, Komisija turėtų paaiškinti, kaip ji ketina skatinti skirtingas verslo bendruomenės grupes, t. y. dideles korporacijas, MVĮ ir socialinės ekonomikos įmones, diegti ISA.“

Balsavimo rezultatai:

Už	85
Prieš	121
Susilaikė	20

4.4.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Socialiniams partneriams tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant bet kurią ISA darbotvarkę tenka darbuotojų, suinteresuotųjų subjektų ir vadovybės dialogui, nes jis padeda ISA strategiją formuoti, taigi ir skleisti informaciją, ir skatinti socialinį dialogą, atsižvelgiant į individualius kiekvienos įmonės poreikius, neskleidžia informaciją ir skatina socialinį dialogą. Atitinkamose įmonėse turėtų būti diegiamos sistemos, kuriomis būtų užtikrinama, kad būtų sudaromos kolektyvinės sutartys, garantuojamas skaidrumas, viešumas ir dalyvavimo aktyvumas – visi šie aspektai įtraukiami į ISA darbotvarkę.“

Balsavimo rezultatai:

Už 86

Prieš 125

Susilaikė 14

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Ryžtingesnė Europos kova su narkotikais“

(COM(2011) 689 final)

(2012/C 229/16)

Pranešėjas **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Ryžtingesnė Europos kova su narkotikais“

COM(2011) 689 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 18 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK)

1.1 palankiai vertina Komisijos komunikato nuostatas ir pritaria, kad siekiant sustiprinti Europą reikia imtis ryžtingesnių priemonių, o norint efektyviai paveikti narkotikų pasiūlą ir paklausą reikia laikytis darnaus požiūrio;

1.2 todėl yra nusivylęs, kad šiuo komunikatu žengtas žingsnis atgal palyginti su ligi šiol vyravusiu darniu ir susitarimais grindžiamu požiūriu – jame šališkai pabrėžiamos pasiūlos mažinimo priemonės;

1.3 mano, kad reglamentavimas ir baudžiamosios teisės normų taikymas yra nepakankamos priemonės ir ragina parengti naują ES kovos su narkotikais strategiją, remiantis nuodugniu dabartinės strategijos, kurios taikymo laikas baigiasi, vertinimu;

1.4 nerimauja dėl pasikeitusių finansavimo politikos prioritetų ir primygtinai rekomenduoja šioje srityje taip pat laikytis darnaus požiūrio;

1.5 pritaria, kad nacionalines kovos su prekyba narkotikais priemones reikia derinti toliau ir ragina derinant ES baudžiamąją teisę taip pat suderinti nuostatas dėl įvairių su piktnaudžiavimu narkotikais susijusių pažeidimų;

1.6 rekomenduoja sukurti ir naudoti nepriklausomo, mokslškai pagrįsto narkotikų pasiūlos mažinimo priemonių vertinimo sistemą ir užtikrinti, kad šioms priemonėms būtų skiriami reikiami ištekliai;

1.7 pritaria siūlomoms nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo ir išieškojimo priemonėms ir rekomenduoja konfiskuotą turtą ar bent jo dalį skirti paklausos mažinimo iniciatyvoms, kurios tikrai nepakankamai finansuojamos;

1.8 pabrėžia, kad atsiradus naujiems pavojingiems narkotikams nepakaks priimti naujus teisės aktus – teisės aktus būtina įgyvendinti vykdant integruotą bendrą politiką, o tą politiką nuolat stebėti ir vertinti;

1.9 laikosi nuomonės, kad paklausos mažinimui skirta komunikato dalis yra pernelyg bendra ir neproporcinga, todėl rekomenduoja Komisijai paskatinti sukurti institucinę mechanizmą, užtikrinantį sėkmingą politikos iniciatyvų, grindžiamų moksliniais duomenimis, įgyvendinimą;

1.10 yra tvirtai įsitikinęs, jog siekiant užtikrinti, kad įvairios politikos kryptys nebūtų viena kitai priešingos, reikia jau vidutinės trukmės laikotarpiu parengti suderintą bendrą kovos su priklausomybe nuo visų psichoaktyviųjų medžiagų (ir „teisėtų“, ir „neteisėtų“) politiką;

1.11 remia Europos pilietinės visuomenės forumo narkotikų tema veiklą ir ragina labiau atsižvelgti į jo išvadas tiek ES, tiek ir valstybių narių lygmeniu;

2. Bendrosios pastabos

2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina Europos Komisijos komunikatą „Ryžtingesnė Europos kova su narkotikais“ ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2011) 689 final.

2.2 EESRK pritaria šio dokumento nuostatomis, kad priėmus Lisabonos sutartį „Europa turi tvirtai ir ryžtingai kovoti su narkotikais ir spręsti tiek narkotikų paklausos, tiek narkotikų pasiūlos problemas“. Jis palankiai vertina Komisijos pasiryžimą ES kovos su narkotikais politikai suteikti naują postūmį ir visiškai pritaria, kad „ES veiksmas turėtų būti sutelkti srityse, kuriose sukuriama pridėtinė vertė“.

2.3 Vis dėlto EESRK yra nusivylęs, kad komunikatu žengtas žingsnis atgal palyginti su iki šiol taikytu darniu ir susitarimais grįštu metodu, pagal kurį ir pasiūlos, ir paklausos mažinimo priemonės buvo taikomos proporcingai – svarstomame dokumente pasiūlymai pateikiami daugiausia dėl teisinių pasiūlos mažinimo priemonių, o paklausai mažinti išdėstyta tik keletas paskubomis suformuluotų tikslų.

2.4 Komitetas apgailestauja, kad Komisijos dokumente aptariant narkotikų vartojimą nepakankamai įvertinami įvairūs su žmogaus teisėmis susiję socialinės politikos aspektai; vietoj to dėmesys skiriamas nepakankamai moksliskai pagrįstoms teisėnėms ir baudžiamosioms priemonėms, kurių veiksmingumas, remiantis šiuo metu turimais duomenimis, yra abejotinas ir kurios nėra itin ekonomiškos (?).

2.5 Komitetas yra įsitikinęs, kad pasiūlos mažinimo priemonės bus prasmingos tik tada, kai sudarys vieną iš strateginės priemonės dalių ar elementų. Reikia stengtis, kad baudžiamosioms priemonėms nebūtų skiriama neproporcingai daug dėmesio – jos turėtų būti taikomos kaip paskutinė priemonė (*ultima ratio*). Todėl negalima leisti, kad prevencijos priemonės, kurios yra būdingas Europos politikos bruožas būtų nustumtos į antrą planą – juk Europa, įgyvendindama savo priemones, visuomet skatino taikyti visuotinę ir daugialypę strategiją, o ne daugelyje pasaulio šalių naudojamus primityvius, prievartinio pobūdžio metodus, pagal kuriuos nepaisoma žmogaus teisių.

2.6 EESRK yra įsitikinęs, kad ES kovos su narkotikais politikos srityje būtina, remiantis iki šiol taikytos strategijos vertinimu, parengti, plačiai apsvarstyti ir priimti naują bendru sutarimu grindžiamą strategiją, kurioje būtų įtvirtintas bendras visų valstybių narių įsipareigojimas laikytis strateginių principų, numatomos tokios veiksmų programos ir finansavimo politika (geriausia įvairių politikos krypčių priemonės), kokios buvo taikytos iki šiol, kurios yra proporcingos ir grindžiamos pagrindinėmis Lisabonos strategijoje įtvirtintomis vertybėmis.

2.7 Laikantis pagrindinio principo, pagal kurį valstybė negali sukelti didesnės žalos ir pavojaus nei ta žala ir pavojus, nuo kurių ji gina savo piliečius, būtina sukurti mechanizmą sprendimams priimti, kuris leistų nedelsiant pakeisti tam tikrą politikos kryptį, jei, nepriklausomo vertinimo duomenimis jos rezultatai yra neigiami.

(2) Daugumoje šalių baudžiamosios priemonės šiuo metu yra nukreiptos daugiausia į narkotikų vartotojus, ir tik labai menkai veikia prekeivius narkotikais.

3. Finansavimas

3.1 EESRK yra sunerimęs dėl Komisijos finansavimo prioritetų keitimo ir mažinimo. Trečiojoje daugiametėje 2014–2020 m. finansavimo programoje numatyta programa „Sveikata ekonomikos augimui skatinti“ nebesprendžiamos narkotikų ir jų paklausos mažinimo problemos. Nesprenžiamas ir finansinių išteklių, kurių reikia norint mažinti paklausą – siekti ES kovos su narkotikais strategijoje ir veiksmų programoje nubrėžtų tikslų.

3.2 Taip pat pakito ir Komisijos pasiūlymo dėl Teisingumo programos ir Teisių ir pilietybės programos finansavimo prioritetai – visi asignavimai narkotikų problemai spręsti bus skiriami nusikalstamumo prevencijai. EESRK primygtinai ragina Komisiją patikslinti finansavimo politiką taip, kad ji atitiktų darnaus strateginio požiūrio principus.

4. Konkrečios ir esminės pastabos

4.1 Su narkotikais susiję nusikaltimai, prekyba narkotikais

4.1.1 Kovos su prekyba narkotikais klausimu Komunikate nurodoma, kad neteisėtų narkotikų rinka nuolat plečiasi, kontrabandos tikslais pradedami naudoti naujoviški metodai ir pažangios technologijos. Jame pabrėžiama, kad siekiant veiksmingai kovoti su visais šiais neigiamais reiškiniais, būtina gerinti kovos su prekyba narkotikais iniciatyvų koordinavimą.

4.1.2 Dokumente pabrėžta, kad įsigaliojus Lisabonos sutarčiai⁽³⁾ atsirado galimybė sustiprinti teises ir politines kovos su prekyba narkotikais priemones; vis dėlto jame pažymima, kad tam tikrų teisinių priemonių⁽⁴⁾ „poveikis sudarant palankesnes teismo bendradarbiavimo neteisėtos prekybos narkotikais srityje sąlygas buvo nepakankamas“⁽⁵⁾.

4.1.3 Komisijos komunikate rekomenduojamos naujos šios srities teisines priemonės, kuriomis siekiama: pirma, nustatyti pagrindinius tarpvalstybinės prekybos narkotikais ir organizuotų nusikaltėlių tinklus tiriant galimybes nustatyti bendras minimalias lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, antra, tiksliau apibrėžti pažeidimus ir sankcijas ir, galiausiai, valstybėms narėms nustatyti griežtesnius ataskaitų teikimo reikalavimus.

4.1.4 Nors EESRK iš esmės pritaria dokumente padarytoms išvadoms, vis dėlto pabrėžia, kad pasiūlos mažinimo iniciatyvų rezultatai bus sėkmingai pasiekti tik tada, kai bus sukurta tinkama tų rezultatų vertinimo priemonė ir rodikliai. Todėl

(3) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 83 straipsnio 1 dalis.

(4) 2004 m. spalio 25 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR, nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje.

(5) COM(2011) 689 final.

Komitetas ragina nedelsiant sukurti vertinimo ir stebėsenos mechanizmus, kuriais būtų galima nustatyti tikrąjį šios veiklos poveikį ir veiksmingumą; jis palankiai vertina jau pradėtą darbą rengiant atitinkamus rodiklius ⁽⁶⁾.

4.1.5 EESRK pabrėžia, kad pasiūlos mažinimo veiklos priemonėms įvertinti skiriama itin mažai išteklių palyginti su tuo, kokia žala daroma pagrindinėms narkotikų vartotojų, kurie teisiniu požiūriu nekenkia aplinkiniams ir nesiekia pasipelnyti, teisėms.

4.1.6 EESRK rekomenduoja laikantis šiuo klausimu priimto Europos Komisijos komunikato ⁽⁷⁾ užtikrinti, kad derinant ES baudžiamąją teisę būtų suderintos ir nuostatos dėl baudžiamosios elgsenos, kurios atžvilgiu valstybių narių taikomos baudžiamosios teisės priemonės (normos, sankcijos, teisėtvarkos priemonės, išlygos) yra tokios skirtingos, kad gali pažeisti žmogaus teises ir sumažinti teisinį tikrumą. EESRK nuomone taip yra piktnaudžiavimo narkotikais atveju ⁽⁸⁾.

4.1.7 EESRK nurodo, kad minimalių ES lygmeniu nustatytų sankcijų derinimas neturėtų lemti tam tikrose valstybėse narėse nustatytų maksimalių sankcijų didinimo. Jis taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad politika, kurioje didžiausias dėmesys skiriamas pasiūlos mažinimui, taip pat gali reikšti politikų bejėgiškumą, todėl itin svarbu rasti pusiausvyrą: ir taikyti būtinas baudžiamąsias atgrasinimo priemones, ir vykdyti itin svarbias padėties gerinimo ir paramos iniciatyvas.

4.1.8 EESRK laikosi nuomonės, kad vietoj tik į kovą su prekyba narkotikais orientuoto metodo taikymo būtina persvarstyti šios srities baudžiamosios teisės strategiją, siekiant sumažinti su narkotikų rinka susijusiu žalingu poveikiu socialiniam gyvenimui ir sveikatai bei skatinti asmenų ir visuomenės apsaugos stiprinimą.

4.2 Narkotikų pirmtakai (prekursoriai)

4.2.1 EESRK pritaria šiame skyriuje pateiktam būklės vertinimui ir pozicijai, anot kurios jau turimos ir numatytos priemonės turėtų užtikrinti veiksmingą šių cheminių medžiagų naudojimo neteisėtais tikslais kontrolę, netrikdant teisėtos prekybos jomis.

4.2.2 Kaip ir Komisija, Komitetas mano, kad derėtų sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje, nors šiuo metu ir

⁽⁶⁾ Pirmoji Europos konferencija dėl rodiklių, susijusių su narkotikų pasiūla. Bendra iniciatyva siekiant parengti tvarius narkotinių medžiagų rinkos, nusikalstamumo ir pasiūlos mažinimo veiksmų stebėsenos kriterijus. Europos Komisija, 2012 m. spalio 20–22 d.

⁽⁷⁾ COM(2011) 573 final.

⁽⁸⁾ Neretai tie patys poelgiai (pvz., dalijimasis nedideliais narkotikų kiekiais tarp vartotojų) skirtingose šalyse gali tapti įkalinimo nuo dviejų iki penkerių metų laikotarpiui priežastimi, tuo tarpu kitose šalyse šiuo atveju taikomos nacionalinėje ar savivaldybės politikoje numatytos pagalbos priemonės (įdarbinimas, aprūpinimas būstu, socialinė parama ir kt.).

pastebimas didelis atotrūkis duomenų kokybės, prieigos prie jų galimybių ir geranoriškumo juos pateikti klausimais, ypač su šia problema susijusiose trečiojoje šalyse.

4.3 Nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas ir išieškojimas

4.3.1 EESRK remia Komisijos pastangas šioje srityje ir mano, kad Komunikate nurodytos teisinės priemonės tinkamai pritaikytos šioms problemoms spręsti. Vis dėlto jis apgailestauja, kad šios priemonės dėl įvairių priežasčių pasirodė esančios nepakankamai veiksmingos.

4.3.2 Todėl EESRK remia pasiūlymą rengti naujus, griežčiau apibrėžtus Europos teisės aktus, ir suderinti Europos lygmeniu visą šios srities teisę.

4.3.3 Komitetas siūlo bent dalį konfiskuotų išteklių skirti paklausos mažinimo priemonėms remti, nes jos, kad ir nuolat nepakankamai finansuojamos, lieka veiksmingiausios kovojant su narkotikų vartojimu ir įveikiant jo kenksmingas visuomenines pasekmes.

4.4 Naujosios psichoaktyvios medžiagos

4.4.1 EESRK iš esmės pritaria Komisijos teiginiams dėl naujųjų psichoaktyvių medžiagų. Komisija mano, kad bendras reguliavimas atitiks visuomenės ir valdžios institucijų lūkesčius dėl gebėjimo skubiai užtikrinti šių naujų medžiagų kontrolę. Tačiau neatliekant veiksmingo šių įvairių medžiagų keliamo pavojaus vertinimo galima pakenkti teisėtiems gydymo ir pramonės sričių interesams. Komitetas pabrėžia, kad dabartinis pavojaus vertinimo metodas nepagrįstas kompleksišku požiūriu ir teikia pirmenybę tik cheminei analizei ir policijos tyrimo kriterijams.

4.4.2 EESRK pabrėžia, kad naujųjų pavojingų narkotikų atveju nepakanka vien priimti naują teisės aktą. Bet kuriuo atveju labai svarbu jį įgyvendinti taikant integruotos ir plačiu mastu vykdomos veiklos politiką, kurios poveikį reikės nuolat stebėti ir vertinti. Iš tiesų visuomet yra rizikos, kad atsiras tam tikras kenksmingas poveikis – vartotojų siekis išbandyti naujas medžiagas, nusikalstamumo augimas, kainų šuolis neteisėtų medžiagų rinkoje, kitiems tikslams naudotinių medžiagų draudimas ar automatiškai taikoma kontrolė, neteisėtas vartojimas, gretutiniai su neteisėta rinka susiję pavojai ir t. t.). Komitetas apgailestauja, kad siūlomose reguliavimo priemonėse neatsižvelgta į šiuos aspektus.

4.4.3 EESRK mano, kad greta specialiųjų sąrašų rengimo sprendimus priimančios politikai turėtų pasiūlyti priemonių, kuriomis būtų galima taisyti sanitarines ir socialines psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pasekmes, ir prirėkus pasiūlytų daugiau reguliavimo sprendimų, kurie negrėstų vartotojui baudžiamąja atsakomybe. Komitetas mano, kad šiuo tikslu

būtina užpildyti duomenų kaupimo spragas, patobulinti informacijos šrautų sąveiką, organizuoti šios srities darbuotojų nuolatinio mokymo kursus, pažangiausias metodus užtikrinti gaunamos informacijos patikimumą, tobulinti reguliavimą ir kontrolę vartotojų apsaugos srityje ir sukurti adekvačias gydymo ir pagalbos tarnybas.

4.4.4 Be to, EESRK nurodo dar vieną problemą: naujųjų medžiagų reglamentavimo veikla vis dar trukdo reikiamai įvertinti neretai daug rimtesnes problemas, kurias kelia nuo seno vartojamos nekontroliuojamos psichotropinės medžiagos – alkoholis, tabakas, tam tikros pramoninės haliucinogeninės medžiagos ir pan.

4.5 Paklausos mažinimas

4.5.1 EESRK yra nusivylęs Komisijos pasiūlymais paklausos mažinimo klausimu, kuriuose iš esmės pateiktos tik bendro pobūdžio rekomendacijos. Jis ragina Komisiją toliau plėtoti strateginį metodą, padedantį siekti tiek kiekybinės, tiek ir kokybinės pažangos užtikrinant pagrindines teises gydymo srityje.

4.5.2 Todėl labai svarbu, kad Komisija stengtųsi ne vien parengti kokybės standartus, bet taip pat ir padėtų įgyvendinti valstybėse narėse finansavimo politiką, atitinkančią proporcingumą grindžiamą požiūrį.

4.5.3 Visoje Europoje būtina užtikrinti plataus spektro įrodytais pagrįstų paslaugų, skirtų žmonėms, turintiems su narkotikais susijusių problemų, tiekimą, prieinamumą ir įperkamumą. Šios priemonės skirtos sumažinti narkotikų vartojimo žalą sveikatai (ŽIV/AIDS, hepatitas ir perdozavimas). Šios paslaugos apima detoksikaciją, paslaugas stacionariems ir ambulatoriniams pacientams ir gydymą terapinėse bendruomenėse, reabilitaciją, reintegraciją, pakaitinį gydymą nuo narkotinės priklausomybės ir adatų keitimo programas. Programos visu mastu turi būti vienodai prieinamos kalėjimuose ir mažumų atstovams bei grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją.

4.5.4 Komitetas mano, kad įgyvendinant Europos ir valstybių narių kovos su narkotikais politiką, pirmenybę reikėtų teikti sveikatos priežiūros ir gydymo paslaugų teikimui žmonėms, kuriems reikia pagalbos, užuot persekiojus ir baudus žmones, turinčius su narkotikais susijusių problemų.

4.5.5 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad šiuo metu Europos Sąjunga neturi jokios priemonės, suteikiančios jai galimybę įspėti arba taikyti sankcijas valstybėms narėms, kuriose neužtikrintos sąlygos naudotis mokslškai patvirtinto gydymo paslaugomis net ir atvejais, kai šios paslaugos gyvybiškai reikalingos suinteresuotam asmeniui, ir kuriose tokiu būdu pažeidžiamos žmogaus teisės.

4.5.6 Todėl Komitetas ragina Komisiją skatinti tarpinstitucinių organų, užtikrinančių iniciatyvų šioje srityje, kurių veiksmingumas mokslškai patvirtintas, konkretų įgyvendinimą

valstybėse narėse, taip pat finansinių priemonių, skirtų šioms iniciatyvoms įgyvendinti, proporcingą ir tinkamai kontroliuojamą veikimą.

4.6 Tarptautinis bendradarbiavimas

4.6.1 EESRK pritaria dialogui su šalimis gamintojomis ir tranzito grandimis bei paramos ir techninės pagalbos teikimo politikai, rekomenduodamas stiprinti šią veiklą.

4.6.2 Komitetas taip pat remia Europos Sąjungos išipareigojimą ryžtingiau spręsti neteisėtų narkotikų problemą stiprinant bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis ir strateginiais partneriais, taip pat su vietovėmis, per kurias driekiasi narkotikų gabenimo į ES maršrutai, laikantis subalansuoto ir visa apimančio požiūrio ir visiškai gerbiant žmogaus teises.

4.6.3 EESRK aukštai vertina Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro veiklos nuo pat jo įkūrimo rezultatus stebint padėtį narkotikų rinkoje, tobulinant informacijos teikimo technines sąlygas ir jos kokybę bei rengiant bendrus strateginius metodus.

4.6.4 EESRK ragina Komisiją parengti ataskaitą apie esamą būklę socialinių pokyčių, vykstančių dėl besitęsiančios ekonominės krizės, aspektu, daugiausia dėmesio skiriant narkotikų vartojimo ir prekybos jais modeliams.

4.6.5 Pripažindamas trijų JTO konvencijų dėl narkotikų⁽⁹⁾ svarbą ir jų dėka pasiektus rezultatus, EESRK laiko būtina pabrėžti, kad nors buvo nustatyti konkretūs tikslai, joms nepavyko didžiojoje daugumoje pasaulio šalių ir dalyje Europos valstybių užtikrinti teisėtą, adekvačią ir teisingai paskirstytą prieigą prie tam tikrų narkotinių medžiagų. Neteisėtą gamybos ir vartojimo apimtys ne tik nesumažėjo, bet ir žymiai padidėjo. Sukurta sistema ne visuomet užtikrina galimybę imtis mokslškai patvirtintų veiksmų sveikatai ir gerovei apsaugoti.

4.6.6 Todėl EESRK rekomenduoja Europos Sąjungai imtis kritiškos JTO konvencijų dėl narkotikų ir jų įgyvendinimo prižiūretojos vaidmens, grindžiamo valstybių narių bendru sutarimu, ypač atsižvelgiant į žmogaus teisių apsaugą ir mokslinius įrodymus. Jei ji pripažins, kad tai būtina, ES galėtų pritariti konvencijų ratifikavimui.

4.6.7 EESRK aukštai vertina Europos pilietinės visuomenės narkotikų klausimu veiklą ir ją remia. Jis ragina Sąjungos valdymo institucijas labiau atsižvelgti į jo išvadas. EESRK norėtų turėti galimybę būti stebėtoju šiame forume.

⁽⁹⁾ 1961 m. bendroji konvencija dėl narkotikų, su pakeitimais, padarytais 1972 m. protokolu, 1971 m. konvencija dėl psichotropinių medžiagų ir 1988 m. konvencija dėl kovos su neteisėta prekyba narkotikais ir psichotropinėmis medžiagomis.

5. Tolesni žingsniai

5.1 EESRK, laikydamasis Lisabonos sutarties 11 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatų, rekomenduoja Komisijai ir valstybėms narėms sustiprinti socialinį dialogą ir aktyviai įtraukti profesines bendruomenes, taip pat (kiek įmanoma) vartotojų organizacijas į strateginio planavimo procesą, kad būtų skatinama dalyvaujamoji demokratija, o viešosios valdžios institucijų koordinavimo veiklą įvertintų pilietinei visuomenei atstovaujantys profesionalūs darbuotojai.

5.2 Komitetas mano, kad būtina taikyti dvikryptį planavimą. Visų pirma, svarbu bendruoju lygmeniu sukurti Europos lygiu suderintų sustiprinto koordinavimo keliu parengtų metodų sinergiją. Tada vietos lygmeniu būtina taikyti metodą, kuris išryškintų konkrečias Europos politikos kryptis, pritaikytas tikriesiems vietos bendruomenių poreikiams tenkinti ir kurios gali tikėtis jų bendradarbiavimo.

5.3 EESRK tvirtai įsitikinęs, kad jau vidutinės trukmės laikotarpiu reikia įgyvendinti bendrą ir suderintą politiką

priklausomybės nuo narkotikų atžvilgiu, kuri gebėtų spręsti visas su psichotropinių medžiagų (teisėtų ir neteisėtų) vartojimu susijusias problemas. Šiuo metu atskirose šalyse taikomos politikos kryptys dirbtinai skiriasi dėl politinių ir teisinių priežasčių, taikomi labai skirtingi metodai, todėl rezultatų tarpusavio poveikis nestiprinamas, bet dažniausiai slopinamas. Be to, kyla ir klausimų dėl labai nevienareikšmiškų šios politikos kryptių sąsajų su jėgos struktūromis, kurių monopolis priklauso valstybei.

5.4 Komitetas rekomenduoja Komisijai imtis veiksmų, kad būtų leidžiamas iš kanapių pagamintų vaistų kontroliuojamas vartojimas gydymo tikslais ir visas pakaitinio gydymo būdų spektras.

5.5 EESRK kritiškai vertina būdus, kuriais Sąjungos lygmeniu kovojama su alkoholizmu – bendrąją problema, dėl kurios mūsų visuomenei daroma didžiausia žala. Šiuo klausimu jis jau išdėstė savo poziciją ankstesnėse nuomonėse⁽¹⁰⁾, ir ragina Komisiją imtis griežtų priemonių šioje srityje.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ OL C 175, 2007 7 27, p. 78–84, OL C 318, 2009 12 23, p. 10–14.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)

(COM(2012) 11 final – 2012/011 (COD))

(2012/C 229/17)

Pagrindinis pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Parlamentas, 2012 m. vasario 16 d., ir Taryba, 2012 m. kovo 1 d., vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)

COM(2012) 11 final – 2012/011 (COD).

2012 m. vasario 21 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 481-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2012 m. gegužės 23–24 d. (2012 m. gegužės 23 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Jorge PEGADO LIZ ir priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 34 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasirinktą bendrą kryptį, pritaria siūlomam įgaliojimus suteikiančiam pagrindui ir iš esmės pritaria pasiūlymo tikslams, kurie atitinka Komiteto poziciją. Dėl duomenų apsaugos teisinio statuso EESRK mano, kad duomenų tvarkymą ir perdavimą bendrojoje rinkoje turi riboti teisė į asmens duomenų apsaugą pagal Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnį.

1.2 Komiteto nariai nėra tvirtai įsitikinę, ar reglamento kaip tinkamiausios priemonės užtikrinti siekiamus tikslus pasirinkimas yra geriausias sprendimas, ir prašo Komisiją svariau argumentuoti ir pagrįsti priežastis, dėl kurių būtinai reikalinga ne direktyva, bet šis reglamentas.

1.3 Vis dėlto Komitetas apgailestauja, kad pateikta pernelyg daug išimčių ir apribojimų, kurie neigiamai veikia patvirtintus teisės į asmens duomenų apsaugą principus.

1.4 Naujomis skaitmeninės ekonomikos aplinkybėmis Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad „fiziniai asmenys turi teisę veiksmingai kontroliuoti savo asmeninę informaciją“, tačiau jis taip pat norėtų, kad ši teisė aprėptų ir įvairius vartojimo atvejus, kai kuriami individualūs profiliai, naudojantis teisėtomis, o kartais ir neteisėtomis priemonėmis sukauptais ir atitinkamai sutvarkytais duomenimis.

1.5 Kalbant apie pagrindines teises, konkrečiose srityse jas derinant taikant reglamentą, valstybėms narėms vis dėlto turėtų

būti užtikrintos galimybės savo nacionaliniuose teisės aktuose priimti nuostatas, kurių nėra minėtame reglamente arba palankesnes, nei jame numatytosios.

1.6 Komitetas taip pat negali pritarti visoms beveik nuolat įterpiamoms nuorodoms į deleguotuosius aktus, kai tai nėra aiškiai susiję su SESV 290-uoju straipsniu.

1.7 Tačiau Komitetas pritaria siekiui sukurti tinkamą institucinę sistemą, užtikrinančią veiksmingą teisės aktų nuostatų taikymą tiek įmonių (duomenų apsaugos pareigūnai – DAP), tiek ir valstybių narių viešosios administracijos lygmeniu (nepriklausomos priežiūros institucijos). Vis dėlto EESRK norėtų, kad Komisija laikytųsi labiau atitinkančio tikruosius piliečių poreikius ir siekius požiūrio, kuris leistų sistemingiau atsižvelgti į tam tikrų ekonominės ir socialinės veiklos sričių ypatumus.

1.8 EESRK mano, kad pasiūlymo tekstą daugeliu atžvilgiu galima patobulinti ir patikslinti, ir pateikia konkrečių daugelio straipsnių pakeitimų pavyzdžių, kuriais siekiama tiksliau apibrėžti teises, apskritai pagerinti piliečių, visų pirma dirbančiųjų, apsaugą, tiksliau apibrėžti tokias sąvokas kaip duomenų subjekto sutikimas, duomenų tvarkymo teisėtumas ir ypač svarbias duomenų apsaugos pareigūnų funkcijas bei duomenų tvarkymo su darbo santykiais susijusiais tikslais nuostatas.

1.9 EESRK taip pat mano, kad į dokumentą reikia įtraukti nesvarstytus klausimus, tokius kaip taikymo srities išplėtimas, ypatingų kategorijų duomenų tvarkymas ar grupiniai ieškiniai.

1.10 EESRK taip pat laikosi nuomonės, kad paieškos sistemos, gaunančios pagrindinį pelną iš tikslinės reklamos, siunčiamos pagal jų sukauptus duomenis apie sistemas naudotojus arba taikant jų profiliavimą, turėtų *expressis verbis* būti įtrauktos į Reglamento taikymo sritį. Į jo taikymo sritį turėtų būti įtraukti ir duomenų saugojimo paslaugas siūlančios serverių svetainės bei, tam tikrais atvejais, nuotolinio išteklių valdymo (angl. *cloud computing*) programinė įranga, komerciniais tikslais renkanti duomenis apie savo vartotojus.

1.11 Į reglamento taikymo sritį turėtų būti įtraukta ir asmens duomenų, paskelbtų socialiniuose tinkluose, apsauga; pagal „teisę būti užmirštam“ duomenų subjektas turi teisę keisti arba ištrinti asmeninę informaciją arba paprašyti šią informaciją panaikinti jo asmeniniame tinklalapyje, kaip ir nuorodose į kitus dažnai lankomus tinklalapius, kuriuose minėta informacija yra pateikta arba aptariama. Šiuo tikslu reikėtų iš dalies pakeisti Reglamento 9-ąjį straipsnį.

1.12 Galiausiai, EESRK prašo Komisijos persvarstyti tam tikrus pasiūlymo aspektus, kuriuos jis laiko nepriimtinais tokiose opiose srityse, kaip vaikų apsauga, teisė nesutikti ir profiliavimas, taip pat tam tikrus teisių apribojimus, reikalavimą skirti duomenų apsaugos pareigūną tik įmonėms, turinčioms ne mažiau kaip 250 darbuotojų ar „vieno langelio“ procedūros tvarką.

2. Išanga

2.1 EESRK prašoma pateikti nuomonę dėl *Pasiūlymo dėl reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)* ⁽¹⁾

2.2 Tačiau reikia pažymėti, kad šis pasiūlymas yra dalis dokumentų rinkinio, kurį sudaro pirminis komunikatas ⁽²⁾, pasiūlymas dėl direktyvos ⁽³⁾ ir *Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, parengta remiantis 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 29 straipsnio 2 dalimi* ⁽⁴⁾ EESRK neprašoma pateikti nuomonės dėl visų šių teisės aktų, bet tik dėl Reglamento projekto, tuo tarpu turėtų būti prašoma pateikti ir nuomonę dėl Direktyvos projekto.

2.3 Pasiūlymas, dėl kurio EESRK prašoma pateikti nuomonę, Komisijos teigimu, yra dviejų labai svarbių ES politinės-teisinės ir politinės-ekonominės politikos krypčių sandūros taške.

2.3.1 Viena vertus, turime Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnį ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 16 straipsnio 1 dalį, kuriose nustatyta, kad duomenų apsauga yra viena pagrindinių teisių, todėl būtina ją

užtikrinti. Europos Komisijos komunikatai dėl Stokholmo programos ir dėl šios programos įgyvendinimo veiksmų plano yra grindžiami šiomis nuostatomis ⁽⁵⁾.

2.3.2 Kita vertus, yra Europos skaitmeninė strategija ir, platesniu mastu, strategija „Europa 2020“, kuriose pabrėžiamas poreikis stiprinti duomenų apsaugos srities „bendrosios rinkos“ aspektą ir mažinti įmonėms tenkančią administracinę našta.

2.4 Komisijos tikslas – atnaujinti ir modernizuoti Direktyvoje 95/46/EB dėl duomenų apsaugos nustatytus principus, siekiant užtikrinti, kad ateityje skaitmeninėje visuomenėje ir jos tinkluose nebūs pažeidžiama asmens teisė į privatų gyvenimą. Siekiama stiprinti piliečių teises, stiprinti ES vidaus rinką, užtikrinti aukštą duomenų apsaugos lygį visose srityse (įskaitant ir teisminių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose), taip pat užtikrinti, kad šiuo tikslu priimtos nuostatos bus teisingai taikomos, palengvinti tarpvalstybinio duomenų tvarkymo sąlygas ir nustatyti bendrus duomenų apsaugos standartus.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Naujomis skaitmeninės ekonomikos aplinkybėmis Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad *fiziniai asmenys turi teisę veiksmingai kontroliuoti savo asmeninę informaciją*, tačiau jis taip pat norėtų, kad ši teisė aprėptų ir įvairius vartojimo atvejus, kai kuriami individualūs profiliai, naudojantis teisėtomis, o kartais ir neteisėtomis priemonėmis sukauptais ir atitinkamai sutvarkytais duomenimis. Komitetas taip pat laikosi nuomonės, kad bendrosios rinkos sąlygomis duomenų tvarkymas ir perdavimas turi būti grindžiami Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnio dėl teisės į asmens duomenų apsaugą nuostatomis. Tai pamatinė teisė, įtraukta į Sąjungos institucinius ir į daugumos valstybių narių įstatymus.

3.2 Kiekvienas Sąjungos pilietis ar gyventojas automatiškai gali naudotis Chartijoje ir Sutartyse numatytais pagrindinėmis teisėmis. Šias teises pripažįsta ir valstybių narių įstatymai, kai kuriose jų – konstitucijos lygmeniu. Kitos teisės, tokios kaip teisė į asmens atvaizdą ar į privataus gyvenimo apsaugą, papildo ir sustiprina teisę į šio asmens duomenų apsaugą. Turi būti užtikrinta galimybė apginti šias teises; pavyzdžiui, po kreipimosi į interneto tinklalapį su prašymu pakeisti ar panaikinti jame esančius asmens duomenis arba serveryje laikomą duomenų rinkinį nesulaukus norimo sprendimo, turi būti užtikrinta galimybė gauti teisėjo sprendimą dėl prašymo patenkinimo.

3.3 Rinkiniai su asmens duomenimis yra reikalingi viešojo administravimo įstaigoms ⁽⁶⁾, įmonių žmogų skųjų išteklių ir administracijos skyriams, komercinėms tarnyboms, ieškančioms potencialių klientų, profesinėms sąjungoms ir asociacijoms, politinėms partijoms savo narių apskaitai ar internetiniams socialiniams tinklams, tačiau, siekiant užtikrinti asmenų, kurių

⁽¹⁾ COM(2012) 11 final

⁽²⁾ COM(2012) 9 final

⁽³⁾ COM(2012) 10 final

⁽⁴⁾ COM(2012) 12 final

⁽⁵⁾ Komunikatuose pabrėžiama, kad Sąjunga turi „sukurti išsamią asmens duomenų apsaugos sistemą, kuri apimtų visas ES kompetencijos sritis“ ir „užtikrinti, kad pagrindinė teisė į duomenų apsaugą būtų nuosekliai taikoma“, užtikrindama fiziniams asmenims teisę iš tikrųjų veiksmingai valdyti savo pačių asmens duomenis.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo, OL C 191, 2012 6 29, p. 129.

duomenys teisėtai įrašyti šiuose rinkiniuose, asmeninio gyvenimo apsaugą, būtina stebėti, kad šios bylos nebūtų tarpusavyje sujungtos IRT priemonėmis. Vienai valdžios institucijai suteikus neribotą prieigą prie visų šių duomenų, keltų grėsmė piliečių laisvėms ir asmeninio gyvenimo apsaugai.

3.4 Suinteresuotieji asmenys privalo turėti galimybę prieiti prie privačių juridinių asmenų valdomų duomenų rinkinių ir taisyti savo asmens duomenis ar net juos iš rinkinių pašalinti, jei šios rinkmenos skirtos komerciniams tikslams arba priklauso socialiniam tinklui.

3.5 Kalbant apie duomenų rinkinių, kuriuos, vykdydamos savo teisėtus įgaliojimus, tvarko viešojo ar privataus administravimo įstaigos, asmenims turi būti užtikrinta prieigos teisė, kad jie prirėkus galėtų ištaisyti klaidingus duomenis ar net juos panaikinti, jei šių duomenų įrašai tapo nereikalingi, pavyzdžiui, įrašų į teisinių sprendimų registrus amnestijos atvejais arba kai nutraukiama darbo sutartis ir baigiasi nustatytas dokumentų saugojimo galiojimo laikas.

3.6 EESRK pritaria Komisijos pasirinktai pagrindinei krypčiai, pripažindama, kad konsoliduotos Direktyvos 95/46/EB tikslai tebėra aktualūs nors, praėjus 17 metų ir įvykus daugeliui technologinių ir socialinių pokyčių skaitmeninėje erdvėje, būtina nuodugniai juos persvarstyti. Pavyzdžiui, Direktyvoje 95/46/EB nebuvo nagrinėti tam tikri tarpvalstybinio keitimosi informacija ar duomenimis aspektai, susiję su kompetentingų administracijos institucijų, įgaliotų užsiimti baudžiamųjų veikų persekiojimu ir teismo sprendimų vykdymu, teisinio ir policinio bendradarbiavimo veikla. Šis klausimas nagrinėtas „duomenų apsaugos“ teisės aktų rinkinyje esančiame direktyvos projekte, dėl kurio Komiteto nebuvo prašyta pateikti nuomonės.

3.7 EESRK iš esmės pritaria pasiūlymo tikslams, numatytiems siekiant apsaugoti pagrindines teises ir atitinkantiems Komiteto nuomonę⁽⁷⁾, visų pirma šioms:

- nustatyti vienodas duomenų apsaugos taisykles, galiojančias visoje Sąjungoje ir užtikrinančias kuo aukščiausių apsaugos lygį;
- dar kartą aiškiai patvirtinti laisvo asmens duomenų judėjimo ES viduje principą;
- panaikinti daugelį nereikalingų administracinių įpareigojimų; šis sprendimas, Komisijos nuomone, leistų įmonėms sutaupti apytikriai 2,3 mlrd. eurų per metus;
- įpareigoti įmones ir organizacijas kuo skubiau (jei įmanoma, per 24 valandas) pranešti nacionalinėms priežiūros institucijoms apie rimtus su asmens duomenų naudojimu susijusius pažeidimus;
- užtikrinti piliečiams galimybę kreiptis į savo šalies duomenų apsaugos priežiūros instituciją net tuo atveju, kai jų duomenis tvarko įmonė, įsisteigusi už ES teritorijos ribų;

— užtikrinti asmenims geresnes prieigos prie jų pačių asmens duomenų sąlygas, taip pat galimybę vienam paslaugų teikėjui perduoti asmens duomenis kitam (teisė į duomenų perkeliamumą);

— užtikrinti „teisę būti užmirštam“, siekiant suteikti piliečiams geresnes rizikos, susijusias su duomenų apsauga internete, valdymo galimybes, įskaitant reikalavimą panaikinti jo asmens duomenis, jei jų tolesnis saugojimas negali būti juridškai pateisintas;

— sustiprinti (lyginant su dabartine padėtimi) nepriklausomų nacionalinių duomenų apsaugos institucijų vaidmenį, kad jos galėtų veiksmingiau užtikrinti ES taisyklių taikymą ir jų laikymąsi valstybės narės teritorijoje; joms turėtų būti suteikti įgaliojimai skirti baudas taisykles pažeidusioms įmonėms, siekiančias 1 mln. eurų arba 2 proc. įmonės metinės apyvartos;

— užtikrinti, kad kiekvienas duomenų tvarkymo procesas, atliekamas tiek automatiniu, tiek ir rankiniu būdu, būtų technologškai neutralus;

— įpareigoti atlikti duomenų apsaugos poveikio vertinimą;

3.8 EESRK labai teigiamai dėmesį pagrindinių teisių gynimui ir visiškai pritaria pasiūlytam, pirmą kartą teisėkūroje taikomam teisiniam pagrindui. Jis taip pat pabrėžia, kad šis pasiūlymas labai reikšmingas bendrosios rinkos kūrimui ir turi teigiamą poveikio įgyvendinant strategiją „Europa 2020“. Be to, EESRK mano, kad, pasiūlymas parengtas laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų ir pritaria, kad reglamentas yra tinkamiausia priemonė siekiant užtikrinti didesnę teisinį tikrumą ir veiksmingesnę teisės taikymą, taip pat šiuo metu tai yra vienintelė priemonė, užtikrinanti vienodą duomenų apsaugos taisyklių taikymą ir aukščiausių apsaugos lygį visose valstybėse narėse. Dėl reglamento pasirinkimo – dalis EESRK narių (priklausančių skirtingoms grupėms) mano, kad tai tinkamiausia priemonė siekiant, kad visose valstybėse narėse būtų užtikrintas vienodas aukščiausias asmens duomenų apsaugos lygis. Tačiau kita narių dalis laikosi nuomonės, kad direktyva geriau užtikrintų, kad būtų laikomasi subsidiarumo principo ir saugomi asmens duomenys, ypač tose valstybėse narėse, kur šių duomenų apsaugos lygis šiuo metu jau aukštesnis nei apibrėžtasis Komisijos pasiūlyme. EESRK taip pat supranta, kad šiuo klausimu valstybės narės neturi vieningos nuomonės. Todėl EESRK ragina Komisiją svariausi pagrįsti savo pasiūlymą, pabrėžiant jo atitiktį subsidiarumo principui ir pateikiant visas priežastis, dėl kurių, siekiant nustatyti tikslų, būtina pasirinkti šį reglamentą.

3.8.1 Kadangi šis reglamentas nebus perkeliamas į nacionalinius teisės aktus ir bus nedelsiant ir visapusiškai taikomas visose valstybėse narėse, EESRK nori atkreipti Komisijos dėmesį į būtinybę stebėti, kad jo vertimai į visas oficialias kalbas būtų tiksliai suderinti, nes pasiūlymo atveju šio reikalavimo nesilaikyta.

3.9 EESRK mano, kad pasiūlyme galima buvo nustatyti aukštesnę kai kurių teisių apsaugos lygį, nes jos praktiškai netenka savo esmės dėl didžiulio išimčių ir apribojimų skaičiaus. Taip pat jis mano, kad jame galėtų būti išlaikyta geresnė susijusių

(7) Žr. EESRK nuomonę, OL C 248, 2011 8 25, p. 123.

šalių teisių pusiausvyra. Šiuo metu esama pavojaus, kad tikslai, kuriais siekiama užtikrinti pagrindinę asmens duomenų apsaugos teisę, nebūs suderinti su bendrosios rinkos tikslais, ir tai gali neigiamai atsiliepti minėtajai teisei. EESRK iš esmės pritaria Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonei ⁽⁸⁾.

3.10 EESRK norėtų, kad Komisija laikytųsi požiūrio, labiau atitinkančio piliečių poreikius ir siekius bei suderinto su tam tikros ekonominės ir socialinės veiklos sritimis, tokiais kaip prekyba internete, tiesioginė rinkodara, darbo santykiai, viešosios valdžios institucijos, priežiūra ir sauga, DNR ir t. t., parenkant atitinkamą teisinę sistemą atsižvelgiant į labai skirtingus duomenų tvarkymo šiose srityse aspektus.

3.11 „Kalbant apie pasiūlymo 86 straipsnyje pateiktas įvairias nuostatas reikia pabrėžti, kad labai svarbūs teisinės priemonės ir sistemos veikimo aspektai priklauso nuo būsimų deleguotųjų aktų (26 įgaliojimų suteikimo neribotam laikotarpiui atvejai). EESRK mano, kad tai peržengia Sutarties 290 straipsnyje nustatytas ribas, apibrėžtas Europos Komisijos komunikate dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio įgyvendinimo ⁽⁹⁾, todėl daro neigiamą poveikį priemonės teisiniui saugumui ir tikrumui. EESRK mano, kad tam tikrą perduotų įgaliojimų skaičių turėtų tiesiogiai reguliuoti Europos teisės aktų leidėjas. Kiti perduoti įgaliojimai galėtų priklausyti nacionalinėms priežiūros institucijoms arba jų susivienijimams Europos lygiu ⁽¹⁰⁾. Taip būtų tvirtiau įgyvendinami subsidiarumo principai ir padidėtų teisinis tikrumas.“

3.12 EESRK supranta priežastis, dėl kurių Komisija šiame pasiūlyme, atsižvelgiant į jo specifinį teisinį pobūdį, nagrinėja tik fizinių asmenų teises, tačiau prašo, kad Komisija atkreiptų reikiamą dėmesį ir į juridinių asmenų, ypač turinčių juridinio asmens statusą, duomenis.

4. Konkrečios pastabos

Palankiai vertintini aspektai

4.1 Pasiūlyme laikomasi esminių Direktyvos 95/46/EB nuostatų ir tikslų, visų pirma, išsaugoti tam tikri apibrėžimai, pagrindiniai duomenų kokybės ir tvarkymo teisėtumo kriterijai, ypatingų kategorijų duomenų tvarkymas, ir tam tikros teisės gauti informaciją ir susipažinti su duomenimis.

4.2 Pasiūlyme pateikta teigiamų naujovių, susijusių su pagrindiniais aspektais: pateiktos naujos apibrėžtys, patikslintos sutikimo, ypač vaikų atveju, sąlygos, nustatytos naujų teisių kategorijos, tokių kaip teisės į duomenų ištaisymą ir ištrynimą, visų pirma „teisė būti pamirštam“, nustatytos teisės nesutikti ir profiliavimas, taip pat išsamiai apibūdintos duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo pareigos, apibrėžta duomenų sauga ir bendroji sankcijų, daugiausia administracinio pobūdžio, sistema.

⁽⁸⁾ 2012 m. kovo 7 d. Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonė dėl *Data Protection Package*

⁽⁹⁾ COM(2009) 673 final, 2009 12 9.

⁽¹⁰⁾ Žr. skundą dėl subsidiarumo principo nesilaikymo, kurį pateikė Prancūzijos Senatas.

4.3 Komitetas taip pat teigiamai vertina pasiūlyme išreikštą siekį sukurti tinkamą institucinę sistemą, padėsiančią užtikrinti veiksmingą teisės aktų nuostatų įgyvendinimą įmonių lygmeniu (duomenų apsaugos pareigūnai) ir valstybių narių viešosios administracijos lygmeniu (nepriklausomos priežiūros institucijos) bei siekį stiprinti šių institucijų ir Komisijos bendradarbiavimą (Europos duomenų apsaugos valdybos įkūrimas). Tačiau jis nurodo, kad nacionalinių ir, iš dalies, regioninių duomenų apsaugos pareigūnų kompetencija valstybėse narėse turi išlikti.

4.4 Galiausiai, EESRK pritaria pasiūlymui sukurti elgesio kodeksą ir stiprinti sertifikavimo bei duomenų apsaugos ženklų ir žymenų vaidmenį.

Ką būtų galima gerinti

4.5 3 straipsnis. Teritorinė taikymo sritis

4.5.1 Antrajame straipsnio punkte numatytos pernelyg griežtos taikymo sąlygos. Priminsime atvejus, kai už Europos ribų įsisteigusios farmacijos pramonės įmonės savo klinikinių bandymų reikmėms nori priėti prie su bandymais susijusių ES gyvenančių asmenų duomenų.

4.6 4 straipsnis. Apibrėžtys

4.6.1 Turėtų būti tiksliau apibrėžti visi „duomenų subjekto sutikimo“ sąvokos, kuri yra visos duomenų apsaugos sistemos pagrindas, elementai, visų pirma „*valios išreiškimas ... viena reikšmiais veiksmais*“ (tai taikoma pirmiausia dokumento versijai prancūzų kalba).

4.6.2 Sąvoka „*duomenų perdavimas*“, kurios apibrėžties nėra dokumento tekste, turėtų būti apibrėžta 4 straipsnyje.

4.6.3 5 straipsnio a) punkte minima „*sąžiningumo*“ sąvoka turėtų būti apibrėžta atskirai.

4.6.4 Sąvoka „*akivaizdžiai paskelbti viešai duomenys*“ (9 straipsnio 2 punkto e) papunktyje) taip pat turi būti tiksliai apibrėžta.

4.6.5 Būtina pateikti sąvokos „*profiliavimas*“, kuri vartojama pasiūlymo tekste, apibrėžtį.

4.7 6 straipsnis. Tvarkymo teisėtumas

4.7.1 f) pastraipoje pateikta „*teisėtų duomenų valdytojo interesų*“ (kurių neaprepia visos pirmiau esančios straipsnio pastraipos) sąvoka, mūsų manymu, nepakankamai tiksliai ir subjektyviai, todėl reikia patikslinti jos apibrėžtį pačiame dokumento

tekste, nesusiejant jos su deleguotaisiais aktais (5 punktas), juo labiau kad 4 punkte nėra nuorodos į f) pastraipą (tai svarbu, pvz., pašto paslaugoms ir tiesioginei rinkodarai ⁽¹¹⁾).

4.8 7 straipsnis. Sutikimo sąlygos

3 punkte reikėtų nurodyti, kad atšaukus sutikimą bet koks tolesnis duomenų tvarkymas negalimas, ir kad sutikimo atšaukimas turi poveikio duomenų tvarkymo teisėtumui tik nuo duomenų atšaukimo momento.

4.9 14 straipsnis. Informacija

4.9.1 4 punkto b) papunktyje reikėtų nustatyti ilgiausią laikotarpį.

4.10 31 straipsnis. Pranešimas apie asmens duomenų saugumo pažeidimą priežiūros institucijai

4.10.1 Pranešimai apie bet kokius pažeidimus gali trukdyti sistemai tinkamai veikti, todėl ilgainiui tai taps kliūtimi veiksmingai traukti atsakomybėn tikruosius pažeidimų kaltininkus.

4.11 35 straipsnis. Duomenų apsaugos pareigūnai

4.11.1 Kalbant apie duomenų apsaugos pareigūną (DAP), reikėtų tiksliau apibrėžti su šiomis pareigomis susijusias sąlygas, visų pirma aiškiai apibrėžti apsaugos nuo atleidimo iš darbo lygį, nes ši apsauga turi galioti ilgiau, nei suinteresuotojo asmens veiklos einant šias pareigas trukmė. Taip pat reikia nustatyti pagrindines sąlygas ir aiškius reikalavimus, susijusius su šiomis pareigomis, atleidžiant DAP nuo bet kokios atsakomybės tais atvejais, kai jis pranešė apie pažeidimus savo darbdaviui ar nacionalinėms duomenų apsaugos institucijoms, užtikrinti darbuotojų atstovų teisę betarpiškai dalyvauti renkant DAP bei šių atstovų teisę reguliariai gauti informaciją ⁽¹²⁾, susijusią su kylančiomis problemomis ir jų sprendimu. Turėtų būti patikslintas šiai pareigybei skiriamų išteklių klausimas.

4.12 39 straipsnis. Sertifikavimas

4.12.1 Sertifikavimas turėtų būti viena iš Komisijos užduočių.

4.13 82 ir 33 straipsniai. Duomenų tvarkymas su darbo santykiais susijusiais tikslais

4.13.1 82 straipsnyje trūksta aiškos nuorodos į poveikio vertinimą (kuris taip pat nenurodytas ir 20 straipsnyje dėl „profiliovimo“). Be to, nepatikslinkta, ar ši teisė taikytina ir nuostatomis dėl DAP. Duomenų apsaugos poveikio vertinime turėtų būti patikslintas draudimas atlikti „profiliovimą“ su darbo santykiais susijusiais tikslais (33 straipsnis).

⁽¹¹⁾ Turėtų būti geriau išaiškintas apklausų laiškais, siunčiamais konkrečioms asmenims pagal jų pavardes, klausimas, nes taikant šį reglamentą dabartiniu jo pavidalu tokios apklausos būtų draudžiamos, nors iš tiesų tai – neatgrasaus pobūdžio tikslinis naujų klientų paieškos metodas.

⁽¹²⁾ Pavyzdžiui, pateikiant periodiškai rengiamą DAP veiklos ataskaitą darbuotojų atstovams, išrinktiems iš darbuotojų administracijos tarybos arba (ten, kur jie įkurti) nacionaliniams ar europiniams priežiūros tarybos nariams.

4.14 81, 82, 83 ir 84 straipsniai

4.14.1 Vietoje „Laikydamosi šio reglamento ribų ...“ turėtų būti – „Pagal šį reglamentą ...“

Trūkstamos nuostatos ir reikiami papildymai

4.15 Taikymo sritis

4.15.1 Kalbant apie pagrindines teises, nuostatų derinimas konkrečiose srityse turėtų užtikrinti valstybėms narėms galimybę priimti savo nacionalinės teisės aktuose nuostatas, kurių nėra reglamente, arba palankesnio pobūdžio, nei tos, kurios numatytos nuo 80 iki 85 reglamento straipsniuose.

4.15.2 Asmenų interneto protokolų adresai turi būti minimi pačiose reglamento nuostatose dėl saugomų asmens duomenų, o ne vien tik konstatuojamojoje dalyje.

4.15.3 Paieškos programos, pagrindinį pelną gaunančios iš reklamos ir kaupiančios savo vartotojų asmens duomenis komerciniais tikslais, turėtų būti įtrauktos į reglamento taikymo sritį, o ne tik paminėtos konstatuojamojoje dalyje.

4.15.4 Reikėtų patikslinti, kad socialiniai tinklai patenka į reglamento taikymo sritį ne vien tik tais atvejais, kai jie užsiima profiliavimu komerciniais tikslais.

4.15.5 Tam tikri interneto kontrolės ir filtravimo metodai, kuriais ketinama kovoti su piratavimu ir kuriais profiluojami kai kurie interneto vartotojai siekiant juos registruoti ir sekti jų veiklą be teismo instancijos leidimo, išduoto šių asmenų vardu, taip pat turi būti įtraukti į šio reglamento taikymo sritį.

4.15.6 Pageidautina, kad Sąjungos institucijos ir organai būtų įpareigoti laikytis šio reglamento reikalavimų.

4.16 9 straipsnis. Ypatingų kategorijų asmens duomenys

4.16.1 Geriausias būdas šiems duomenims tvarkyti būtų nustatyti kiekvienu atveju konkrečią tvarką, atsižvelgus į duomenų tvarkymo aplinkybes, būklę ir tikslus. Straipsnį reikėtų papildyti draudimu vykdyti su šiais duomenimis susijusį „profiliovimą“.

4.16.2 Reikia nustatyti, kad tvarkant ypatingų kategorijų asmens duomenis statistinių tyrimų tikslais būtina laikytis nediskriminavimo principo.

4.17 Į toliau nurodytas sritis turėtų būti įtrauktos tokios (neišnaudotos) galimybės:

– darbuotojų atstovų dalyvavimas visais valstybių narių ir Europos lygmenimis rengiant „įmonei privalomas taisykles“, kurios nuo šiol turėtų tapti būtina tarptautinio duomenų perdavimo sąlyga (43 straipsnis);

— informacijos teikimas ir konsultavimasis su Europos darbo taryba tarptautinio duomenų perdavimo (ypač į trečiąsias šalis) atvejais;

— Europos socialinių partnerių ir vartotojų bei žmogaus teisių gynimo NVO dalyvavimas skiriant Europos duomenų apsaugos valdybos (kuri turi pakeisti „29 straipsnio“ darbo grupę) narius;

— pirmiau minėtųjų partnerių ir NVO dalyvavimas nacionaliniu lygmeniu skiriant nacionalinių duomenų apsaugos institucijų narius, kuris taip pat kol kas nenumatytas.

4.18 74–77 straipsniai. Grupiniai ieškiniai dėl neteisėtų duomenų rinkinių ir žalos atlyginimo

4.18.1 Dauguma duomenų apsaugos pažeidimų yra kolektyvinio pobūdžio ir šiais atvejais pažeidžiamos ne vieno asmens, o grupės arba visų duomenų rinkinyje esančių asmenų teisės. Tradicinių teisminių teisių gynimo priemonių nepakanka kovoti su tokio pobūdžio pažeidimais. Nors 76 straipsnio nuostatos užtikrina kiekvienai suinteresuotų asmenų duomenų apsaugą ginančiai organizacijai ar asociacijai galimybę naudotis 74 ir 75 straipsniuose nurodytomis teisėmis ir ginti vieno ar keleto asmenų interesus, jos negali taip veikti tais atvejais, kai norima prašyti žalos atlyginimo, nes 77 straipsnyje ši galimybė numatyta tik atskiriems asmenims, neužtikrinant kolektyvinio ar grupinio ieškinio galimybės.

4.18.2 Todėl Komitetas primena poziciją, kurią jis jau daugelį metų nuolat teikia savo nuomonėse, – ES skubiai privalo sukurti suderintą kolektyvinių veiksmų Europos lygmeniu priemonę, kuri būtina daugelyje ES teisės sričių ir kuri jau taikoma kelete valstybių narių.

Tai, kas nepriimtina

4.19 8 straipsnis. Vaikai

4.19.1 Kadangi 4 straipsnio 18 punkte apibrėžta, kad vaikas – tai bet kuris jaunesnis nei 18 metų asmuo (laikantis Niujorko konvencijos), negalima pritarti 8 straipsnio 1 punkto pateiktai nuostatai, kad nuo 13 metų vaikams suteikiama galimybė tvarkyti jų asmens duomenis.

4.19.2 Nors EESRK supranta, kad MVĮ atžvilgiu būtina nustatyti specialias taisykles, negalima pritarti nuostatai, pagal kurią Komisija deleguotuoju aktu gali atleisti MVĮ nuo pareigos saugoti vaiko asmens teises.

4.20 9 straipsnis. Ypatingų kategorijų asmens duomenys

4.20.1 Panašiai nepritariame 9 straipsnio 2 punkto a) papunkčio nuostatoms, pagal kurias vaikai gali duoti sutikimą, kad būtų tvarkomi jų asmens duomenys, susiję su jų tautybe,

politinėmis pažiūromis, religija, sveikatos būkle, lytiniu gyvenimu ar teisminėmis nuobaudomis.

4.20.2 Pačių asmenų laisva valia pateikti į socialinį tinklą (pvz., Facebook) duomenys taip pat turėtų būti apsaugoti (tokia išvada leidžia daryti 9 straipsnio e) pastraipa), ir jų atžvilgiu turi būti užtikrinta bent jau teisė būti pamirštam.

4.21 13 straipsnis. Teisės duomenų gavėjų atžvilgiu

4.21.1 Manome, kad straipsnio pabaigoje numatyta išimtis – „nebent tai padaryti būtų neįmanoma arba pareikalautų neproporcingų pastangų“ yra nepateisinama ir nepriimtina.

4.22 14 straipsnis. Informacija

4.22.1 Manome, kad 5 punkto b) pastraipoje numatyta analogiška išimtis taip pat nepriimtina.

4.23 19 straipsnio 1 punktas. Teisė nesutikti

4.23.1 Išimčiai vartojama neaiški sąvoka „dėl įtikinamų teisėtų priežasčių“ nepriimtina, nes šiuo atveju teisė nesutikti netenka savo galios.

4.24 20 straipsnis. Profiliavimas

4.24.1 Draudimas profiliuoti neturi būti taikomas vien tik automatizuotam duomenų tvarkymui⁽¹³⁾.

4.24.2 2 punkto a) pastraipoje žodžiai „... kai nustatytos ...“ turi būti pakeisti žodžiais „... kai buvo įgyvendintos ...“.

4.25 21 straipsnis. Apribojimai

4.25.1 1 punkto c) papunkčio redakcija visiškai nepriimtina, nes joje naudojamos neaiškios ir neapibrėžtos sąvokos, tokios kaip ekonominis ar finansinis interesas, pinigų, biudžeto bei mokesčių klausimai ir rinkos stabilumas bei vientisumas (pastarosios sąvokos įtrauktos ir į Direktyvą 95/46).

4.26 25, 28 ir 35 straipsniai. 250 darbuotojų riba

4.26.1 Nuostatos, pagal kurią tam tikros apsaugos taisyklės, pvz., duomenų apsaugos pareigūno (DAP) skyrimas, netaikomos įmonėms, kuriose yra mažiau kaip 250 darbuotojų, poveikis ribotas, nes šia nuostata pasinaudos tik šiek tiek mažiau kaip 40 proc. dirbančiųjų. Tokios ribos taikymo duomenų tvarkymo dokumentų srityje pasekmė būtų ta, kad šiuo atveju darbuotojai neturėtų jokios galimybės prižiūrėti, kaip tvarkomi

⁽¹³⁾ Žr. Europos Tarybos ministrų komiteto 2010 m. lapkričio 23 d. rekomendaciją CM/Rec(2010) 13.

jų asmens duomenys, taigi, procesas vykty nekontroliuojamai. Komitetas rekomenduoja apsvarstyti galimybę nustatyti mažesnę darbuotojų skaičiaus ribą, pavyzdžiui, valstybėse narėse nustatytą darbuotojų skaičių, leidžiantį įmonėje įsteigti darbuotojų interesams atstovaujantį organą. Galima pasirinkti kitą, objektyviais kriterijais pagrįstą metodą, grindžiamą nagrinėtų per tam tikrą pasirenkamą laikotarpį duomenų apsaugos rinkinių skaičiumi, neatsižvelgiant į įmonės dydį ar teikiamą paslaugą.

4.27 51 straipsnis. Vienas langelis

4.27.1 Nors „vieno langelio“ principas buvo pasirinktas siekiant užtikrinti veiksmingesnę duomenų apsaugą, jį taikant

atsiranda pavojus, kad gerokai sumažės visų piliečių, o ypač dirbančiųjų, duomenų apsaugos lygis, nes neliks šiuo metu galiojančio ipareigojimo duomenis perduoti tik sudarius įmonėje atitinkamą sutartį ir gavus nacionalinės duomenų apsaugos komisijos pritarimą⁽¹⁴⁾.

4.27.2 Be to, ši sistema prieštarauja artumo principui, nes piliečiui nebus užtikrinta galimybė, kad jo prašymą nagrinėtų arčiausiai esanti ir geriausiai prieinama priežiūros institucija.

4.27.3 Todėl yra pagrindo reikalauti, kad būtų ir toliau pripažįstama prašymo teikėjo gyvenamos valstybės narės institucijos kompetencija.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

⁽¹⁴⁾ Visų pirma nepriklausomos administracijos institucijos, įgalios suteikti leidimą ir prižiūrėti, kaip sudaromos vardinės duomenų rinkmenos. Skaitmeninės visuomenės sąlygomis jų įgaliojimai turi būti išplėsti ir aprėpti socialinių tinklų sritį dėl atsiradusios individualių duomenų mainų vertės.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiamas diskusijų metu atmetas pakeitimas, už kurį buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis):

Išbraukti 4.25 ir 4.25.1 punktus:

~~„25, 28 ir 35 straipsniai. 250 darbuotojų riba~~

~~Nuostatos, pagal kurias tam tikros apsaugos taisyklės, pvz., duomenų apsaugos pareigūno (DAP) skyrimas, netaikomos įmonėms, kuriose yra mažiau kaip 250 darbuotojų, poveikis ribotas, nes šia nuostata pasinaudos tik šiek tiek mažiau kaip 40 proc. dirbančiųjų. Tokios ribos taikymo duomenų tvarkymo dokumentų srityje pasekmė būtų ta, kad šiuo atveju darbuotojai neturėtų jokios galimybės prižiūrėti, kaip tvarkomi jų asmens duomenys, taigi, procesas vyktų nekontroliuojamai. Komitetas rekomenduoja apvarstyti galimybę nustatyti mažesnę darbuotojų skaičiaus ribą, pavyzdžiui, valstybėse narėse nustatytą darbuotojų skaičių, leidžiantį įmonėje įsteigti darbo tarybą, įmonės komitetą ar stebėsenos tarybą. Galima pasirinkti kitą, objektyviais kriterijais pagrįstą metodą, grindžiamą nagrinėtų per tam tikrą pasirenkamą laikotarpį duomenų apsaugos rinkinių skaičiumi, neatsižvelgiant į įmonės dydį ar teikiamą paslaugą.“~~

Balsavimo rezultatai:

Už: 87

Prieš: 89

Susilaikė: 26

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui – Visuotinės svarbos paslaugų Europoje kokybės sistema

(COM(2011) 900 final)

(2012/C 229/18)

Pranešėjas **Jan SIMONS**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui – Visuotinės svarbos paslaugų Europoje kokybės sistema

COM(2011) 900 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 10 d. priėmė savo nuomonę.

481-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 145 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas labai apgailestauja dėl netinkamai parinkto komunikato pavadinimo, nes jis apima daug daugiau klausimų, nei tie, kurie nagrinėjami dokumente. Netikslumų priežastis, mūsų nuomone, ta, kad pateiktoje „kokybės sistemos“ apibrėžtyje bendrai pripažinta vertybė „kokybė“ suvokiama ne taip, kaip ji apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 14 straipsnyje ir jos 26 protokole. Apie šią vertybę nekalbama nei pačiame komunikato tekste, nei nagrinėjant atskirus sektorius.

1.2 Komitetas pripažįsta, kad būtinai reikia paskelbti šį aiškinamąjį dokumentą dėl visuotinės svarbos paslaugų (VSP). EESRK gali pritariti Komisijos komunikate pateiktam aiškinimui tuo atveju, jei bus atsižvelgta į visas jo pateiktas pastabas. Pastaraisiais metais EESRK ne kartą ragino užtikrinti veiksmingas, pažangias ir kokybiškas visuotinės svarbos paslaugas.

1.3 Komitetas įsitikinęs, kad naujasis pirminės teisės nuostatas dėl VSP būtina perkelti į antrinę sektoriams ir įvairioms sritims skirtą teisę.

1.4 Tebesitęsianti ekonomikos ir finansų krizė dar kartą aiškiai parodė esminį VSP vaidmenį siekiant užtikrinti socialinę ir teritorinę sanglaudą. Tačiau privalome atsižvelgti ir į tai, kad dėl tam tikrų politinių sprendimų finansinės viešo sektoriaus galimybės darosi vis menkesnės. Komitetas pritaria teiginiui, kad reikia skubiai imtis atitinkamų priemonių paslaugų tvarumui užtikrinti ir jų kokybei pagerinti.

1.5 Komitetas mano, kad institucinis pagrindas (SESV 14 straipsnis, jos 26 protokolas ir Pagrindinių teisių chartijos

36 straipsnis) yra tinkamas siekiant įgyvendinti nustatytus tikslus. Tačiau, jo nuomone, komunikate nėra konkretaus ir nuoseklaus požiūrio, kuris reikalingas VSP srityje.

1.6 Komitetas įsitikinęs, kad visuotinės ekonominės svarbos paslaugų (VESP) teikimas, vykdymas ir finansavimas yra ir išlieka valstybių narių kompetencijos sritis, jos privalo priimti sektorių teisės aktus, užtikrinančius konkrečiu atveju tinkamiausius sprendimus, tuo tarpu ES teisėkūros kompetencija yra nustatyti bendrąsias ekonomines ir finansines sąlygas ir užtikrinti kontrolę, kad nebūtų daroma klaidų.

1.7 Komitetas laikosi nuomonės, kad persvarstant galiojančius atskiriems sektoriams skirtus teisės aktus, taikomus, be kita ko, universaliųjų paslaugų išsipareigojimams, būtinas nuolatinis vertinimas, kuris turi būti atliekamas atsižvelgiant į naujasis pirminės teisės nuostatas, besikeičiančius vartotojų poreikius ir pokyčius technologijų bei ekonomikos srityse. Vykdamas šiuos veiksmus turėtų būti bendradarbiaujama su suinteresuotaisiais subjektais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. Komitetas mano, kad atliekant persvarstymą turi būti atsižvelgta į užimtumą, socialinę bei teritorinę sanglaudą, t. y. į aspektus, kuriems iki šiol nebuvo skiriamas dėmesys.

1.8 26-ajame protokole pabrėžiama valstybių narių kompetencija teikti, pavesti teikti ir organizuoti visuotinės neekonominės svarbos paslaugas. Taigi, Komitetas įsitikinęs, kad pačioms valstybėms narėms tenka pagrindinė atsakomybė atlikti vertinimą nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, o Komisija turėtų tik skleisti gerąją patirtį ir kontroliuoti, ar paslaugos teikiamos laikantis ES sutartyse nustatytų pagrindinių principų.

1.9 Komitetas palankiai vertina tai, kad Komisija komunikate stengiasi patikslinti pagrindines sąvokas, kurios vartojamos diskusijose dėl VSP ir yra tiesiogiai susijusios su klientais bei vartotojais, kitaip tariant – piliečiais. Deja, jos aiškinimai nepakankamai išsamūs. Komitetas laikosi nuomonės, kad apibrėžiant VSP nepakanka apsiriboti tik su rinka susijusiomis nuorodomis. Būtų galima, pavyzdžiui, nurodyti demokratiškai teisėtą sprendimų priėmimo procesą valstybės narėse. Reikėtų atlikti plataus masto konsultacijas ir paskelbti pataisytą aiškinamąjį naudotinių terminų žodyną, kad nė vienoje kalbinėje versijoje neliktų jokių galimybių skirtingoms interpretacijoms ir klaidoms šioje srityje atsirasti.

1.10 Komitetas pritaria pastangoms didinti VESP taikomų ES taisyklių aiškumą ir teisinį tikrumą. Jis taip pat remia pasiūlymą, kad Komisija paskelbtų vadovus – ypač jei jie bus parengti bendradarbiaujant su atitinkamų sričių specialistais – kurie padėtų geriau suprasti VESP taisykles ir jų taikymo tvarką.

1.11 Siekiant ilgalaikio sėkmingo būtinausių paslaugų, tokių kaip pašto ir pagrindinės bankų paslaugos, viešojo transporto, energetikos ir elektroniniai ryšių paslaugos, teikimo, labai svarbu užtikrinti visuotinę prieigos teisę, visų pirma atsižvelgiant į pažeidžiamiems asmenims, pavyzdžiui, neįgaliesiems ar gyvenantiems žemiau skurdo ribos. Valstybės narės, vadovaudamosi galiojančia teisės sistema ir Komisijai įdėmiai stebint, privalo nuolat kruopščiai vertinti, ar šias paslaugas tikslinga palikti teikti viešajam sektoriui (arba jas integruoti į viešąjį sektorių), ar patikėti jas (iš dalies) rinkai, nustatant griežtas sąlygas.

1.12 Komitetas mano, kad nagrinėjamame komunikate daugiau dėmesio turėtų būti skiriama socialinės, sveikatos apsaugos ir darbo rinkos srityse teikiamoms visuotinės svarbos paslaugoms. Todėl jis ragina Komisiją imtis aktyvesnių veiksmų ir patikslinti visuotinės svarbos socialinių paslaugų (VSSP) apibrėžtį. Jis pritaria Komisijos teiginiui, kad Europos Sąjungoje šioms paslaugoms tenka labai svarbus vaidmuo, visų pirma tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra, vaikų ir pagyvenusių asmenų priežiūra, neįgalųjų globa, socialinis būstas ir su darbo rinka susijusios paslaugos.

1.13 Komitetas ragina Komisiją kuo skubiau pateikti pasiūlymų dėl iniciatyvų, kuriomis būtų gerinama visuotinės svarbos – visų pirma VSSP – paslaugų kokybė, nes nagrinėjamame komunikate joms skiriama labai mažai dėmesio, tuo tarpu šių paslaugų paklausa nuolat auga ir jų finansavimą užtikrinti tampa vis sunkiau. Be to, Komisija turėtų tęsti savo veiklą, kurios tikslas – įgyvendinti savanorišką Europos kokybės sistemą valstybės narėse.

2. Įžanga

2.1 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, įsigalėjo naujos nuostatos dėl visuotinės neekonominės svarbos paslaugų – Sutarties dėl

Europos Sąjungos veikimo (SESV) 14 straipsnis ir 26-asis protokolas, kuriame aiškinama 14 straipsnyje minimų „bendrijų vertybių“ apibrėžtis, taip pat nurodomos visuotinės neekonominės svarbos paslaugos. Be to, Pagrindinių teisių chartijos 36 straipsniui suteikta tokia pati teisinė galia kaip ir Sutartims.

2.2 Besitęsianti ekonomikos ir finansų krizė ne tik rodo svarbų šių paslaugų vaidmenį užtikrinant socialinę ir teritorinę sanglaudą, ji taip pat stipriai veikia viešąjį sektorių. Tyrimai rodo, kad viešųjų paslaugų sektorius, aprėpiantis daug daugiau nei VSP, sudaro 26 proc. visų ES 27 valstybių narių BVP, o jame dirba 30 proc. visų ES darbuotojų.

2.3 Tai yra svarbiausios priežastys, dėl kurių Komisija nusprendė paskelbti nagrinėjamąjį komunikatą.

3. Komisijos dokumento turinys

3.1 Komisija mano, kad kokybės sistema turėtų padėti užtikrinti, kad įgyvendinant ES reguliavimo sistemą toliau būtų stiprinamas bendrosios rinkos socialinis aspektas, daugiau dėmesio skiriama specifiniam šių paslaugų pobūdžiui, o šios paslaugos būtų teikiamos taip, kad būtų paisoma Protokole Nr. 26 pripažintų vertybių – kokybės, saugos ir prieinamumo, vienodo požiūrio, visuotinio prieinamumo ir vartotojų teisių.

3.2 Komisija konstatuoja, kad bėgant metams VSP poreikis ir jų teikimo būdai labai pasikeitė. Komisijos teigimu, anksčiau šias paslaugas teikė centrinės valdžios institucijos, o mūsų dienomis jas dažnai pavedama teikti žemesnio lygio viešosioms instancijoms ar privačiam sektoriui taikant šią sritį reglamentuojančias taisykles.

3.3 Liberalizavimo procesas, kiti viešosios politikos prioritetai ir iš dalies pasikeitę vartotojų lūkesčiai ir poreikiai paspartino 3.2 punkte aprašytas tendencijas. Kadangi daugelis šių paslaugų yra ekonominio pobūdžio, joms taikomos bendrosios rinkos ir konkurencijos reguliavimo taisyklės, „jei tik taikant šias taisykles teisiškai ar faktiškai netrukdoma vykdyti toms paslaugoms priskirtų konkrečių užduočių“.

3.4 Nors yra nerimaujančių dėl šių taisyklių poveikio, visų pirma socialinėms paslaugoms, Komisija įsitikinusi, kad jas galima taikyti atsižvelgiant į specifinius poreikius ir gerinant paslaugų teikimą, kartu užtikrinant tam tikrą jas taikant reikalingą lankstumą.

3.5 Komisijos pateiktą kokybės sistemą sudaro trys veiksmų grupės, tačiau Komisija nepateikia konkrečių pasiūlymų.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas labai apgailestauja dėl netinkamai parinkto komunikato pavadinimo, nes jis apima daug daugiau klausimų, nei tie, kurie nagrinėjami dokumente. Netikslumų priežastis, mūsų nuomone, ta, kad pateiktoje „kokybės sistemos“ apibrėžtyje bendrai pripažinta vertybė „kokybė“ suvokiama ne taip, kaip ji apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 14 straipsnyje ir jos 26 protokole. Apie šią vertybę nekalbama nei pačiame komunikato tekste, nei nagrinėjant atskirus sektorius. Tai pasakytina ir apie kitas vertybes, tokias kaip sauga, prieinamumas, vienodas požiūris ir visuotinis prieinamumas ir vartotojų teises.

4.2 Tenka apgailestauti ir dėl to, kad kartu su komunikatu nepateiktas poveikio vertinimas, nes būtų galima pateikti daug pastabų dėl Komisijos tvirtinimų ir teiginių, pavyzdžiui, pateiktų 3.2 punkte. Komiteto ir jo ekspertų nuomone, tokio šiame punkte nurodyto pobūdžio paslaugos buvo visada teikiamos regionų ir vietos lygmenimis.

4.3 Komitetas pripažįsta, kad būtina paskelbti aiškinamąjį dokumentą dėl visuotinės svarbos paslaugų. Ankstesnėse savo nuomonėse ⁽¹⁾ jis jau pabrėžė, kad būtina užtikrinti veiksmingas, pažangias, prieinamas ir už prieinamas kainas teikiamas VSP, kurios yra vienas iš Europos socialinio modelio ir socialinės ekonomikos rinkos ramsčių, taip pat svarbu nuolat prižiūrėti jų funkcionavimą, kas ypač šiuo sudėtingu besitęsiančios Europoje ekonomikos ir finansų krizės laikotarpiu.

4.4 Komitetas pritaria požiūriui, kurio Komisija laikosi šiuo klausimu, ir ragina ją tęsti veiklą, kuria siekiama pripažinti konkrečius VSSP ypatumus, visų pirma teisės aktuose, reglamentuojančiuose valstybės pagalbą ir darbo rinkos paslaugas.

4.5 Komitetas įsitikinęs, kad naujas pirminės teisės nuostatas dėl VSP būtina perkelti į antrinę sektoriams ir įvairioms sritims skirtą teisę.

4.6 Komitetas mano, kad nagrinėjamame komunikate daugiau dėmesio turėtų būti skiriama socialinės ar sveikatos apsaugos srityse teikiamoms visuotinės svarbos paslaugoms. Todėl jis ragina Komisiją imtis aktyvesnių veiksmų ir patikslinti VSSP apibrėžtį. Be to, jis pabrėžia, kad esama ir kitokių, nei Komisijos įvardintų, visuotinės svarbos paslaugų, pavyzdžiui, teikiamų tokiuose sektoriuose kaip kultūra, švietimas, visuomeninės transliacijos ir pan. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad VSSP atlieka labai svarbų vaidmenį tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra, vaikų ir pagyvenusių asmenų priežiūra, neigaliųjų globa, socialinis būstas ir su darbo rinka susijusios paslaugos.

4.7 Naujos nuostatos, išgalėjusios su Lisabonos sutartimi – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 14 straipsnis ir

26-asis protokolas dėl visuotinės svarbos paslaugų bei Pagrindinių teisių chartijos 36 straipsnis, kuriam suteikta tokia pati teisinė galia kaip ir Sutartims, sudarė visas sąlygas Komisijai apjungti visas savo šios srities iniciatyvas į vieną dokumentą. Komitetas mano, kad tai pažangus žingsnis, tačiau norėtų pabrėžti, kad nagrinėjamame komunikate vis dar nesilaikoma nuoseklaus ir konkretaus požiūrio, reikalingo VSP srityje, pavyzdžiui, siekiant užtikrinti paslaugų prieinamumą. Todėl jis ragina Komisiją pateikti konkrečių pasiūlymų.

4.8 SESV 14 straipsnio nuostatomis ES suteikiami įgaliojimai priimti teisės aktus VESP srityje. Tai reškia, kad jai suteikiama galimybė pagal įprastą teisėkūros procedūrą priimti reglamentus visuotinės ekonominės svarbos paslaugų srityje, nustatant principus ir sąlygas, visų pirma ekonomines ir finansines, kurios leistų atlikti joms priskirtas užduotis. Komitetas mano, kad iš straipsnio konteksto aišku, jog kalbama ne apie pačių paslaugų teikimo sąlygas, kurias apibrėžia nacionalinės institucijos (šiuo kontekste „nacionalinės valdžios institucijos“ apima centrinės, regionų ar vietos valdžios institucijas), bet būtent apie bendrąsias ir sektoriams skirtas sąlygas, priklausančias ES kompetencijos sričiai.

4.9 Straipsnyje nurodoma, kad teikti, pavesti teikti ir finansuoti šias paslaugas yra ir išlieka valstybių narių nacionalinio ir žemesnio lygmens valdžios institucijų kompetencija. Komitetas visada pritarė šiai pozicijai. Todėl Komisijai reikėtų ir toliau kaupti informaciją apie nacionaliniu lygmeniu teikiamas paslaugas, kad ji galėtų įvertinti, kaip šioje srityje taikomos ES taisyklės.

4.10 Komisija nurodė, kad ji toliau svarstys, ar tikslinga keisti galiojančius atskiriems sektoriams skirtus teisės aktus, taikomus, be kita ko, ir universaliųjų paslaugų įsipareigojimams. Šiuo klausimu Komitetas pabrėžia, kad toks svarstymas turi vykti remiantis naujosios pirminės teisės nuostatomis, atsižvelgiant į besikeičiančius vartotojų poreikius ir pokyčius technologijų bei ekonomikos srityse ir bendradarbiaujant su suinteresuotaisiais subjektais ir pilietinės visuomenės atstovais. Tokio metodo būtina laikytis tais atvejais, kai nagrinėjama, ar reikia nustatyti naujus universaliųjų paslaugų įsipareigojimus kituose sektoriuose. Ankstesnėje savo nuomonėje ⁽²⁾ Komitetas jau yra pateikęs savo poziciją šiuo klausimu.

4.11 26-ojo protokolo pirmajame straipsnyje nustatyti visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms taikomi pagrindiniai principai, o antrajame straipsnyje – valstybių narių kompetencija teikti, pavesti teikti ir organizuoti ne ekonomines visuotinės svarbos paslaugas. Todėl Komitetas laikosi nuomonės, kad būtent valstybėms narėms tenka atsakomybė nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis vertinti 2 straipsnyje nurodytas paslaugas, o vienintelė Europos Komisijai tenkanti užduotis – atliekant patikrą nurodytų pažeidimų atvejais nustatyti, ar šios paslaugos atitinka ES sutartyse nustatytus bendruosius principus.

⁽¹⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 77-80; OL C 128, 2010 5 18, p. 65-68; OL C 162, 2008 6 25, p. 42-45; OL C 309, 2006 12 16, p. 135-141.

⁽²⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 77-80.

4.12 Komitetas palankiai vertina Komisijos pastangas patikslinti įvairias sąvokas, vartojamas diskusijose apie VSP. Deja, jos aiškinimai nepakankamai išsamūs ir kartais daromos klaidingos nuorodos. Pavyzdžiui, Komisija pamiršo pateikti „būtiniausių paslaugų“ apibrėžimą ir jų vietą bendrajame kontekste. Taip pat reikia išsiaiškinti, ar versijoje olandų kalba vartojamas terminas *onmisbare diensten* (3 puslapio antroji įtrauka) atitinka sąvoką „būtiniausias“. Be to, neišsamus universaliųjų paslaugų išpareigojimų sąrašas. Pačiame Komisijos komunikate esama painiavos, kadangi straipsnio „2 kryptis“ pavadinime ir pirmajame sakinyje kalbama apie „būtiniausias paslaugas“, o toliau tekste visur kalbama apie „universaliųjų paslaugų išpareigojimus“. Taigi, Komisija privalo pasitelkti į pagalbą patirties turinčius ekspertus, kurie padėtų aiškiai apibrėžti pagrindines sąvokas, vartojamas kalbant apie VSP.

4.13 Be to, reikėtų pabrėžti, kad skirtingose kalbinėse versijose gali būti įvairių tų pačių sąvokų aiškinimo variantų – ir ši pastaba taikytina ne tik pagrindinėms sąvokoms. Taip pat kyla klausimas, ar visuomet kalbama apie skirtingus dalykus, kai tekste greta vienos kitų vartojamos sąvokos „visuotinis prieinamumas“ ir „universaliosios paslaugos“ arba „komunalinės paslaugos“ ir „viešųjų paslaugų išpareigojimai“ ar dar „viešajai paslaugai priskirta užduotis“. Šią painiavą patvirtinantis pavyzdys – pagrindinių sąvokų skyriuje Komisija tvirtina atsiskaitanti termino „viešosios paslaugos“, tačiau keturiomis pastraipomis toliau ji kalba apie „principus ir sąlygas, kurios leistų atlikti konkrečioms viešosioms paslaugoms priskirtas užduotis“.

4.14 Todėl Komitetas rekomenduoja išsamiai aptarti šiuos klausimus ir paskelbti pataisyta aiškinamąjį šios srities terminų žodyną, kad būtų išvengta klaidingo aiškinimo. Atliekant šį darbą reikės atsižvelgti į valstybių narių socialinių sistemų skirtumus.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Komitetas mano, kad Komisijos sprendimas komunikate pateikti kokybės sistemą, kurią sudaro trys veiksmų grupės (minėtos šios nuomonės 3.5 punkte), yra geras pagrindas tolesniems veiksams.

5.2 Pirmosios grupės veiksmais siekiama didinti ES taisyklių, taikomų visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms (VESP) aiškumą ir teisinį tikrumą. Komitetas neabejotinai pritaria šiam tikslui, nes jau daugelį metų jis ragina imtis veiksmų šia kryptimi. Deja, tenka konstatuoti, kad šiam tikslui pasiekti nepateikta jokių konkrečių pasiūlymų.

5.3 Kalbant apie valstybės pagalbos taisyklių, taikomų VESP, pertvarkymą, Komisija jau priėmė ar pasiūlė šiuos pakeitimus:

5.3.1 parengtas naujas komunikatas, kuriame išsamiai sprendžiami klausimai, dėl kurių nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu kyla aiškinimo problemų;

5.3.2 įpareigojimas iš anksto pranešti Komisijai ir jos vertinimo procedūra nebus taikomi didesniai socialinių paslaugų skaičiui, jei jos atitiks kai kurias pagrindines sąlygas. Dabar į šį sąrašą, be ligoninių ir socialinio būsto, įtrauktos visuotinės ekonominės svarbos paslaugos, kuriomis tenkinami socialiniai poreikiai, susiję su sveikatos ir ilgalaikė priežiūra, vaikų priežiūra, galimybe įsidarbinti ir sugrįžti į darbo rinką, pažeidžiamų asmenų grupių priežiūra ir jų socialine įtrauktimi;

5.3.3 nuodugniau ir tiksliau bus išnagrinėtos pagalbos priemonės, kuriomis gali būti daromas didelis poveikis vidaus rinkos veikimui;

5.3.4 siūloma tik VESP taikoma nauja *de minimis* taisyklė, pagal kurią finansinė parama nebus laikoma pagalba, jei jos suma neviršys 500 000 EUR per trejų metų laikotarpį. Tam tikriems sektoriams – Komisija visų pirma nurodo transportą ir visuomenines transliacijas – bus tebetaikomos specialios atskiriems sektoriams skirtos taisyklės.

5.4 Komisija taip pat pasiūlė iš esmės pertvarkytas viešųjų pirkimų ir koncesijų taisykles, kuriomis bus skatinama gerinti VESP teikimo kokybę. Pertvarkytais taisyklėmis:

5.4.1 nustatomas specialus požiūris į socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas, kurioms bus taikoma paprastesnė tvarka, kuria atsižvelgiama į šių paslaugų specifinį pobūdį ir savybes. Joms bus taikomos didesnės ribos ir jos turės atitikti tik skaidrumo ir vienodo požiūrio išpareigojimus. Be to, skatinama naudotis ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijumi (Europos Komisijos nuomone, sąvoka „ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas“ taip pat apima socialinius ir ekonominius aspektus);

5.4.2 užtikrintas didesnis teisinis tikrumas dėl to, kaip ES viešųjų pirkimų taisyklės taikomos valdžios institucijų tarpusavio santykiams. Šiuo klausimu pateikiama nuoroda į neseniai parengtą Komiteto nuomonę dėl viešųjų pirkimų ir koncesijos sutarčių.

5.5 Komitetas taip pat labai palankiai vertina Komisijos ketinimus skelbti vadovus – ypač jei jie bus parengti bendradarbiaujant su atitinkamų sričių specialistais – kurie padėtų geriau suprasti VESP taisykles ir jų taikymo tvarką.

5.6 Antrosios grupės veiksmais siekiama užtikrinti būtiniausių paslaugų prieinamumą; Komisija imasi pastangų suderinti poreikį stiprinti konkurenciją ir poreikį užtikrinti, kad kiekvienas pilietis ir toliau galėtų naudotis aukštos kokybės būtiniausių paslaugomis už prieinamą kainą, kaip jau buvo aiškinta šiam klausimui skirtoje jos 2004 m. baltojoje knygoje.

5.7 Šiame kontekste Komisija nurodo šias būtiniausias paslaugas: pašto paslaugos, pagrindinės banko paslaugos, transporto(keleivių), energetikos ir elektroniniai ryšių paslaugos. Kaip jau nurodyta šios nuomonės 4.6 punkte, Komitetas mano, kad šis sąrašas nepakankamai išsamus. Jo nuomone, šiame straipsnyje minėti pavyzdžiai taip pat priklauso būtiniausioms paslaugoms, kurios turi būti prieinamos ir teikiamos už prieinamą kainą, visų pirma asmenims, kuriems būtina apsauga ir parama – neįgaliesiems, gyvenantiems skurde ar socialinės atskirties sąlygomis. Kilus konfliktui dėl konkurencijos taisyklių pirmenybė turi būti teikiama visuotinės svarbos kriterijui.

5.8 Trečiosios grupės veiksmų tikslas – skatinti kokybės gerinimo iniciatyvas, visų pirma tų VSSP, kurių paklausa visuomenėje nuolat auga, tuo tarpu jas finansuoti tampa vis sudėtingiau tiek dėl ekonomikos ir finansų krizės, tiek ir dėl visuomenės senėjimo.

5.9 Šiuo klausimu Komitetas nori visų pirma priminti, kad jis vis dar laukia Komisijos komunikato dėl sveikatos paslaugų, kurį ji pažadėjo parengti sprendžiant VSP klausimus.

5.10 Kalbėdama apie trečiąją veiksmų grupę, Komisija nurodo keturias iniciatyvas. Tačiau Komitetas norėtų pažymėti, kad trys iš keturių iniciatyvų susijusios su šiais veiksmis, jau pradėtos įgyvendinti anksčiau. Todėl parama, skiriama naujiems tarptautinės partnerystės projektams pagal programą PROGRESS, turėtų apimti ne tik savanoriškos Europos kokybės sistemos įvairiose valstybėse narėse įgyvendinimą, bet ir būti skiriama atsižvelgiant į jau pasiektus rezultatus įgyvendinant projektus.

5.11 Komitetas teigiamai vertina Komisijos poziciją, kad viešųjų pirkimų sutartys gali būti sudaromos su dalyviu, pasiūliusiu mažiausią kainą, bet galinčiu paslaugas teikti už „mažiausią bendruomenei kainą“. Tai ypač svarbu, jei norima kuo geriau suderinti socialinę politiką ir darbo rinkos paslaugas – šios dvi sritys viena kitą labai veikia. Tačiau apskritai socialinių viešųjų pirkimų aspektą visuomenėje reikia stiprinti.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonė

(COM(2011) 841 final)

(2012/C 229/19)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

Komisija, vadovaudamasi Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 203 straipsniu, 2011 m. gruodžio 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonė

COM(2011) 841 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 10 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pritaria siūlomam reglamentui ir su išlygomis palaiko platesnį ES kompetencijos branduolinės saugos srityje taikymą trečiojoje šalyje.

1.2 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad didelės orientacinės finansavimo sumos – 631 mln. EUR 2014–2020 m. laikotarpiui – priežiūra yra EuropeAid (Plėtros ir bendradarbiavimo GD) atsakomybė ir ji bus skirstoma pagal visai pagalbos ir vystymosi politikai bendras taisykles ir procedūras. Komitetas tikisi, kad tai sustiprins atskaitomybę, skaidrumą ir nuoseklumą su kitomis pagalbos programomis.

1.3 Komitetas pažymi, kad Komisija kas dvejus metus nuo 2016 m. jam teiks ataskaitą dėl šios programos įgyvendinimo, rezultatų, pagrindinių pasiekimų ir poveikio Sąjungos išorės finansinės pagalbos kontekste, ir ketina aktyviai dalyvauti šiame tikrinimo ir peržiūros procese. Jei būtų laiku atliekamos programų laikotarpio vidurio peržiūros, būtų galima kuo geriau pristatyti rezultatus ir, be abejo, būtų bendradarbiaujama su geografinėmis programomis ir (arba) ES delegacijomis šalyse partnerėse.

1.4 Pažymėtina, kad apskritai Europos pilietinės visuomenės nuomonė dėl branduolinės energetikos plėtros valstybėse narėse labai skiriasi ir kai kuriose reglamento nuostatose į tai turėtų būti labiau atsižvelgiama.

1.5 Visų pirma Europos piliečiams, kaip mokesčių mokėtojams, turėtų būti išaiškinta, kad didžioji programos išlaidų dalis bus skirta išvalymo darbams ir tik nedidelė dalis – konsultacinėms programoms saugos klausimais besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, kuriose galima užtikrinti politinį ir civilinį stabilumą.

1.6 Kad galėtų teikti paramą besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims, Komisija turėtų pasiūlyti šalims, kurios gali teikti konsultacijas branduolinės saugos klausimais (o tokių šalių nėra daug), parengti tarptautinę konvenciją dėl tokioms konsultacijoms taikytinų kriterijų ir sąlygų. Net jei tokia konvencija ir nebūtų priimta, Bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonei (BBSSP) turėtų būti parengti aiškūs kriterijai, pagal kuriuos būtų galima spręsti, ar besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis:

— atitinka būtiniausius nacionalinio ir tarptautinio stabilumo kriterijus;

— yra pajėgi ir pasirengusi užtikrinti administracinės, mokslinės ir techninės struktūros įdiegimą, nes ji privaloma norint plėtoti branduolinę energetiką;

— gali užtikrinti, kad būtų stabiliai skiriami finansiniai, techniniai ir pramonės ištekliai, būtini aukšto lygio reguliavimo kompetencijai, visos operacijų saugumui užtikrinti reikalingos priemonės ir vykdoma ilgalaikė saugaus atliekų tvarkymo programa.

1.7 Šie kriterijai turėtų būti ne išdėstyti reglamento priede, bet įtraukti į pagrindinį tekstą, nes jie apima svarbiausius bendruosius principus, susijusius su tarptautine branduoline sauga, tarptautinių santykių saugumu ir tarptautiniu saugumu.

1.8 Pagalbos projektai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse turėtų būti plėtojami tik tuomet, jei šalis yra pasirašiusi Branduolinio ginklo neplatavimo sutartį ir jos protokolus, Branduolinės saugos konvenciją ir Jungtinę radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvenciją.

1.9 Lėšos techninei įrangai įsigyti turėtų būti teikiamos tik esant nepaprastoms aplinkybėms, susijusioms su saugos užtikrinimu. Komisija turėtų suformuluoti kriterijus ir informuoti apie jų taikymą. Pagalba neturėtų būti teikiama operatoriams.

1.10 Siekiant didinti skaidrumą rekomenduotina skelbti konkrečius dabartinės programos įgyvendinimo pavyzdžius, taip pat patobulinti medžiagos pateikimą EuropeAid tinklavietėje ir jos nuorodas į susijusius šaltinius.

1.11 Bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonė (BBSSP) – tai programa, kuri turėtų padėti didinti ir vertinti kiekvienos šioje veikloje dalyvaujančios šalies pasirengimą integruoti privalomuosius dokumentus į nacionalinę teisę, įgyvendinant ar stiprinant Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) sutartis, konvencijas ir susitarimus.

1.12 Mes ypač rekomenduojame įtraukti paramą nepriklausomoms pilietinės visuomenės organizacijoms, dirbančioms paramą gaunančiose valstybėse arba tose gretimose valstybėse, kurios konkrečiais veiksmais siekia didinti branduolinės saugos kultūros atskaitomybę ir skaidrumą.

2. Įvadas

2.1 Laikas nuo laiko iškyla branduolinės saugos ir saugumo ne Europoje klausimas, ypač po tokių įvykių kaip avarija Trijų mylių saloje 1979 m., Černobylyje 1986 m., Fukušimoje 2011 m. Tokių avarių poveikis juntamas visame pasaulyje, jos atskleidžia katastrofiškus netobulų konstrukcijų, prastos saugos kultūros ir nepakankamai geros veiklos saugos bei reguliavimo sistemos padarinius.

2.2 2010 m. 30 pasaulio šalių veikė 441 komercinis branduolinis reaktorius, daugelis buvo pastatyti 1970–1990 m., jų vidutinė eksploatacijos trukmė – maždaug 35 m. Be to, 56 šalyse veikia apie 250 civilinių mokslinių tyrimų reaktorių. Statoma daugiau nei 60 naujų branduolinių reaktorių, dar per 150 planuojama pastatyti. Daugiausia naujų reaktorių bus statoma Kinijoje, Indijoje ir Rusijoje, bet galbūt ir Pietryčių Azijoje, Pietų Amerikoje ir Artimuosiuose Rytuose. Elektros energijos paklausa neišvengiamai didėja, tad valstybės gali siekti didinti savo atominę elektrinę gaminamos energijos eksportą.

2.3 Nepriklausomai nuo to, ar prasidės branduolinės energetikos „renesansas“, branduolinės saugos klausimai, kurių poveikis gali būti juntamas visame pasaulyje, visuomet bus svarbūs ir liks aktualūs tol, kol veiks branduolinės jėgainės. Todėl ES skelbia, kad įvairūs tarptautinės branduolinės saugos aspektai yra ta sritis, kuri jai rūpi ir kurioje ji privalo veikti, ypač turint galvoje tai, kad nuo 1957 m., kai buvo pasirašyta Euratomo sutartis, Europos Sąjunga šioje srityje įgijo nemažai mokslinės, techninės, veiklos ir reguliavimo patirties. Europoje esančių atominę elektrinę numatytoji galia sudaro maždaug

trečdaliį viso pasaulio atominę elektrinę galios; Europa turi ir daugiausia patirties, nes joje veikia įvairios ir kintančios reguliavimo ir saugos sistemos, tad ji šioje srityje turi sukaupusi didelį žinių bagažą. Po Černobylio katastrofos, kuri atskleidė tragiškus trečiosios šalies saugos sistemos trūkumus, imta rodyti iniciatyvą ir aktyviai plėtoti bendradarbiavimą branduolinės saugos ir žinių sklaidos srityje.

2.4 Nuo 1991 m. vykdoma ES techninės pagalbos Nepriklausomų valstybių sandraugos šalims (angl. TACIS) programa, pagal kurią suteikta svarios paramos branduolinės saugos srityje ne ES valstybėms. Parama buvo nukreipta į saugos analizę, tiesioginę pagalbą atominėse elektrinėse, o kai kuriais atvejais buvo teikiama įranga siekiant pagerinti įmonių eksploataavimo kontrolę; taip pat į buvo remiamas reguliavimas ir licencijavimas, atliekų tvarkymas. Prisidėta ir prie platesnių tarptautinių iniciatyvų, ypač Černobylyje. Pagalbai branduolinės saugos srityje skirta 1,3 mlrd. EUR, daugiausia Rusijai ir Ukrainai ir daug mažiau Armėnijai ir Kazachstanui.

2.5 Nuo 2007 m. TACIS pakeitė Bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonė (BBSSP) ⁽¹⁾, kurios paskirtis – skatinti ir didinti branduolinę saugą. Ši programa taikoma jau ne tik toms valstybėms, kurios paskelbė nepriklausomybę žlugus Sovietų Sąjungai. BBSSP 2007–2013 m. biudžetas siekia 524 mln. EUR; pagal šią programą finansuojami veiksmai, kuriais siekiama gerinti branduolinę saugą, saugų transportą, radioaktyviųjų atliekų tvarkymą ir šalinimą, buvusių branduolinių objektų išvalymą ir apsaugą nuo radioaktyviųjų medžiagų jonizuojančiosios spinduliuotės, avarinę parengtį, taip pat skatinti tarptautinį bendradarbiavimą branduolinės saugos srityje.

2.6 ES glaudžiai bendradarbiauja su TATENA, dažnai suteikdama finansavimą rekomenduojamų programų, kurios šiaip negautų finansavimo, įgyvendinimui.

2.7 Naujų iššūkių galima tikėtis dėl trečiųjų šalių ketinimų didinti savo branduolinius pajėgumus. Kai kurios iš šių besiformuojančios rinkos šalių galbūt neturi stabilų politinių struktūrų, nesilaiko valdžių padalinimo principo, stokoja demokratinės kontrolės, išmėgintų administracinių struktūrų ir patirties valdyti didelės rizikos technologijas. Jei tokios šalys netiesiogiai būtų skatinamos vystyti branduolines technologijas, nes ES parama būtų pasitikėjimo jų branduolinėmis programomis ženklas, galėtų kilti naujų pavojų branduolinei saugai.

2.8 Be to, nepaisant trečiųjų šalių ketinimų didinti savo branduolinius pajėgumus, EESRK suvokia, kad branduolinės energijos naudojimas civiliniams tikslams yra susijęs su plutonio ir kitų radioaktyviųjų medžiagų gamyba ir su techninių žinių tobulinimu, o tai gali sukelti tarptautinio masto branduolinių pavojų ir padidinti tarptautinę įtampą. Šios grėsmės gali didėti nestabiliose trečiojoje šalyse.

⁽¹⁾ OL L 81, 2007 3 22, p. 1.

3. Siūlomo reglamento santrauka

3.1 Dabartinis reglamento pasiūlymas yra 2007 m. BBSSP reglamento išdėstymas nauja redakcija; jame, be kita ko, išplečiama geografinė taikymo sritis – įtraukiamos visos trečiosios šalys, ir nustatomi bendradarbiavimo prioritetai ir kriterijai. Atsakomybė už veiksmų įgyvendinimą tenka EuropeAid – Plėtros ir bendradarbiavimo GD (DEVCO), bendradarbiaujant su Išorės veiksmų GD, Energetikos GD ir Jungtiniu tyrimų centru. Taikant šį reglamentą visų pirma turės būti laikomasi bendrų Sąjungos išorės veiksmų priemonių įgyvendinimo taisyklių ir procedūrų (COM(2011) 842 final). Juo leidžiama supaprastinta tvarka įgyvendinti Vystomojo bendradarbiavimo priemonę (VBP), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDZTRP), Europos kaimynystės priemonę (EKP), Stabilumo priemonę (SP), Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP) ir partnerystės priemonę (PP).

3.2 Reglamentu siekiama skatinti aukšto lygio branduolinę saugą, apsaugą nuo radiacijos ir efektyvių bei veiksmingų branduolinės medžiagos apsaugos priemonių taikymą trečiojoje šalyje. Pagal visapusišką požiūrį tai apima kuro gavybą, jėgainių statybą, eksploatavimo nutraukimą, atliekų šalinimo klausimus. Komisijos siūlymu, pažanga bus vertinama pasitelkus TATENA tarpusavio vertinimo sistemą, pagal panaudoto branduolinio kuro, branduolinių atliekų ir eksploatavimo nutraukimo strategijų raidos būklę, atitinkamus teisės aktus, reguliavimo sistemą ir projektų įgyvendinimą bei pagal tai, kiek ir kokių problemų bus nustatyta Tarptautinės atominės energijos agentūros saugos priemonių ataskaitose.

3.3 Reglamentu siekiama užtikrinti nuoseklumą ES politikos tikslų ir kitų trečiosioms šalims skirtų vystomųjų priemonių atžvilgiu; jis bus užtikrinamas rengiant strateginius dokumentus, po kurių būtų rengiamos daugiametės orientacinės programos – iš pradžių ketverių metų laikotarpiui, vėliau pratęsimos dar trejų metų laikotarpiui.

3.4 Priede apibrėžiamos konkrečios remiamos priemonės ir bendradarbiavimo kriterijai, įskaitant prioritetus, pagal kuriuos per septynerius metus bus išleista 631 mln. EUR.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kaip pastaruosius 20 metų buvo plėtojamos branduolinės saugos pagalbos ir bendradarbiavimo programos. Šiuo pasiūlymu dėl reglamento laikomasi ligšiolinės krypties ir siekiama, kad būtų aišku, jog siekiama užtikrinti saugą, o ne skatinti branduolinę energetiką (COM(2011) 841 final; Priedas, „Kriterijai“, paskutinis punktą). Komitetas supranta, kad programos tikslas nėra skatinti besiformuojančios rinkos šalis įgyvendinti branduolinės technologijos projektus. Todėl reikėtų daug daugiau dėmesio skirti išsamiam išlaidų balanso paaiškinimui pagal ankstesnę ir pagal siūlomąją

BBSSP. Jeigu būtų parodyta, kad didžioji programos išlaidų dalis bus skirta išvalymo darbams ir tik visai nedidelė – konsultacijų saugos klausimais programoms besiformuojančios rinkos šalyse, būtų galima, visų pirma, sušvelninti kai kuriuos opiausius klausimus.

4.2 Kartu šitaip būtų pripažinta, kad ankstesniais programos etapais galbūt nepakankamai aiškiai buvo išaiškinta, kad tam tikros veiklos priemonės remiamos visų pirma saugos sumetimais, nors jomis neišvengiamai prisidėta prie branduolinių elektrinių plėtros, o ne tik saugaus eksploatavimo. Branduolinę energetiką Europos visuomenė vis dar labai prieštaringai vertina, tačiau visuotinai pritaria aukščiausių saugos standartų skatinimui.

4.3 Komitetas mano, kad klausimas, ar vykdydama BBSSP Europos Sąjunga neremia ir neskatina, nors ir tyliai, kuriamų branduolinių programų, ypač nestabiliose besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, nebuvo išsami aptartas. Komitetas supranta, kad konkrečių projektų finansavimui pagal BBSSP taikomos griežtos sąlygos, tačiau remtų pradinį dialogą ir diskusijas branduolinės energijos klausimais su bet kuria trečiąja šalimi, be jokių išankstinių sąlygų.

4.4 ES privalo siekti neprisidėti prie branduolinių pajėgumų plėtros tokioje trečiojoje šalyje, kuri galėtų sukelti naujų branduolinės saugos pavojų ir tarptautiniam saugumui pavojų keliančių branduolinių grėsmių. 1.6 punkte siūlomi tinkamumo kriterijai. Taikydama aukščiausių branduolinės saugos standartus Sąjungoje, ES galėtų didžiuoti saugiausia ir patikimiausia civilinės paskirties branduolinės energijos vartojimo praktika pasaulyje.

4.5 Parama pagal BBSSP programą šalims, kurių pramonė, mokslas ir moksliniai tyrimai nėra labai išplėtoti ir kurios vykdo arba ketina imtis komercinių branduolinės energetikos programų ir atitinka būtiniausias stabilumo kriterijus, taip pat laikytina vertinga ir atitinkančia ES viešąjį interesą. Tikėtina, kad su TATENA plėtotą parama geriausiai praktikai sustiprėjo techniniai ir reguliavimo režimai tose trečiojoje šalyse, kurių išteklių riboti. Tačiau gali būti nelengva susidaryti aiškų vaizdą, kaip panašios naudos bus pasiekta esamomis ir būsimomis BBSS programomis.

4.6 Todėl Komisija turėtų imtis papildomų veiksmų išaiškinti, kad būsimos BBSSP strateginis tikslas yra sauga. Būtų galima paskelbti prieinamus atvejų tyrimus iš dabartinės programos, pagerinant programos pristatymą ir su ja susijusių nuorodų pateikimą EuropeAid tinklavietėje ir apskritai didinti

šios itin reikšmingos programos matomumą. Tai reikštų ir pagalbos skaidrumo didinimą bei atskaitomybės skatinimą. Kadangi reglamentu remiamas aukšto lygio branduolinės saugos skatinimas, reikėtų pateikti tokių aukštų standartų geriausių pavyzdžių, tokių kaip WENRA pareiškimas dėl naujų branduolinių įrenginių saugos reikalavimų.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Reikėtų pažymėti, kad Europos direktyvose dėl branduolinės saugos, priešingai, nei gali pasirodyti skaitant reglamento pasiūlymą, nėra techninių saugumo standartų, panašiai ir reguliavimo sistemos įsipareigojimuose nurodoma tik keletas bendrųjų reikalavimų, suderintų su Branduolinės saugos konvencija.

5.2 Pasiūlyme taip pat teigiama, kad ES vykdomas visapusiškas saugos vertinimas. Tačiau vykdomas „testavimas nepalankiausiomis sąlygomis“ tėra tik papildomas saugos vertinimas, o pagrindinių saugos kriterijų, kurie leistų atsakyti į klausimą „kas atsitiktų, jei saugumo sistemos nesuveiktų“, nėra. Taip pat pripažįstama, kad šis procesas yra ribotas dėl itin trumpų nustatytų laiko terminų. Nepaisant šių apribojimų, ES požiūriu į branduolinę saugą privalumus lemia nuostata vykdyti „testavimą nepalankiausiomis sąlygomis“ kaip pirmą žingsnį, nuo kurio prasideda saugos kultūros vystymas ir tobulinimas ir aukščiausių branduolinės saugos standartų diegimas. Laikinosios išvados, kurias leidžia daryti dabar vykdomas „testavimas nepalankiausiomis sąlygomis“ branduoliniuose įrenginiuose Europoje, rodo, kad būtina tęsti pokyčius, tobulinimą ir teisės aktų nustatytų veiksmų įgyvendinimą. Visa tai derėtų nedelsiant numatyti įgyvendinimo ir konsultavimo darbo pagal BBSSP planuose.

5.3 Verta turėti omenyje tai, kad ES instituciniu požiūriu turi labai nedaug patirties branduoliniais klausimais ir kad BBSSP projektus dažniausiai atlieka valstybių narių organizacijos. Komisija turi galimybių pasiūlyti vertingą kritinę analizę ir minčių apie Europos standartus ir praktikos įvairovę, tačiau taip pat turėtų siekti ugdyti savo vidinius gebėjimus ir nepriklausomą patirtį.

5.4 Pasiūlyme dėl BBSSP teigiama, kad BBSSP tikslas yra panaikinti branduolinę riziką, bet reikėtų pažymėti, kad techniniu požiūriu, kaip ir bet kuriame sudėtingame pramoniniame procese, neįmanoma garantuoti, kad rizikos visiškai nebeliks, ypač – kad niekada neįvyks katastrofiškas branduolinis incidentas. Reikėtų paaiškinti, kad tikslas yra incidentų ir avarių prevencija – tam skirti geriausi žinomi standartai. Taip pat reikėtų pažymėti, kad įsitikinimas, jog rizika pašalinta iš bet kokie proceso, neskatina aukšto lygio saugos kultūros.

5.5 Komisija siūlo vertinant remtis integruotąja reguliavimo peržiūros paslauga (IRRS) ir operacinio saugumo patikros grupės (OSART) misijomis, tačiau iš jų neverta daug tikėtis, nes jų paskirtis nėra vykdyti priežiūrą. Pavyzdžiui, jos nepasiūlė jokios apsaugos, kuri būtų padėjusi išvengti Fukušimos avarijos.

Be to, minėtųjų abiejų tipų misijų paskirtis nėra branduolinių elektrinių branduolinės saugos būklė. Tarptautinė branduolinių elektrinių priežiūra tebėra sudėtingas ir daug ginčų keliantis klausimas.

5.6 BBSSP programose taip pat turėtų būti numatyta, esant galimybei, reikalauti taikyti privalomas priemones, kurios būtų įtrauktos į kiekvienos šalies nacionalinę teisę, taip sutvirtinant TATENA sutartis, konvencijas ir susitarimus.

5.7 Reglamento aiškinamajame memorandume pažymima, kad viešųjų konsultacijų dėl išorės veiksmų metu didžioji dauguma respondentų pritarė, kad būsimose priemonėse ir įgyvendinant projektus (programas) didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas stebėsenos ir vertinimų sistemoms. Komitetas pripažįsta, kad, nors ir neseniai įkurtas, EuropeAid – plėtros ir bendradarbiavimo GD remiasi didele darbo šioje srityje patirtimi ir kompetencija, kuri, be jokios abejonės, bus visapusiškai taikoma.

5.8 Tačiau atkreipiame dėmesį į tai, kad konkrečių remiamų priemonių sąrašas nėra numatyta parama nepriklausomoms pilietinės visuomenės organizacijoms, išskūrusioms paramą gaunančiose valstybėse arba už jų ribų, – organizacijoms, kurios konkrečiais veiksmais siekia gerinti branduolinės saugos kultūros atskaitomybę ir didinti skaidrumą. Tokia parama yra įmanoma pagal Stabilumo priemonę, taip pat pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę, todėl Komitetas primygtinai rekomenduoja į BBSSP įtraukti tarp leidžiamų priemonių tokią paramą.

5.9 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad remiamos priemonės ir bendradarbiavimo kriterijai priede išdėstyti taip, kad liktų erdvės lankstumui – juos galima keisti laikantis Bendrajame įgyvendinimo reglamente numatytos nagrinėjimo procedūros. Tačiau reikėtų apsvarstyti galimybę į reglamento pagrindinį tekstą įtraukti pagrindinius su tarptautine branduoline sauga ir saugumu susijusius klausimus.

5.10 Bendradarbiavimo kriterijai formuluojami taip, kad liktų erdvės veikimo laisvei. Atsižvelgdamas į visų atomines elektrines eksploatuojančių šalių interesus, Komitetas tai vertina palankiai. Jis taip pat mano, kad tiriamuoju, preliminariu etapu gali būti tikslinga plėtoti dialogą su kiek galima daugiau trečiųjų šalių. Europos visuomenės saugumo interesų požiūriu nebūtų naudinga nustatyti papildomus ribojančius kriterijus atrinkti šalis, kurios gali būti paramos gavėjos pagal BBSSP. Esame įsitikinę, kad ES galimybės, kompetencija, analizės ir konsultavimo priemonėmis gali ir turi būti naudojamosi ir tose šalyse, kurios pasiryžusios imtis branduolinės elektros energijos gamybos, o atramos reikia ieškoti aktyvioje, nepriklausomoje ir organizuotoje pilietinės visuomenėje. Tačiau didžiausią dėmesį reikėtų atkreipti į tai, ar šalis partnerė pajėgi užtikrinti ilgalaikį politinį stabilumą ir civilinę saugą.

5.11 Todėl Komitetas siūlo apibrėžti būtiniausius reikalavimus, taikytinus pagal BBSSP gavėjams, ir parengti tarptautinę ES ir nedidelio skaičiaus valstybių, pajėgių teikti branduolinės saugos konsultacijas, konvenciją dėl sąlygų, susijusių su branduolinės saugos patariamąja veikla (G8 Branduolinės saugos darbo grupės diskusijos ir Tarptautinės atominės energijos agentūros ir ES rengtos diskusijos šia tema būtų pradžios taškas).

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Europos Sąjungos strategijos dėl gyvūnų gerovės apsaugos 2012–2015 m.

(COM(2012) 6 final)

(2012/C 229/20)

Pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Europos Sąjungos strategijos dėl gyvūnų gerovės apsaugos 2012–2015 m.

COM(2012) 6 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 11 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (2012 m. gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Iš esmės EESRK pritaria Komisijos pateiktai strategijai dėl gyvūnų gerovės, palaikydama teisėtus vartotojų lūkesčius dėl maisto saugos ir Europos gamybos strategiją, kuria siekiama didinti kokybę.

1.2 EESRK pažymi, kad esamus teisės aktus sunku įgyvendinti, nes jų taikymui nepakankamai pritariama, o ES produktai praranda konkurencingumą.

1.2.1 Reikalingos priemonės, kuriomis būtų kompensuojamas ES gyvulininkystės produktų konkurencingumo praradimas, nes papildomos sąnaudos, kurias lemia ES gyvūnų gerovės politika, rinkos priemonėmis nepadengiamos. Yra pagrindo baimintis, kad bus prarasta dar didesnė tiek vidaus, tiek eksporto rinkos dalis. Neapsvarstytos darbo rinkos arba darbo sąlygos.

1.2.2 EESRK norėtų dar kartą priminti, kad visi importuojami produktai turėtų atitikti tuos pačius standartus kaip ES produktai ir kad tuo tikslu prekybos susitarimuose reikėtų įtvirtinti abipusiškumo principą.

1.3 Ypač svarbus strategijos aspektas – nuolatinis ūkinės veiklos vykdytojų, darbuotojų ir valdžios institucijų mokymas gyvūnų gerovės tema. EESRK taip pat norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dalį bendradarbiavimui skiriamų lėšų svarbu skirti trečiųjų šalių valdžios institucijoms, darbdaviams ir darbuotojams mokyti apie gyvūnų gerovę gyvūnų auginimo sektoriuje.

1.4 Norint įgyvendinti ES reglamentus reikia pakoreguoti finansinius išteklius, kad gamintojai galėtų daryti reikiamas

investicijas ir būtų galima atlyginti papildomas sąnaudas. Ši strategija turi būti papildyta BŽŪP nuostatomis – jose strategijai turi būti skirtas reikiamas dėmesys.

1.5 Reikia parengti informacinę strategiją, kaip atsakyti į visuomenei rūpimus klausimus; tuo tikslu reikia atsižvelgti į šioje srityje atliktus mokslinius tyrimus ir padarytą pažangą, taip pat į įvairių gamintojų, darbuotojų ir vartotojų nuomonę. Informuoti reikia ne vien privalomu ženkliniu. Reikalingos nuoseklios vartotojų informavimo programos, kuriomis vartotojams būtų padedama priimti sprendimus įvertinus kuo daugiau veiksmų. Fondams, skirtiems propaguoti žemės ūkio maisto produktus, tenka svarbus vaidmuo – užtikrinti, kad gamybos sektoriai aktyviai dalyvautų šiame darbe.

1.6 EESRK yra įsitikinęs, kad Europos informacijos centrų tinkle turi dalyvauti visi socialiniai subjektai ir vartotojai ir kad šis tinklas yra ypač svarbus gyvūnų gerovės strategijos įgyvendinimui, nes jis:

- a) koordinuoja įvairių ES tyrimų centrų veiklą,
- b) padeda įgyvendinti teisės aktus (rengia praktinius rodiklius, moko ūkinės veiklos vykdytojus, darbuotojus ir valdžios institucijas),
- c) padeda įvertinti reglamentų poveikį socialiniu, ekonominiu ir konkurencingumo požiūriais,
- d) padeda vykdyti informavimo ir viešinimo veiklą.

1.7 Sustiprinus silpniausias maisto grandinės grandis bus užtikrintas teisingesnis papildomų sąnaudų, kurias lemia gyvūnų gerovės standartų įgyvendinimas, pasiskirstymas ir taip palaiškoma kaimo vietovių gamybos struktūra bei plėtra.

1.8 Pagirtinos Komisijos pastangos paprastinti teisės aktus kertasi su Komisijos ketinimais plėsti teisės aktų taikymo sritį – įtraukti daugiau gyvūnų rūšių ir toliau plėtoti esamas nuostatas.

2. Svarbiausios komunikato nuostatos

2.1 Šio Komisijos komunikato tikslas – tęsiant 2006–2010 m. veiksmų planą nubrėžti ES gyvūnų gerovės politikos įgyvendinimo kryptis.

2.2 Dokumente konstatuojama, kad ES dėjo daug pastangų remdama gyvūnų gerovę. Jame nurodoma, kad ES gyvūnų gerovės politika valstybėse narėse taikoma nevienodai ir kad būtiniausi reikalavimai per nustatytą laiką nebuvo parengti. Tačiau reikia apsvarstyti, ar visiems taikomas vienodas požiūris gali padėti pasiekti didesnę gyvūnų gerovę.

2.3 Atlikus ES gyvūnų gerovės politikos vertinimą, padaryta išvada, kad dėl gerovės standartų gyvulininkystės ir tyrimų sektoriai patyrė papildomų sąnaudų.

2.4 Komunikate taip pat pažymėta, kad vartotojų sprendimus daugiausia lemia kaina, o gyvūnų gerovė yra tik vienas iš veiksnių, veikiančių vartotojų pasirinkimą.

2.5 Komunikate minima, kad reikia paprastinti teisės aktus ir kad kartu reikia atkreipti dėmesį į reikalavimus dėl konkrečių rūšių gyvūnų prižiūrėtojų kompetencijos arba gamybos sistemų ir į inspektorių bei techninių darbuotojų mokymą valstybėse narėse. Taip pat nurodoma, kad gerovės reikalavimai kai kurių rūšių gyvūnams taikomi, o kai kurių – ne.

2.6 Atsižvelgiant į išdėstytas pastabas siūlomos dvi strateginių veiksmų kryptys, tai yra:

— paprastinti teisės aktus ir sudaryti geresnes sąlygas juos taikyti; ir

— stiprinti priemones, kurių Komisija jau ėmėsi.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina aptariamą strategiją ir Komisijos ketinimus tobulinti tam tikrus veiksmus, kurie gali padėti pasiekti ES tikslus šioje srityje.

3.2 EESRK palaiko teisėtus vartotojų lūkesčius dėl maisto saugos, taip pat pritaria Europos gamybos strategijai, kuria siekiama gerinti kokybę. Tačiau Komitetas norėtų paraginti Komisiją atsižvelgti į tai, kad didesnės gamintojų sąnaudos, kurias šie patiria dėl gyvūnų gerovės strategijos, retai kompensuojamos didesnėmis pardavimo kainomis. Europos gyvulininkystės sektorius ir taip kenčia dėl to, kad abipusiškumo principas įtvirtintas ne visuose prekybos susitarimuose su trečiojomis šalimis.

3.3 EESRK apgailestauja, kad Komisijos komunikate nėra išsamiai aptartos darbuotojų – žmonių, kurie tiesiogiai prižiūri gyvūnus, – darbo sąlygos. Taip pat reikia labai pabrėžti, kaip svarbu nuolat vykdyti mokymus ir ugdyti naujus įgūdžius, kurių reikia siūlomiems pokyčiams įgyvendinti.

3.4 EESRK palankiai vertina siekį paprastinti ES gyvūnų gerovę reglamentuojančius teisės aktus ir didinti ES žemės ūkio konkurencingumą. Tačiau kai kurie svarbūs klausimai, kurie buvo kelti ES gyvūnų gerovės politikos vertinimo ataskaitoje ir kurie turėtų tapti 2012–2015 m. prioritetais, strategijoje aptariami nepakankamai išsamiai.

3.5 Komisija pripažįsta, kad veiksmų planas ir ES gyvūnų gerovės politika įgyvendinama nepakankamai gerai ir nurodo priežastis, kurios, pasak Komisijos, yra „pagrindiniai veiksniai, turintys įtakos gyvūnų gerovei Sąjungoje“. Vis dėlto šios priežastys išsamiai neišanalizuotos, todėl parengtoje strategijoje nėra pasiūlyta tinkamų būdų nustatytoms problemoms spręsti.

3.5.1 Pažymima, kad, nepaisant ilgo pereinamojo laikotarpio ir paramos, valstybės narės įgyvendino ne visas nuostatas. Tačiau nėra atlikta itin svarbi įvairių ES valstybių narių socialinės, ekonominės ir gamybos sektoriaus padėties analizė, tik nurodoma, kad vienas iš veiksnių, lemiančių valstybių narių skirtumus, yra „gyvūnų gerovės kultūrinis vertinimas“. Komisija nepaminėjo gyvulininkystės sektoriaus gamybos sistemų ir vartotojų paklausos skirtumų bei komercinių pranašumų, kuriuos lemia būtiniausių gyvūnų gerovės standartų taikymas arba prisitaikymui skiriama parama – jie skirtingose ES valstybėse taip pat skiriasi.

3.5.2 ES gyvūnų gerovės politikoje daugiau dėmesio reikėtų skirti padėčiai rinkoje bei vartotojų saugai. Labai svarbu atlyginti papildomas gamintojų sąnaudas, o vartotojus informuoti apie gamintojų įdiegtus patobulinimus ir pastangas bei apie didesnę papildomą produktų, pagamintų remiantis ES modeliu, vertę. Taip pat būtina užtikrinti pusiausvyrą maisto grandinėje – šiuo metu pusiausvyros nėra.

3.5.3 Komunikate išdėstytas ketinimas paprastinti gyvūnų gerovę reglamentuojančius teisės aktus kertasi su teiginiais, kad reikia plėsti jų taikymo sritį – įtraukiant daugiau gyvūnų rūšių – ir detalizuoti dabartinių teisės aktų nuostatas. Strategijoje neatsižvelgta į ES gyvūnų gerovės politikos vertinimo ataskaitoje pateiktą rekomendaciją iširti galimybę taikyti ne tik teisėkūros priemones, pavyzdžiui, sudaryti galimybę sektoriaus organizacijoms, vertės grandinės dalyviams, socialiniams subjektams ir vartotojų organizacijoms bei vyriausybės žinyboms sudaryti susitarimus, kurie galbūt padėtų pasiekti užsibrėžtus tikslus nerengiant naujų teisės aktų.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Akivaizdu, kad ES gyvūnų gerovei skiriamas biudžetas (70 mln. EUR per metus) nesuderinamas su šiai politikai įgyvendinti reikalingų investicijų suma, ypač jei pridėsime gyvulininkystės sektoriaus sąnaudas dėl teisės aktų įgyvendinimo

(remiantis ES gyvūnų gerovės politikos vertinimu – 2800 mln. EUR). Strategijoje nepateikta konkrečių ir realistiškų pasiūlymų, kaip spręsti išaugusių sąnaudų ir nepakankamos paramos politikos įgyvendinimui klausimą.

4.2 Norint padidinti gamintojų konkurencingumą reikia optimaliai suderinti ES gyvūnų gerovės politiką ir bendrą žemės ūkio politiką. Po 2013 m. įgyvendinsimoje BŽŪP ES privalo laikytis darnaus požiūrio į gerovę. Gyvulininkystės sektoriaus ūkininkams ir ūkinės veiklos vykdytojams reikia užtikrinti galimybę pasinaudoti pagalbos priemonėmis, kurioms būtų skirtas pakankamas biudžetas, kad būtų galima įgyvendinti ES gyvūnų gerovės politiką. Reikia įvertinti finansinį papildomų sąnaudų poveikį gamintojams ir pakankamai remti jų pajamas kainų bei rinkos politikos ir (arba) tiesioginės pagalbos priemonėmis.

4.3 EESRK sutinka, kad teisės aktus reikia paprastinti. Juos tinkamai supaprastinus ES gyvūnų gerovės politiką būtų lengviau įgyvendinti. Norint įgyvendinti šį siekį reikės iširti priemonių, kuriomis ateityje numatoma įgyvendinti ES gyvūnų gerovės politikos veiksmus, poveikį ir, jei reikia, riziką, kurią kiekviena priemonė kelia gamybos struktūrai, taip pat tai, kokias kompensacijas reikės skirti, jei tos priemonės bus įgyvendinamos, ir kaip jos paveiks vartotojų sveikatą ir saugą ES.

4.4 Įvedus moksliai paremtus rodiklius, kurie būtų pagrįsti ne įnašu į gyvūnų gerovę, o pasiektais rezultatais, būtų galima supaprastinti tvarką ir užtikrinti lankstumą, kurio reikia norinti didinti ES gyvulininkystės sektoriaus ūkininkų konkurencingumą, jei tik tuose rodikliuose bus atsižvelgta į socialinius ir ekonominius padarinius ir į bendrą gyvulininkystės sektoriaus padėtį, o ne specifinius atvejus. Bendradarbiaujant su ūkinės veiklos vykdytojais reikia parengti konkrečias, praktiškas ir lengvai taikomas priemones. Dėl jų gyvulininkystės sektoriaus ūkininkai neturi patirti papildomų sąnaudų. Jas turėtų būti įmanoma taikyti visų rūšių gyvūnų ir gamybos sistemų atžvilgiu. Jos turi būti lengvai suprantamos ir taikomos (grindžiamos ne subjektyviu žmogaus supratimu apie gyvūnų gerovę).

4.5 Įdomus sektinas pavyzdys yra darbas, atliktas pagal Gerovės kokybės projektą. Tačiau gyvūnų gerovės rodiklius reikia patobulinti ir supaprastinti prieš pradedant juos taikyti gyvulininkystės sektoriuje. Visose valstybėse narėse kriterijai turi būti aiškinami ir taikomi vienodai, taip siekiant užtikrinti jų teisėtumą ir tinkamumą visiems atvejams.

4.6 Vienas iš uždavinių, kurį šia strategija būtina spręsti, yra gerinti koordinavimą, atsekamumą, skaidrumą ir informavimą gyvūnų gerovės srityje ES, suteikiant galimybes šiame procese dalyvauti valdžios institucijoms, socialiniams–ekonominiams subjektams ir vartotojams. Tai padės reikalavimus geriau suprasti ir teisingai taikyti bei tinkamai apie juos informuoti.

Informacijos centrai galėtų ir turėtų ypač svariai prisidėti prie šio uždavinio vykdymo. Jie turėtų vykdyti ne tik komunikate paminėtą veiklą (padėti valdžios institucijoms, rengti mokymus ir skleisti informaciją), bet ir koordinuoti, vykdyti stebėseną, dalytis informacija. Jei turėtų kuo geriau išnaudoti esamas struktūras reikia, kad būtų išvengta papildomų sąnaudų.

4.7 Informacijos centrai taip pat galėtų teikti konsultacijas ir vertinti, kaip gerovę reglamentuojantys teisės aktai taikomi praktiškai. Taikomuosius tyrimus reikėtų papildyti moksliniais tyrimais ir jais remiantis pateikti rekomendacijas. Remdamasis Sveikatos ir vartotojų reikalų GD mokslinio komiteto ir Europos maisto saugos tarnybos Gyvūnų sveikatos ir gerovės mokslinės grupės darbo rezultatais, šis tinklas turėtų koordinuoti naujų metodų bandymus ir vertinti gyvūnų gerovės standartų poveikį. Sektoriaus ūkinės veiklos vykdytojai labai prisideda prie taikomųjų tyrimų. Jiems turėtų tekti svarbus vaidmuo ES gyvūnų gerovei skiriamomis lėšomis įgyvendinant teisėkūros ir tyrimų prioritetus.

4.8 ES gyvūnų gerovės politikos vertinimo ataskaitoje rekomenduojama parengti planą, kaip suinteresuotieji subjektai galėtų dalyvauti įgyvendinant kiekvieną ES gyvūnų gerovės politikos aspektą, ir konsultuojantis su suinteresuotųjų subjektų grupėmis įvertinti poreikį ateityje kurti naujus dalyvavimo būdus. Planai turi būti suderinti tarp atitinkamų valdžios institucijų ir ūkinės veiklos vykdytojų, kuriems šie planai aktualūs, siekiant užtikrinti, kad teisės aktai būtų laipsniškai įgyvendinti iki nustatytų terminų ir siekiant sudaryti palankesnes sąlygas *ex-ante* koordinavimui vykdyti ir problemoms spręsti. Siekiant užtikrinti, kad teisės aktai būtų tinkamai įgyvendinami, juose taip pat reikėtų numatyti *ex-post* tikrinimo ir stebėsenos veiklą, ūkinės veiklos vykdytojų ir valstybių narių institucijų mokymą ir informavimą.

4.9 Norint padidinti ES produktų konkurencingumą, labai svarbu remti tarptautinį bendradarbiavimą. Tuo tikslu 2012–2015 m. strategijoje reikia numatyti konkrečius veiksmus, kuriais būtų užtikrinta, kad ES ir PPO narių sudaromuose dvišaliuose prekybos susitarimuose būtų įtvirtinamos nuostatos dėl gyvūnų gerovės. Tuo tarpu reikia atsižvelgti į toliau išdėstytas pastabas.

4.9.1 Vertinimo ataskaitoje nurodoma, kad reikia rasti būdų, kaip padėti ES sektoriams, kurie labiausiai kenčia nuo produktų importo iš trečiųjų šalių arba kurie gali prarasti rinkos dalį, ypač kiaušinių ir kiaušinių produktų sektoriui. Strategijoje nepasiūlyta, kaip spręsti konkurencingumo praradimo problemą, kurią kelia produktų, neatitinkančių ES gamybos standartų, importas iš trečiųjų šalių.

4.9.2 ES privalo dalį bendradarbiavimui skiriamų lėšų skirti valdžios institucijoms, darbdaviams ir darbuotojams mokyti apie gyvūnų gerovę.

4.10 Reikia parengti informacinę strategiją, į kurią būtų įtraukti ES gyvūnų gerovės politikos vertinimo ataskaitoje iškelti klausimai. Joje turėtų būti numatytas rimtas ir objektyvus vartotojų mokymas, informavimo ir viešinimo kampanija (pradedant nuo mokyklinio amžiaus), taip siekiant užtikrinti, kad dabartiniai ir būsimi vartotojai žinotų apie aukštus gyvūnų gerovės

standartus, kuriais reikalaujama vadovautis pagal ES gyvūnų gerovės strategiją, – pradėti reikėtų nuo dabartinių teisės aktų. Tai vartotojams leis priimti sprendimus remiantis tikslią informaciją apie gyvūnų gerovę.

4.10.1 Siekiant užtikrinti, kad vartotojai suprastų ir įvertintų ES gyvūnų gerovės politikos pranašumus ir suvoktų, kokių gamybos sąnaudų patiriama dėl Europos modelio taikymo, ypač svarbus kompetentingų ir patikimų šaltinių (pavyzdžiui, informacijos centrų tinklų) bendradarbiavimas.

4.10.2 Vartotojų informavimo apie gyvūnų gerovę srityje negalima apsiriboti ženkliniu ir produktų reklama – reikia, kad sektorinės organizacijos ir institucijos rengtų viešinio kampanijas, per kurias galėtų informuoti apie dedamas pastangas ir poveikį gamybos sąnaudoms. Idealūs būdai informacijai apie ES gyvūnų gerovės politiką teikti – mechanizmai ir fondai, skirti propaguoti žemės ūkio sektoriaus produktus vidaus rinkoje.

4.11 Reikia apsvarstyti galimybę taikyti ne tik Komisijos pasiūlyme paminėtas, bet ir kitas ne mažiau svarbias ES gyvūnų gerovės vertinimo ataskaitoje rekomenduojamas priemones: užtikrinti, kad ES gyvūnų gerovės politikos finansavimas kitu veiksmų plano įgyvendinimo laikotarpiu būtų tinkamai padidintas ir atitiktų didesnius poreikius pagal šią politiką bei būtų patenkinti vertinimo ataskaitoje nurodyti augantys poreikiai. Prie šių priemonių priskiriama parama naujiems teisės aktams įgyvendinti ir jų vykdymui užtikrinti.

4.11.1 Viena svarbiausių kliūčių teisės aktams taikyti ir darbo vietoms kaimo vietovėse išsaugoti bei kurti yra neigiamas gyvūnų gerovės politikos poveikis konkurencingumui, ypač atsižvelgiant į tai, kad gamintojams sunku papildomas gamybos sąnaudas (ir papildomą vertę) perkelti tolesnėms maisto grandinėms grandims. Strategijoje neapsvarstyta nei tai, kaip išspręsti maisto grandinės veikimo sutrikimus, nei tai, kaip pašalinti konkurencijos požiūriu neigiamą teisės aktų poveikį kitiems – ne mažmeninės prekybos – kanalams ir rinkoms (maitinimo, pramonės, eksporto sektoriams).

4.11.2 Toliau išdėstyti pagrindiniai su kaimo plėtros finansavimu susiję uždaviniai:

— skirti daugiau lėšų gyvūnų gerovei remti pagal kaimo plėtros programas (investicijoms ir didesnėms veiklos sąnaudoms padengti) ir

— sudaryti palankesnes paramos sąlygas būtiniais gerovės reikalavimams įgyvendinti pasinaudojant ES parama pagal BŽŪP, kurie privalomi ir valstybėms narėms.

4.11.3 Be to, gyvūnų gerovės politika turi derėti su kitų sričių politika, pavyzdžiui, aplinkos, gyvūnų sveikatos, tvarios plėtros, įskaitant konkurencingumo politiką – įvairių sričių politika turi būti griežtai derinama, o gyvūnų gerovės politikoje tai pat reikia atsižvelgti į vartotojų, darbuotojų ir darbdavių interesus. Šiuos aspektus reikia įtraukti į strategiją.

4.12 Kadangi teisės aktų paprastinimas yra vienas iš 2012–2015 m. strategijos tikslų, kaip ir siekis parengti teisės aktą, kuriame būtų išdėstyti visi visų rūšių gyvūnų gerovės ir gamybos sistemų standartai, nėra tikslinga rengti naujus arba toliau plėtoti esamus teisės aktus, kol nepriimtas sprendimas, kuria linkme žengti, ir nenuspręsta, ar pasirinkta kryptis turėtų apimti vandens kultūras ir kitas rūšis.

4.13 Dėl opaus klausimo, susijusio su ritualiniu skerdimu, Komitetas nori pasinaudoti galimybe ir pakartoti savo požiūrį, išdėstytą nuomonėje ⁽¹⁾, kad leidžianti nukrypti nuostata dėl ritualinio skerdimo neatitinka bendro tikslo (pagerinti gyvūnų apsaugą). Tokia naujoviška technologija kaip apsvaiginimo stebėjimo monitorius leidžia asmenims, norintiems gyvūną paskersti iš pradžių apsvaiginus jį elektros srove pagal Halal taisykles, tiksliai stebėti, kokia elektros iškrova tenka gyvūnui. Tai užtikrina, kad gyvūnas būtų tinkamai apsvaigintas, tačiau prieš skerdžiant būtų gyvas. Monitorius fiksuoja kiekvieną smūgį ir gyvūnui pritaikytos elektros įtampos dydį. Tai nemenkas indėlis didinant gyvūnų gerovę. Be to, jei būtų reikalaujama, kad ženkliniame būtų nurodytas skerdimo būdas, būtų paskatinta naudoti apsvaiginimo stebėjimo monitorių. Svarbu, kad Komisija aktyviai remtų mokslinius tyrimus, kuriais religines grupes būtų galima įtikinti naudoti apsvaiginimo būdą.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OL C 218 2009 09 11., p. 65.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių, susijusių su valstybėmis, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, taikymo siekiant išsaugoti žuvų išteklius

(COM(2011) 888 final – 2011/0434 (COD))

(2012/C 229/21)

Pranešėjas **Gabriel SARRO IPARRAGUIRRE**

Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 17 d., ir Taryba, 2012 m. sausio 19 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių, susijusių su valstybėmis, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, taikymo siekiant išsaugoti žuvų išteklius

COM(2011) 888 final – 2011/0434 (COD)

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo už Komiteto darbo parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 11 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (2012 m. gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 149 nariams balsavus už, nė vienam – prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK visiškai pritaria pasiūlymui dėl reglamento. Jis sveikina Komisiją priėmus sprendimą jį pateikti ir ragina jį griežtai taikyti.

1.2 EESRK mano, kad valstybės, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, yra aiškiai apibrėžtos. Tačiau laikosi nuomonės, kad 3 straipsnio 1 dalies b punkto antroje pastraipoje nustatyta sąlyga galiausiai turėtų būti tokia: „dėl žvejybos veiklos taip sumažėtų žuvų išteklių dydis, kad nebebūtų užtikrinamas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis **arba nebebūtų galimybės jį sužvejoti**“.

2. Padėties apžvalga

2.1 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijoje (UNCLOS) ir 1995 m. rugpjūčio 4 d. susitarime dėl šios konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo, žinomame pavadinimu „JT susitarimas dėl žuvų išteklių“, reikalaujama, kad visos valstybės, kurių laivynai žvejoja šiuos išteklius, bendradarbiautų.

2.2 Šis bendradarbiavimas turi būti organizuojamas per regionines žuvininkystės valdymo organizacijas (RFMO).

2.3 Jei atitinkami ištekliai nepriklauso RFMO kompetencijai, šis bendradarbiavimas turi būti vykdomas sudarant *ad hoc* susitarimus tarp žvejyba suinteresuotų valstybių.

3. Įvadas

3.1 Pasiūlymas dėl reglamento skirtas toms trečiosioms valstybėms, kurios yra suinteresuotos žuvininkystės veikla, susijusia su šių valstybių ir Sąjungos bendro intereso žuvų ištekliais,

tinkamai neatsižvelgdamos į dabartinius kitų valstybių ir Sąjungos žvejybos metodus ir (arba) teises, pareigas ar interesus vykdo žuvininkystės veiklą, kuri kelia grėsmę išteklių tvarumui, ir nebendradarbiauja su Sąjunga valdant šiuos išteklius.

3.2 Kad šios valstybės būtų skatinamos prisidėti prie išteklių išsaugojimo, pasiūlyme dėl reglamento numatomos specialios priemonės, kurias priims Sąjunga.

3.3 Šių priemonių priėmimo sistema nustatoma siekiant užtikrinti ilgalaikį Europos Sąjungos ir atitinkamų trečiųjų šalių bendro intereso žuvų išteklių tvarumą.

3.4 Kalbant apie šių priemonių taikymą, pasiūlyme apibrėžiamos sąlygos, kuriomis valstybė gali leisti vykdyti netausią žvejybą, jos teisė išdėstyti savo poziciją ir galimybė priimti taisomuosius veiksmus; prieš priimant šias priemones vykdomas jų poveikio aplinkai, prekybai, taip pat ekonominio bei socialinio poveikio vertinimas, jų taikymas skubiai nutraukiamas, jeigu atitinkama valstybė priima būtinas priemones siekdama prisidėti prie bendro intereso žuvų išteklių išsaugojimo.

3.5 Kadangi ES yra pelninga rinka žuvininkystės produktų tiekimui, jai tenka ypatinga atsakomybė užtikrinant šių valstybių prievolės bendradarbiauti vykdymą, todėl pasiūlyme dėl reglamento nustatomos operatyvios ir veiksmingos priemonės, nukreiptos prieš valstybes, atsakingas už priemones ir praktiką, kurios lemia pernelyg intensyvų žuvų išteklių išnaudojimą.

3.6 Tuo tikslu siūloma riboti ne tik žuvininkystės produktų, sužvejotų laivais, kurie vykdė bendro intereso išteklių žuvų žvejybą apie tai žinant valstybei narei, kuri leidžia vykdyti

netausią žvejybą, importą, bet ir šiems laivams teikiamas uosto paslaugas, išskyrus neatidėliotinus atvejus. Taip pat siūloma užtikrinti, kad vykdamas bendro intereso išteklių žuvų žvejybą, apie kurią žino valstybė, leidžianti vykdyti netausią žvejybą, nebūtų naudojami Sąjungos žvejybos laivai ar Sąjungos žvejybos įranga.

3.7 Pasiūlyme nurodoma, kokio pobūdžio priemonių galima imtis ir nustatomos bendrosios šių priemonių priėmimo sąlygos, kad jos būtų grindžiamos objektyviais, ekonomiškai veiksmingais, su tarptautine teise, ypač su Susitarimu dėl Pasaulio prekybos organizacijos steigimo, suderintais kriterijais.

3.8 Kartu siekiant užtikrinti veiksmingus ir nuoseklius Sąjungos veiksmus atsižvelgiama į priemones, įvestas 2008 m. rugsėjo 29 d. Reglamentu (EB) Nr. 1005/2008, nustatančiu Bendrijos sistemą, kuria siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti.

3.9 Galiausiai, Komisija mano, kad siekiant užtikrinti vienodas šio reglamento įgyvendinimo sąlygas jai reikėtų suteikti įgyvendinimo įgaliojimus ir kad šie įgaliojimai turėtų būti vykdomi priimant įgyvendinimo aktus, kuriais pagal 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai, būtų nustatyta nagrinėjimo procedūra.

3.10 Tačiau skubos sumetimais sprendimai dėl priemonių taikymo nutraukimo turi būti priimami kaip nedelsiant taikomi įgyvendinimo aktai taip pat vadovaujantis minėtu reglamentu dėl kontrolės.

3.11 EESRK visiškai pritaria pasiūlyme dėl reglamento numatytoms veiklos priemonėms.

4. Pasiūlymo analizė ir Komiteto pastabos

4.1 *Dalykas ir taikymo sritis*

4.1.1 Pasiūlyme dėl reglamento nustatoma su trečiųjų valstybių vykdoma žuvininkystės veikla ir politika susijusių priemonių priėmimo sistema, kuria siekiama užtikrinti ilgalaikį Europos Sąjungos ir šių trečiųjų valstybių bendro intereso žuvų išteklių tvarumą.

4.1.2 Dėl šios priežasties ir vadovaujantis UNCLOS reglamentas taikomas visiems žuvų ištekliams, kurių ilgalaikis tvarumas yra bendras Europos Sąjungos ir trečiųjų valstybių interesas ir kurių valdymas užtikrinamas jų bendrais veiksmais.

4.1.3 Pagal šį pasiūlymą priimamas priemonės galima taikyti visais atvejais, kai kartu valdant bendro intereso žuvų išteklius būtina bendradarbiauti su Sąjunga, taip pat kai šis bendradarbiavimas vykdomas per regioninę žuvininkystės valdymo organizaciją ar panašią įstaigą.

4.2 *Valstybės, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą*

4.2.1 Trečiąją valstybę galima laikyti valstybe, kuri leidžia vykdyti netausią žvejybą, jeigu:

4.2.1.1 ji nebendradarbiauja su Sąjunga valdant bendro intereso žuvų išteklius laikantis UNCLOS nuostatų, išdėstytų šios nuomonės 2.1 punkte, ir

4.2.1.2 nepriėmė jokių žuvininkystės valdymo priemonių arba

4.2.1.3 šias priemones priėmė tinkamai neatsižvelgdama į kitų šalių, įskaitant Europos Sąjungą, teises, interesus ir pareigas ir šias žuvininkystės valdymo priemones taikant kartu su priemonėmis, kurias savarankiškai arba bendradarbiaudama su kitomis valstybėmis priėmė Sąjunga, būtų vykdoma žvejybos veikla, dėl kurios taip sumažėtų žuvų išteklių dydis, kad nebebūtų užtikrinamas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis.

4.2.1.4 Išteklių dydis, kuriam esant užtikrinamas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis, nustatomas remiantis geriausiomis turimomis rekomendacijomis.

4.2.2 EESRK mano, kad valstybės, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, yra apibrėžtos aiškiai. Vis tik laikosi nuomonės, kad 3 straipsnio 1 dalies b punkto antroje pastraipoje nustatyta sąlyga galiausiai turėtų būti tokia: „dėl žvejybos veiklos taip sumažėtų žuvų išteklių dydis, kad nebebūtų užtikrinamas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis **arba nebebūtų galimybės jį sužvejoti**“.

4.3 *Priemonės, kurias galima priimti valstybių, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, atžvilgiu*

4.3.1 Įgyvendinimo aktais Komisija šių valstybių atžvilgiu gali priimti šias priemones:

4.3.1.1 nustatyti valstybes, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą;

4.3.1.2 nustatyti, jeigu reikia, konkrečius laivus ar laivynus, kuriems taikomos tam tikros priemonės;

4.3.1.3 nustatyti kiekybinius žuvų ir žuvininkystės produktų, pagamintų iš bendro intereso išteklių žuvų, sužvejotų kontroliuojant valstybei, kuri leidžia vykdyti netausią žvejybą, arba

savo sudėtyje turinčių tokių žuvų, importo į Sąjungą apribojimus; šis draudimas taikomas bet kokios valstybės į Sąjungą importuojamoms žuvisms arba žuvininkystės produktams, pagamintiems iš bendro intereso išteklių žuvų;

4.3.1.4 nustatyti bet kokių susijusių rūšių žuvų ir žuvininkystės produktų, pagamintų iš šių žuvų arba savo sudėtyje turinčių šių žuvų, jeigu jos sužvejotos tomis pačiomis ankstesniame punkte nurodytomis sąlygomis, kiekybinius importo į Sąjungą apribojimus; draudimas importuoti susijusių rūšių žuvis, sužvejotas naudojant bendro intereso išteklius valstybės, kuri leidžia vykdyti netausią žvejybą, taip pat išplečiamas ir taikomas bet kokiai valstybei;

4.3.1.5 nustatyti apribojimus naudotis Sąjungos uostais su valstybių, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, vėliavomis plaukiojantiems laivams, žvejojantiems bendro intereso žuvų išteklius, ir laivams, gabenantiems bendro intereso išteklių žuvis ir iš jų gautus žuvininkystės produktus, kuriuos sužvejojo su atitinkamų valstybių vėliavomis plaukiojantys laivai ar laivai, kuriems šios valstybės suteikė leidimą vykdyti tokią žvejybą, nors jie ir plaukioja su kitos valstybės vėliava; šie apribojimai netaikomi susiklosčius *force majeure* aplinkybėms ar ištikus nelaimi, vadovaujantis UNCLOS nuostatomis dėl tokių aplinkybių ir tik siekiant suteikti su šių situacijų pasekmių šalinimu tiesiogiai susijusias paslaugas;

4.3.1.6 uždrausti Sąjungos ekonominės veiklos vykdytojams pirkti bet kokį su tokios valstybės vėliava plaukiojantį žvejybos laivą;

4.3.1.7 uždrausti Europos Sąjungos žvejybos laivus perregistruoti šiose valstybėse;

4.3.1.8 uždrausti valstybėms narėms išduoti leidimą sudaryti frachtavimo susitarimus su tokių valstybių ekonominės veiklos vykdytojais;

4.3.1.9 uždrausti eksportuoti į šias valstybes su valstybės narės vėliava plaukiojančius žvejybos laivus ar žvejybos įrangą ir reikmenis, būtinus bendro intereso išteklių žuvisms žvejoti;

4.3.1.10 uždrausti valstybių narių piliečiams su valstybių, kurios leidžia vykdyti tokią žvejybą, piliečiais sudaryti privačius prekybos susitarimus, kuriais su valstybės narės vėliava plaukiojantiems žvejybos laivams būtų suteikiama galimybė naudotis šių valstybių žvejybos galimybėmis, ir

4.3.1.11 uždrausti bendras valstybės narės žvejybos laivų ir su tokios valstybės vėliava plaukiojančių žvejybos laivų žvejybos operacijas.

4.3.2 EESRK mano, kad visų šių priemonių taikymas turi valstybes, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, atgrasyti nuo tokios praktikos. Be to, Komitetas laikosi nuomonės, kad tai yra veiksmingiausias iš galimų Sąjungos priemonių, todėl ne tik

sveikina Komisiją dėl sprendimo pateikti šį pasiūlymą dėl reglamento, kuriuo išplečiamos ir patobulinamos reglamente dėl neteisėtos žvejybos numatytos priemonės, bet ir ragina Komisiją užtikrinti jo griežtą taikymą ir tinkamą kontrolę. Komitetas taip pat išpėja, kad net jei ir bus kreipiamasi į Pasaulio prekybos organizaciją, nereikėtų abejoti dėl tolesnio jo taikymo, kadangi tik taip galima užtikrinti ilgalaikį Europos Sąjungos ir trečiųjų valstybių bendro intereso žuvų išteklių tausumą.

4.4 Pagal šį pasiūlymą dėl reglamento priimamoms priemonėms taikomi bendrieji reikalavimai

4.4.1 Taikomi šie bendrieji reikalavimai:

4.4.1.1 priimamos priemonės visais atvejais turi būti susijusios su bendro intereso išteklių išsaugojimu ir taikomos kartu su Sąjungos laivams nustatytais žvejybos apribojimais ar su žuvų ir žuvininkystės produktų, kurie yra pagaminti iš tų žuvų arba kurių sudėtyje yra tų žuvų, gamybos ar vartojimo Sąjungoje apribojimais, taikomais tam tikroms rūšims, dėl kurių pagal šį pasiūlymą dėl reglamento priimtos priemonės; šiuos apribojimus susijusių rūšių žuvisms galima taikyti tik tuo atveju, jei jos sužvejotos vykdant bendro intereso žuvų išteklių žvejybą;

4.4.1.2 priimamos priemonės turi derėti su įpareigojimais, nustatytais tarptautiniuose susitarimuose, pagal kuriuos Sąjunga yra viena iš susitariančiųjų šalių, ir visomis kitomis atitinkamomis tarptautinės teisės normomis;

4.4.1.3 priimant priemones atsižvelgiama į pagal Reglamentą (EB) Nr. 1005/2008 dėl neteisėtos žvejybos jau priimtas priemones;

4.4.1.4 priimamos priemonės neturi diskriminuoti valstybių, kuriose yra tokios pat sąlygos, ir jomis negali būti paslėptai apribojama tarptautinė prekyba;

4.4.1.5 Komisija prieš priimant šias priemones atlieka jų poveikio aplinkai, prekybai, taip pat ekonominio bei socialinio poveikio vertinimą.

4.4.1.6 Priimant priemones numatoma atitinkama jų vykdymo užtikrinimo sistema, kurią taiko kompetentingos institucijos.

4.4.2 EESRK šiuos reikalavimus laiko logiškais ir todėl jiems pritaria.

4.5 Prieš priimant priemones taikomi reikalavimai

4.5.1 Jei vadovaujantis pasiūlymu reikia priimti priemones, Komisija atitinkamai valstybei apie tai iš anksto praneša – informuoja apie priežastis ir apibūdina priemones, kurių pagal šį

reglamentą būtų galima imtis jos atžvilgiu. Prieš pradėdant šias priemones taikyti valstybei suteikiama tinkama galimybė raštiškai atsakyti į tą pranešimą ir ištaisyti padėtį.

4.6 Priemonių taikymo laikotarpis

4.6.1 Priimtos priemonės nustoja būti taikytos tai valstybei priėmus reikiamas taisomąsias priemones, kurios yra suderintos su Sąjunga ir, jei reikia, kitomis atitinkamomis valstybėmis arba nemažina ES savarankiškai ar kartu su kitomis valstybėmis priimtų atitinkamų žuvų išteklių išsaugojimo priemonių poveikio.

4.6.2 Įgyvendinimo aktais Komisija nustatys, ar įvykdytos pirmiau su valstybe suderintos sąlygos, ir prireikus nurodys, kad priimtų priemonių taikymas nutraukiamas.

4.6.3 Jeigu būtina imtis su nenumatytais ekonominiais ir socialiniais trikdžiais susijusių tinkamai pagrįstų skubių priemonių, Komisija priims nedelsiant taikomus įgyvendinimo aktus, kuriais nustatys, kad priimtų priemonių taikymas nutraukiamas.

4.6.4 Siekiant užtikrinti tinkamą reglamento įgyvendinimą, vadovaujantis Reglamentu (ES) Nr. 182/2011 dėl valstybių narių vykdomos kontrolės taisyklių, Komisijai talkins komitetas.

4.6.5 EESRK pritaria numatytam priimtų priemonių taikymo nutraukimo būdui ir mano, kad taikymas nedelsiant yra logiška išeitis, kai būtina imtis skubių priemonių, ypač besivystančių valstybių atveju.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2000/60/EB ir 2008/105/EB nuostatos dėl prioritetinių medžiagų vandens politikos srityje

(COM(2011) 876 final – 2011/0429 (COD))

(2012/C 229/22)

Pranešėja **An LE NOUAIL-MARLIERE**

Europos Parlamentas, 2012 m. vasario 14 d., ir Taryba, 2012 m. vasario 22 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2000/60/EB ir 2008/105/EB nuostatos dėl prioritetinių medžiagų vandens politikos srityje

COM(2011) 876 final – 2011/0429 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužę 11 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 15 - prieš ir 14 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina dabartinį direktyvos projektą, kuriame išplėstas prioritetinių medžiagų ir prioritetinių pavojingų medžiagų sąrašas ir pritaikytas pats tinkamiausias poveikio vertinime pasiūlytas sprendimas ⁽¹⁾.

1.2 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlytam naujam mechanizmui, pagal kurį jai būtų teikiama tikslinė aukštos kokybės stebėsenos informacija apie medžiagų koncentraciją vandens aplinkoje didžiausią dėmesį skiriant naujiems teršalams ir medžiagoms, kurių turimi stebėsenos duomenys nėra rizikai vertinti reikiamos kokybės. EESRK mano, kad šis naujas mechanizmas turėtų padėti rinkti tokio pobūdžio informaciją visuose ES upių baseinuose ir išlaikyti priimtino lygio stebėsenos sąnaudas.

1.3 Vis dėlto EESRK rekomenduoja į direktyvos projektą bent jau kaip pabandymą įtraukti konkrečius kol kas dar ne visiškai perprastų šių sričių tyrimus:

i. nanodalelės ir konkrečiai jų sąveika su prioritetinėmis medžiagomis, kadangi ši tema kelia vis daugiau klausimų, kuriuos perduoda Europos aplinkos agentūra ⁽²⁾;

ii. vidaus vandenyse esančių medžiagų cheminių junginių poveikis, kadangi šie junginiai gali turėti didelės įtakos vandens

aplinkai, net jei šių cheminių medžiagų koncentracija labai nedidelė.

1.4 Kad būtų sėkmingai įgyvendinta Vandens pagrindų direktyva, EESRK siūlo direktyvos projektą sumaniai papildyti geriausios upių baseinų valdymo praktikos pavyzdžiais.

1.5 EESRK mano, kad švinas ir nikelis, kaip patvarios ir bioakumuliacinės medžiagos, turėtų būti priskirtos prie prioritetinių pavojingų medžiagų (PPM) siekiant per 20 metų laikotarpį nutraukti visų medžiagų išleidimą, net jei apskaičiuota, kad tai pareikalautų itin didelių sąnaudų.

1.6 EESRK mano, kad visuomenės parama ir dalyvavimas yra būtina sąlyga norint apsaugoti vandens išteklius, išsiaiškinti problemas ir rasti tinkamiausius jų sprendimo būdus bei nustatyti jų kainą. Be visuomenės paramos reguliavimo priemonės patirs nesėkmę. Pilietinei visuomenei tenka pagrindinis vaidmuo tinkamai įgyvendinant Vandens pagrindų direktyvą (VPD) ir padedant vyriausybėms pasiekti socialinių, aplinkos ir ekonominių aspektų, į kuriuos turi būti atsižvelgta, pusiausvyrą ⁽³⁾.

1.7 EESRK pažymi, kad būtina užtikrinti gerą vandens išteklių ekologinę ir cheminę būklę, kad būtų apsaugota žmonių sveikata, užtikrintas vandens tiekimas, išsaugotos natūralios ekosistemos ir biologinė įvairovė ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ SEC(2011) 1547 final.

⁽²⁾ Europos aplinkos agentūra, EAA techninė ataskaita Nr. 8/2011 „Pavojingos medžiagos Europos gėlame ir jūros vandenyje“ (angl. *Hazardous substances in Europe's fresh and marine waters*), apžvalga.

⁽³⁾ OL C 224, 2008 08 30, p. 67 ir OL C 97, 2007 04 28, p. 3.

⁽⁴⁾ OL C 248, 2011 08 25, p. 1.

1.8 EESRK pastebi, kad naująja direktyva turėtų būti supaprastinti ir palengvinti valstybių narių ataskaitų teikimo įpareigojimai.

2. Įžanga

2.1 Šioje nuomonėje nagrinėjamu direktyvos projektu siekiama iš dalies pakeisti Direktyvas 2000/60/EB ir 2008/105/EB dėl prioritетinių medžiagų vandens politikos srityje (išskyrus jūrų aplinką) atsižvelgiant į Vandens pagrindų direktyvos nuostatas:

- i. ne rečiau kaip kas ketverius metus peržiūrėti prioritетinių medžiagų sąrašą, prireikus nustatyti naujas prioritетines medžiagas (PM) arba naujas prioritетines pavojingas medžiagas (PPM);
- ii. nustatyti, kai tinkama, naujus paviršinio ir požeminio vandens, nuosėdų arba biotos aplinkos kokybės standartus (AKS) vadovaujantis naujausia informacija.

2.2 Ši peržiūra buvo atliekama talkinant darbo grupei ir vykdant plačias konsultacijas su Europos Komisijos, valstybių narių, suinteresuotųjų šalių (profesinės sąjungos ir NVO) ir Pavojų sveikatai ir aplinkai mokslinio komiteto (SAPMK) ekspertais.

2.3 Atlikus šį darbą ir šios srities poveikio vertinimą (SEC(2011)1547 final), dabartiniame direktyvos projekte prioritетinių medžiagų sąrašas išplėstas nuo 33 iki 48, pritaikius išsamiausią poveikio vertinime pasiūlytą sprendimą.

2.4 Direktyvos projekto tikslas – pasiekti gerą vidaus vandenų cheminę būklę, t. y. atitinkančią direktyvos projekto priede apibrėžtus aplinkos kokybės standartus:

- i. mažinant prioritетines medžiagas,
- ii. nutraukiant prioritетinių pavojingų medžiagų išleidimą per 20 metų laikotarpį nuo papildomos direktyvos priėmimo.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK tvirtai įsitikinęs, kad vanduo yra ne tik vartojimo produktas, bet ir vertingas gamtos išteklius, ypač svarbus ateities ir dabarties kartoms. Dėl šios priežasties ir dėl to, kad visoje ES naudojama daug taršą sukeliančių medžiagų, yra tikslinga nustatyti suderintus ir Europos Sąjungos lygmeniu šioms medžiagoms taikytinus aplinkos kokybės standartus (AKS).

3.2 Patvarios, bioakumuliacinės ir toksiškos medžiagos kelia ypatingų problemų dėl to, kad gali išlikti bet kokiame aplinkoje, gali būti pervežamos didelius nuotolius, yra aptinkamos beveik

visur aplinkoje ir yra patvarios. Šios medžiagos paprastai priskiriamos prie prioritетinių pavojingų medžiagų (PPM). Kadangi šios medžiagos gali užmaskuoti su kitomis medžiagomis susijusį vandens kokybės pagerėjimą, valstybėms narėms leidžiama šių medžiagų poveikio vandens cheminei būklei rezultatus pateikti atskirai.

3.3 Šios direktyvos įgyvendinimas grindžiamas upių baseinų valdymo planais ir galiausiai tenka valstybėms narėms. Šiomis aplinkybėmis Komisija atkreipia dėmesį į pavyzdinius atvejus ir pastebi bendrą pagerėjimą stebėsenos ir informacijos perdavimo srityje. Tačiau aišku ir tai, kad ne visos valstybės narės pasiekusios vienodą lygį⁽⁵⁾. Taigi šiuo požiūriu direktyva galėtų būti veiksmingesnė.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Europos Komisija teisės aktus grindžia veikia pavojingumo nei rizikos sąvoka; taigi direktyvos projekte nustatytos tam tikros medžiagų koncentracijos ribos, tačiau nekalbama apie vandens aplinkoje esančių medžiagų, net jeigu jų koncentracija nedidelė, tarpusavio sąveikos riziką.

- i. Ši sąveikos rizika gali būti susijusi su cheminiais junginiais ir nanodalelėmis.
- ii. Moksliniu požiūriu šie reiškiniai dar nepakankamai ištirti, tačiau dėl jų toksiškumo kyla didelių įtarimų, kurie paskatino Europos aplinkos agentūrą parengti ataskaitą šiuo klausimu⁽⁶⁾.
- iii. Nors atrodo sudėtinga rengti teisės aktus dar nepakankamai ištirtoms sritims, vis dėlto dėl vandens ekosistemų ateities svarbu, kad Europos direktyva dėl prioritетinių medžiagų vandens politikos srityje parengtų valstybes nares nagrinėti šiuos reiškinius.

4.2 Nikelis ir švinas įtraukti į prioritетinių medžiagų sąrašą, tačiau nenurodyti kaip prioritетinės pavojingos medžiagos (PPM).

- i. Tačiau šios medžiagos yra patvarios (patvarumu ir buvimu visur ypač pasižymi nikelis) ir bioakumuliacinės, todėl turi būti įtrauktos į šį sąrašą pagal Europos Komisijos pateiktą prioritетinių pavojingų medžiagų apibrėžtį.
- ii. REACH reglamente šios medžiagos priskiriamos prie labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų, kurioms reikalingas leidimas, kadangi jos gali būti kancerogeninės, toksiškos reprodukcijai (1 ir 2 kategorijos CMR medžiagos) ir (arba) patvarios ir bioakumuliacinės.

⁽⁵⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Siekiant tausiojo vandens valdymo Europos Sąjungoje“, COM(2007) 128 final; Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai, COM(2009) 156 final.

⁽⁶⁾ EAA techninė ataskaita Nr. 8/2011.

- iii. Siekiant PPM apibrėžtį suderinti su REACH reglamentu, reikia šias medžiagas priskirti prie prioritetinių pavojingų medžiagų ir užsibrėžti tikslą per 20 metų laikotarpį nutraukti jų išleidimą į vandenį.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl nekomercinio gyvūnų augintinių judėjimo

(COM(2012) 89 final – 2012/0039 (COD))

ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, kuriais reglamentuojama prekyba Sąjungoje šunimis, katėmis ir šėškais ir jų importas į Sąjungą, iš dalies keičiama Tarybos direktyva 92/65/EEB

(COM(2012) 90 final – 2012/0040 (COD))

(2012/C 229/23)

Pranešėjas **Nikolaos LIOLIOS**

Taryba, 2012 m. kovo 16 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. kovo 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, 168 straipsnio 4 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl nekomercinio gyvūnų augintinių judėjimo

COM(2012) 89 final – 2012/0039 (COD)

ir

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, kuriais reglamentuojama prekyba Sąjungoje šunimis, katėmis ir šėškais ir jų importas į Sąjungą, iš dalies keičiama Tarybos direktyva 92/65/EEB

COM(2012) 90 final – 2012/0040 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 11 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 155 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados

EESRK pripažįsta, kad būtina panaikinti ir pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 998/2003, reglamentuojantį su nekomerciniu naminių gyvūnėlių judėjimu susijusius klausimus dėl toliau nurodytų priežasčių.

1.1 Visuomenės sveikatos apsauga yra prioritetinis tikslas, todėl taisyklių, reglamentuojančių tokią veiklą kaip nekomercinis gyvūnų augintinių judėjimas, nustatymas padeda siekti šio tikslo. Europos Komisijos pasiūlyme, kuriuo panaikinamas ir pakeičiamas Reglamentas (EB) Nr. 998/2003, numatyti gyvūnų sveikatos reikalavimai, gyvūnų augintinių ženklinimo ir patikrinimo taisyklės, taip pat atsargumo priemonės juos vežant; be to Reglamentas (EB) Nr. 998/2003 suderinamas su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 ir 291 straipsniais numatant nukrypti leidžiančias nuostatas, kuriomis remiantis Komisijai suteikiama teisė priimti deleguotuosius aktus, kuriais panaikinamos galimos nekomercinio gyvūnų augintinių judėjimo kliūtys.

1.2 Reglamente (EB) Nr. 998/2003 nustatytų gyvūnų sveikatos reikalavimų pakeitimai, kuriuos reikėjo atlikti, taip pat

poreikis užtikrinti, kad reglamentas dėl naminių gyvūnėlių judėjimo būtų pakankamai aiškus ir suprantamas eiliniam piliečiui, patvirtina, kad reikia šį reglamentą panaikinti ir jį pakeisti.

1.3 Svarbus argumentas ir tai, kad baigėsi 4 straipsnio 1 dalyje numatytas aštuonerių metų pereinamasis laikotarpis, susijęs su gyvūnų augintinių identifikavimo metodu. Iškilą poreikis paprastam piliečiui aiškiai nurodyti tvarką, kuri bus taikoma ateityje, ir tai yra dar vienas akstinas keisti Reglamentą (EB) Nr. 998/2003.

1.4 EESRK mano, kad Komisijos pasiūlyme, kuriuo panaikinamas ir pakeičiamas reglamentas Nr. 998/2003, visapusiškai apibrėžtas pagrindas, kuriuo remiantis gali vykti nekomercinis gyvūnų augintinių judėjimas. Gyvūnus augintinius norinčių vežtis piliečių judėjimas turės būti aiškiau apibrėžtas, kadangi su tokiu judėjimu susijusių taisyklių laikymasis yra visuomenės sveikatos garantas.

1.5 EESRK pripažįsta, kad derinimo tikslais reikia iš dalies pakeisti Tarybos direktyvą 92/65/EEB keičiant joje pateiktas nuorodas į Reglamentą (EB) Nr. 998/2003 nuorodomis į šio pasiūlymo tekstą.

2. Aplinkybės

2.1 Reglamentu (EB) Nr. 998/2003 buvo nustatyti laikini šunų, kačių ir šėškų pereinamojo laikotarpio identifikavimo sistemos galiojimo apribojimai. Atsižvelgdama į tai, kad šis laikotarpis baigėsi, ir į poreikį visiškai suderinti Reglamentą (EB) Nr. 998/2003 su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatomis, taip pat į pokyčius sveikatos duomenų srityje ir naujus reikalavimus, susijusius su nekomerciniu judėjimu, kuris tiesiogiai susijęs su būtinybe užtikrinti ir gyvūnus augintinius vežančių piliečių judėjimą, taip pat į pastangas užtikrinti pakankamai aiškius ir piliečiams suprantamus teisės aktus Komisija nusprendė pateikti pasiūlymą, kuriuo panaikinamas ir pakeičiamas Reglamentas (EB) Nr. 998/2003.

2.2 Komisija taip pat pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti Tarybos direktyvą 92/65/EEB keičiant joje pateiktas nuorodas į Reglamentą (EB) Nr. 998/2003 nuorodomis į šio pasiūlymo tekstą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Kadangi gyvūnai gali sirgti žmonėms užkrečiamomis ligomis ir siekiant užtikrinti reikiamą visuomenės sveikatos saugumą, būtina nustatyti gyvūnų patikrinimo ir vežimo reikalavimus. Atsižvelgiant į pagerėjusią sanitarijos Sąjungoje padėtį, visų pirma kalbant apie pasiutligę, iš dalies pakeista nekomerciniam gyvūnų augintinių judėjimui taikoma tvarka. Pasiūlyme dėl reglamento aiškiai išdėstyta tvarka ir taikytinos procedūros.

3.2 Skiepijimas nuo pasiutligės gerokai pakeitė epidemiologinę šios ligos padėtį. Atsižvelgiant į mokslininkų nuomonę dėl gyvūnų augintinių skiepijimo reglamente numatytos su judėjimo galimybe susijusios šių gyvūnų profilaktinės priemonės, išskaitant nukrypti leidžiančias priemones siekiant palengvinti vežimą, visų pirma nustatant šių nukrypti leidžiančių priemonių įgyvendinimo sąlygas ir atsargumo priemones, kurias reikės taikyti.

3.3 Sudarytuose gyvūnų sąrašuose išvardyti visi gyvūnai, kurie gali būti vežami, išskyrus tuos, kurių judėjimas reglamentuojamas ES direktyvų nuostatomis. Nacionalinės taisyklės turi sudaryti palankesnes judėjimo sąlygas gyvūnams, kurie laikomi augintiniais, palyginti su gyvūnais, kurie vežami komerciniais tikslais.

3.4 Be pasiutligės yra ir kitų ligų, kurios taip pat kelia grėsmę visuomenės sveikatai. Vis dėlto pavojus užsikrėsti yra ribotas, pirma, turint omenyje reikalavimą turėti identifikavimo dokumentus ir, antra, kadangi pagal procedūrą gyvūnus apžiūri specialistai. Tai suteikia galimybę įvertinti gyvūno sveikatos būklę ir pateikti dokumentą, įrodantį, kad užtikrintos saugios vežimo Europos erdvėje arba įvežimo į ją sąlygos.

3.5 Svarbus Komisijos pasiūlymo aspektas yra tai, kad atsakiklio implantavimas išlaikomas kaip vienintelė ir išskirtinė šunų, kačių ir šėškų identifikavimo priemonė, kuria nuo šiol keičiamas ženklavimas tatuiruote, kuri laikoma tinkama identifikavimo priemone tik tais atvejais, kai gyvūnas jau pažymėtas šiuo būdu.

3.6 Taip paženklintus gyvūnus lengviau patikrinti, ar jie atitinka prevencines sveikatos priemones, skirtas apsaugoti juos nuo ligų. Šios priemonės taikomos valstybėse narėse laikantis subsidarumo ir proporcingumo principų, taip pat ypatingais atvejais jos gali būti įgyvendinamos tam tikroje atrinktoje valstybių grupėje remiantis patvirtintais moksliniais duomenimis. Toks metodas užtikrina galimybę imtis bendrų veiksmų, kai reikia įveikti visuomenės sveikatai iškilusį pavojų.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Nors su gyvūnais augintiniais dirbančių asmenų mokslinio išsilavinimo lygis šiuo metu gana aukštas ir teikiamomis paslaugomis galima užtikrinti gerą gyvūnų augintinių sveikatą kartu apsaugant visuomenės sveikatą, būtinas nuolatinis budrumas, kad būtų užkirstas kelias bet kokiam ligų perdavimui. Reglamentu, nustatančiu nekomercinio gyvūnų augintinių judėjimo sąlygas, užtikrinama apsauga nuo pavojaus užsikrėsti įvairiomis ligomis.

4.2 Siekiant palengvinti judėjimo sąlygas reglamente numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos bei rekomenduojama persvarstyti Reglamentą (EB) Nr. 998/2003, visų pirma jo aspektus, susijusius su deleguotaisiais ir įgyvendinimo aktais. EESRK palankiai vertina pasiūlymą panaikinti nepagrįstas šio judėjimo klišius su sąlyga, kad bus atsižvelgiama į patvirtintus mokslinius duomenis ir kad Komisija atitinkamai konsultuos su ekspertais dėl išimčių taikymo tikslingumo, kad jos būtų taikomos tik ypatingais nekomercinio gyvūnų augintinių judėjimo atvejais ir atitiktų gyvūnų sveikatos reikalavimus, reglamentus ir nustatytos formos vežamų gyvūnų identifikavimo dokumentus.

4.3 Vis dėlto reikia patikrinti, ar laikomasi nustatytų galiojimo reikalavimų. Pasiūlyme numatyta, kad Europos Parlamentas arba Taryba prieštaravimo atveju gali per du mėnesius nuo pranešimo pateikimo atšaukti įgaliojimus naudotis deleguotaisiais aktais. Šis laikotarpis EP ir Tarybos iniciatyva gali būti pratęstas dar dviem mėnesiams. Kadangi su visuomenės sveikata susiję klausimai ganėtinai svarbūs, reikia tiksliai nustatyti įgaliojimų trukmę, kaip numatyta Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo. Tada Komisijos vykdomi patikrinimai bus daug veiksmingesni, o teisė atšaukti įgaliojimus bus papildoma saugos garantija.

4.4 Kai reikės sudaryti sąrašą trečiųjų šalių ar teritorijų, kurioms bus galima taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas laikantis tokių pačių kaip valstybėms narėms taisyklių taikymo principo, Komisija privalės pagrįsti savo sprendimą šių šalių sveikatos tarnybų išduotomis garantijomis. Juk jei gyvūnai

augintiniai teisėtai gali naudotis galimybe judėti laisvai, be kliūčių ir sudėtingų procedūrų, visų pirma svarbu užtikrinti, kad šis jų judėjimas nekeltų grėsmės visuomenės sveikatai.

4.5 Jei procedūros, kuriomis trečiosioms šalims ar trečiųjų šalių subjektams gavus atitinkamas jų pateiktas garantijas suteikiama nuo tipinių sąlygų leidžianti nukrypti nuostata, administraciniu požiūriu bus sudėtingos, ilgos ir brangios, bus naudingiau laikytis nustatytų gairių ir vengti naudotis minėtomis nukrypti leidžiančiomis nuostatomis, kadangi jomis nebus užtikrinta apsauga nuo judėjimo metu galinčios kilti rizikos.

4.6 Pavojus taip pat kyla ir neskiepytų gyvūnų judėjimo tarp atskirų ES valstybių narių atvejais. Reglamente nustatytos šioms atvejams taikytinos procedūros ir EESRK mano, kad būtina jų laikytis siekiant išvengti plitimo pavojaus. Komisija, reglamente nustatytomis sąlygomis naudodamasi įgaliojimais, kurie jai suteikti priėmus deleguotuosius aktus, privalo stebėti, kad administracinė našta ir pasiekti rezultatai būtų proporcingi su judėjimu susijusiai rizikai.

4.7 Ypatingai svarbus aspektas yra identifikavimo dokumentų nekomerciniam gyvūnų augintinių judėjimui išdavimas. Atsakiklio implantavimu pagrįstos ženklinimo sistemos įdiegimas taip pat atlieka labai svarbų vaidmenį tobulinant gyvūnų registravimo ir sekimo sistemą.

4.8 Implantuoti atsakiklius privalo tik veterinarijos gydytojai, kad šią operaciją atliekančių specialistų mokslinis išsilavinimas užtikrintų galimybę atpažinti ir identifikuoti gyvūnų, kuriems implantuojamas atsakiklis, ligas bei atitinkamai užpildyti identi-

fikavimo dokumentus. Duomenis, kurie turi būti įrašyti šiuose identifikavimo dokumentuose, gali pateikti tik atitinkamą mokslinį išsilavinimą turintis ir kompetentingos savo šalies institucijos įgaliotas veterinarijos gydytojas.

4.9 Nuosekliai taikydamos ženklinimo ir registravimo procedūras, valstybės narės užtikrina galimybę atnaujinti duomenų bazes, kuriose yra svarbios informacijos apie epidemiologinę šalies padėtį, skiepavimo programų pažangą, gyvūnų pasiskirstymo tankumą bei apie jų judėjimą.

4.10 Ypatingai svarbu vykdyti dokumentų, tapatybės ir fizinius patikrinimus, kai gyvūnai augintiniai nekomerciniais tikslais vežami į valstybę narę tiek iš kitos valstybės narės, tiek iš trečiųjų šalių ar regionų. Šie patikrinimai turi būti atliekami nuolat ir juos vykdyti privalo tinkamai apie reikiamas procedūras ir apie šių patikrinimų svarbą informuoti pareigūnai.

4.11 Nustačius neatitiktis gyvūnų sveikatos reikalavimams ir gyvūnų augintinių judėjimo taisyklėms atvejus, reikia ne tik laikytis nagrinėjamo reglamento nuostatų, bet ir informuoti teritorijos, iš kurios atvyko gyvūnas, sveikatos apsaugos institucijas, kad jos ištirtų, ar ir kitomis aplinkybėmis nebuvo pažeistos minėto reglamento nuostatos.

4.12 Sprendimas sunaikinti gyvūną, priimtas remiantis atitinkama nuomone, kurioje nurodyta, kad augintinio neįmanoma grąžinti ar izoluoti karantine, turi rekomenduoti ekspertai, nusprendę, kad gyvūno grąžinimas ar jo izoliavimas ne tik sudėtingas, bet ir gali būti susijęs su papildoma rizika.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos keleivių teisių vizija. Komunikatas dėl visų rūšių transporto keleivių teisių“

(COM(2011) 898 final)

(2012/C 229/24)

Pranešėjas **Raymond HENCKS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos Komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos keleivių teisių vizija. Komunikatas dėl visų rūšių transporto keleivių teisių“

COM(2011) 898 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 10 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK tvirtai remia Europos Sąjungos politiką, kuria siekiama užtikrinti visų geležinkelių, oro, jūros, upių transporto ir autobusų keleivių teises ir garantuoti visoms šioms kolektyvinio transporto rūšims bendras ir palyginamas sąlygas ir remia visas priemones, kurios numatytos siekiant pašalinti kliūtis, trukdančias piliečiams veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis taikant įvairiarūšio transporto metodą.

1.2 Komitetas mano, kad prie aptariamame komunikate išvardytų dešimties teisių reikėtų pridurti dar tris – teisę į saugumą ir saugą, apimančią tiek techninį transporto priemonių saugumą, tiek fizinį keleivių saugumą, ir teisę į minimalias paslaugų kokybės, patogumo, aplinkos apsaugos ir prieinamumo normas.

1.3 Remiantis šiomis 13 teisių reikėtų iš naujo apsvarstyti šiuo metu galiojančias atitinkamas teises nuostatas siekiant prireikus jas patobulinti ir sugriežtinti.

1.4 Persvarstymo metu reikėtų ypatingą dėmesį skirti keleivių informavimo gerinimui, neįgaliams ir riboto judumo asmenims sudaromoms sąlygoms ir jų teisėms, keleiviams teikiama kompensacijai kelionės trikdžių, jų atšaukimo arba bagažo praradimo atvejais, galutinės kainos sudėtinųjų dalių patikslinimui, sutarties dėl kelionės nutraukimo ir skundų pateikimo bei žalos atlyginimo klausimams, taip pat keleivių organizacijų, kurios gali geriau informuoti ir paremti piliečius siekiant užtikrinti jų teises, teisių nustatymui.

1.5 Tam, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos kontroliuoti transporto paslaugų veiksmingumą ir efektyvumą, jų

priderinimą prie besikeičiančių keleivių poreikių ir keleivių teisių laikymąsi, EESRK siūlo, laikantis subsidiarumo principo, įdiegti nepriklausomo vertinimo procedūrą kartu su atitinkamų suinteresuotųjų subjektų atstovais, visų pirma su keleiviams (įskaitant neįgaliesiems ir riboto judumo) atstovaujančiomis organizacijoms nustatant Europos mastu suderintą, bendrais rodikliais paremtą vertinimo metodiką.

1.6 Dėl skundų EESRK siūlo, kad visi vežėjai visiems skundams pateikti naudotų standartinį elektroninio pašto adresą (skundai@...) greta nurodymai kitus skundų pateikimo būdus, taip pat siūlo nustatyti maksimalų atsakymo pateikimo terminą.

1.7 Galiausiai EESRK siūlo plačiai taikyti alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo tvarką, tačiau neatimti iš keleivių teisės pasinaudoti teisminėmis priemonėmis. Be to, Komitetas rekomenduoja teisės akte aiškiai nustatyti galimybę taikyti ES kolektyvinės teisės kreiptis į teismą sistemą ir apibrėžti šio mechanizmo taikymo tvarką.

2. Įžanga

2.1 Visų pirma reikėtų patikslinti, kad komunikate aptariamos valstybinių ir privačiųjų vežėjų visų rūšių **kolektyvinio** transporto keleivių teisės ir į toliau analizuojamų nuostatų taikymo sritį nepatenka **individualios** kelionės, kai naudojamos profesionalių vežėjų (taksi, maži autobusai, pervežantys mažiau negu 12 keleivių ir kt) paslaugomis. Tai kelia dar didesnę apgailėtavimą todėl, kad judumo mieste veiksmų plane (COM(2009) 490 final), kuriame aptariamas tiek kolektyvinis, tiek individualus profesionalusis transportas, numatyta, kad dėmesį reikia sutelkti į tarifų nustatymą, kokybę, prieinamumą riboto judumo asmenims, informavimą ir keleivių teises.

2.2 Siekiant įgyvendinti Europos Sąjungos tvaraus vystymosi tikslus būtina skatinti ir plėtoti kolektyvinį transportą siekiant kuo labiau sumažinti važiavimą individualiu transportu.

2.3 Taigi siekiant skatinti ir vystyti kolektyvinį transportą visų pirma reikia pripažinti ir garantuoti keleivių teises atkuriant transporto naudotojų ir vežėjų santykių pusiausvyrą.

2.4 Nuo 2001 m. Europos Sąjunga intensyviai rūpinasi keleivių apsauga ir jų teisių stiprinimu naudojantis įvairių rūšių transportu. Šiuo tikslu palaipsniui parengti teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti geležinkelių, oro, jūrų, upių, miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų transporto naudotojų aukšto lygio apsaugą, kad jų teisės ir jiems sudaromos sąlygos būtų palyginamos visoje Europos Sąjungoje. To paties siekiama neįgalių ir riboto judumo asmenų atžvilgiu. Vis dėlto vandens kelių transporto srities ir miesto bei tolimojo susisiekimo autobusų srities reglamentai bus pradėti taikyti tik atitinkamai 2012 m. gruodžio mėn. ir 2013 m. kovo mėn.

2.5 2010 m. Europos Komisija pradėjo plačią, dvejus metus trukusią kampaniją *Keleivių teisės visada po ranka* – visų pirma sukurta interneto svetainė <http://ec.europa.eu/passenger-rights>, kurioje visomis ES oficialiosiomis kalbomis išvardijamos kiekvienos transporto rūšies naudotojų teisės. Taip pat buvo dalijamos nemokamos keleivių teisėms skirtos brošiūros ir visuose Europos Sąjungos oro uostuose ir stotyse iškabinti su tuo susiję plakatai. Europos Komisija ką tik nusprendė pratęsti šią kampaniją iki 2014 m.

2.6 Vis dėlto informuotumo, kompetencijos ir padėties požiūriu kolektyviniame transportui ir toliau būdinga asimetrija tarp keleivių ir vežėjų. Susidaro išpūdis, kad daugelis keleivių iki šiol dar nėra gerai išsąmoninę savo teisių arba nežino, kaip tam tikrais atvejais jų pareikalauti arba jomis tinkamai pasinaudoti. Europos Komisijos tyrimai ir apklausos rodo, kad, jei ginčo objekto vertė yra mažesnė negu tūkstantis eurų, tik vienas iš penkų Europos vartotojų teismo keliu siektų žalos atlyginimo, nes tai susiję su didelėmis išlaidomis, o procedūra sudėtinga ir ilgai trunkanti.

2.7 Be to, anot Komisijos, nacionalinės valdžios institucijos vis dar skirtingai taiko nacionalinės teisės aktus, o tai klaidina ir keleivius, ir vežėjus ir iškraipo rinką.

2.8 Todėl Komisija ketina stiprinti dabartinių taisyklių taikymą ir, prireikus, jas tobulinti. Šiuo tikslu Komisija ką tik pradėjo viešas konsultacijas dėl galimo reglamento dėl oro transporto keleivių teisių persvarstymo.

3. Komunikato nuostatos

3.1 Komunikate trumpai aptariamos visose kolektyviniame transporto rūšyse taikomos teisės ir principai. Jame nurodytos spragos, kurias reikia šalinti, ir numatyta panaikinti kliūtis,

kurios trukdo piliečiams veiksmingai naudotis Europos teisės aktuose įtvirtintomis jų teisėmis.

3.2 Komunikate nurodoma, kad keleivių teisės grindžiamos trimis principais: nediskriminavimu, tikslia, laiku pateikiama ir prieinama informacija ir nedelsiant teikiama proporcinga pagalba. Jais grindžiamos 10 konkrečių teisių, kurios, siekiant įvairiaūšio transporto vizijos, taikomos visoms transporto rūšims:

- 1) teisė nediskriminuojamai naudotis transportu,
- 2) teisė judėti: galimybė naudotis transportu ir pagalba neįgaliesiems ir riboto judumo keleiviams nepatiriant papildomų išlaidų,
- 3) teisė gauti informaciją prieš sumokant už kelionę ir įvairiais kelionės etapais, visų pirma – kelionei sutrikus,
- 4) teisė atsisakyti kelionės (ir susigrąžinti visus už bilietą sumokėtus pinigus), jei kelionė vyksta ne pagal planą,
- 5) teisė reikalauti, kad būtų vykdoma sutartis, jei kelionė sutrinka (nukreipimas kitu maršrutu ir naujo užsakymo teikimas),
- 6) teisė gauti pagalbą, jei išvykstant ar persėdant kelionė ilgam atidedama,
- 7) teisė tam tikromis aplinkybėmis gauti kompensaciją,
- 8) teisė iš vežėjo reikalauti atsakomybės už keleivius ir jų bagažą,
- 9) teisė pasinaudoti sparčia ir prieinama skundų nagrinėjimo sistema,
- 10) teisė reikalauti, kad ES teisė būtų deramai taikoma ir veiksmingai įgyvendinama.

3.3 Net jeigu taikymo sąlygos ir tvarka skiriasi ir kinta atsižvelgiant į įvairių transporto rūšių ypatumus, pagrindinis tikslas nuo šiol būtų siekti, kad taisyklės būtų lengvai suprantamos, konsoliduoti jų įgyvendinimą ir vykdymą visų rūšių transporto sektoriuose ir taip šioje srityje užtikrinti darnų požiūrį.

3.4 Siekiant užtikrinti keleivių apsaugą už ES sienų, su keleivių teisėmis susiję klausimai bus aptariami sudarant dvišalius ir tarptautinius susitarimus.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos veiksmus siekiant garantuoti visų rūšių transporto keleiviams bendras arba palyginamas teises ir sąlygas, kaip numatyta su vartotojų apsauga susijusiuose Sutarčių tiksluose (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) XV antraštinė dalis, 169 straipsnis), taip pat Pagrindinių teisių chartijos nuostatose ir ES Teisingumo Teismo praktikoje.

4.2 Nors EESRK pritaria tam, kad viename dokumente glaustai aptariamoms visoms kolektyvinio transporto naudotojų teisių srityje jau taikomos taisyklės ir nuostatos, apgailestauja, kad komunikate nepateikti su nustatytais kliūtimis susiję statistiniai duomenys.

4.3 EESRK remia visas priemones, kuriomis galima panaikinti kliūtis, trukdančias piliečiams veiksmingai naudotis savo teisėmis, ir palankiai vertina Komisijos ketinimą imtis veiksmų siekiant garantuoti geležinkelių, oro, jūrų, upių, miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų transporto naudotojų apsaugą, kad jų teisės ir jiems sudaromos sąlygos būtų palyginamos neatsižvelgiant į tai, kokios rūšies transportu naudojamosi.

4.4 Viena iš tokių kliūčių dažnai kyla dėl to, kad prieš perkant bilietą ar prieš kelionę, taip pat kilus nesklandumams kelionės metu, trūksta informacijos apie keleivių teises ir pareigas arba ji yra neišsami ar neaiški.

4.5 Siekiant aiškiai informuoti kiekvieną keleivį apie jo teises, EESRK siūlo užsisakant kelionę ar perkant bilietą keleiviams, įskaitant neįgalius asmenis, būtų aiškiai, glaustai, suprantamai ir prieinamai nurodoma (pateikiant nuorodą į interneto svetainę ar atspausdinant informaciją ant kiekvieno bilieto), kur gauti susijusios informacijos pardavimo vietose platinant brošiūras arba internete. 2010 m. Komisijos pradėta keleivių informavimo kampaniją reikėtų tęsti glaudžiai bendradarbiaujant su vartotojų organizacijomis.

4.6 Be to, įvairių rūšių transportas vis dar gerokai skiriasi, o nuo to nukenčia naudotojai. Tai visų pirma pasakytina apie oro transportą, dėl kurio EESRK savo tiriamojoje nuomonėje⁽¹⁾ nurodė, kad oro transporto keleivių teisės tam tikrose srityse pablogėjo palyginti su padėtimi kitų rūšių transporte ir reikalauja:

- apibrėžti praktinę sąvokos „ypatingos aplinkybės“ taikymo sritį,
- pagerinti keleivių informavimą, be kita ko, kelionės metu,
- taikyti teisę į informaciją ir įlaipinimo zonos,
- patikslinti, ką reiškia „ypatingosios aplinkybės“.

- parengti kartu su riboto judumo asmenų atstovais gaires, patikslinančias Reglamento Nr. 1107/2006 dėl neįgalių asmenų ir ribotos judėsenos asmenų teisių keliaujant oru nuostatas, ir geriau jas įgyvendinti,

- patikslinti galutinės kainos sudėtinės dalis,

- nustatyti prievolę atlyginti žalą ją patyrusiems keleiviams, jei oro transporto bendrovė paskelbia bankrotą, pagal bendros atsakomybės principą keleivius skraidinant kitų oro transporto bendrovių lėktuvais, kuriuose yra vietų, ir numatyti sukurti fondą, kuris išmokėtų kompensacijas keleiviams,

- numatyti galimybę kelionės sutartį nemokamai perleisti trečiajam šaliai.

Jei iki šiol netaikomos, visos šios nuostatos turėtų būti taikomos ir kitoms transporto rūšims.

4.7 Nuomonėje nagrinėjamame komunikate išvardytos dešimt teisių yra tinkamas pagrindas padėti keleiviams geriau suvokti, kokios minimalios kokybės jie turi teisę tikėtis iš transporto paslaugas teikiančių bendrovių, o vežėjams – darniau ir veiksmingiau taikyti ES teisės aktus.

4.8 Vis dėlto, EESRK nuomone, šias dešimt išvardytų teisių reikėtų dar papildyti trimis teisėmis:

- 1) teise į saugumą ir saugą, apimančią tiek techninį transporto priemonių saugumą, tiek fizinį keleivių saugumą,
- 2) teise į minimalias paslaugų kokybės, patogumo ir prieinamumo normas, taip pat į vežėjo pateikiamą išankstinę informaciją tuo atveju, kai parduodama daugiau bilietų nei yra vietų. EESRK primena, kad Komunikate dėl judumo mieste veiksmų plano (COM(2009) 490 final) Komisija pareiškė, jog ketina papildyti reguliavimo normas bendrais kokybės rodikliais, kad būtų apsaugotos keliautojų ir neįgalių asmenų teisės,
- 3) teise į garantiją, kad transporto priemonė eksploatuojama laikantis gamtos išsaugojimo, apsaugos ir aplinkos kokybės gerinimo principo.

4.9 Remiantis šiomis 13 teisių reikėtų iš naujo apsvaistyti dabar galiojančias atitinkamas teises nuostatas. Turėtų būti išanalizuotos ir išspręstos tokios gerai žinomos problemos, pavyzdžiui, vis dar pasitaikančios kliūtys, ribojančios neįgalių ir riboto judumo asmenų judėjimą, nepakankamas tarifų struktūrų skaidrumas, neišsami arba nesuprantama informacija, nevienodi ir sudėtingi žalos atlyginimo būdai, neadekvati finansinė kompensacija, pernelyg ilgi skundų tenkinimo terminai ir t.t.

⁽¹⁾ OL C 24/28, 2012 1 28, p. 125–130.

4.10 Pati Komisija savo komunikate pripažįsta, kad skelbiant veiklos rezultatų apžvalgas ir keleivių pasitenkinimo tyrimus būtų sudarytos palankesnės sąlygos nacionalinėms priežiūros institucijoms užtikrinti vienodą stebėseną ir teisės aktų įgyvendinimo priežiūrą, ir EESRK tam pritaria; be to, Komitetas mano, kad visų suinteresuotųjų subjektų atstovai turėtų dalyvauti tiriant poreikius, taip pat vertinant veiklos rezultatus ir keleivių teisių laikymąsi.

4.11 Todėl EESRK siūlo įdiegti reguliaraus vertinimo sistemą siekiant padidinti transporto paslaugų veiksmingumą ir efektyvumą, taip pat geriau jas suderinti su besikeičiančiais keleivių poreikiais ir patikrinti, ar laikomasi keleivių teisių. Reikės Europos lygmeniu parengti pasikeitimo duomenimis, jų lyginimo ir koordinavimo būdus ir, laikantis subsidarumo principo, įdiegti nepriklausomo vertinimo procedūrą kartu su atitinkamų suinteresuotųjų subjektų atstovais, visų pirma su keleiviams (įskaitant neįgaliesiems ir riboto judumo) atstovaujančiomis organizacijoms nustatyti Europos mastu suderintą, bendrais rodikliais paremtą vertinimo metodiką.

4.12 EESRK remia Komisijos ketinimą nepasiriboti- kaip buvo iki šiol - atskiriems sektoriams skirtomis priemonėmis ir siekti plėtoti įvairiarūšį metodą atsižvelgiant į naudotojų judumo ir keliavimo poreikius nepriklausomai nuo to, kokias rūšis jie naudotų ar jungtų įvairiarūšiam tęstinumui užtikrinti. Tik labiau suderinus keleivių teises galima būtų išvengti skirtingų transporto rūšių konkurencijos iškraipymų.

4.13 Kalbant apie trūkumus ir spragas, komunikate siūloma atsižvelgti į poveikio vertinimą siekiant persvarstyti oro transporto reglamentą numatant privalomas priemones arba remtis savanoriškais vežėjų susitarimais. EESRK nuomone, reikėtų ryžtingiau remti privalomas priemones.

4.14 EESRK apgailestauja, kad komunikate neaptariamos keleiviams atstovaujančių organizacijų teisės ir galios, juo labiau kad šios organizacijos, įskaitant neįgaliesiems ir riboto judumo asmenims atstovaujančias organizacijas, yra geriau pasirengusios informuoti piliečius apie jų teises ir padėti jiems jas įgyvendinti.

4.15 Keleiviai turėtų būti aiškiai ir suprantamai informuoti apie skundų pateikimo priemones ir kontaktinius struktūras, taip pat apie žalos atlyginimo būdus. EESRK siūlo, kad visi vežėjai visiems skundams pateikti naudotų standartinį elektroninio pašto adresą (skundai@...) greta nurodydami kitus skundų pateikimo būdus (siųsti paštu, pristatyti į pardavimo punktus ir t. t.). Taip pat siūlo nustatyti privalomą maksimalų atsakymo pateikimo terminą

4.16 EESRK prašo papildyti komunikatą ir nurodyti teisės gynimo priemones tais atvejais, kai atsisakoma priimti keleivių skundus, kreiptis dėl žalos atlyginimo į kiekvienos valstybės narės ar Europos lygmens įstaigas, turinčias galią priimti sprendimą, kurį vykdyti privaloma. Teisė kreiptis dėl žalos atlyginimo jokiū būdu neturėtų būti siejama su kaina, sumokėta už kelionę.

4.17 EESRK primena, kad teisė į žalos atlyginimą dažnai tebėra teorinė galimybė, ypač kai kalbama apie nedidelius paviečius ginčus, nes praktiškai pasinaudoti šia teise yra sunku. Reikalavimo atlyginti žalą pateikimo būdai neturėtų būti susiję su problemomis ir išlaidomis, kurios atgrasintų keleivius pateikti skundą, todėl EESRK siūlo plačiai taikyti alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo tvarką, tačiau neatimti iš keleivių teisės pasinaudoti teisminėmis priemonėmis.

4.18 EESRK (savo nuomonėje CESE 803/2012) mano, kad galimybė alternatyvaus ginčų sprendimo procedūras taikyti ir kolektyviniams ginčams yra pirmas žingsnis kuriant ES kolektyvinės teisės kreiptis į teismą sistemą, tačiau rekomenduoja šią galimybę aiškiai nurodyti teisės akte ir aiškiai apibrėžti šio mechanizmo taikymo tvarką.

2012 m. gegužės 23 d., Briuelis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Energetikos veikslių planas iki 2050 m.“

(COM(2011) 885 final)

(2012/C 229/25)

Pranešėjas **Pierre-Jean COULON**

Bendrapranešėjis **Richard ADAMS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Energetikos veikslių planas iki 2050 m.“

COM(2011) 885 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gegužės 10 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai sudomino Energetikos veikslių planas iki 2050 m. ir jame nustatytas tikslas iki 2050 m. sukurti pagrindą suderintai anglies dioksido išmetimo Europos energetikos sektoriuje mažinimo politikai (2009 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba). Siekiama ne tik tvaraus, saugaus ir mažai anglies dioksido išmetančio energijos rūšių derinio konkurencingoje rinkoje, bet ir įtikinti visuomenę, kad tai pasiekama.

1.2 ES valstybės narės turi skirtingus energijos išteklius ir skirtingą infrastruktūrą, tad vienoms šalims tikslas sumažinti anglies dioksido išmetimą bus daug didesnis iššūkis negu kitoms. Veikslių plane siūloma labai lanksti metodika, leidžianti šalims rengti atitinkamus veikslių planus. Norint pasiekti tikslą sumažinti anglies dioksido išmetimą reikės didelių naštos pasidalijimo pastangų.

1.3 Tai didelis, tačiau gyvybiškai svarbus uždavinys, kad Europa atliktų jai skirtą vaidmenį kovoje su klimato kaita ir užsitikrintų didesnę energetinį saugumą. Bus būtina kuo platesnė diskusija su Europos visuomene, o veikslių planas, Komiteto nuomone, gali būti šios diskusijos atspirties taškas. Tačiau turėtų būti skatinamas dalyvavimas visais lygiais – pavienių asmenų, bendruomenių, regionų, nacionaliniu, ES, o ypač pasauliniu lygmeniu.

1.4 Veikslių plano pabaigoje nustatyta dešimt sąlygų ar nedelsiant įgyvendintinų prioritetų. EESRK pritaria jiems visiems, ypač paskutiniam, kuriame rekomenduojama nustatyti konkrečius planinius rodiklius, į kuriuose būtų orientuojamasi keletą artimiausių metų. Komitetas taip pat pritaria, kad šiuo metu tampa aktualu parengti politikos veikslių programą iki 2030

m., kuri kitus kelerius metus būtų patikimas vadovas investiciniams sprendimams, nes apskaičiuojant investicijų naudą ir grąžą reikia galvoti apie daug tolimesnę ateitį negu 2020 m.

1.5 Tačiau prieš tai EESRK rekomenduoja kuo skubiau atlikti strategijos „Energetika 2020“ peržiūrą. Tai būtina, norint pako-reguoti galutinį veikslių planą iki 2030 ir 2050 m. Komitetas norėtų, kad dėl trijų šio dešimtmečio pagrindinių tikslų būtų parengtos ataskaitos pagal kiekvieną šalį ir kiekvieną sektorių.

1.6 Svarbu kuo anksčiau sužinoti, ar bus įmanoma pasiekti veikslių plane nustatytus didelius tikslus, ir įvertinti jų poveikį ES ekonomikai, taip pat konkurencingumui pasaulyje, užimtumui ir socialinei apsaugai.

1.7 Labai svarbu, kad sprendžiant energetikos sistemos pertvarkymo klausimus dalyvautų ir visuomenė. Siekiant tikslo ateityje užtikrinti tvarią energetiką konstruktyvų vaidmenį atliks Europos pilietinės visuomenės forumas ir aktyvus Europos energetikos bendrijos kūrimas.

2. Įžanga

2.1 Energetikos veikslių planas iki 2050 m. – tai baigiamasis pasiūlymas, pateiktas po visos serijos kitų Europos Komisijos parengtų pasiūlymų Europos energetikos ir klimato kaitos politikai paremti (žr. Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planą (COM(2011) 112 final). Veikslių planu sukuriama sistema, kurioje galima įgyvendinti visus tris tikslus – anglies dioksido išmetimo mažinimo,

tiesioginio saugumo ir Europos energetikos politikos konkurencinumo. Pačiame veiksmų plane nėra pateikiama konkrečių rekomendacijų dėl politikos veiksmų ar tarpinių tikslų, o pateikti scenarijai neturėtų būti vertinami kaip politikos pasiūlymai.

2.1.1 Vertinant pagal dabartines tendencijas ir dabartinę politiką tikimasi, kad per 2010–2035 m. laikotarpį pirminė energijos paklausa pasaulyje išaugs trečdaliu; mažesnis ekonomikos augimas šiam paklausos padidėjimui turės tik nedidelę reikšmę. Iškastinio kuro dalis pasaulyje sunaudojamos pirminės energijos struktūroje sumažės labai nedaug (nuo 81 proc. 2010 m. iki 75 proc. 2035 m.), tad energetikos sektoriuje išmetamas CO₂ kiekis per šį laiką padidės dar 20 proc. ir tai reikš pasaulio vidutinės temperatūros pakilimą ilguoju laikotarpiu daugiau kaip 3,5 °C (Tarptautinės energijos agentūros Pasaulio energetikos apžvalga (2011 m. lapkričio mėn.).

2.1.2 Nors veiksmų plane dėmesys skiriamas anglies dioksido išmetimo mažinimui energetikos sistemoje, jame pripažįstamos dvi svarbiausios silpnosios vietos. Energijos importą sudaro apie 55 proc. ES energijos rūšių derinio, o tarptautinė energijos rinka yra labai konkurencinga ir nepastovi. Galiausiai tik koordinuota pasaulinio masto veikla gali padėti išspręsti visuotinę problemą. Europa galėtų parodyti pavyzdį, kaip viename dideliame pasaulio regione galima valdyti energetikos sistemos pertvarką, galbūt kaip pirmiesiems, įžengiantiems į šią rinką, net gauti naudos ir sumažinti priklausomybę nuo importo.

2.2 Laikas nelaukia. Paprastai į energetiką investuojama 40-čiai ir daugiau metų. Kad būtų pasiektas toks perėjimas prie kitų energijos išteklių, koks reikalingas įvykus svarbiems pasiūlos ir paklausos pokyčiams, mums būtina imtis veiksmų dabar ir vengti investicijų į daug anglies dioksido išskiriančius įrenginius. Neaiški politinė, technologijų kūrimo ir ekonominė padėtis reiškia, kad veiksmų plane nėra pasiūlyta vieno vienintelio raidos kelio iki 2050 m. Jame nagrinėjami galimi perėjimo scenarijai ir pripažįstama lankstumo būtinybė sparčiai kintančiame ir neaiškiam pasaulyje. Nors Lisabonos sutartis išplėtė Komisijos įgaliojimus energetikos politikos srityje, kompetencija už energijos rūšių derinį buvo palikta nacionalinėms vyriausybėms, ir imantis bet kokių veiksmų Europos lygiu tokį atsakomybės pasidalijimą būtina pripažinti. Tačiau veiksmų plane vis tik atkreipiamas dėmesys į tai, kad būtinas naujo pobūdžio praktinis bendradarbiavimas optimaliam rezultatui pasiekti ir Komitetas šiam pragmatiniam požiūriui tvirtai pritaria, pavyzdžiui, Europos energetikos bendrijos sukūrimui.

3. Energetikos veiksmų plano iki 2050 m. santrauka

3.1 Iki 2020 m. energetikos ateitis iš esmės jau apibrėžta esamais planais ir politika, skirta strategijai „20-20-20“ įgyvendinti. Veiksmų plane dabar akcentuojama neatidėliotina būtinybė parengti energetikos strategijas laikotarpiui po 2020 m. Vyriausybės turi imtis veiksmų dabar, kad užtikrintų tiekimo tęstinumą, investuotojų tikėjimą investicijų grąža ir sumažintų tikimybę, kad infrastruktūra bus naudojama neefektyviai. Jeigu bus delsiama, padidės ir sąnaudos, ir prireiks didesnių tolesnio anglies dioksido išmetimo mažinimo pastangų.

3.2 Pripažįstant tai, kad sunku tvirtai prognozuoti energetikos ateitį, buvo parengti septyni alternatyvūs aiškinamieji scenarijai. Pirmųjų dviejų scenarijų galimas rezultatas – paprasčiausiai tęsiant esamą politiką ir dabartines politikos iniciatyvas – iki 2050 m. nebus pasiekti tikslai sumažinti išmetamą anglies dioksido kiekį. Pagal kitus penkis scenarijus siūlomos tokios alternatyvos siekti 2050 m. tikslo, remiantis įvairiomis technologijų ir politikos galimybėmis:

- labai tvirtos energinio efektyvumo priemonės,
- griežtas anglies dioksido apmokestinimo tvarkos taikymas lems mažo anglies dioksido kiekio technologijas, kurios konkuruos rinkoje,
- plačios paramos priemonės atsinaujinančiųjų išteklių energijai plėtoti,
- daugiau branduolinės energijos ir mažiau anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų,
- daugiau anglies dioksido surinkimo technologijų ir mažiau branduolinės energijos.

3.3 Komisija iš scenarijų modeliavimo daro dešimt išvadų dėl energetikos sistemos struktūrinių pokyčių. Remiantis šiomis Komisijos išvadomis galima manyti, kad anglies dioksido išmetimo mažinimas įmanomas ir kad ilgainiui toks išmetimo mažinimas padės sutaupyti daugiau lėšų nei taikant dabartinę politiką. Taip bus energijos rūšių derinio, kuriame elektros energija tampa vis svarbesnė, atveju, kai kainos realiaja išraiška ir kaip namų ūkių išlaidų dalis didėja iki 2030 m. Kapitalo išlaidos bus didesnės, bet kuro kainos – mažesnės ir labai svarbu, kad energija bus taupoma visoje sistemoje. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis gerokai padidės pagal visus scenarijus ir manoma, kad pertvarkant sistemą labai svarbus vaidmuo turi tekti anglies dioksido surinkimui ir saugojimui, branduolinės energijos indėliui išliekiant dideliu ir didėjant decentralizavimo ir centralizuotų sistemų tarpusavio ryšiiu.

3.4 Veiksmų plane atkreipiamas dėmesys į tai, kad energetiniam saugumui būtina parengti atskirą **Europos** energijos tiekimo saugumo ir infrastruktūros kūrimo bei ryšių su tranzito ir gamybos trečiosiomis šalimis vystymo politiką. Naujų technologijų vystymo politika, atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimas į rinką, energijos vartojimo efektyvumas ir taupymas bei infrastruktūros vystymas bus veiksmingesni, jeigu bus koordinuojama Europos lygiu.

3.5 Visi scenarijai bus susiję su pokyčiais ir energijos vartotojų prisitaikymu prie jų; Komisija atkreipia dėmesį į būtinybę visuomenei dalyvauti procesuose ir pripažinti socialinį poveikį. Prireiks daugiau investicijų į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą bei technologijų inovacijas, kartu spręsti neišspręstas bendrosios rinkos ir reguliavimo problemas. Energetikos infrastruktūra turi būti gerokai atnaujinta, reikalingi nauji pajėgumai, o valstybėms narėms ir investuotojams reikia žinoti konkrečius planinius rodiklius. Komisija planuoja paskelbti dar keletą susijusių komunikatų – dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos,

vidaus rinkos, anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų, branduolinės saugos ir energijos technologijų. Jie suformuos politikos veiksmų programą iki 2030 m.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Atsižvelgiant į daug techninių ir politinių neaiškumų ateityje, Komitetas sutinka, kad veiksmų plano metodas sumodeliuoti alternatyvius scenarijus iki 2050 m. yra tinkamas, leidžiantis palyginti skirtingų technologijų raidos, įvairių politikos derinių ir įvairių išorės veiksnių poveikį ir jį įvertinti.

4.2 Trūksta šiek tiek skaidrumo dėl modeliavimo metodikos ir prielaidų, kuriomis ji grindžiama. Būtina apie tai pateikti išsamesnės informacijos, kad kiti ekspertai galėtų išbandyti šį metodą ir parengti kitus scenarijus remdamiesi skirtingomis prielaidomis. Nepaisant to, Komitetas mano, kad veiksmų plano prieduose pateikta informacija yra konstruktyvus žingsnis ir pritaria tame plane pateiktai pagrindinei išvadai, kad sumažinti anglies dioksido išmetimą yra įmanoma ir kad ilgainiui Europoje bus sukurta saugesnė ir tvaresnė energetikos sistema, orientuota į ateitį, o ne tęsianti dabartinę politiką, ir už bendrą panašią kainą per 40 metų iki 2050 m. Tačiau nors veiksmų plane nustatytą tikslą sumažinti anglies dioksido išmetimą pasiekti įmanoma, tai labai sunkus uždavinys, kurį pasiekti šiuo metu trukdo daug kliūčių.

4.3 Veiksmų planas rodo, kad yra įvairių būdų anglies dioksido išmetimui sumažinti. Visi šie scenarijai turi keletą bendrų elementų – energijos vartojimo efektyvumo skatinimas, atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimas plačiu mastu, didesnė priklausomybė nuo elektros energijos kuro rūšių derinyje, platesnis ir išmanesnis tinklas bei nauji būdai saugoti elektros energiją arba atsarginiai pajėgumai. Kiti elementai labiau priklauso nuo technologijų raidos, tačiau tai dar reikia įrodyti arba nuo atskirų šalių išteklių bazės ir pasirinkimo (švari anglis, branduolinė energija ir kt.). Palanki viešoji nuomonė ir kainų svyravimas yra svarbūs veiksniai visuose scenarijuose ir rizika išlieka pagal visus scenarijus.

4.4 Komitetas sutinka su tokia analize ir iš to išplaukiančia išvada, kad ES savo svarbiausias kolektyvines pastangas turi nukreipti į bendrus elementus, kurių visoje Europoje prireiks kuo skubiau, nuosekliau ir veiksmingiau.

4.5 Komitetas taip pat sutinka ir su veiksmų plane numatytų uždavinių ir galimybių, būtinų energetikos sistemai Europos mastu pertvarkyti, persvarstyti energetikos rinkų vaidmenį, pritraukti investuotojus, įtraukti visuomenę ir siekti permmainių tarptautiniu mastu, analize. Laikydamosis toliau pateiktose pastabose ir komentaruose nurodytos pozicijos, Komitetas, pasirengęs pritarti siūlomiems prioritetams, ypač suformuluotiems paskutiniame skirsnyje, kuriame nurodyta dešimt svarbiausių sąlygų ar klausimų, kuriuos būtina nedelsiant spręsti siekiant pažangos.

4.6 Tačiau Komitetui nerimą kelia tai, kad Europos Sąjunga ir kai kurios jos valstybės narės gerokai atsilieka įgyvendindamos nustatytas planines normas. Jis ragina pripažinti, kad tokio atsilikimo mastą slepia didelių anglies dioksido kiekį išskiriančių gamybos procesų sumažėjimas ES, jų perkėlimas į kitas pasaulio šalis, o vėliau jų produkcijos importas į Europos Sąjungą.

4.7 Kad technologijos taptų plačiai prieinamos už konkurencingą kainą užima laiko. Investicijų į energetiką ciklas yra itin ilgas, paprastai 40 metų, todėl ES ir valstybės narės turi nedelsdamos nustatyti preliminarius tikslus 2030 m., kartu su paremiančia politika, kad būtų išvengta anglies dioksido imlių įrenginių atnaujinimo. Pati šių investicijų ciklų trukmė gali nulemti pažangos siekiant galutinio 2050 m. tikslo tempą ir apskritai galimybę šį tikslą pasiekti. Bus būtina suderinti politinę ir verslo valią ir paversti ją praktiniais veiksmais, kurie būtų vykdomi per paramos programas ir teisės aktus.

4.8 Šiuo metu energijos vartojimo efektyvumas ir taupymas didinamas nepakankamai sparčiai, ypač atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu vyksta institucijų tarpusavio derybos dėl dabartinio pasiūlymo dėl Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos. Komisijos būsima nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo programų peržiūra turėtų paskatinti imtis papildomų veiksmų, tačiau nereikėtų pamiršti, kad paklausos sumažėjimas gali sumažinti ir investicijas į energetiką. Pažangą atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje stabdo nepastovi valdžios parama šiai sričiai, o kartais – gyventojų pasipriešinimas. Tinklo ir energijos saugojimo infrastruktūros modernizavimas vyksta pernelyg lėtai. Iš tikrųjų lankstus „išmanusis“ tinklas siejasi su papildomomis investicijomis, tačiau Komitetas mano, kad be šio tinklo neįmanoma sukurti visiems naudingos Europos energetikos bendrijos. Išsamiau apie tai kalbėjome nuomonėje dėl infrastruktūros reguliavimo ⁽¹⁾.

4.9 Kainos už anglies dioksido išmetimą, kurias, siekiant pasiūlyti investuotojams naudingą signalą, buvo planuojama nustatyti pagal apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, yra pernelyg žemos ir nestabilios. Tačiau būsimas pasekmes remiantis prielaidomis dėl apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos aukštų vieneto kainų (200–300 eurų už toną 2040–2050 m.) dar reikės išsamiau išnagrinėti. Šie ir kiti neišspręsti klausimai trukdo įvykdyti veiksmų plane numatytų dešimt sąlygų pažangai pasiekti. Pirmiausia šias problemas reikėtų išanalizuoti atvirai, sąžiningai ir jas nedelsiant išspręsti, kad būtų įmanoma tolesnė pažanga.

4.10 Dėl to, laikui bėgant, Europos ekonomika taps atsparesnė ir konkurencingesnė pasaulyje nei tęsiant dabartinę politiką. Tačiau, žvelgiant iš trumpesnės perspektyvos, dabar reikalingos investicijos neišvengiamai lems energijos kainų padidėjimą ir papildomas sąnaudas vartotojams arba įmonėms, arba vyriausybėms (arba, galbūt, visiems trims). Gali būti, kad skirtingos valstybės narės pajus skirtingą poveikį, kuris šiuo metu iš

⁽¹⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 125.

esmės skiriasi dėl jų priklausomybės nuo iškastinio kuro masto, dabartinio energijos vartojimo efektyvumo lygio ir jų potencialo vystyti atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

4.11 Todėl, galbūt, besitęsianti priklausomybė nuo anglių elektros gamybai daugelyje Europos šalių, kartu su didėjančiu susidomėjimu skalūnų dujų potencialu, privers imtis bendrų pastangų atlikti mokslinius tyrimus ir bendrai finansuoti, kad būtų įgyvendintos papildomos anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų programos. Nors skalūnų dujas eksploatuoti naudinga, nes taip galima sumažinti priklausomybę nuo energijos išteklių tiekimo iš trečiųjų šalių, jos kelia didelį pavojų aplinkai – ji būtina įvertinti. Naštos pasidalijimo principų nustatymas ir didelių infrastruktūrų programų sąnaudų pasidalijimas tarp šalių yra būtini reikalavimai. Šalis, kurios priverstos energijos gamybai naudoti anglį, reikia suprasti ir įvairiomis paskatomis skatinti kuo labiau stengtis mažinti anglies dioksido išmetimą.

4.12 EESRK nuomone, gyvybiškai svarbu, kad visus šiuos poveikius visi suinteresuotieji subjektai apskaičiuotų, apsvarstytų ir pritartų; reikia, pagal pajėgumus ir laikantis solidarumo principo ir Europos, ir valstybių narių lygiu, imtis priemonių pasidalyti prisitaikymo našta. Patirtis rodo, kad bendruomenės galima įtikinti pritarti būtinoms permainoms ir sąnaudoms, susijusioms su tokio pertvarkymu, tačiau tik tuo atveju, jeigu visuomenė visapusiškai dalyvauja šiuose procesuose, nemano, kad yra nesąžiningai nustumta į nepalankią padėtį, ir pati gali įsitikinti, kodėl taip daroma ir tam pritarti. Nacionalinės vyriausybės turi suteikti savo piliečiams priemones dalyvauti šiuose planuojamose permainose, nustatyti aiškius tikslus ir paaiškinti, kodėl tokių veiksmų reikia imtis.

4.13 Be to, labai svarbu apsaugoti pažeidžiamus vartotojus nuo aukštesnių kainų poveikio, pažeidžiamas įmones – nuo ES nepriklausančių šalių, kurioms nėra taikomi tokie patys suvaržymai, nesąžiningos konkurencijos. Valstybėms narėms ar regionams, turintiems konkrečių problemų dėl energetikos sistemos pertvarkos įgyvendinimo, taip pat gali prireikti paramos iš struktūrinių fondų ar kitų mechanizmų, tačiau įvairios paramos programos neturėtų lemti nesąžiningos konkurencijos tarp šalių ir regionų. Verčiau reikėtų siekti suderinti pagrįstos paramos programas ir didelių infrastruktūros projektų sąnaudų paskirstymo principus tarp šalių. Būtina atkreipti dėmesį ir į kitokią, neišvengiamai centralizuoto planavimo procesams būdingą riziką.

4.14 Europos Komisija turėtų veiksmingai stebėti ES valstybių narių strategijas, kad užtikrintų, jog yra atsižvelgiama į vartotojų interesus, o pažangios ir mažo anglies dioksido kiekio technologijos yra pagrįstos išlaidų veiksmingumu. Pirmiausia, sklandžiai veikianti vidaus rinka, energetikos reguliavimo institucijų nepriklausomumas ir tvirtesnės galios ir bendras universaliųjų paslaugų įsipareigojimas – visa tai turėtų vykti skaidriomis, atskaitomybės sąlygomis ir pateikiant visuomenei informaciją apie tausų vartojimą.

4.15 Tolesnis atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtojimas šiuo metu taip pat susiduria su kai kuriomis problemomis. Dar nėra techninių planų ir investicijų, kad būtų galima įgyvendinti tolesnį kintančiųjų ir skirtingose vietose esančių tiekimo šaltinių sujungimą su tinklais ir saugojimo sistema. Ekonominiu požiūriu, nors vidutinė atsinaujinančiųjų išteklių energijos vieneto kaina nuolat mažėja, kol kas ši energija išlieka brangesne galimybe elektros energijai gaminti nei tradiciniais metodais (ypač dujomis kūrenamos elektrinės). Be to, kai kurie vartotojai priešinasi tam tikrų tipų įrenginiams (ypač vėjo energijos). Nors, žvelgiant iš 2050 m. perspektyvos, intensyvaus atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo scenarijus yra patraukliausias, užtikrinantis didžiausią tiekimo saugumą ir iš esmės nepatiriant jokių sunaudoto kuro (saulė, vėjas ir kt.) sąnaudų, problemos pasiekti 2050 m. tikslus nuo dabartinio atskaitos taško yra sunkiausios ir prireiks labai ryžtingo ir nuoseklaus politinio vadovavimo šiai užduočiai įvykdyti. Tačiau, pirmiau pateikti argumentai yra teisingi tik tuo atveju, jeigu bus anglies dioksido neišskiriančių energijos saugojimo sistemų arba atsarginių jėgainių kompensuoti daugumos atsinaujinančiųjų išteklių kintantį pobūdį.

4.16 Pertvarkymui valdyti prireiks ryžtingų ir koordinuotų veiksmų visais lygiais. Prireiks tvirtų Europos masto veiksmų nustatyti energijos vartojimo efektyvumo bendrus standartus visiems sektoriams, skatinti pagrindinių technologijų inovacijas, integruoti rinką ir suderinti fiskalines priemones ir paskatų sistemas, pertvarkyti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, koordinuoti planus dėl integruoto Europos išmaniojo tinklo ir energijos saugojimo sistemų ir kt. Ankstyva strategijos „Energetika 2020“ peržiūra laikoma esminiu dalyku iki Europa pasuks tiesiu keliu į 2030 m. arba 2050 m. tikslą. Komitetas norėtų, kad dėl trijų šio dešimtmečio pagrindinių tikslų būtų parengtos ataskaitos kiekvienai šaliai ir kiekvienam sektoriui atskirai.

4.17 Komitetas mano, kad labai svarbu, kad Komisija ir valstybės narės sukurtų veiksmingą mechanizmą, kaip bendrai skatinti pertvarkymą. Jis palankiai vertina ketinimą ankstyvame etape sukurti integruotą Europos energetikos bendriją; šiuo metu Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares, kartu su reguliavimo institucijomis ir energetikos operatoriais, sukurti bendrą mechanizmą, leisiantį jiems dirbti kartu tarsi energetikos bendriją jau būtų.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Energijos rūšių derinys

5.1.1 Europos energetikos sistemos anglies dioksido išmetimo mažinimas galėtų labai praversti Europos konkurencinimumui padidinti vidutiniu laikotarpiu. Tam reikės radikalių valstybių narių energijos gamybos šaltinių derinimo pokyčių ir laipsniškai pereiti nuo iškastinio kuro (naftos, dujų, anglies), kuris vis dar sudaro 80 proc. Europos energijos rūšių derinio. Didelė šio iškastinio kuro dalis yra įvežama ir todėl Europos Sąjunga yra finansiškai ir ekonomiškai priklausoma (beveik 55 proc. mūsų energijos tiekama iš Europai nepriklausančių šaltinių). Europos Sąjunga per metus nuperka naftos už 270 mlrd. eurų ir dujų – už 40 mlrd. eurų; gali būti, kad šių kuro rūšių įsigijimo kaina ateityje dar labiau išsaugų dėl naftos ir dujų kainų svyravimų.

5.1.2 Perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio energijos vietos šaltinių Europai kainuos mažiau nei išlaikyti energetikos sistemą, priklausančią nuo importuotos pirminės energijos, ypač atsižvelgiant į tai, kad visame pasaulyje stabiliai auga paklausa. Išskaidytų energijos šaltinių sistema skatina vietos ekonomikos vystymąsi, naujų darbo vietų kūrimą ir didina visuomenės informuotumą energetikos srityje. Tokios sistemos vystymas galėtų svariai prisidėti siekiant Europos Sąjungos energetikos ir klimato tikslų. Mažo anglies dioksido kiekio energijos vietos šaltinių sistemų vystymo pažanga priklauso nuo valstybių narių energetikos ir finansų politikos. Tikimės ryžtingesnių Komisijos veiksmų remiant nacionalinę vietos energijos šaltinių vystymo politiką.

5.1.3 Todėl atsinaujinančiųjų išteklių energiją reikėtų skatinti kartu su bet kuria kita technologija, galinčia padėti pasiekti anglies dioksido išmetimo sumažėjimo rodiklį mažesniais sąnaudomis. Biomasė taip pat gali būti svarbi, tačiau tik tam, kad užtikrintų, kad pasirinkti metodai padeda mažinti išmetamą anglies dioksido kiekį pagal gyvavimo ciklo analizę ir nekelia apsirūpinimo maistu problemų. Branduolinė energetika visoje Europoje kelia nerimą ir trukdo jos vystymui. Tačiau branduolinė energija galėtų padėti pertvarkyti energetikos sistemą ir sumažinti išmetamą anglies dioksido kiekį tose šalyse, kurios pasirinko branduolinės energijos scenarijų, sudarant galimybę sumažinti elektros energijos sistemų sąnaudas ir kainas, pavyzdžiui, susijusias su sauga, atliekų laikymu, elektrinių eksploatacijos nutraukimu ir atsakomybe, nors dar neaišku, ar kai kurios sąnaudos išliks išorinės ar bus perkeltos visuomenei.

5.1.4 Elektros energija turi tapti kur kas svarbesne nei dabar, nes ji gali svariai prisidėti prie transporto ir šildymo (vėsinimo) įrenginių išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo. Planuojamas elektros energijai tenkančios galutinių energijos reikmių dalies padidėjimas dvigubai turės vykti kartu su radikaliais elektros energijos gamybos metodų ir prekybos tarp Europos šalių organizavimo pokyčiais bei didinant faktinę konkurenciją tarp energijos gamintojų ir pardavėjų.

5.1.5 Nafta ir toliau turėtų būti naudojama tolimojo keleivinio transporto ir krovinių vežimo sektoriuose; kalbant apie dujas, jos gali būti naudojamos laikinai pakeisti taršiausius energijos išteklius (pavyzdžiui, anglį arba naftą), tačiau laikotarpiu iki 2050 m. jos turėtų būti pereinamojo laikotarpio kuras, pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio energijos šaltinių. Atsižvelgiant į tai, turėtų būti išsamiai įvertinti ES vidaus dujų išteklių, nes jie gali padėti padidinti ES energetinę nepriklausomybę.

5.1.6 Kalbant apie iškastinį kurą apskritai, Europa turėtų nedelsdama vykdyti tolesnius mokslinius tyrimus ir ekonominių tyrimų, susijusių su anglies dioksido surinkimu ir saugojimu, tyrimus, kartu realistiškai įvertinant išmetamą anglies dioksido kiekį ir geriau informuojant visuomenę.

5.1.7 Trijuose veiklos sektoriuose ypač prireiks radikalių organizavimo pokyčių. Elektros energijos gamintojai turi sumažinti išmetamų teršalų kiekį bent 95 proc.; kiekvienai valstybei narei paliekama teisė pačiai nustatyti pusiausvyrą tarp atsinaujinančiųjų išteklių energijos, branduolinės energijos, anglies diok-

sido surinkimo ir saugojimo. Gyvenamieji ir komerciniai pastatai taip pat turės būti pritaikyti, taikant 90 proc. sumažinimo tikslinius rodiklius pagal griežtesnius naujų pastatų statybos ir naujų prietaisų energinio efektyvumo bei esamų pastatų renovacijos standartus. Pramonei teks 85 proc. sumažinti savo išmetamą teršalų kiekį ir stebėti anglies dioksido nuotėkio galimą pavojų perkeltiant savo gamybą į šalis, kurių išmetamųjų teršalų normos ne tokios griežtos.

5.2 Išpareigojimai pramonės ir finansų srityje

5.2.1 Perėjimas prie kitų energijos išteklių suteiks galimybę duoti postūmį Europos pramonei, suaktyvinti veiklą ir išsamiai persvarstyti mūsų gamybos būdus ir vartojimo įpročius. Europos konkurencingumas turi būti pagrįstas moksliniais tyrimais, inovacijomis ir gebėjimu pateikti rinkai švarias technologijas. Atsižvelgdamos į tai, ES ir valstybės narės turi nustatyti prioritetinius didelio masto projektus, kuriuose dalyvautų Europos operatoriai, kad būtų patenkinti pramonės poreikiai apskritai, tačiau svarbiausia – MVĮ. Be to, reikia apsvarstyti ir įvertinti, kokį vaidmenį galėtų atlikti lokalizuota energijos gamyba.

5.2.2 Perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio ekonomikos turi skatinti užimtumą vidaus rinkoje. Kartu su energetikos pramonės pertvarkymu, turi būti sukurtos tinkamos sąlygos naujoms darbo vietoms kurti Statybos ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektoriai turėtų sugebėti iki 2020 m. sukurti apie 1,5 mln. papildomų darbo vietų.

5.2.3 EESRK sutinka su Komisijos vertinimu, kad papildomos investicijos (270 mlrd. eurų per metus iki 2050 m. arba 1,5 proc. ES BVP) padės Europai padidinti ekonomikos augimą. Nuo 175 iki 320 mlrd. eurų per metus būtų galima sutaupyti vien iš angliavandenilių importo. Tačiau investuotojai reikalauja, kad visoje Europoje būtų darni ir nuosekli rinkos sistema ir didesnis valstybių narių tarpusavio bendradarbiavimas. Reikėtų sukurti finansinių investicijų priemonių, ypač skirtų paremti MVĮ energetikos srityje.

5.2.4 Būtina sutelkti reikalingus finansinius išteklius ir atsakyti nacionalinio lygio paramos sistemų, kurios yra neveiksmingos ir stabdo konkurenciją. Planuojamas 2013 m. valstybės pagalbos aplinkos apsaugai nuostatų persvarstymas turėtų sudaryti galimybę remti visų technologijų, padedančių sumažinti išmetamo anglies dioksido kiekį, propagavimą.

5.3 Mūsų vartojimo gerinimas ir mažinimas. Didesnis energijos vartojimo efektyvumas ir valstybių narių tarpusavio prekyba energija

5.3.1 Būtinai svarbus Europos postūmis sumažinti energijos suvartojimą, patobulinti jos naudojimo būdus, propaguojant tausiai naudoti energiją ir taikyti mažiau energijai imlias technologijas bei veiksmingai prekiauti energija. Pastatams (39 proc. viso galutinio energijos suvartojimo Europoje), transportui (30 proc.) ir pramonei (25 proc.) būtina bendra privalomų taisyklių sistema. Dar esama labai daug energijos taupymo galimybių: pramonės sektorius galėtų 19 proc., o transporto sektorius – 20 proc. sumažinti energijos suvartojimą.

5.3.2 EESRK rekomenduoja racionaliai vykdyti priemones, dėl kurių buvo išpareigota klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinyje, atsižvelgiant į būtinybę paremti Vidurio ir Rytų Europos šalis.

5.3.3 Labai smarkiai išaugus atsinaujinančiųjų išteklių energijai Šiaurės jūroje ir, galbūt (bet mažesniu mastu), Baltijos jūros regione, o saulės ir vėjo energijai – Pietų Europoje, reikės naujos, pažangesnės infrastruktūros prekybai tarp Europos regionų ir šalių pagerinti. Sukūrus tokius pažangius tinklus būtų galima 9 proc. sumažinti suvartojimą, o išmetamą CO₂ kiekį sumažinti nuo 9 iki 15 proc. Todėl reikės nustatyti prioritetas investicijas į tokios strateginės infrastruktūros, kurios kaina laikotarpiu iki 2050 m. sieks nuo 1,5 iki 2,2 trilijonų eurų, modernizavimą ir Europos elektros ir dujų tinklų sukūrimą.

5.3.4 Tam tikro geografinio regiono valstybių narių grupės galėtų koordinuoti savo energijos rūšių derinius, infrastruktūrą ir rinkos taisykles, kad galėtų pasidalyti turimų įvairių energijos išteklių teikiama nauda. Kadangi jų rinkos yra labiau tarpusavyje susiję ir suderintos, jos būtų atsparesnės įvairiems gamybos ir vartojimo svyravimams, o kartu turėtų geresnes galimybes užtikrinti tiekimo saugumą ES energijos poreikiams patenkinti.

5.4 Visuomenės dalyvavimas pereinant prie naujos energetikos sistemos

5.4.1 Palanki viešoji nuomonė dėl energijos rūšių pasirinkimo (branduolinė, anglies surinkimas ir saugojimas, vėjo jėgainių parkai, aukštos įtampos linijos ir kt.) yra šiandieninis iššūkis visai Europos demokratijai. EESRK, kaip ir nacionalinėms ekonomikos ir socialinių reikalų taryboms, vartotojų organizacijoms ir kitoms NVO, tenka pagrindinis vaidmuo skleidžiant

aiškią ir skaidrią informaciją apie šią politiką ir veiksmingiau įtraukiant visuomenę į šį procesą. Veiksmų planas yra galimybė vystyti dalyvaujамąją demokratiją toje srityje, kuri paliečia kiekvieną pilietį.

5.4.2 EESRK siūlo inicijuoti plačią informavimo kampaniją ir supažindinti Europos visuomenę su įvairiais perėjimo prie naujos energetikos sistemos scenarijais, pagrindiniu infrastruktūros ir naujų vartojimo įpročių, kurių, kaip tikimasi, europiečiai laikysis, vaidmeniu.

5.4.3 Komitetas mano, kad sukūrus Europos pilietinės visuomenės forumą pagerėtų informacijos srautas Europos Sąjungoje, visi vietos, regionų, nacionaliniai ir Europos lygio suinteresuotieji subjektai reguliariai svarstytų pagrindinius perėjimo prie naujos energetikos sistemos iki 2050 m. klausimus.

5.4.4 Europos energetikos bendrijos sukūrimas sutelktų dėmesį į gyvybiškai svarbų ir strateginį energetikos matmenį (galimybė naudotis, prieinami tarifai ir kainos, reguliarumas, patikimumas ir kt.) ir į pokyčius, kurie būtini per ateinančius 40 metų. Taip būtų įkūnyta idėja apie Europą, kuri klausosi žmonių ir sprendžia tiesiogiai juos liečiančias problemas. Toks projektas pareikalautų didesnio socialinio suderinimo, būtino Europos projektui sustiprinti ir suteikti jam naują prasmę.

5.4.5 EESRK rekomenduoja tvirčiau remti vietos ir regionines iniciatyvas, kurios tampa svarbios, kai kalbama apie sumanųjį judumą, pažangią infrastruktūrą ir transportą, naujus statybos ir renovacijos projektus, šildymo ir vėsinimo tinklus bei miestų planavimą. Komitetas mano, kad jų iniciatyvos turėtų būti paskatintos, nes jos propaguoja energetikos politiką, kuri yra naujoviška, decentralizuota ir demokratiška.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami pakeitimai buvo atmesti dėl asamblėjos priimtų pakeitimų ar kompromisų, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip $\frac{1}{4}$ balsų:

„1.1 EESRK palankiai vertina Energetikos veikslių planą iki 2050 m. ir jame nustatytą tikslą iki 2050 m. sukurti pagrindą suderintai anglies dioksido išmetimo Europos energetikos sektoriuje mažinimo politikai (2009 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba). Siekiama ne tik tvaraus, saugaus ir mažai anglies dioksido išmetančio energijos rūšių derinio konkurencingoje rinkoje, bet ir įtikinti visuomenę, kad tai pasiekama.“

Balsavimo rezultatas: 88 nariai balsavo už, 41 – prieš ir 13 susilaikė.

„4.5 Komitetas taip pat sutinka ir su veikslių plane numatytų uždavinių ir galimybių, būtinų energetikos sistemai Europos mastu pertvarkyti, persvarstyti energetikos rinkų vaidmenį, pritraukti investuotojus, įtraukti visuomenę ir siekti permainingų tarptautiniu mastu, analize. Atsižvelgdamas į išsamesnes toliau pateiktas pastabas, Komitetas remia siūlomus prioritetus, ypač paskutinį skirsnį, kuriame nurodyta dešimt svarbiausių sąlygų ar klausimų, kuriuos būtina nedelsiant spręsti siekiant pažangos.“

Balsavimo rezultatas: 75 nariai balsavo už, 51 – prieš ir 24 susilaikė.

„5.1.3 Todėl atsinaujinančiųjų išteklių energijų reikėtų skatinti kartu su bet kuria kita technologija, galinčia padėti pasiekti anglies dioksido išmetimo sumažėjimo rodiklį mažesnėmis sąnaudomis. Biomasė taip pat gali būti svarbi, tačiau tik tam, kad užtikrintų, kad pasirinkti metodai padeda mažinti išmetamą anglies dioksido kiekį pagal gyvavimo ciklo analizę ir nekelia apsirūpinimo maistu problemų. Branduolinė energija galėtų padėti pertvarkyti energetikos sistemą ir sumažinti išmetamą anglies dioksido kiekį tose šalyse, kurios pasirinko branduolinės energijos scenarijų, sudarant galimybę sumažinti elektros energijos sistemų sąnaudas ir kainas, nors dar neaišku, ar kai kurios sąnaudos išliks išorinės ar bus perkeltos visuomenei.“

Balsavimo rezultatas: 89 nariai balsavo už, 53 – prieš ir 8 susilaikė.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES vystymosi politikos poveikio didinimo. Pokyčių darbotvarkė / Požiūris į ES paramą trečiųjų šalių biudžetui ateityje

(COM(2011) 637 final ir COM(2011) 638 final)

(2012/C 229/26)

Pranešėja **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„ES vystymosi politikos poveikio didinimo. Pokyčių darbotvarkė / Požiūrio į ES paramą trečiųjų šalių biudžetui ateityje“

COM(2011) 637 final ir COM(2011) 638 final.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 30 d. priėmė savo nuomonę.

481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 60 – prieš ir 30 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Komitetas pritaria abiem pasiūlymams ir juos remia, bet vis tik pabrėžia, kad visų pirma užsibrėžtus reikia įgyvendinti praktikoje, siekiant pagerinti žmonių, kuriems ir yra skiriama parama, kasdienį gyvenimą ir todėl siūlo:

1.1 Pasitelkti pilietinės visuomenės organizacijas (įvairaus pobūdžio PVO, tarp kurių – profesinės sąjungos, kooperatyvai, NVO ar darbdavių organizacijos) ne tik rengiant bendrąsias gaires, bet ir visam projektų atrankos, įgyvendinimo, rezultatų vertinimo procesui, kad būtų teikiama pagalba atliekant administracines, diplomatinės ir teisinės ES finansavimo kontrolės ir vertinimo procedūras ir jos papildomas.

1.2 Jei su socialiniais partneriais ir kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis būtų ne tik konsultuojamasi, bet ir bendradarbiaujama, atsirastų galimybės pasinaudoti jų sukaupta socialine, ekonomine ir aplinkosaugine patirtimi ir savanorišku piliečių dalyvavimu veikloje; taip būtų pagerinti reprezentatyvumo ir demokratijos rodikliai – atvirumas, plėtra, skaidrumas, nepriklausomumas (atsakomybės tikslas).

1.3 Šiuo požiūriu ekonominių ir socialinių reikalų tarybos (jei jos įkurtos) yra vertingas išteklis šaltinis. EESRK kartu su įvairiais savo partneriais – tretinio sektoriaus organizacijomis, profsąjungomis, darbdavių organizacijomis – nuolat aktyviai veikia, nepaisydamas jokių kliūčių. Jis buvo Europos viešosios valdžios institucijų derybinis partneris sprendžiant su delegacijomis susijusius reikalus, tiek palaikydamas glaudžius ryšius su jomis, tiek mažindamas atotrūkį tarp institucijų ir pilietinio, socialinio ir ekonominio pobūdžio organizacijų bei daugeliu atvejų rekomenduodamas ES valdžios institucijoms griežčiau stebėti, ar nepažeidžiamos žmogaus teisės.

1.4 Rengiant Europos PVO ir paramą gaunančių šalių tarpusavio **konsultacijas, reikėtų užtikrinti geresnę pusiausvyrą**. Būtina išvengti Europos vystymosi politikos instrumentalizavimo, ypatingą dėmesį skiriant nevyriausybinėms dalyvių tarpusavio konsultacijoms ⁽¹⁾.

1.5 Kai auga sektorių koncentracija šalies lygmeniu, reikėtų pasinaudoti Europos deramo darbo darbotvarkė, kuri padeda siekti visapusiško ir tvaraus augimo. Kad būtų užtikrinta demokratiška atsakomybė už vystymosi politiką, nepriklausanti vyriausybės kompetencijai, į politinį dialogą turi būti nuo pat pradžių įtraukti socialiniai partneriai.

1.6 Šalių arba šalių grupių skirstymas siekiant skurdo mažinimo tikslų turi būti grindžiamas atitinkamais rodikliais, pavyzdžiui, JT žmogaus socialinės raidos indeksu. Bet kuriuo atveju turi būti nustatyta laipsniško pagalbos nutraukimo vadinamoms „besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims“ strategija.

1.7 ES parama geram valdymui ir žmogaus teisėms (pokyčių darbotvarkės ramstis) turėtų skatinti požiūrį į vystymąsi, grindžiamą pagarba žmogaus teisėms, kurio ypatumai – dalyvavimas politiniame procese, demokratiška teisių turėtojų atsakomybė ir įgalinimas; žmogaus teisių laikymosi įsipareigojimai, dėl kurių susitarta tarptautiniu mastu; žmogaus teisių, pagalbos ir ekonomikos politikos sąryšis.

⁽¹⁾ OL C 211, 2008 8 19, pp. 77–81, pranešėjas Moreno Preciado: *Asociacijų laisvė Europos ir Viduržemio jūros regiono partnerystės šalyse.*

1.8 Komitetas siūlo daugiau dėmesio skirti toliau išvardytiems patobulinimams, kad **viešojo ir privati pagalba būtų veiksmingiau paskirstoma**:

- kadangi konstatuota, jog labiausiai pagalbos reikalingose šalyse paprastai klesti didžiausia korupcija, ypatingą dėmesį reikėtų skirti kovai su korupcija priemonėms ir paramos biudžetui atvejais, nevalstybiniai subjektai, socialiniai partneriai ir žmogaus teisių srityje veikiančios asociacijos ir Europos tinklai turėtų dalyvauti nustatant prioritetus, atliekant stebėseną, su jais turi būti konsultuojamasi ir pan.,
- strategiškai perorientuojant pagalbos tikslus pagrindinį dėmesį reiktų skirti teminiams sektoriams, tarp kurių Komitetas prioritetais laiko Tūkstantmečio vystymosi tikslus. Ypatingą dėmesį reiktų skirti socialiniams sektoriams, švietimui (įskaitant tęstinį profesinį mokymą), žmonių su negalia teisėms, žmogaus teisėms ir teisei į darbą, visoms su moterų teisėmis susijusioms sritims (jų profesiniam ir asmeniniam gyvenimui bei dalyvavimui visuomeninėje veikloje),
- valstybės pagalba išlieka esmine ir būtina tikslinėms šalims vystyti. Tačiau siekiant geriau koordinuoti tiesioginę valstybių narių ir pačios ES pagalbą, koordinavimo procese reikėtų atsižvelgti į nevyriausybinių organizacijų ir privačiojo sektoriaus teikiamą pagalbą ir laikytis tokių pačių principų dėl tikslų ir apskaitos vienodumo,
- Komitetui ir toliau susirūpinimą kelia daugumai valstybių narių teikiamos oficialios pagalbos vystymuisi mažėjimo tendencijos ir metodai. Komitetas pabrėžia, kad į sprendimų dėl paramos biudžetui priėmimo procesą reikėtų labiau įtraukti pilietinę visuomenę.

1.9 Komitetas laikosi nuomonės, kad **Komisija privalėtų užtikrinti kuo aktyvesnį Europos Sąjungos pilietinės visuomenės ir paramą gaunančių šalių dalyvavimą** šiame procese; turėtų būti kuriama partnerystė, ir tai turėtų turėti teigiamos įtakos žmogaus teisėms, kovai su korupcija, sumažinti neveiksmingo pagalbos teikimo ir socialinių problemų riziką.

1.10 Valstybės narės privalėtų išsipareigoti koordinuoti savo pagalbą Bendrijos sistemoje. Dabartinės gilios ES ekonomikos krizės sąlygomis Europos mokesčių mokėtojai turėtų geriau suvokti pagalbos tikslus, būti informuojami apie jos teikimą ir turėti galimybę išsakyti savo nuomonę šia tema. Kad jai būtų pritarta, jie turėtų būti informuojami rengiant mokymo kursus, skirtus plačiau visuomenei ir PVO savanoriams bei darbuotojams.

1.11 ES turėtų galėti gerokai pagerinti savo teikiamos pagalbos veiksmingumą, atlikdama ekonominės partnerystės, asociacijų ar laisvosios prekybos susitarimų poveikio ekonomikos, pramonės ir žemės ūkio srityse vertinimą *prieš juos* sudarant ir vykdant tolesnę jų poveikio stebėseną.

2. Įžanga

2.1 Komisija pristato du šioje nuomonėje aptariamus pasiūlymus kaip tolesnį darbą, susijusį su 2010 m. lapkričio 10 d. žaliaja knyga „Integracinį augimą ir tvarų vystymąsi remianti ES vystymosi politika. ES vystymosi politikos poveikio didinimas“ (COM(2010) 629 final).

2.2 Iškilus naujiems pasaulio masto iššūkiams, artėjant 2015 m. – Tūkstantmečio vystymosi tikslų (TVT) įgyvendinimo terminui ir aktyviai rengiant daugiametę finansinę programą (DFP) ES turi pasirinkti tinkamą politiką, priemones ir išteklius, kad plėtojant tvarų vystymąsi būtų veiksmingai sprendžiama skurdo problema. Komisija siūlo pokyčių programą, galinčią sustiprinti Europos solidarumą su besivystančiomis pasaulio šalimis joms kovojant su skurdu.

2.3 ES jau daug nuveikė padėdama mažinti skurdą, visų pirma remdama TVT įgyvendinimą. Tačiau didelio skurdo problema tebėra neišspręsta daugelyje pasaulio regionų. Tuo tarpu visuomeniniai judėjimai Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose parodė, kad būtina rimtai siekti TVT įgyvendinimo pažangos. Europos Komisijos nuomone, ES vystymosi politika turi būti atsižvelgiama į didėjančius besivystančių šalių tarpusavio skirtumus. ES atsiranda galimybė glaudžiau bendradarbiauti su privačiu sektoriumi, fondais, pilietinės visuomenės organizacijomis bei vietos ir regionų valdžios institucijomis, nes pastarieji atlieka esminį vaidmenį vystymosi srityje. ES ir jos valstybės narės turi kalbėti vienu balsu ir veikti išvien, kad būtų pasiekta geresnių rezultatų ir gerinamas ES matomumas.

2.4 Turint omenyje sudėtingas dabartines ekonomines ir biudžeto sąlygas labai svarbu užtikrinti, kad pagalba būtų teikiama veiksmingai, duotų geriausių galimų rezultatų ir būtų naudojama pritraukti vystymuisi skirtą finansavimą iš kitų šaltinių.

2.5 Šalių partnerių įgyvendinama vystymosi strategija ir toliau formuos ES vystomąjį bendradarbiavimą laikantis atsakomybės ir partnerystės principų. ES norėtų, kad šalys partnerės tvirčiau laikytųsi tarpusavio įsipareigojimų, įskaitant tarpusavio atskaitomybę už rezultatus. Pagal suderintą pagalbos teikėjų sistemą su šalimis palaikant dialogą turėtų būti nustatomos konkrečios sritys, kuriose ES imsis veiksmų, ir pagalbos teikimo tvarka. Taip pat bus siekiama, kad bendradarbiavimas pagal daugiašalę sistemą būtų veiksmingesnis.

2.6 2011 m. gruodžio 7 d. Komisija taip pat priėmė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma vystomojo bendradarbiavimo finansinė priemonė⁽²⁾, kuris įtvirtina žaliwoje knygoje ir aptariamuose dviejuose komunikatuose pasiūlytas gaires.

⁽²⁾ 2011 m. gruodžio 7 d. COM (2011) 840 final, SEC (2011) 1469 ir 1470.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas primena, kad ankstesnėse nuomonėse jis pateikė keletą pastabų, kurios vis dar aktualios. Visų pirma tai nuomonės dėl:

— *Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo finansavimo priemonės* ⁽³⁾, ir

— *Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės* ⁽⁴⁾, kurioje jis ragino, kad „institucijos pradėtų diskusijas dėl pilietinės visuomenės vaidmens ES išorės politikoje, vykdomoje žmogaus teisių srityje, ir aptartų galimybę labiau įtraukti pilietinę visuomenę formuojant ir įgyvendinant minėtą politiką. Konsultacijos su organizuota pilietine visuomene turėtų nuolat vykti prieš pradėdant rengti visus strategijos dokumentus, įskaitant ir tuos atvejus, kai rengiami konkrečiai šaliai skirti dokumentai“.

3.2 Komitetas primygtinai siekia pabrėžti su žmogaus teisėmis susijusius tikslus, ypač žmogaus teisių užtikrinimą darbo vietoje, lygias vyrų ir moterų teises, vaikų teisių apsaugą ir skatinimą, ypač siekiant panaikinti vaikų darbą ir be socialinės apsaugos vykdomą nelegalų darbą (Deramo darbo darbotvarkė ir TDO konvencijos).

3.3 Nors Komisija remia pirmojo TVT tikslo (panaikinti ypač didelį skurdą ir badą) įgyvendinimą, Komitetas konstatuoja, kad per mažai dėmesio skiriama likusiems tikslams, kurių įgyvendinimas galėtų savo ruožtu paspartinti kitų tikslų įgyvendinimą. Pavyzdžiui, septintojo tikslo – užtikrinti aplinkos tvarumą – įgyvendinimas padėtų sumažinti skurdą.

3.4 Komitetas pabrėžia, kad vykdant vystomąjį bendradarbiavimą būtina skirti finansinių išteklių specialiai trečiajam TVT tikslui – panaikinti lyčių nelygybę. Jis apgailestauja dėl informacijos ir duomenų stokos bei dėl sistemingos priežiūros trūkumo, nes tai labai apsunkina bet kokio, neigiamo ar teigiamo, poveikio lyčių lygybės srityje vertinimą. Labai apribota ir galimybė, gerai susipažinus su padėtimi, patvirtinti tinkamą politiką ir parengti strategiją ir veiksmus, galinčius sumažinti nelygybę. Siekiant veiksmingumo, būtina į visas įgyvendinamas politikos kryptis įtraukti lyčių lygybės klausimą, numatant reikiamą finansavimą ir subsidijas, be kurių šis klausimas liks tik dokumento tekste, o bus sprendžiami kiti, tariamai svarbesni klausimai ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo finansavimo priemonės „Organizuotos pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių vaidmuo“. OL C 44, 2011 2 11., pranešėjas Giuseppe Iuliano.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės OL C 182, 2009 8 4, pranešėjas Giuseppe Iuliano.

⁽⁵⁾ 2014–2020 m. laikotarpio daugiametės finansinės programos parlamentinio moterų teisių komiteto ataskaita – lyčių klausimo svarbos ES išorės veikloje vertinimas.

3.5 Decentralizacijos ir pasitikėjimo ES atstovybėmis klausimais EESRK gali teigti, kad kiekvienos misijos metu, ryšių, stebėsenos ir ES apskritojo stalo grupių susitikimų (su Indijos, Brazilijos, AKR ir kt. atstovais) grupėse bei dalyvaujant Viduržemio jūros regionui ar Rytų kaimynystei skirtuose renginiuose jis visuomet susitikdavo su Europos atstovų delegacijomis. Komitetas konstatuoja, kad šių delegacijų parama turėtų būti teikiama ir vietose veikiančioms europinėms PVO, taip padidinant Europos teikiamos pagalbos skaidrumą.

3.6 EESRK remia tikslus, kurių siekiama nagrinėjama pasiūlymais, bet turi tam tikrų pasiūlymų dėl „paramos biudžetui“ priemonės, kurią menkai palaiko plačioji visuomenė. Rengiant ir prižiūrint programas reikėtų atidžiau įsiklausyti į pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių bei kitų subjektų pateiktas rekomendacijas: užtikrinti demokratiją, skaidrumą ir atsekamumą, kad būtų galima kovoti su lėšų švaistymu, korupcija, vengimu mokėti mokesčius, piktnaudžiavimu politine, teisėtvarkos ar karine valdžia ⁽⁶⁾ ir kt.

3.7 Visų pirma, reikia atlikti nuodugnų vertinimą, jei norime išvengti padėties, kai po aštuonių metų (2014–2020 m. finansinės programos laikotarpio) bus prieita prie išvados, jog Komisija teisi neigiamai vertindama pasiektus rezultatus, ir kad ji bandė taisyti padėtį atsižvelgdama ir į naujojoje Sutartyje numatytas užduotis, tačiau tęsdama vis to paties pobūdžio veiklą – konsultacijas *ex post*, kontrolės griežtinimą skaidant šį procesą į pernelyg daug procedūrų, bet nedidinant žmogiškųjų išteklių ir netikrinant, ar tinkamai parinktos tikslinės grupės, nepaisant to, ar tai tinklai ar asmenys. Pirmybė teikiant pagalbą turėtų būti teikiama pažeidžiamiausioms socialinėms grupėms, turinčioms prieinamumo problemų, įskaitant gyvenančias kaimo vietovėse ir atokiausiuose regionuose.

3.8 Antra – daugiausia dėmesio skirdami didžiausiems ekonominės veiklos dalyviams (tiek teikiantiems paramą, tiek ir paramos gavėjams) sudarysime tik veiksmingumo iliuziją vietoje tvarių investicijų į žmogiškąjį kapitalą.

3.9 Galiausiai, vertindama pagalbos tikslus Komisija turi aiškiai suprasti, – ir aiškiai pasakyti, – kaip jos pagalbos programa siejasi su ekonominės partnerystės ir laisvosios prekybos susitarimų derybiniais tikslais – ir kuo nuo jų skiriasi. Aiškumo stygius čia ne tik lemia painiavą ir nesusipratimus, bet ir gali trukdyti pripažinti, kad iki šiol ES oficialioji parama vystymuisi (OPV) nepakankamai skatino Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimą, nes nebuvo tinkamai suderinti pagalbos tikslai ir kita ES išorės (visų pirma prekybos) politika.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Regioninės integracijos siekiant AKR šalių vystymosi, OL C 317, 2009 12 23, pp. 126-131, pranešėjas Gérard Dantin, bendrapranešėjis Luca Jahier.

3.10 Todėl Europos Sąjunga galėtų labiau bei geriau skatinti integracinį augimą, orientuotą į ekologiškos ekonomikos, grindžiamos žmogaus raida, reikiamų žinių ir technologijų dalijimusi ir perdavimu, kūrimą, gerinti savo pagalbos rezultatus atlikdama jos sudarytų ekonomikos srityje sutarčių poveikio vertinimą ir siekdama, kad *Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonė* (7) taptų tikrai veiksminga.

3.11 Reikia priminti, kad Paryžiaus deklaracijoje numatytas valstybių narių 0,7 proc. BNP tikslas vis dar nepasiektas, tačiau daugelis šalių vos prasidėjus 2008 m. finansinei krizei savo vangumą ėmė teisinti nuostata „teikime mažiau, bet kokybiškesnės pagalbos“ (Monterėjus 2002 m., Johenesburgas 2002 m.). ES valstybės narės dalyvauja visose europinėse ar tarptautinėse pagalbos programose, tačiau laikui bėgant daugelis visuomenės narių nebeįgauna žadėtos naudos nei ekonomikos, nei aplinkosaugos srityse. Todėl būtina atkurti Šiaurės ir Pietų regionų pilietinės visuomenės pasitikėjimą savo politiniais ir ekonominiais vadovais tiek teikiamos pagalbos, tiek ir ekonomikos srityse.

3.12 Kad teikiama pagalba būtų koordinuota ir veiksminga, ir valstybės narės, ir Europos Komisija turi dėti pastangas suderinti tikslus. Europos institucijos laikosi pernelyg atsainios pozicijos valstybių narių, teikiančių pagalbą, nuosavų interesų atžvilgiu. Todėl pagalbą gaunančių šalių vyriausybės galėjo laimėti dėl neretai skirtingų ES valstybių narių ekonominių interesų, manipuliuojamos jų tarpusavio varžymusi ir konkurencija finansuojant paramą šalims ir atskiriems žemynams (ES, G20, EBPO ir kt.)

3.13 Svarbu imtis priemonių demokratijos plėtojimo procesui paremti. Visuomet reikėtų išlaikyti tinkamą pusiausvyrą konsultuojantis su socialiniais partneriais ir su kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis, kad būtų galima tikėtis teigiamų atsiliepimų ir konkrečiai įgyvendinti teminius tikslus.

3.14 Jau nebegalima samprotuoti taip, lyg pati ES nebūtų patyrusi finansų krizės, išplitusios į jos ekonomikos, biudžeto, visuomenės ir politikos sritis, socialinių padarinių. Teikdama pagalbą ir dalyvaudama vystomajame bendradarbiavime, ES privalo skatinti mažinti žaliavų suvartojimą, sudaryti geresnes technologijų perdavimo sąlygas, skatinti gamtos išteklių perdirbimo pramonės vystymą juos eksportuojančiose šalyse, kad jos daromas poveikis aplinkai būtų mažesnis ir kad būtų prisidedama prie klimato kaitos poveikio mažinimo.

Verslo aplinka, regioninė integracija ir pasaulio rinkos

3.15 Šioje srityje Busano konferencijos rezultatai nerodo, kad ES tvirtai įsitikinusi, jog reikia remti technologijų perdavimą, gerinti gyvenimo sąlygas, kad būtų mažinamas poveikis klimatui ar plėsti viešąsias paslaugas. Reikia pripažinti, kad jos pastangos atrodo nereikšmingos dėl daugybės privačių rėmimo ir finansavimo iniciatyvų, įgyvendinamų tarptautinių ar tarpvalstybinių

ekonominių interesų tikslais (tvirtu privačiojo sektoriaus įsipareigojimo remti vystymąsi ženklas), nors ES dalis ir jos viešasis indėlis sudaro apie pusę visos oficialios paramos vystymuisi (OPV).

3.16 Kai kurios didelės tarptautinės bendrovės, pirmiausia veikiančios infrastruktūros sektoriuose: vandens, žemės ūkio ir maisto produktų, energetikos ir kt., teikia vyriausybėms, kurioms skiriama pagalba, preliminarius galimybių tyrimus, kad įtikintų galimus pagalbos teikėjus pasinaudoti pagalbą gaunančių valstybių įsipareigojimu užtikrinti pagrindines teises ir jas įgyvendinti rekomenduojant atlikti svarbius darbus. Pasi-taikė atvejų, kai gautomis pagalbos lėšomis vietos ar nacionalinių vyriausybių nariai spekuliuodavo finansinėse rinkose, neįgyvendindami projektų, kuriems šios lėšos buvo skirtos, bet perveddami jas į Europos finansines bendroves, į „patikimose vietose“ esančias privačias sąskaitas.

3.17 Todėl Komitetas remia kovos su mokesčių vengimu ir korupcija tikslus; kovoti būtina ir su pinigų, įgytų vykdant nusikalstamą veiklą ar slepiant mokesčius, plovimu, nelegalaus ar prievartinio bei vaikų darbo išnaudojimu. Taip ES galėtų geriau pasiekti veiklos suderinamumo su kitais pagalbos teikėjais tikslą.

3.18 Taigi ES būtinai privalo skatinti valstybes nares padidinti jų teikiamos pagalbos dalį, tačiau turi tai daryti koordinuotai ir integruotai, tariantis su savo pilietine visuomene dėl siekiamų tikslų tinkamumo, kad įtikintų valstybes nares, jog pagalba vystymuisi nėra vien tik įvaizdžio ar padėties rinkoje dalykas; skatinti ir palengvinti įvairių pilietinės visuomenės organizacijų, socialinių partnerių, valstybių narių ir vietos bei regionų valdžios institucijų (tiek ES, tiek už jos ribų) tarpusavio dialogą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Sulaukusios pritarimo 2010 m. rugsėjo mėn. įvykusiam Akros forume, pilietinės visuomenės organizacijos nustatė vystymosi veiksmingumą apibrėžiančius „Stambulo principus“, kurie yra ilgy, daugiau nei 70 šalių ir sektorių vykusių konsultacijų rezultatas. Remiantis šiais principais 2011 birželio mėn. sukurta tarptautinė vystymosi veiksmingumo sistema, nustatanti PVO veiklos vertinimo ir jos suderinimo su Stambulo principais, juos priderinant prie vietinių ir sektoriaus aplinkybių, kriterijus. Šiomis aplinkybėmis Komisija paprašė Komiteto parengti

(7) Žr. 4 išnašą.

tiriamąją nuomonę siekiant apibrėžti galimą pilietinės visuomenės dalyvavimą vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo politikoje plėtojant struktūruotą dialogą⁽⁸⁾.

4.2 Komitetas teikia didelę svarbą pasirengimo 2012 m. birželio mėn. Rio de Žaneire įvyksiančiai Jungtinių Tautų konferencijai tvaraus vystymosi tema aplinkybėms.

4.3 Turėdamas tai omenyje, Komitetas primena savo nuomonėje „Rio+20: ekologiškos ekonomikos ir geresnio valdymo siekiai. Europos organizuotos pilietinės visuomenės indėlis“⁽⁹⁾ išdėstytas išvadas ir rekomendacijas ir papildomoje nuomonėje „EESRK pozicija rengiantis Jungtinių Tautų konferencijai tvaraus vystymosi klausimais (RIO+20)“⁽¹⁰⁾ neseniai išreikštą požiūrį.

4.4 Jungtinių Tautų Rio+20 konferencijos proga įtakingi planetos politikai privalo išpareigoti vykdyti konkretų veiksmų planą, pagal kurį būtų stebimas Tūkstantmečio tikslų įgyvendinimas, plėtojamas tvarus vystymasis ir naikinamas skurdas (1 tikslas) atsižvelgiant į ribotus planetos pajėgumus.

4.5 EESRK ypač pabrėžia, kad skurdo naikinimas ir galimybių turėti pakankamai maisto, geriamo vandens ir naudoti tvarią energiją užtikrinimas visiems turi tapti pagrindiniais Rio+20 darbotvarkės prioritetais. Aplinkai žalos nedarančio vietinio žemės ūkio plėtojimas besivystančiose šalyse atlieka lemiamą vaidmenį kovojant su skurdu bei didinant apsirūpinimo maistu saugumą ir yra varomoji jėga kuriant ekonominiu požiūriu klestinčius kaimo regionus.

4.6 Kalbant apie privatų sektorių, reikėtų remti socialinių partnerių (darbdavių ir darbuotojų organizacijų) ir socialinio dialogo pripažinimą įvairiose šalyse partnerėse. Socialinis dialogas atlieka lemiamą vaidmenį užtikrinant platų demokratišką pritarimą ekonominio, socialinio vystymosi ir vystymosi aplinkos apsaugos srityje tikslams, kaip numatyta Jungtinių Tautų vystymo programoje ir Jungtinių Tautų aplinkos apsaugos programoje (perėjimas prie ekologiškos ekonomikos), pagrindinių darbo standartų laikymąsi ir socialinio teisingumo skatinimą. Plėtodami dialogą ir socialinį teisingumą, darbdavių ir darbuotojų atstovai padeda formuoti veiksmingas socialinio, ekonominio ir aplinkos vystymo strategijas ir gerinti konfliktų prevenciją bei socialinį stabilumą.

4.7 Skatinant plačiu mastu vadovautis įmonių socialinės atsakomybės principais ir panašiomis iniciatyvomis, svarbu, kad visi atitinkami privataus sektoriaus subjektai taikytų TDO konvencijose nustatytus ir TDO sukurtos priežiūros sistemos kontroliuojamus darbo principus ir standartus ir jiems padėti šioje srityje. Visų pirma, tarptautinės bendrovės, ypač jei jos vienu ar kitu etapu gauna naudos iš bendro viešojo sektoriaus paramos

naudojimo, turėtų aktyviai siekti laikytis „verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų“ įgyvendinant Jungtinių Tautų programą „Ginti, gerbti ir taisyti“, TDO Trišalę principų deklaraciją dėl tarptautinių bendrovių ir socialinės politikos, EBPO gaires tarptautinėms bendrovėms, Jungtinių Tautų Pasaulinį susitarimą (Global Compact). Jos taip pat turi galimybę taikyti Tarptautinės finansų korporacijos (Pasaulio bankas) ir TDO bendradarbiavimo geriausią praktiką siekiant skatinti pagrindinius darbo standartus taikyti visoje gamybos grandinėje.

4.8 Parama privačiajam sektoriui gali tapti vystymosi postūmiu, tačiau oficiali parama vystymuisi neturi būti naudojama kaip privataus sektoriaus rizikos garantija arba viešųjų paslaugų pakaitalas. Kalbant apie viešojo ir privataus sektorių partnerystę, grindžiamą išsamia tikrų ilgalaikių poreikių analize, tokia partnerystė turėtų padėti užtikrinti sąžiningą rizikos pasidalijimą tarp bendruomenės narių, prekių ir paslaugų prieinamumą ir ekonominiu požiūriu priimtina, o aplinkosaugos požiūriu tvarų jų pobūdį. Plėtojant tokią partnerystę turi būti iš tiesų laikomasi daugiašalio požiūrio ir ji neturi tapti priemone viešosioms paslaugoms privatizuoti tais atvejais, kai jos egzistuoja, yra efektyvios ar gali būti gerinamos.

4.9 Kadangi socialinės ekonomikos įmonės ir organizacijos, įskaitant kooperatyvus, yra pagrindiniai tvaraus vystymosi užtikrinimo subjektai paramą gaunančiose šalyse, su jais reikia konsultuotis ir juos įtraukti nustatant tikslus bei remti, kad tuos tikslus įgyvendintų, taip plėtojant jų kaip pagalbos ir jos panaudojimo subjektų potencialą.

4.10 Daugelyje Afrikos, Azijos ar Lotynų Amerikos šalių, kurios jau laikomos „vidutinių pajamų šalimis“, skurdas dar toli gražu neišnyko, turint omenyje didėjančią atotrūkį tarp turtingųjų ir skurstančiųjų. Konkrečiai – 75 proc. skurstančiųjų tebegyvena vidutinių pajamų šalyse. Tai reiškia, kad tikslas sukurti demokratišką ir teisingą visuomenę su stipriais socialiniais partneriais vis dar išlieka aktualus geografinių programų atveju.

4.11 Bet kuriuo atveju, visos besivystančios šalys turėtų atitikti dalyvavimo teminėse programose, kurias reikia atitinkamai sustiprinti, reikalavimus. Šiuo požiūriu, tinkamai pasitarus ir su paramą gaunančių šalių vyriausybėmis, ir su privačiais ūkiu bei socialiniais subjektais ir kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis, reikia peržiūrėti ketinimą kiekvieną šalį remti ne daugiau kaip trijose teminėse srityse.

4.12 Beje, politinis sprendimas laipsniškai nutraukti paramą „turtingesnėms besivystančioms šalims“ turi būti grindžiamas atitinkamais Jungtinių Tautų žmogaus socialinės raidos rodikliais ir priimamas EBPO tarptautiniu bendru sutarimu siekiant sumažinti vidinius skirtumus.

⁽⁸⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 28.

⁽⁹⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 102.

⁽¹⁰⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 39.

4.13 Komitetas pritaria tikslui, kad šalies partnerės biudžeto procese nacionalinėms suinteresuotosioms šalims tektų svarbesnis vaidmuo ir būtų didinamas jų legitimumas, ir mano, kad visuomenei teikiant faktais pagrįstą ir patikrinamą informaciją apie paramos biudžetui operacijas, būtų sudarytos sąlygos rimtai pažangai įgyvendinant pagalbos ir Tūkstantmečio tikslus. Komitetas remia Komisijos pastangas šioje srityje.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiami atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų: Išbraukti:

14 pakeitimas. 3.16 punktas

~~„Tarptautiniu lygmeniu stambiausių bendrovių (veikiančių daugiausia infrastruktūros sektoriuje: statyba, vandens ūkis, žemės ūkio maisto produktai, energetika ir pan.) finansai neretai pernelyg priklausomi nuo OPV. Vyriausybėms, kurioms skiriama pagalba, teikiami preliminarūs galimybių tyrimai naudojami tam, kad įtikinti galimus pagalbos teikėjus, pasinaudoti pagalba gaunančių valstybių išpareigojimu užtikrinti pagrindines teises ir jas įgyvendinti rekomenduojant atlikti svarbius darbus. Pasitaikė atvejų, kai gautomis pagalbos lėšomis vietos ar nacionalinių vyriausybių nariai spekuliuodavo finansinėse rinkose, neįgyvendindami projektų, kuriems šios lėšos buvo skirtos, bet perveddami jas į Europos finansines bendroves, į „patikimose vietose“ esančias privačias sąskaitas.“~~

Paiškinimas

Ši pastraipa nėra aiški ir (arba) nesuteikia jokios vertės nuomonei. Paskutinis sakinyš neatkleidžia jokios bendros problemos, o tik atkreipia dėmesį į vieno ar keleto asmenų nusikalstamą veiką. Jo pridėtinė vertė visiškai neaiški.

Balsavimo rezultatai

Už	57
Prieš	137
Susilaikė	29

10 pakeitimas. 8 punktas

~~„Parama privačiam sektoriui yra labai svarbus veiksnys skatinant gali tapti vystymosi postūmiu, tačiau oficiali parama vystymuisi neturi būti naudojama kaip privataus sektoriaus rizikos garantija arba viešųjų paslaugų pakaitalas. Kalbant apie viešojo ir privataus sektorių partnerystę, grindžiamą išsamia tikrų ilgalaikių poreikių analize, tokia partnerystė turėtų padėti užtikrinti sąžiningą rizikos pasidalijimą tarp bendruomenės narių, prekių ir paslaugų prieinamumą ir ekonominiu požiūriu priimtina, o aplinkosaugos požiūriu tvarų jų pobūdį. Plėtojant tokią partnerystę turi būti iš tiesų laikomasi daugiašalio požiūrio ir ji neturi tapti priemone viešosioms paslaugoms privatizuoti tais atvejais, kai jos egzistuoja, yra efektyvios ar gali būti gerinamos.“~~

Paiškinimas

Siekama išlaikyti suderintą požiūrį.

Balsavimo rezultatai

Už	96
Prieš	126
Susilaikė	11

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [...], kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų nuostatos dėl nešiojamų baterijų ir akumuliatorių, kurių sudėtyje yra kadmio ir kurie skirti naudoti belaidžiuose elektriniuose įrankiuose, pateikimo rinkai

(COM(2012) 136 final – 2012/0066 (COD))

(2012/C 229/27)

Pagrindinis pranešėjas **Josef ZBOŘIL**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. balandžio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, [...] kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų nuostatos dėl nešiojamų baterijų ir akumuliatorių, kurių sudėtyje yra kadmio ir kurie skirti naudoti belaidžiuose elektriniuose įrankiuose, pateikimo rinkai

COM(2012) 136 final – 2012/0066(COD).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras 2012 m. balandžio 24 d. pavedė Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 24 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Josef ZBOŘIL ir priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už, 6 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina 2012 m. kovo 26 d. Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [...], kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų nuostatos dėl nešiojamų baterijų ir akumuliatorių, kurių sudėtyje yra kadmio ir kurie skirti naudoti belaidžiuose elektriniuose įrankiuose, pateikimo rinkai (COM(2012) 136 final) ir prie jo pridedamą poveikio vertinimą (SWD(2012) 66 final).

1.2 Komitetas mano, kad šie dokumentai suteikia jam pakankamą pagrindą pateikti rekomendacijas.

1.3 Komitetas rekomenduoja priimti pasiūlymą dėl direktyvos su sąlyga, kad 2015 m. gruodžio 31 d. įsigalios draudimas pateikti rinkai baterijas, kurių daugiau nei 0,002 proc. svorio sudaro kadmio. Vėliau į rinką bus leidžiama pateikti tik avarines ir signalizacijos sistemas ir specialią medicinos įrangą, kuriai naudojamos baterijos, kurių sudėtyje yra kadmio.

1.4 Komitetas palankiai vertina, kad šiame labai specifiniame sprendimų priėmimo procese taikomas proporcingumo principas ir remia Komisijos pasiūlymus. Todėl rekomenduoja

Europos Parlamentui ir Tarybai priimti šį 2012 m. kovo 26 d. paskelbtą pasiūlymą dėl direktyvos (COM(2012) 136 final).

1.5 Komitetas taip pat rekomenduoja, kaip siūloma, įgyvendinimo įgaliojimus Komisijai suteikti atsižvelgiant į pasiūlymo dėl direktyvos sąlygas ir taikymo sritį. Įgaliojimų suteikimas pagal pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (COM(2012) 136 final) turėtų užtikrinti procedūrų skaidrumą ir visišką subjektų, kurie naudojami Komisijos įgyvendinimo įgaliojimais, atskaitomybę. Komitetas ragina susijusius skyrius veiklą vykdyti skaidriai ir atsiskaityti už savo sprendimus.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir Direktyvos 91/157/EEB panaikinimo draudžiama pateikti rinkai nešiojamąsias baterijas ir akumuliatorius, įskaitant į prietaisus įmontuotas baterijas ir akumuliatorius, kurių daugiau kaip 0,002 proc. svorio sudaro kadmio. Tačiau nešiojamosioms belaidžių elektrinių įrankių baterijoms ir akumuliatoriams taikyta šio draudimo išimtis.

2.2 Komisija pateikė šį pasiūlymą, nes Baterijų direktyvos 4 straipsnio 4 dalyje reikalaujama, kad ji peržiūrėtų draudimo

naudoti kadmį išimtį, taikomą nešiojamoms baterijoms ir akumulatoriams, skirtiems naudoti belaidžiuose elektriniuose įrankiuose (pagal 4 straipsnio 3 dalies c punktą), ir pateiktą ataskaitą, prirėikus, su atitinkamais pasiūlymais siekiant uždrausti naudoti kadmį baterijose ir akumulatoriuose.

2.3 Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai pateikta 2010 m. gruodžio mėn. Joje pateikta išvada, kad tuomet nebuvo tinkama teikti pasiūlymų dėl išimties, susijusios su nešiojamomis baterijomis, kurių sudėtyje yra kadmio ir kurios skirtos naudoti belaidžiuose elektriniuose įrankiuose, nes turėta ne visa tokiam sprendimui pagrįsti reikalinga techninė informacija (būtent su kadmio ir jo pakaitalų naudojimu susijusios išlaidos ir nauda).

2.4 Kai kurios suinteresuotosios šalys pasisakė už išimties, susijusios su nikelio-kadmio (NiCd) baterijų naudojimu belaidžiuose elektriniuose įrankiuose, panaikinimą, nes, jų nuomone, ekonominės sąnaudos būtų minimalios, o nauda aplinkai ilguoju laikotarpiu – didelė. Kiti prieštaravo išimties panaikinimui ir pabrėžė, kad, remiantis ekonominiu, socialiniu poveikiu ir poveikio aplinkai duomenimis, panaikinimas nėra pagrįstas.

2.5 Apskritai konsultacijose su suinteresuotosiomis šalimis patvirtinta, kad reikalinga lyginamoji gyvavimo ciklo analizė, kuria būtų galima tvirtai remtis atliekant sąnaudų ir naudos analizę. Komisijos poveikio vertinime padaryta išvada, kad, palyginti su baziniu scenarijumi, pasirinkus kitas su išimties panaikinimu susijusias politikos galimybes (panaikinimas nedelsiant arba 2016 m.) būtų padarytas mažesnis bendras poveikis aplinkai abiem aspektais: į aplinką nebūtų išmetama kadmio ir būtų daromas mažesnis bendras šešiais aplinkosauginiais rodikliais grindžiamas poveikis aplinkai.

2.6 Uždelsto (2016 m.) išimties panaikinimo atveju aplinkosauginė nauda būtų šiek tiek mažesnė nei panaikinus išimtį nedelsiant, tačiau išlaidos, palyginti su pastarąja galimybe, būtų daug mažesnės. Kai kurie perdurbėjai ir belaidžių elektrinių įrankių gamintojai nurodė numatomas su abiem politikos galimybėmis (išimties panaikinimu) susijusias išlaidas (40–60 mln. eurų, jei išimtis būtų panaikinta nedelsiant, ir 33 mln. eurų, jei būtų panaikinta 2016 m.). Tačiau abejotina, ar visos šios išlaidos turėtų būti siejamos su išimties panaikinimo atvejais, nes pagal bazinį scenarijų belaidžiuose elektriniuose įrankiuose naudojamų kadmio baterijų kiekis 2013–2025 m. sumažės 50 proc.

2.7 2013–2025 m. belaidžiai elektriniai įrankiai su alternatyvios cheminės sudėties baterijomis, atsižvelgiant į pasirinktą alternatyvią cheminę baterijos sudėtį (nikelio-metalo hidrido ar ličio jonų), kainuotų atitinkamai 0,8 euro ir 2,1 euro brangiau, jei išimtis būtų panaikinta nedelsiant, ir 0,4 euro ir 0,9 euro brangiau, jei išimtis būtų panaikinta 2016 m.

2.8 Su kiekviena politikos galimybe susiję socialinis poveikis ir administracinė našta yra nedideli, todėl dėl jų neturėtų kilti reikalavimų laikymosi klausimų.

2.9 Poveikio vertinime padaryta išvada, kad, jei išimtis būtų panaikinta 2016 m., aplinkosauginė nauda būtų šiek tiek mažesnė, tačiau išlaidos būtų daug mažesnės, nei panaikinus išimtį nedelsiant. Kadangi panaikinus išimtį 2016 m. beveik toks pat veiksmingumas būtų pasiektas našiau (palyginti su išimties panaikinimu nedelsiant), pirmenybė teiktina šiai galimybei. Dabar taikoma naudojimo belaidžiuose elektriniuose įrankiuose išimtis turėtų būti toliau taikoma iki 2015 m. gruodžio 31 d., kad sektorius turėtų galimybę geriau įsisavinti atitinkamas technologijas.

3. Bendrosios ir konkrečios pastabos

3.1 Remdamasi labai išsamia analize, kurioje išnagrinėti įvairūs aspektai, sektoriai ir faktai, Komisija siūlo toliau iki 2015 m. pabaigos leisti gaminti ir belaidžiams elektriniams įrankiams naudoti baterijas, kurių daugiau nei 0,002 proc. svorio sudaro kadmio.

3.2 Atlikta analizė rodo, kad tai geriausias sprendimas, neturintis reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir nekelsiantis grėsmės visuomenės sveikatai. Taigi jis ne tik nedidina pavojaus, bet ir yra pavyzdinis proporcingumo principo taikymo atvejis.

3.3 Žinoma, vartotojų apsaugos požiūriu ir toliau bus taikoma tokių įrankių, kuriems naudojamos baterijos, kurių sudėtyje yra kadmio, ženklinimo sistema visapusiškai laikantis galiojančių teisės aktų nuostatų. Taip pat bus laikomasi baterijas gaminančių darbuotojų apsaugą užtikrinančių galiojančių teisės aktų nuostatų ir darbo teisės nuostatų. Be to, specialiai medicinos įrangai ir elektrinėms signalizacijos sistemoms ir toliau bus gaminamos baterijos, kurių sudėtyje yra kadmio. Poveikio vertinime nurodoma, kad tai apima grėsmę, neabejotinai susijusią su datos, nuo kurios bus uždrausta naudoti akumulatorius, kurių daugiau nei 0,002 proc. svorio sudaro kadmio, atidėjimu.

3.4 Todėl Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui ir rekomenduoja, kad draudimas būtų pradėtas taikyti nuo 2015 m. gruodžio 31 d.

3.5 Komitetas taip pat rekomenduoja Komisijai suteikti įgyvendinimo įgaliojimus atsižvelgiant į pasiūlymo dėl direktyvos sąlygas ir taikymo sritį. Įgaliojimų suteikimas pagal pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (COM(2012) 136 final) turi užtikrinti procedūrų skaidrumą ir visišką subjektų, kurie naudojami Komisijos įgyvendinimo įgaliojimais, atskaitomybę.

3.6 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šios technologijos gaminius dažniausiai tiekia trečiosios šalys. Tačiau jis pritaria principui, kad nepageidautina neproporcingai padidinti šios įrangos, įskaitant belaidžius elektrinius įrankius su įmontuotomis arba prijungtomis baterijomis, kurių sudėtyje yra daugiau nei 0,002 proc. kadmio, išsigijimo išlaidas vartotojams.

2012 m. gegužės 24 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvų 1999/4/EB, 2000/36/EB, 2001/111/EB, 2001/113/EB ir 2001/114/EB nuostatos dėl Komisijai suteikiamų įgaliojimų

(COM(2012) 150 final – 2012/0075 (COD))

(2012/C 229/28)

Europos Parlamentas, 2012 m. balandžio 18 d., ir Taryba, 2012 m. balandžio 30 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvų 1999/4/EB, 2000/36/EB, 2001/111/EB, 2001/113/EB ir 2001/114/EB nuostatos dėl Komisijai suteikiamų įgaliojimų

COM(2012) 150 final – 2012/0075 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, 481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (gegužės 23 d. posėdis), 149 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 11 susilaikius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl pakeisto pasiūlymo, kuriuo dėl galvijų elektroninio identifikavimo ir dėl savanoriško jautienos ženklavimo nuostatų panaikinimo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000

(COM(2012) 162 final – 2012/0229 (COD))

(2012/C 229/29)

2012 m. gegužės 10 d. Europos Parlamentas ir 2012 m. balandžio 26 d. Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl galvijų elektroninio identifikavimo ir dėl savanoriško jautienos ženklavimo nuostatų panaikinimo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000

COM(2012) 162 final – 2011/0229 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (2012 m. gegužės 23 d. posėdis), 154 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomi plačiosios visuomenės sveikatos apsaugos reikalavimai, susiję su žmonėms vartoti skirtame vandenyje esančiomis radioaktyviosiomis medžiagomis

(COM(2012) 147 final – 2012/0074 (NLE))

(2012/C 229/30)

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 31 straipsniu, 2012 m. balandžio 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomi plačiosios visuomenės sveikatos apsaugos reikalavimai, susiję su žmonėms vartoti skirtame vandenyje esančiomis radioaktyviosiomis medžiagomis

COM(2012) 147 fin – 2012/0074 (NLE).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 481-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. gegužės 23–24 d. (2012 m. gegužės 23 d. posėdis), 159 nariams balsavus už ir 7 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. gegužės 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

2012/C 229/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos muitinės kodekso (Nauja redakcija) (COM(2012) 64 <i>final</i> – 2012/0027 (COD))	68
2012/C 229/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Europos Sąjungoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą (Direktyva 2003/86/EB) (COM(2011) 735 <i>final</i>)	72
2012/C 229/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Atnaujinta 2011–2014 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija (COM(2011) 681 <i>final</i>)	77
2012/C 229/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Ryžtingesnė Europos kova su narkotikais“ (COM(2011) 689 <i>final</i>)	85
2012/C 229/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (COM(2012) 11 <i>final</i> – 2012/011 (COD))	90
2012/C 229/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui – Visuotinės svarbos paslaugų Europoje kokybės sistema (COM(2011) 900 <i>final</i>)	98
2012/C 229/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonė (COM(2011) 841 <i>final</i>)	103
2012/C 229/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Europos Sąjungos strategijos dėl gyvūnų gerovės apsaugos 2012–2015 m. (COM(2012) 6 <i>final</i>)	108
2012/C 229/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių, susijusių su valstybėmis, kurios leidžia vykdyti netausią žvejybą, taikymo siekiant išsaugoti žuvų išteklius (COM(2011) 888 <i>final</i> – 2011/0434 (COD))	112
2012/C 229/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2000/60/EB ir 2008/105/EB nuostatos dėl prioritetinių medžiagų vandens politikos srityje (COM(2011) 876 <i>final</i> – 2011/0429 (COD))	116
2012/C 229/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl nekomercinio gyvūnų augintinių judėjimo (COM(2012) 89 <i>final</i> – 2012/0039 (COD)) ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, kuriais reglamentuojama prekyba Sąjungoje šunimis, katėmis ir šėškais ir jų importas į Sąjungą, iš dalies keičiama Tarybos direktyva 92/65/EEB (COM(2012) 90 <i>final</i> – 2012/0040 (COD))	119

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2012/C 229/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos keleivių teisių vizija. Komunikatas dėl visų rūšių transporto keleivių teisių“ (COM(2011) 898 <i>final</i>)	122
2012/C 229/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Energetikos veiksmų planas iki 2050 m.“ (COM(2011) 885 <i>final</i>)	126
2012/C 229/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES vystymosi politikos poveikio didinimo. Pokyčių darbotvarkė / Požiūris į ES paramą trečiųjų šalių biudžetui ateityje (COM(2011) 637 <i>final</i> ir COM(2011) 638 <i>final</i>)	133
2012/C 229/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [...], kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų nuostatos dėl nešiojamų baterijų ir akumuliatorių, kurių sudėtyje yra kadmio ir kurie skirti naudoti belaidžiuose elektriniuose įrankiuose, pateikimo rinkai (COM(2012) 136 <i>final</i> – 2012/0066 (COD))	140
2012/C 229/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvų 1999/4/EB, 2000/36/EB, 2001/111/EB, 2001/113/EB ir 2001/114/EB nuostatos dėl Komisijai suteikiamų įgaliojimų (COM(2012) 150 <i>final</i> – 2012/0075 (COD))	143
2012/C 229/29	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl pakeisto pasiūlymo, kuriuo dėl galvijų elektroninio identifikavimo ir dėl savanoriško jautienos ženklavimo nuostatų panaikinimo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000 (COM(2012) 162 <i>final</i> – 2012/0229 (COD))	144
2012/C 229/30	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomi plačiosios visuomenės sveikatos apsaugos reikalavimai, susiję su žmonėms vartoti skirtame vandenyje esančiomis radioaktyviosiomis medžiagomis (COM(2012) 147 <i>final</i> – 2012/0074 (NLE))	145

2012 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 310 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	840 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT